

ఆంధ్రపత్రిక

సంచిత్ర వార పత్రిక

“ఆంధ్ర హృదయ శ్వరుడు శ్రీరాముడు”
దేశోద్ధారక శ్రీకాశీనాథుని నాగేశ్వరరావు

శర

4 అణాలు

31-10-'56

ఆంధ్రప్రదేశ్ అవతరణోత్సవ సంచిక

దీపావళి!

దీపావళి పండుగ శుభసమయాన ఆనందించని వారెవరు? యీ సంకోపకర
మైన పండుగ వాతావరణములో, గత సంవత్సరాన్ని నింహావలోకనము చేసుకొని,
రాబోవు నూతన సంవత్సరములో అభివృద్ధి కొరకై
ప్రణాళి కను తయారు చేసుకొనెదట మేము కూడ దీనికి
ఎంతమాత్రము తీసి పోము, నూతన సంవత్సరానికి
మొదటి అంతస్తుగా సురక్షిత తిరడా (pilfer proof) గల
సీసాలతో మా మందులు కొన్నింటిని ఆందించ
టోవుచున్నాము మా కాకాదారులందరికి దీపావళి ఆభిషేచనము

ఆ యు ర్వే దా శ్రమ పార్మ శీ లి,
అ హ మ్మ దు న గ ర్

కాకతీయ చక్రవర్తులకు అదేవత కాకతి

కాకత్యాః పరశక్తేశ్వరయా కూష్మాండవల్లికా కాచిత్ పుత్రమనూత తదేతత్కుల
మపఘం కాకతీయ సంజ్ఞమథూత్ [కలువచేరు శాసనం]

సంవత్సర చందా
రూ 12.0-0
విడిసత్రిక 4 అ

ఆంధ్రపత్రిక

సచిత్రవారపత్రిక

Founder K. NAGESWARA RAO

సంపుటము 51
సంచిక 9
31 10-56

దుర్ముఖ ఆశ్వయుజ బహుళ త్రయోదశి బుధవారం

ఆంధ్రపత్రిక ప్రారంభోత్సవం
జరుపనున్న ప్రధాన సభ

విషయాను క్రమణిక

త్రిలింగమూర్తి (కవిత)	4
తెలంగాణా నిరసనపదలు	6
మహాభోదయం	7
ఆంధ్రజాతి జాతకకథ	8
భాగావగరం (వ్యాసం)	9
బహుబీహి (కథ)	12
అక్కిన్న మదన్న (వ్యాసం)	15
విజయనగరం ప్రతిష్ఠ (నాటిక)	17
చంద్రవదన (కథ)	21
రత్నాలహరి (వ్యాసం)	25
గూటపటాభి (నాటిక)	27
చాళుక్య సందేశం (కథ)	31
ఆంధ్రావనిలో దీపావళి	36
భక్తకృష్ణుని రామదాసు	39
చిన్నాడేవి (నాటిక)	41
స్వర్ణయుగం (కవిత)	49
రాజ్యకాంక్ష (కథ)	50
భారతావతరణం (కథ)	58
సత్యభామ (వ్యాసం)	57
బుద్ధుడేవి	59

ఆంధ్రచరిత్ర:

కొన్ని ప్రధాన ఘట్టాలు

ఆంధ్రజాతి తొలిప్రస్తావన (చరిత్రయ్యాచార్యులము)	క్రీ. పూ 1000 వ ముందు
మొగ సనీస్ ప్రస్తావన	" 820
కాళివాహన రాజ్యస్థాపన	" 221
గౌతమీపుత్ర కాళికిరి	క్రీ. శ 78
కాళివాహన రాజ్యపరిణామం	" 208
విష్ణుకుండినుల శాతవాహనకర్మ (iii)	" 546-611
వేంగిరాజ్యస్థాపన	" 624
గుణగణవిజయాదిత్యుడు	" 849-892
నన్నయ భారతరచన	" 1022 1061
పల్నాటి యుద్ధం	" 1176-1182
బసవయ్య	" 1100 1165
కాళియ యుగం	" 1000-1828
గణపతిదేవుడు	" 1198 1262
ఓరుగల్లు పరిణామం	" 1822
విజయనగరరాజ్యస్థాపన	" 1886
కృష్ణదేవరాయలు	" 1509-1580
తల్లికోట యుద్ధం	" 1565
తూర్పుండియా కంపెనీ ప్రవేశం	" 1689
రెంజిల్లాబాదుకరాజ్యం	" 1585-1678
మధురవాడుకరాజ్యం	" 1589-1786
క్షేత్రయ్య	" 1688-1678
కాళిగరాజు	" 1700
గోలకొండరాజ్యం	" 1572-1687
బొమ్మిలియుద్ధం	" 1757
యోగి వేమన	" 1750
ఉత్తరసర్కారులు విజిల్ స్వాధీనం	" 1761
దక్షిణసర్కారుల స్వాధీనం	" 1769
చిరకేరింగం	" 1848 1917
ఆంధ్రపత్రిక స్థాపన	" 1907
ప్రథమ ఆంధ్రమహాసభ	" 1918
శ్రీకృష్ణానంద నిర్వాహం	" 1988
పాటిశ్రీరాములు నిర్వాహం	" 1952 డిశంబర్
ఆంధ్రరాష్ట్రావతరణం	" 1958 అక్టోబర్ 1
ఆంధ్రపత్రిక అవతరణ	" 1956 నవం 1

విశ్వదాత, ఆంధ్రులకు విజ్ఞానదాత కాశీనాథుని నాగేశ్వరరావు పట్టులుగారు
ఆంధ్ర - వారపత్రిక 81-10 58 8

త్రిలింగ మురళి

[మిరియాళ రామకృష్ణ]

వికచములై హృదయమ్ములు
చకితపరిస్ఫూర్తి వెలుగ జనతకు వైతా
శిశుగీతిక వినిపించిన
ఒకనా డిడి మఱి వచ్చి ఉయ్యెల లూపెన్ :
అల నన్నయ్య మహర్షి తెన్న మురళిన్
ప్రారంభవాగర్థ సం
కలనమ్మందున తేనియల్ వెలిపె,
తిక్కన్నయ్య మేల్కొల్పె. వె
న్నెలమల్లెల్ విరబూచినట్టులు
మహాంధ్రీయప్రమోదమ్ముగా
వెలపెన్ విశ్వమునన్ త్రిలింగమురళి
విద్యావినోదక్రియల్ :

పూలమొగ్గలందు పాలబుగ్గలయందు
ముద్దులొలుకు తెలుగుమురళియందు
కానుపించె నేడు కళ్యాణకంఠమై
తెలుగుతల్లి మల్లె లొలుకు నవ్వు :
సంజవేళ వెలుగు జాబిల్లి రేకలో
నవ్వువోలె, కన్నెపువ్వువోలె
తెలుగుమురళిమీద మెలగు కమ్మనిపాట
తేనెతేటచినుకు వాన కురిసె :
ఇంపారన్ తెలుగుంబనందు మును పెన్నే
జిహ్వలన్ పాడి, నై
లింపశ్రీ సుఖమెల్ల గాంచి, "తెలుగే రె" న్నంచు
నల్లిక్కు మ్రో
గింపన్ సాగిన సార్వభౌములకు
సాహిత్యామృతాస్వాదివై

సొంపుల్ చిందెడి నీ త్రిలింగమురళిన్
సుశ్లోకముల్ నింపవే
ఉదయోత్పవమోయి! యిది
వద! వద! యూరేగవలయు పండుగ నేడే!
కదలుము: త్రిలింగమురళి
నదదోంకారమ్ము పీలిచె నవనవ నవమై!
అవేశమ్మును పెట్టిపుట్టిన మహాత్మా!
తెల్లవీరా! పురా
హేవాకమ్ములు పండు వెన్నెలలు
నీయింటన్—పునర్నవ్యమై
సేవింపన్ పయనించి వచ్చినవి లే!
శృంగారగానమ్ముతో
గ్రీవమ్మై త్రిలింగముగ్ధమురళిన్
కీర్తించి నర్తింపుమీ!
తెగరా దీమురళినాదములు క్రొందేనెల్
గుజాళించి పో
జగమెల్లన్ హృదయాసురాగములుగా
జాల్యారి మేల్వాసనల్
మిగులన్ పాడుము మాటలల్లి;
మనతల్లికా ప్రాచ్యఖండానకున్
సిగపూవై వెలియంగ కట్టుము కళా
శిల్ప మృనల్పమ్ముగన్.
మంగళకైశిలో నీ
బంగారు త్రిలింగమురళి పాడుము; హృదిలో
పొంగిన కౌతుకహేలా
నంగతి మేల్పంతి వగుము సర్వంసహతో!

తెలంగాణా సిరిసంపదలు

ఆంధ్రరాష్ట్ర సంసిద్ధికోసం ఆత్మార్పణచేసిన మహాతపస్వి, పాటి శ్రీరాములు.

ఆంధ్ర ప్రదేశ్ మొత్తం రైతాల్పం
1, 10, 000 చ. మైళ్ళు. మొత్తం ఇరవై జిల్లాలోను తెలంగాణా జిల్లాలు 9 ఈ 9 జిల్లాల విస్తీర్ణం 48, 282 చ. మైళ్ళు పై చిలుకుఉంటుంది. మొత్తం ఆంధ్రప్రదేశ్ జనాభా 8,22,00, 000. ఇందులో తెలంగాణా జనాభా 1, 07, 61, 000.

తెలంగాణాలో హైదరాబాదు, మహబూబ్ నగర్, అదిలాబాద్, నిజామాబాద్, మెదక్, కరీంనగర్, వరంగల్లు, ఖమ్మం మొట్టమొదటి జిల్లాలు, వీరకల్ లోని వారాణసి థాన్, హైదరాబాద్ తాలూకాలు రాయచూర్ లోని గద్వాల, ఆలంపూరు తాలూకాలు, నల్లరాలోని తాండూరు, గిడింగల్లు తాలూకాలు ఉన్నాయి.

మొత్తం 70 తాలూకాలు ఉన్నాయి.

తెలంగాణా జనాభాలో పురుషులు 54, 85, 000 మంది, స్త్రీలు 58, 25, 000 మంది ఉన్నారు. పట్టణాలలో 22, 86, 000 మంది, పల్లెలలో 85, 24, 000 మంది ఉంటున్నారు. తెలుగు జనాభాగల పట్టణాల 3 ఉన్నాయి.

వ్యవసాయంమీద ఆధారపడిన జనాభా 65, 80, 000, ఇతరవృత్తులమీద ఆధారపడిన జనాభా 41, 81, 000. మొత్తం సాగయ్యేభూమి 1, 14, 15, 000 ఎకరాలు: బంజరుభూమి 25, 89, 000 ఎకరాలు. వ్యవసాయేతర ఉపయోగాలకు వాడబడే భూమి 13, 72, 000 ఎకరాలు. వ్యవసాయ యోగ్యమైన వీడు భూమి 10, 06, 000 ఎకరాలు.

మొత్తం పంటభూమి 1, 16, 85, 000 ఎకరాలు. వరి 5, 82, 800 టన్నులు, జొన్న 48, 66, 600 టన్నులు, పబ్బ 82. 700 టన్నులు. గోధుమ 4, 100 టన్నులు, మొక్కజొన్న 66, 900 టన్నులు, రాగి 17, 200 టన్నులు, పేసెనెక్ 2, 42, 200 టన్నులు, పత్తి 89, 600 చేళ్లు, తెరకు 1, 86, 200 టన్నులు, చాగాకు 8, 500 టన్నులు పండుతాయి.

గనుల్లో 19,705 మంది పనిచేస్తున్నారు. ఏటా 15-97 లక్షల టన్నులబొగ్గు, 89700 టన్నుల ఇనుము, 1,07,100 టన్నుల గున్నపురాయి ఉత్పత్తి అవుతుంది.

ఏటా 4,15,20,000 కజాలగుడ్డ, 1,28,86 000పాల్ నూలు, 9,61,000 టన్నుల చక్కెర, 2,68,000 హార్ట్ టెడ్ వెయిట్ కోరికం, 478,79,00,000 సీసెట్లు, రేయన్ నూలు 25 78 లక్షల పౌనులు, రేయన్ గుడ్డ 9 39 లక్షల గజాలు, విద్యుత్తు 6,67,27,000 కిలోవాట్లు, పారా 8,67,000 గాలన్లు, గాజు 1,899 టన్నులు, ఎరువులు 12,166 టన్నులు ఉత్పత్తి అవుతుంది.

2,067 పాస్టోరాలు, 59 తింతి ఆశీసులు ఉన్నాయి. 7,422 ప్రాథమిక పాఠశాలలు ఉన్నాయి. వీటిలో విద్యార్థులు 4,68,555, ఉపాధ్యాయులు 17,787 మంది ఉన్నారు.

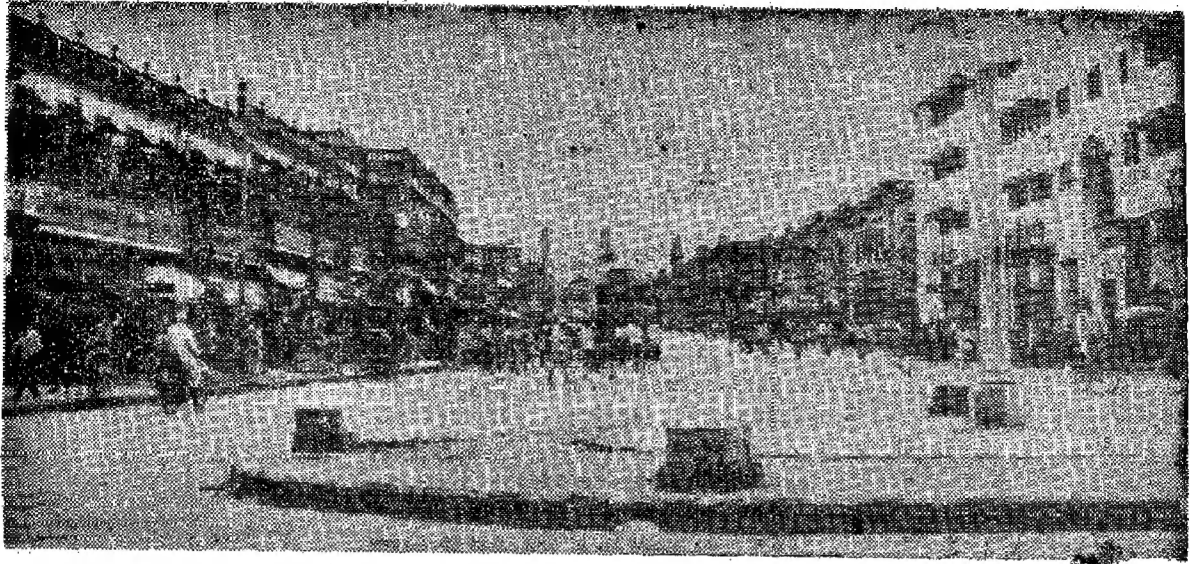
మాధ్యమిక పాఠశాలలు 150, ఉన్నత పాఠశాలలు 106, వృత్తిపాఠశాలలు 25, కళాశాలలు 15, వృత్తికళాశాలలు 7 ఉన్నాయి. 36 ఆస్పత్రులు, 186 ప్రభుత్వ డిస్పెన్సరీలు, 4707 పడకలు ఉన్నాయి 480 మంది ప్రభుత్వ డాక్టర్లు ఉన్నారు. ★

శ్రీ కె. వెంకట కిషన్ రావు అన్నగారికి

మీరు తెలియపరచుకుండా అకస్మాత్తుగా దక్షిణయాత్రికై బయలుదేరి దాదాపు రెండు మాసములు గడిచినవి. మీరు ప్రస్తుతము ఎక్కడ ఉన్నారో—ఎన్నడు తిరిగి రాగలరూ—యీ విషయం తెలియక చాలా విచారముగ ఉన్నది.

పెగానేను, నవంబర్ మొదటివారంలో ట్రైనింగ్ కోర్సు ఒక సంవత్సరము వరకు ఆంగ్ల భాషను మాపుచున్నాను. గనుక వాడు మీ యొక్క దర్శనభాగ్యము త్వరలోనే కలుగజేతురని నమ్ముచున్నాను. విధేయుడు తిమ్మడు పి. రాఘవేంద్ర రావు, హైదరాబాద్.

ఆంధ్ర రాజధాని హైదరాబాదులో రాజ వీధి

రేపే, ఆంధ్రమహాదయ శుభదినం!
ఆంధ్రుల మహాదాశయం సిద్ధి
స్తున్న చరిత్రాత్మక దినం,

చిరయశస్వి పాట్టి శ్రీ రా
ములు ఆత్మబలిదానం ఫలితంగా
మూడేళ్ళ క్రితం ఏర్పడిన ఆంధ్ర
సువిశాల రాష్ట్రం కాబో
తున్నది దీపావళి వర్ణనమయంలో
భాగ్యవశరం రాజధానిగా ఆంధ్ర
ప్రదేశ్ అవతరణమహోత్సవాన్ని
జరుపుకుంటున్నాము ఆంధ్ర
రాష్ట్రానికి ప్రారంభోత్సవం జరి
గిన ప్రధాని నెహ్రూ ఆంధ్ర
ప్రదేశ్ కు కూడా ప్రారంభోత్సవం
జరపడం మహద్భాగ్యమనే భావిం
చాలి. దాదాపు నాలుగు దశా
బ్దాలక్రితం ప్రారంభమైన ఆంధ్రో
ద్యమానికి మూలపురుషులైన ఆంధ్ర
మహా పురుషులను సంస్మరించవల
సిన పవిత్రదినం ఇది. పూజ్యులు
దేశోద్ధారక కాశీనాథుని నాగేశ్వర
రావు పంతులు, దేశభక్త కొండ
పెంకటప్పయ్య పంతులు, ఆంధ్ర

★ మహాంధ్రోదయం ★

భిష్మ న్యాయతి ను బృహత్
పంథులు, సురవరం ప్రతాపరెడ్డి
ప్రభుత్వాల పవిత్రాత్మలకు ఎనలేని
సంతృప్తికలిగించే రోజు ఇది

ఆంధ్రప్రదేశ్ అవతర -
ఆంధ్రుల నమ్మక జాతీయ మహా
దయానికి మంగళాచరణమనే
చెప్పాలి

ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వ
ముఖ్యమంత్రి కామమ్మ
శ్రీ నీలం సంజీవ రెడ్డి

ఆంధ్రప్రదేశ్ కావడం కాంగ్రెస్
పక్ష నాయకుడుగా శ్రీ నీలం సంజీవ రెడ్డిని
ఎభ్యులు మొన్న కర్నూలులో యొన్న
విన్నూతు వీరు సుతనరాష్ట్రానికి ప్రత్యేక
ముఖ్యమంత్రిగా వ్యవహరిస్తారు శ్రీ సంజీవ
రెడ్డి యువకుడు, ఉత్సాహభరితుడు,
కార్యదీక్షపరుడు వీరి నాయత్వాన ఆంధ్ర
భూమి స్థిమితిగా, దిక్కు ప్రకటనగా
భావిస్తుందని ఆశిద్దాము

“చిరకాలం కలలుకన్న సుచంద్రోదయం
జరుగుతున్నది ఇది శుభకాలమైన రాష్ట్ర
అభిప్రాయభేదాలను విస్మరించి చిరకాల
హృదయంలోనూ, దూరదృష్టితోనూ రాజ్య
వ్యవహారాలను నిర్వహించాలి ఏక మటుం
బంగా మెలగాలి” అన్న శ్రీ బూర్గుల రాజు
కృష్ణరావు కర్నూలులో చేసిన విజ్ఞప్తి
ప్రధానాధ్యక్షి నాయకులు గమనిస్తారని
ఆశిద్దాము

కాంగ్రెస్ గాఢపాఠశాల వ్యవహారాలను
నిర్వహించి, సమైక్యకృషి సాగించేవతులలో
110 వేల చదరపు మైళ్ళ విస్తీర్ణం, మూడు
కోట్ల 22 లక్షల మంది ప్రజలు,
దాదాపు 40 కోట్ల రూపాయల పాఠశాల
ఆదాయము, ప్రహేళికలైన సదులు గల
ఆంధ్రప్రదేశ్ భారత దేశంలోని రాష్ట్ర
లలో ముఖతమాయనగా రూపొందేముట్ట
కా ప్రతీతి

ఆంధ్ర - బారపత్రిక

31-10-56

7

అంధబాత్రిదాతతతత

నలహామిద వదలుచేపుని ప్రార్థించాడు. వదలుచేపుడు ప్రశస్తి చేసి ప్రత్యక్షమయ్యాడు. హరిశ్చంద్రుడు తనకు పుత్రులు లేరని మనవిచేసుకున్నాడు. పుత్రుని ప్రసాదించడానికి వదలుడు అంగీకరించాడు. కాని ఒక వరకు పెట్టాడు. “నీకు పుత్రుడు పుట్టగానే వాణి యజ్ఞపశువుగా చెయ్యాలి. దీనికి అంగీకరిస్తావో లేదో నీ ఇష్టం” అన్నాడు వదలుడు. కొడుకు పుట్టక మానుకుందాంలే అని హరిశ్చంద్రుడు ఒప్పుకున్నాడు.

కొన్నాళ్ళకు హరిశ్చంద్రుని భార్య గర్భముదాల్చి కరకూపాలు నుండక కొడుకును కన్నది. వాడికి రోహితుడని పేరు పెట్టాడు.

వదలుడు వచ్చి “నీకు కొడుకు పుట్టాడు కదా వాడిని యజ్ఞపశువుగా చేసి యజ్ఞం చేస్తావన్నావుగా ఇంకా ఆలసిస్తావేమీ” అని అడిగాడు.

హరిశ్చంద్రుడు లేకలేక పుట్టిన ఆ బిడ్డని యజ్ఞపశువుగా చెయ్యడానికివస్తే “పురిటి వుద్దికొగానే అలాగే ఉన్నా”నన్నాడు. వదల కొండు రోజులు గడిచాక వదలుడు మళ్ళీ వచ్చి ఇదివర టిలాగే అడిగాడు “నిజమేమిటో పశ్యయినారేనే అప్పుడే యజ్ఞంలో బలి ఇవ్వడం గర్భహాళి అన్నాడు హరిశ్చంద్రుడు అతడు చెప్పినది వ్యాయంగానే తోచి వదలుడు వెళ్ళిపోయాడు.

దంతాలు మొలిచాక మళ్ళీ వచ్చి అడగా “ఇప్పుడు మొలిచినది పాలపండ్లు గట్టివున్నాయి”

ఆంధ్రపితా మహా

మాడవాటి మానుమంతరావు

రెండువేల చూడువంతల విండకు పైగా చారిత్రక ప్రసిద్ధిరీగిన ఆంధ్రబాతి భారతీయంలోని ఆధునిక జాతులన్నిటిలోకీ ప్రాచీనమైనది జాతుల్లో ఒకటి క్రిస్తుకానికీ చెయ్యేక్కయిందే ఆంధ్రబాతి ఉండేదని ఋగ్వేద విభాగమైన విశిలేయ బ్రాహ్మణంలో ఒక ప్రస్తావన ఉన్నది ఆంధ్రుల పుట్టుకను గూర్చి విశిలేయంలో ఉన్న కథ ఇది.

ఇక్ష్వాకురాజైన వేదసుని వరుడుడు హరిశ్చంద్రుడు హరిశ్చంద్రుని చాలకాలం కరకూపం తోనాన లేకపోగా, మహద్దల

సాహితీపరుడు

సురవరం ప్రతాపరెడ్డి

రాగానే యజ్ఞం చేస్తా”నన్నాడు గట్టిపడు వచ్చిన తరువాత “నవర్యవ్య నేర్వనికేం జ పుత్రుడు రాజపుత్రుడు కడుగుదా ధనుర్విద్యాభ్యాసానంతరం యజ్ఞం చేస్తా”నన్నాడు.

రోహితుడు పెద్దవాడయ్యాడు నియిదవ్య బాగా నేర్చుకున్నాడు ఆ ఖిసి ఇంతకాలం హరిశ్చంద్రునిమాట తోసివయ్య లేక ఆగివ వదలుడువచ్చి నిక్కచ్చిగా అడిగాడు ఈ సారిత్యంబుకోదానికి నీలే హరిశ్చంద్రుడు చాలాదుఃఖించాడు యజ్ఞం చేయడానికి ఒప్పుకున్నాడు.

తిమ్మయజ్ఞ పశువుగా చెయ్యడానికి రెండే అంగీకరించినటు రోహితుడికి తెలిసింది వాడికి భయంకరమింది ఇంట్లోంచి పారిపోయి అడవులు పట్టాడు.

యజ్ఞం ఆగిపోయిందికుమ వదలుని కి ఆగ్రహంకలిగింది హరిశ్చంద్రుడు జలోదర వ్యాధితో బాధపడుచున్నట్లు తెలుచాడు హరిశ్చంద్రుడు వ్యాధితో బాధపడ సాగాడు.

ఈ సంగతి అడవుల్లోఉన్న రోహితుని విన్నాడు తిండిని దులుబెట్టింగుకు చింతించాడు తనకుబాలు ఎవరైనా

(63-వేదీ చూడండి)

పండిత డి గోపాలాచార్యులవారి

అరుణ

గర్భాశయ రాగనివారీణి

ఆయుర్వేదాశ్రమం(ప్రైవేట్) డి.బి.డి. మద్రాసు 17

దానికి నిర్మాణముచేకాదు లక్ష యాభైవేల
ఖర్చుతో పట్టణమిది మాపాలలో ఆవంతెన
1578 లో తయారైంది

కాచాటిబండ్ల చెంత ఉండిన చాచెల్
జంషాగామంలో నివసించే భాగానతి అనే
బోగముదానివద్దకు రాత్రి పువ్వు పోతూ
వుంటే రాజునుదానికి మూసేవదిని చాచే
టప్పుడు ప్రాణాపాయశోకం తలపెట్టాడు
మారం సుకరం చేయడం తోనీ నిర్మించిన
ఆవంతెన నేటికీ కూడా హైదరాబాద్లో
ఉండి పురాణపురో అనే నామంతో వ్యవ
హరింపబడుతూ వుంది

స్థలాన్వేషణ

గోలకొండ నాలుగవ నవాబువిన ఇబ్ర
హీమ్ కాలమునాటికే గోలకొండ పట్టణం
భాగాపెరిగింది అచ్చట జవాభా క్రిక్కిరి
సింది నీటికి ఎద్దోర్చికలిగింది జవాభా
క్రిక్కిరియడంచేత, నీటి ఎరఫరా భాగాలేక

పోవడంచేత అక్కడ అనారోగ్య దేవత
పీటపెట్టింది

అనారోగ్య పరిస్థితుల్లోపడిన ఆ నగ
రంలో జవహంద్రత్ తగించడానికి, రాజ
ధాని నగరాన్ని అభివృద్ధిపరచడానికి అన్య
స్థలం ఎన్నుకుంటే బాగుండుననే భావం
కలుగుతూ వచ్చింది

ఆ పరిస్థితుల్లో 1681 లో ఇబ్రహీమ్ దవి
పోయాడు అప్పుడు అతనికుమారుడు
ముహమ్మద్ కులీ గోలకొండ రాజ్యానికి
రాజయ్యాడు

నూతనస్థలం

అతడు రాజైన పదిళ్లలో గోలకొండ
నగర పుజనా భామరింతో హెచ్చింది
కాగా అతడు ఆ వ్యవస్థను పేదగా
చేయగా పునరున్నాడు ఒకనాడు
వేలకునర్చి నేడు హైదరాబాదు నగరం

ఉన్న ప్రాంతంలో అతడు వేటాడు
కున్నాడు

ఆ ప్రాంతం జంషమ్మద్ కలిగి ఉండడం
అతడు కవిపెట్టాడు దగరలో యూసేసిది
ఉంది వైగా ప్రదేశం నుంచి ఎత్తులోఉంది
అచ్చటి వాతావరణం అతిఆహ్లాదు మైందిగా
ఉంది అతని ప్రేమకావపు యాత్ర విరపా
యంగా సాగడానికి, కోటతో
సంబంధం నిలుపుకోడానికి తండ్రి కాలంలో
మూసేసిది మిషనిర్యే మైవంలే ఉంది
రమణ కార్యాలాపాలు కూడా అనువైన
ప్రదేశం ఇన్ని అనుకూల్యాలు కనిపించడం
చేత ఆస్థలం అతనికి నూతన రాజధాని నగర
నిర్మాణానికి వచ్చేనుమైంది

ఉంపుడుకత్తె ఉనికిపట్టు

ఈ అనుకూల్యాన్ని అన్నిటికీ కిబర ప్రతిష్ఠగా
అక్కడికి అర్పించి సమీపంలో ఉన్న
చాచెల్ బండా అనేదిన్న గ్రామంలో తన
ఉంపుడుకత్తెను భాగానతి నివసిస్తూవుంది
ఆమె యాహానికి మున్నైన అతనికి ఆమె

అల్లర్ల ప్రదేశ్ కానవనభామందిరం

ఆంధ్ర ప్రదేశ్ సచివాలయం

సింధువంతేత ప్రభుత్వాలమైన ఆ స్థలం కొత్త రాజధానికి అనువైన ఉంటుందని తోచింది అందుచేత ఆ తరువాత ఆ స్థలాన్ని కొత్త రాజధానికి ఎంచుకున్నాడు

తన ఉంపుకు కత్తె అను భాగామతి కాపు కపు కాదాచి కొనడంచేత ఆ స్థలాన్ని అతడు తాను కట్టబోయే నగరానికి నిర్దేశించుకొన్నాడు అంతిమాత్రమే కాదు ఆ నగరానికి ఆమె పేరే ఉంది కానిని భాగా నగరమన్నాడు భాగానగర నిర్మాణం 1591 లో అని చరిత్రకారు నిర్ణయం

భాగానగరం

1578 లో నేటి హైదరాబాదు నగర స్థలంలో మాసీ నదిమీద వంతెనకు, మరి పడమూడేళ్ళ తరువాత నేటి హైదరాబాదు నగర నిర్మాణ సంవత్సరంలో పరిపూర్ణంగా నిర్మించబడిన స్థలంలో వలసే నగరంయొక్క నామకరణానికి భాగామతియే దాహద ప్రక్రియలు నిర్వహించబడ్డాయి

తన ఉంపుకు కత్తె అను భాగామతి కాపు కపు కాదాచి కొనడంచేత ఆ స్థలాన్ని అతడు ఎంచుకున్నాడు భాగానగరమని

అయితే ఆమె ముహమ్మదు ఖరీతో సంబంధం ఏర్పడిన నదాకాలము నావరకుగా లోనే ఉండని ఘంటాపథంగా వెళ్ళడానికి నిలుచింది

గోలకొండ మకాము

చాచెలబందానుంచి ఆమె మకాము గోలకొండకు మార్చి ఉంటుంది ఈ మార్పు ఎప్పుడు జరిగిందో, ఎందుకు జరిగిందో చెప్పడం కష్టం

ముహమ్మద్ ఖరీ 1580 లో కదా గోల కొండ రాజయ్యాడు అతడు రాజయిన పదికొండు ఏళ్ళకు తన ఉంపుకు కత్తె పేర నూతన నగర నిర్మాణానికి ప్రాముఖ్యుడు నగర నిర్మాణానికి ప్రాముఖ్యుడు తొమ్మిదేళ్ళలో అతడు రాజధాని నగరానికి కొనసంభవనపు మాంగున్నీ అక్కడ పలుకూర్చాడు ముఖ్యమైన భవనపు మాంగులన్నీ పనులూర్చి 1600 పూర్తయ్యే అతడు రాజధానిని కొత్త నగరానికి మార్చాక అతడు పది ఏళ్ళుండేపు ప్రత్యేకమానంగా ప్రభుత్వం నిర్వహించాడు

హితరాజధానిలోనూ, కొత్త రాజధాని లోనూ మాదా అతడు ఉంటూ జచ్చాడు

ఆ సంవత్సరంలోనే అక్కడ ఉంపుకు కత్తె తన మకామును చాచెలబందానుంచి గోల కొండకు మార్చి ఉండాలి

గోలకొండలో భాగామతి భారదారికి ఒక మందిరాన్ని నేటికీ దూరమైనా భారదారి అంటే దర్గాహు లైలేవీమి, గవాహు లైలేవీమి పన్నెండు ఉండే భవంతి అని సుందరం ఉంది అది భాగామతి దుకాను చాచెలబందానుంచి గోలకొండకు మార్చి ఉండాలి అని ఆమె కోరినది

చాచెలబందానుంచి మకాము కొత్త తంగా మార్చినా, మార్చకపోయినా ఆమె గోలకొండకు తనదే వస్తూపోతూ ఉండేదని దానికి ఆధారదారిమందిరం ఉనికి కాదని రాసి మార్చిన

గోలకొండలోలకు సైన్యశిబిరంగా ఒక ముదూరంలో భాగామతి భారదారి ఉంది తనకోసం చేయవలసిన భాగామతి భారదారి తన కొత్తగా నిర్మించిన నగరానికి ఆమె పేరు ఇవన్నీ ఆమెపట్ల ఆప్రభుత్వవ్యతిరేక నిధిని అవధిలేని అభిమానానికి ఆమె పునీత కొర్రాదాని

(70 వ పేజీ చూడండి)

బహుప్రేమ

“ఓ పురా! ముపురా! అని ఇంకా ఎన్ని నాలులు తిప్పుతారండీ!” అని గర్జించి ఆడిగాడు విద్యానాథుడు “ఏం జేయ్యను! బాబూ! బేతాళ నాయనింగారు పరబ్రహ్మ వచ్చినా మరి ప్రభు దర్శనం వల్ల పడవంటున్నారా! నా వల్ల ఏమవుతుండీ?”

అని కొంచెం సర్ది చెప్పాడు సోమయా మాత్యుడు

“ఇన్ని నార్నూ తిప్పి చిట్టచివరికిలాగే నా పన్నాయి నొక్కలు నొక్కడం ఏమన్న పెద్దమనిషి వయ్యా! ఆ మాట మొట మొదటే ఏడవలేకపోయావా? నే నేదో మరొకరి మానుకుందునుగా!”

అని ఈసరించి కనిరి కొట్టాడు విద్యా నాథుడు

“మాటలు మాత్రం తిన్నగా రానీ! ఏమిటి నువ్వు చూసుకునేది? గోదారి?” అని గుడ్డెర జేళాడు సోమయామాత్యుడు.

“అదిగో! ఆ ఏకవచన ప్రయోగం చేశా కంటే చూడు నిన్నేం జేస్తావా?”

“ఏమిటయ్యా! నువ్వు చేసేది? ప్రభు దర్శనార్థం వచ్చి పడిగావులుపడి ఉండ వలసిన మనిషి కింత తలపాగరా?”

అని రానీ రానీ గంటం అక్కడ పెట్టి లేచి నిలబడ్డాడు సోమయామాత్యుడు వెంటనే విద్యానాథు డతని మీదికి వెళ్లి నిరుడుకు పడ్డాడు

ఆ పైన విద్యానాథుడు, సోమయా

మాత్యుడు ఒకరొకరితో గట్టిగా తలపడే దాకావచ్చింది కాని ఆపక్క నేహున్న నలుగురెగురులు విశ్వేశ్వరాగ్రహారీకులు ఆ ఇద్దరినీ చెరిచక పక్కనే పెట్టివేళారు ఎవరికి సర్దిసర్ది చెప్పవలసివట్టు వారికి సర్ది చెప్పారు ఆ ఇద్దరు మళ్ళీ రోమాలు పెంచు కుని ఒకరొకరితో తలపడకుండా ఇద్దరిద్దరు చొప్పున వారిద్దరి జబ్బలు గట్టిగా పట్టు కొన్నారు అయినా వారిద్దరు పేదల లాడిన మానలేదు సోమయామాత్యుడు

అలాఅలాఅలాఅలాఅలాఅలాఅలాఅలా

వి. గ జ ప తి శ స్త్రీ

అలాఅలాఅలాఅలాఅలాఅలాఅలాఅలా

మరి విద్యానాథునివైపు మాకుండా మనివేసి పక్కనున్న వారికేసిమానూ మండిపడ్డాడు

“మహారాజ దర్శనం అంటే మాటలా? ఇంకాటే కొమ్ములు తిగిన వాళ్ళే కాళా వేళ్లా పడితే చివరికి బేతాళ నాయనింగారి దర్శనం కూడా కాలేరు ప్రతి పంచాంగ బ్రాహ్మణికి సహారాజ దర్శనమేనా?”

“ఇదిగో! కాస్త పెద్దా, పిన్నా తాం తమ్యం చూసుకుని మరీ మాటాడు! లేకపోలే నిన్ను, = బేతాళ నాయణ్ణి చెజో జబ్బు దొరకబుచ్చుకుని గోదావరిలోకి విసిరివేస్తాను! ఆ తిరవాతి నేనే స్వయంగా మహారాజునివానికి వెళ్ళిపోతాను! ఎన్నె రడ్దగిస్తానో చూస్తానుగా!”

సోమయామాత్యుడు మళ్ళీ ఉగ్రదైవా యాకు పక్కనున్న ఇద్ద రగ్రహారీకులు అతన్ని మరింత గట్టిగా అదిమి పట్టుకు న్నారు

“నిన్ను మహారాజులంగారి స్కంధావా రంబరి మానానాకికూడా చేరనివ్వను! ఏ మనుకున్నావో! సోమయామాత్యుడంటే! చూడు నాతిడాఖా!”

“నీలాంటి అప్రాయుల్నీ, అకే క్ గుర్త నల్నీ చాలామంది నే చూశానులే! నవ్వి లాంటిగోముఖవ్యాప్రానివని నేను మొదటే అనుమానించాను ఈపైన నువ్వు చేసే దేమిటో నేను చూస్తానుగా!”

అని కన్నుమూసి కన్ను తెరిచేలోగా విద్యానాథు డక్కడినుంచి వెళ్ళిపోయాడు సోమయామాత్యుని పీఠిచావకిలో ఒక్క మాటగా వాన మరిస వెలిసిపట్లయింది

అమాత్యుడు కిందఉంచిన గంటంమళ్ళీ చేతబటి తల ఎత్తకుండా ఎంతో సుంభేనగా కవిత కట్టు తిరగవెయ్యడం మొలు పెట్టా గుంటూ కూర్చున్న వారిలో వెంకటభీమే మొ మొదలుగా ప్రసంగం ప్రారంభ చాడు

“ఎంగుకాయన కంతటిమిడిసిపాటు? కాస్త ఎదటివారి అంతరం తన అంతరం చూసుకో అక్కరలేనూ? ఇంకాకే ఎవ రండీ ఈ ఎద్యానాథుగు?”

“ఏమో! ఎవడో! ఎవడెలే మనకేం!” అన్నాడు సోమయామాత్యుడు

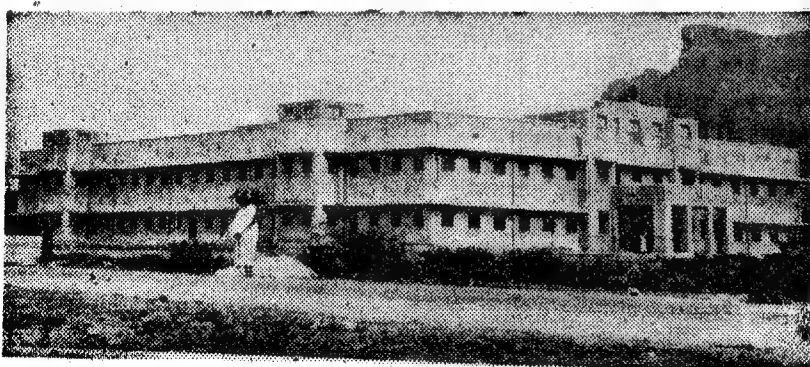
“వాసం! మనిషి నొమ్మడేనండీ! ఎంగు కిలాగ తొంరపడానోగాని!” అన్నాడు శేరిధరు

“మీరు గాని ఈమన్ని ఇంతకల్యాణం ఎక్కడెనా చూచారా?”

అన్నాడు సోమయామాత్యుడు రానీరానీ గంటం నిలబెటి

“చూడడ మేమిటి? ఆయన్ని బాగానే ఎరుగును

ఆయనది మా మామగారి గ్రామమే చట్టాస్త్రముల యంగున్న నికరమైన పాండిత్యం కలిగినటువంటి మహా విద్వాంసుడు ఆపైన దీక్షతావాణిలో అనరంభంగా ఆశువు చెప్పగలిగినటువంటి మహాకవిశ్వరుడు కూడా. అయితేమాత్రం అన్నప్పడు

తిరుపతి శ్రీ వెంకటేశ్వర విశ్వవిద్యాలయం.

ప్రభుదర్శనం దొరకడనుంటే మాటలుంటుండీ!”

అని సోమయామాత్యుణ్ణి కొంతవరకు సమర్థిస్తూ తన ప్రసంగం చప్పరించేవాడు అమాత్యునికి ప్రసంగంతో కొంచెం ఊపిరి తిరిగింది.

“మొట్టమొదట దర్శనం సాధ్యపడుతుండేమాననే, దైర్యంతో కొంచెం మాట ఇచ్చాననే అనుకోండి. అయితే అంత మాత్రంచేత నలుగురిలోను పెద్దపిన్న తారతమ్యం చూడకుండా అలాగ దులిపి వేస్తాడా?”

ఆమె కేరింధిట్టు వ్యంగ్యంగా ఒక చిరు నవ్వు విసిరాడు :

“అలాగ దులిపివేయడం చెప్పననుకోండి. కార్యవాదికంఠిటిగురుసుతనం పనికిరాదు. కానీ, మీరు గట్టిగా తలచుకుంటే ఆయనకొమాత్రం దర్శనం దొరకబోతుంది గనకనా? ఎందుచేతనో మీకే అలాంటి సత్సంకల్పంకలిగినట్లు కనబడును.”

“ఎందుకు కలగాలి! ఈయన మొదటి నింపీ ఇదే వరస! తానేదో మహావిద్యాంసుడైతేమాత్రం! ఎదటివాళ్ళేమైనా పురుగులనుకున్నాడా?”

“వాషం రేపురా! మాపురా అని తిప్పితే మరి దర్శనంకాదని కంగారుపడి ఉంటాడు ఇంకా! మహారాజులంగా రిక్కడ ఇంకా ఎన్నాళ్లుంటారో!”

ఇంకా ఎన్నాళ్ళేమిటి? ఎటుండిఉదయమే గోదావరివాటి వెళ్లిపోతాంటేనే!”

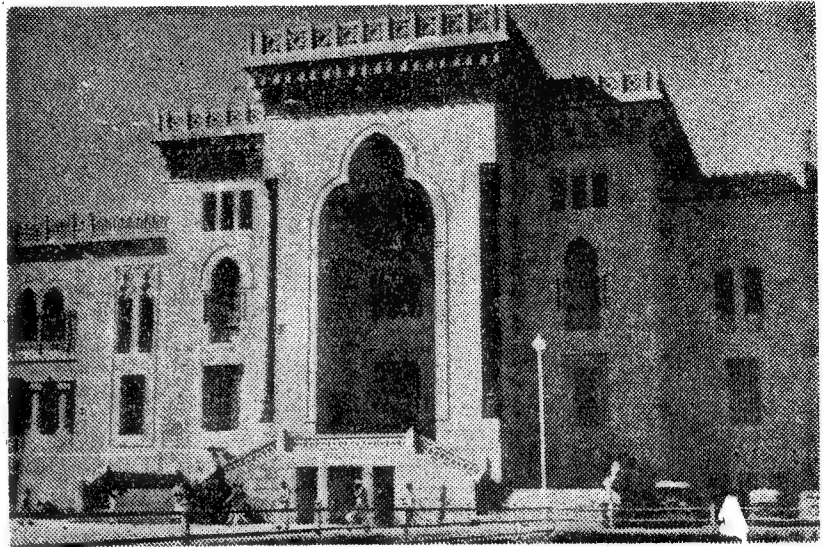
అని సోమయామాత్యుడు మళ్ళీ కవిత కట్టలు తిరగవేయడం మొదలుపెట్టాడు చుట్టూరా కూర్చున్నవారంతా అది చూచి చిల్లచిల్లగా తమ ఇల్లికు జారుకున్నారు.

2

విశ్వేశ్వరరాగవారానికి విద్యానాథుడు కొండంత ఆకలితో వచ్చాడు ప్రత్యేకంగా అతిథిక్కడికి రావడానికోక ముఖ్యకారణం ఉంది.

ప్రతాపవ్రధజేమహీపతి గోదావరికి అవ్వలి ఒడ్డున బలిసిన సాంధారణ్యంలో వేటాడనున్నాడన్న వార్త కర్ణాకర్ణిగా అతని చెవినిపడింది ఆ అగ్రహారం గోదావరితీరాన్ని ఆనుకునేఉంది వేట బలంతో గోదావరిదాటేముందు మహారాజు విశ్వేశ్వరరాగవారంలో రెండు మూడురోజుల పాటు విడిదిచెయ్యడం ఒక పరిపాటి విద్యానాథుడు ముందుగానే ఆ విషయం తెలుసుకున్నాడు

ఎలాగైనా మహారాజు దర్శనం చేసుకోవాలని సంకల్పించాడు. ఆ సంగతి ముందుగా సోమయామాత్యునితో ప్రస్తావించాడు :

ఉస్మానియా శివవిద్యాలయం, హైదరాబాద్

“దానికేమిటి? మహారాజు బహుశుల ఘటం! అందులోను మృగయా వినోదం సందర్భంలో విద్యదోషి అంటే వారు చెవికోసుకుంటారు ఏదోసమయంచూచి నేను దర్శనం ఇప్పించేవిర్పాటుచేయిస్తాను లెండి!” అని అమాత్యుడు విద్యానాథునికి ధిరవసా ఇచ్చాడు

కాని మహారాజు అగ్రహారంలో విడిది చెయ్యడంలేని నిర్ణయమొక్క మూడురోజులలోను రెండురోజులప్పుడే గడిచిపోయాయి అగ్రహారంలోని నలుగురైదుగురు విద్యాంసుల కప్పడే అనాయాసంగా రాజదర్శనం లభించింది కాని విద్యానాథునికి మాత్రం దర్శనం దొరకలేదు అమాత్యునితో ఎన్నిసార్లు చెప్పినా ‘అదిగో ఇదిగో’ అని కాలక్షేపం చేశాడు ఇక ఇంకొక్కరోజే మిగిలిఉన్నదనగా విద్యానాథుడు మేల్కొన్నాడు

అయితే తలవనితలంపుగా ఇప్పుడతనికి సోమయామాత్యునికి మృగ్య పెద్దబద్ధినిరోధం ఏర్పడింది తనమీద అమాత్యుని కంఠటి ఉపేక్షాభావం కలగడానికి గల కారణమేమో విద్యానాథునికి తెలియలేదు మొట్టమొదట సోమయామాత్యునితో ఆ విషయం సంప్రదించినప్పుడతడు కొంచెం సుముఖంగానే ఉన్నాడు తరవాత తరవాత అంటే అంటసట్టుగా మాట్లాడడం మొదలుపెట్టాడు ఓర్వలేని తనంతల అగ్రహార విద్యాంసుల తవరయినా దర్శనంకాకుండా చేయించవలసిందని చెవికొరికారేమో! లేకపోతే సోమయామాత్యునికి ముట్టకలసిన మామూళ్ళేమైనా ముట్ట

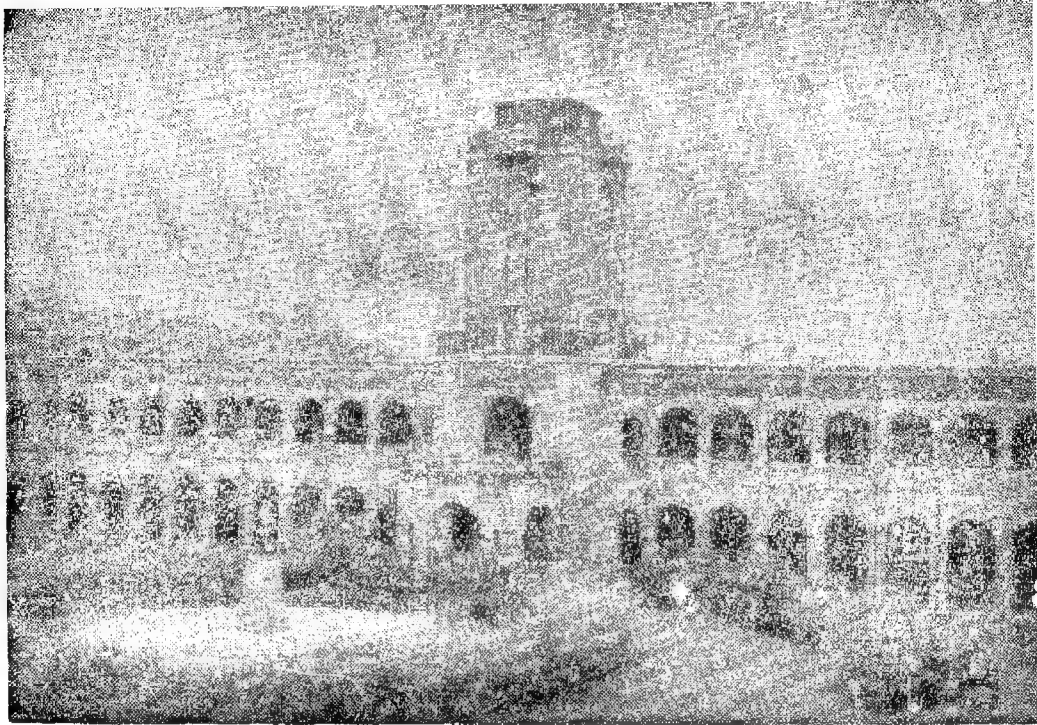
లేనివి అక్కస్సు బయలుదేరిందేమో! ఎవరు చెప్పగలగ?

ఆలోచించగా ఆలోచించగా విద్యానాథునికి దర్శనం దొరక్కపోవడానికి రెండింటిలోను ఏదోఒకటి ప్రబలకారణమే ఉండవచ్చునని తోచింది అతనిదగ్గరఉన్న నాలుగు వరహాలు దారిబత్తైకిందే హరించుకుపోయాయి అదీగాక తనవంటి మహావిద్యాంసుడు, కవీ దర్శనానికి వచ్చినా ఈ మామూళ్ళేలేనా? ఏమిటోదృష్ట్యం?

అని ఆవిగమైన ఆవేశంతో గని వ్యూహం వంత వంతలాడిపోయింది ఇక ఒకరోజులో ప్రతాపవ్రధ మహీపతి అగ్రహారంలో వేయించిన తన స్కంధావారం యావత్తు ఎత్తివేయించి వేటబలంతో సహా గోదావరివాటి వెళ్లిపోతున్నాడు. ఆయన మళ్ళీ తిరిగిచేసరికి ఇందుమించుగా ఒక పక్షంకోజులు పట్టవచ్చును తిరిగి వచ్చేటప్పుడాయన తొందర తొందరగా ఓరుగల్లు వెళ్లిపోవచ్చును! ఇప్పుడుకాని దర్శనం ఇక ఎప్పుడో అవుతుందనే నమ్మకంమాత్రం ఏమి ఉంది!

అతనికి విశ్వేశ్వరరాగవార ప్రాంతం అంతాకొత్త అక్కడివారి నెవరినీ ఎరగడు. ఇక ఏమి చెయ్యడానికి పాలుపోలేదు ఒక మారు తేతాళనాయుణ్ణి సందర్శించి ఆయనతో తనకు జరిగిన అన్యాయం అంతా పూసగుచ్చినట్లు చెప్పి తిరిగి న్యాయ్యం జరిగించవలసిందని కోరాలని సంకల్పించాడు. తేతాళనాయుని దర్శనమైనా దొరుకుందో! దొరకడో! అయినా అదైర్ఘ్యంకాక శిష్యుడు భీమేశ్వర కర్మను పిలిచి ఆ విషయం మెళుకువగా

ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయం, వాల్తేరు.

బ హు వ్రీ హి

తెలుగుకు రావలసిందని పంపించాడు అతడు తిరిగి వచ్చేవరకు ఆర్థరాత్రిదాకా అలాగే మేలుకుని కూర్చున్నాడు

ఆర్థరాత్రికి ఫిమేశ్వరశర్మ తిరిగి వచ్చాడు అతడింకా సమాపాది రావం

దానే విద్యావాళు దక్షిణి అన్నాడు:

“ఏమిటి బాబూ! ఏం అరిగింది?”

“జరగాదానికేయింది! వేతాళ నాయనిం గారు మన్నిగడియలు మహారాజు పన్నిన పే ఉండిపోతున్నారు! రాజధర్మ వ మై వా దొర వయసుగాని వేతాళ నాయనిం గారి దివ్యం దొరకడంబున్నాడు”

“అంతేనా!”

“అంతేనండి!”

“అకరణం ఏమంటున్నాడోయ్!”

“సామయామాత్యనిమాటేనా మారనేది? తన ఆనుమతిలేనిదే వేతాళ నాయనిం గారి దివ్య నానికేమాదా ఎద్యరినీ పానివ్యడంలేదు! ప్రశ్నకంగా అత డెలా గ మహాదా కత్తకట్టి కపు డిక మనిమేం చెయ్యగలం?”

“సరే, అబ్బాయీ! అత క ప రం గా తే తేలుపడి దిగులు చీలిపోయి! ఇంకామూరం వచ్చి కట్టి నేతుల్లా తిరిగిపోతావా?”

“మీరదైనా సామాపాది! దిగిలేమాత్రం వ్యవహారం ప్రతిమించి రాగాన పడుతుంది కొంచెం జాగ్రత్తగా ఆలోచించండి!”

“సరేగాని ఆస్కంధావారం ఇక్కడి కొంతదూరం?”

“ఎంతోనా? కూర వేయడానంకం అం తె ఎక్కువ ఉండదు”

“గుడారాని! చుట్టూ వ హ కా వా ప్లిన్నారా!”

“ఏదో ఉన్నా రక్కడక్కడ”

“ద్వారంలోనో!”

“చాలామంది ఉన్నారు” అని మహా శ్వర శర్మ నమ్మడిగా ఆవలించి ఒక చిటక వేళాడు

“పాపం నీకు నీద్ర వస్తూండిలా ఉంది పోయివచ్చుకో!” “మారొక్కరు అలా గ ఏకా కిగా కూర్చుని మథనపడుతుంటే వాకు మత్రం మమకుపడుతుందా!” అన్నాడు ఫిమేశ్వర శర్మ

“కాదు! కాదు! నేను నువ్వు మర్చి పా గా తెచ్చాను ర్భూమునే లేవాలి వెళ్ళి పడుకో!”

విద్యావాళు డెలాగండుకన్నాడో ఫిమేశ్వర శర్మకు తెలియలేదు అదగదాని!

దైర్యం చాలక, అడవుండా వెళ్ళిపోతాడా
కాని రాక అలాగే నిలబడిపోయాడు
“ఇదిగో! నేను వస్తున్నానులే! నువ్వు పోయి పడుకో!”

అని విద్యావాళుదకిన్ని పంపించి వేళాడు అలాగే కూర్చుని ఏకో త్రవాలా వనలో పడ్డాడు కొంత నేపటి కతనిశబ్ద మురించింది ఆస్కంధలో అతని పిదపి పై ములే పువ్వం తి చిరనవ్వోక్తమాడునా తిలుక్కుమని మిరిసింది!

3

ఫిమేశ్వరశర్మవారం అంతా గాథ నివలలో మాటు మిగిలింది కాత్రికమాధం పొగమందు అగ్రహారం ఎవ రెల్లని వెప్ప అలా పరుమిమంది కాని అప్పడే చంద్రా ప్రమయం అయింది క్రమ క్రమంగా చీటి నాలుగు మూలలా అవరించుమంది మరి కొంతనేపటికే కొక్కులో! ఇలా అని కొడి పోత విసిరింది

ప్రత పక్షుల మహిమత స్కంధావారం అలాగే నంది మాగధులూ మూడని ఎని మేలు కోలుపును ప్రారంభించారు వారి గొంతు లతో ఇంకా మరికొన్ని కొక్కులోకొం ఎన్నిమలు బాగా ప్రతినిమాయి అలాగోక గడియగోలిపోగాని వండుమాగధుల

(66 వ పేజీ చూడండి)

శేముషీ ధురంధరులైన ఆంధ్ర మహామంత్రులు
మా దన్న అక్కన్న

వర్తకం చేయదలచున్న వాళ్ళు కొందరిం
అమ్మనమ్మకాలు, ఇచ్చి పుచ్చుకోవ
డం కూడా నేర్చుకోవాలి ప్రభూ!"
అన్నాడు లింగప్ప
మహామంత్రి తల పంకించారు పాలోది
నగా, ఆమోది నూచింగా
బాదిలి లింగప్ప ఘటికుడు బహు సమ
ర్థుడు
ఈస్టిండియా కంపెనీ దృష్టిలో మాత్రం
సెంకే ఘటంబంటి వాడు ఆ వర్తకులు ఆ
విధంగానే అభివృద్ధిచెంది మహామంత్రికి
ఫిర్యాదు చేసుకున్నాడు చెప్పే పటానికి
తాను సరుకులు చేరజేసుకోవోలే లింగప్ప
ఆటంక పరుస్తున్నాడని విన్నవించు
కున్నాడు

మహామంత్రి లింగప్పను పిలిపించి సంగతి
కనుక్కున్నాడు
* * *
వర్తకం చేసుకునే వారు క్రమవిక్రయ
విధానాలతో పాటు ఇచ్చి మరీ పుచ్చుకునే
పద్ధతులు కూడా నేర్చుకోవద్దా ప్రభూ
అన్నాడు లింగప్ప సవినయంగానే
మహామంత్రి పరంగిల్లాడు
వినయంగానే అయినా, ధ్వన్యాత్మ
కంగా లింగప్ప అన్న ఈ మాటలలో గర్భిత
మయిన అభిప్రాయం ఆయనకు ఘటిలో
అవగతం అయింది ఈ ఘటిలోనే ఆయన
ఘటకుటి ముగుచుకుంది నాటి రాజకీయ
స్థితిగతులు, రాజుల, రాజానలతిరు లేన్నులు,
సైన్యాలు, కయ్యాల ధోరణులూ ఆ అపర
కాటిల్లాడి యోధనా ప్రపంచంలో మనో

గోచరాలయ్యాయి బిజ్జూర్ నుల్లానుకు
తిమపట్ల అఖండమయిన ఆదరాభిమానాలు
ఉప్పొంగటం లేదు అటు బేరంగజేబు
చక్రవర్తి తిమకంక, తురంగాన్ని శార్దూలం
మాచేటంత వాళ్ళల్లో తిలకిస్తున్నాడు
ఈతంక శివాజీకి తిమమీద అపారమయిన
అనురాగంఉందని చెప్పకోడానికి వీలులేక
పోయినా, ఆగర్భ శత్రుత్వ భావం ముటుకు
లేదు అయితే గియితే, అతినితో నే చేరిమి
కలుపడానికి, తద్వారా బేరంగజేబు దృష్టి
లో తమ 'బలిమి కలిమి' ని ఒత్తే ధికంగా
చూపి అచ్చే నిలబెట్టడానికి అవకాశాలు
న్నాయి తరకారికి వచ్చిన ఆంగ్లేయు
లతో మంచిగా ఉండడం కూడా కొంతలో
కొంత మేలు ముఖ్యంగా ఆంగ్లేయులకూ
బేరంగజేబుకూ మధ్య అన్యాయమైన అను

★ అక్కన్న; మాదన్న ★

రాగ రసవాహిని పొంగిపారటం లేదు అంగేయులతో మైత్రీ కూడా ఇదే తగిన తరుణం తాముగా ప్రయత్నించి అర్పించ వగత్యం లేదు వారంతట వారే, వారి అవ సరం మీదే సద్భావం, సదుపాయం కోర వచ్చును.

అయితే మిత్రులుగా వారు కోరిన వరాలు ఇచ్చినా, వర్తకులుగా వారి ప్రభుత్వాని కివ్వలేని వరహాలు వదులుకోవడంలో వివేకంలేదు. అయితే, వరాలకుగ వచ్చిన వారిని తానే వరహాలిడిగితే, తానిచ్చేది వరాలు కానేరవు వాటిలో సాగను వుం డిదు మెప్పు మెహర్షానీ ఉండవు ఆకించిక ఫలితం ఉండదు ఇది ఎక్కడా నిక టించకుండా జరుపవలసిన వ్యవహారం. ఇందుకు యోగ్యుడు, సమర్థుడు లింగప్ప ఒక్కడే. ముంబాయి తాను చేసి, వనూళ్లు అతడికి ఒప్పగించడం ఉత్తమవిధానం

చివరకు, కంపెనీ వారిని ఇబ్బంది పెట్ట వద్దని లింగప్పను ఆజ్ఞాపించాడు మహా మంత్రి

కంపెనీవాడు సంతోషించాడు.

అయితే, కంపెనీవారితో ప్రభుత్వం లావాదేవీలన్నీ చూచే పూచీ పేచీలన్నీ లిం

గప్పే నిర్వహించాలనిజూడా ఆజ్ఞాపించాడు మహామంత్రి.

లింగప్ప అవగదించాడు

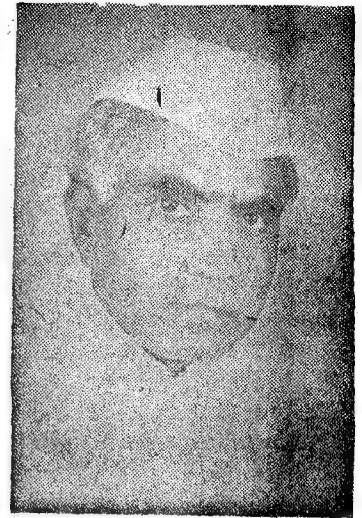
రాజప్రతినిధిగా ఆయా వ్యవహారా లా ఎంతో సామర్థ్యంతో నిర్వహించాడు

* * *

ఉభయతరకంగా, మున్సిరంగం, లవ రేశం అవశ్రుతి లేకుండా, దూరద్వీపితో వ్యవహారాలను ఈ విధంగా నడిపిన రాజనీతి వికారదుడే, అనాటి గోల్కొండ రాజ్య ప్రధానమంత్రి సింగళ మాదన్న పంతులు గారు.

సర్వదా వేదాంతగోష్ఠిలో కాలక్షేపం చేసే తానీమ హృదయ పూర్వక విశ్వాసానికి, గౌరవాభిమానాలకు పాత్రుడై అనాటి రాజకీయ కల్లోల సమయంలో, గోల్కొండ రాజకీయరథాన్ని సమయ స్ఫూర్తితో నడిపిన సారథి, ధీకారి

ఈ విధంగా, ఈస్టిండియా కంపెనీకి, స్థానిక ప్రభుత్వంనుండి సదుపాయాలూ, తిద్వారా, వారి వ్యాపారమూ పెరిగాయి. తత్ఫలితంగా ఆ ప్రభుత్వంపట్ల అంగేయుల సద్భావం, దాంతోపాటు ప్రభుత్వానికి పన్నుల రాబడి పెరిగాయి. వేయ్యే,

హైదరాబాదు రాజ్యపరిపాలనను సామర్థ్యంతో నిర్వహించిన శ్రీ బూర్గుల రామకృష్ణారావు పీరికమీద శీరళ రాష్ట్రానికి గవర్నరుగా వ్యవహరిస్తారు

ఓయ్యూ చూపుతూనే, అవసరాన్నిబట్టి నిష్కర్షగా వ్యవహారం నడిపిన లింగప్ప ప్రతిపత్తి కూడా పెరిగింది రెండేళ్లు తిరిగి సరికి (1682 లో), అతడు కృష్ణానదికి దక్షిణాన ఉన్న గోల్కొండరాజ్యం అంతటికి సుదేవార్ గా నియంత్రించుకొని అతడి కార్యదక్షతకు నిదర్శనం వంటిది, అతడు మద్రాసు గవర్నరుకు 1682 జూలైలో వాసిన ఒక లేఖ పెద్దగుతున్న వ్యాపారాన్ని బట్టి, కంపెనీవాడు ఏడాదికి 12 వందల వరహాలు పన్ను ఇల్లించవలసి ఉంటుందని అతడు నిష్కర్షగా వాదాడు అదికాక, ఉన్న మొహమాటాలనుబట్టి, అక్కన్నగారి ఒడంబడి విషయంలో కొంత సహాయం చేయ వలసిందనికూడా వాదాడు

నిజానికి అనాడు ఈస్టిండియా కంపెనీ, ఇలాంటి ప్రభుత్వకారాలలో ఎటువంటి లోపము రానివ్వలేదు అనాడు చెప్పిపట్ట గల చాలా చిన్నపట్టణం. ఇప్పటి జార్జ్ టౌన్ అన్నమాట. క్రమంగా, కాంతోం (మైలాపూరు), ఎన్నూరు ప్రాంతాలను కొలకు అగిరి తీసుకొన్నార విశాఖపట్నం రేవులో వసతులు కావాలనికోరి పీట్కోసం వారు అడపాతడపా అరణ్యా సమర్పించు కునేవారు. కుభ రాజ్యాలకు, పంతులకు పశ్చాటకా కానుకలం చేవారు.

మాదన్నగారి కుమారుడు మల్లప్ప పెళ్ళికి పీసెడు బంగారపు గొలుసులు కావలసి (65 వ పేజీ చూడండి)

my Coffee

చిరునామా మార్పు

మా కాయదారులు, శ్రేయోభిలాషులు మా చిరునామా మార్పు గమనించ వలసినదిగా కోరుచున్నాము ఇచ్చటి నుండి అధిక సదుపాయములతోను, శ్రద్ధ తోను సేవచేయ గలమని హామీ యిస్తున్నాము.

లేని చోట్ల విజిన్సీస్ కావలెను

మై కాఫీ కంపెనీ,
అప్పారావ్ గార్డెన్స్ (సాల్ట్ కొటార్స్ దగ్గరగా)
చూతై : మద్రాసు-7.

విజయనగరపురిష్ట

పాఠశాల

[శరత్సుమయంలో ఒక అపరాధాచార్యుడు:
1886 : శ్రీమం గారిలో ఒక విశాలమైన శిలా
మంటపం. మధ్య ఉన్నతమైన వేదికమీద
పీఠాధిపతి విద్యా తీర్థ స్వామి ల వారు
కామయాంబరాలు ధరించి, ఆసీనుడై
ఉన్నాడు. ఎడమవైపున ఎదురుగా శంకరా
నందుడూ, భారతీ తీర్థుడు, కుడి వైపున
వేంకటాచార్యుడూ కూర్చున్నాడు, తెల్లని
పంచలూ, ఉత్తరీయములూ ధరించి దర్శన
నాలపైన కూర్చుని ఉన్నాడు.]

విద్యాతీర్థుడు: శంకరానందా! (అని
రెండోవైపు తిరిగి) వేంకటాచార్య! మీ
విద్యలు పూర్తి అయినాయి. ఇక మీ మీ ఆస
క్తులను బట్టి గార్హస్థ్యములను మీరు అవలం
బించవచ్చుని చెప్పి మిమ్మల్ని విడుదల
లనే ఇప్పుడు పిలిపించాను

శంకరానందుడు: (చేతులు జోడించి)
స్వామీ, నాకు సన్మతించి మీ సన్నిధానం
లోనే సమాధిపట్టకే సాధనచేస్తూ ఉండి
పోవాలని ఉంది. నాకు గార్హస్థ్యంయెడల
అవధిలేదు.

విద్యాతీర్థుడు: (సాలాచనగా తల ఊపి
భారతీతీర్థుడి వంకమాస్తాడు)

భారతీ తీర్థుడు: శంకరానందుడు కోరి
నట్లుగానే నామనస్సుకూడా అభిలషిస్తోంది.

విద్యా తీర్థుడు: (చిన్న గానవిన్య)
మీరంతా సన్మతించి నే నా కీర్తన మనుకుంటు
న్నారా?

భారతీ తీర్థుడు: (మానంగా ఉండిపోయిన
శంకరానందుడివైపు చూచి, మళ్ళీ గురువు
వంక చూచి) కాదు స్వామీ, మీరు
విరూపధం చేసినా, గార్హస్థ్యంగాని సంపాద
నాసలనుగాని నే నంగీకరించలేను.

విద్యాతీర్థుడు: మంచిది. నీవేం చేదామను
కుంటున్నావు వేంకటాచార్య?

వేంకటాచార్యుడు: స్వామీ నేను కాంచీ
పురానికి పోవాలనుకుంటున్నాను.

విద్యాతీర్థుడు: పోయి—?

వేంకట: కోరినవాళ్ళకు వేదాంతదర్శనం
బోధిస్తూ కాలక్షేపం చేస్తాను.

విద్యా: ఇంకా—

వేంకట: పుణ్యక్షేత్రాలు సేవించుకుని,
విద్యా: ఊఁ.

వేంకట: (కొంచెం సంతోషంగా) తేలి

నైనంతవరకూ కవిత్వం వ్రాసుకుందామనే
కోరిక కూడా ఉంది.

విద్యా: ఏమైనా వాకావా?

వేంకట: వ్రాయాలనే బుద్ధి పొడమింది.

మొన్న—

విద్యా: మొన్న—!

వేంకట: (మాధవునివంకచూసి) మీదగ్గర
సెలవుతీసుకుని నేనూ, మాధవుడూ పంపా
సరస్వీరానికి వెళ్ళినప్పుడు—

సూరంపూడి
భిస్మకరావు

విద్యా: వెళ్ళినప్పుడు—ఏం జరిగింది
మాధవా?

మాధవు: అక్కడ మతంగపర్వతమూ,
మాల్యవృక్షమూ, ముదుఃఖాశోహణమూ
ఎక్కాము. తుంగభద్రలో స్నానంచేశాం.
విరూపాక్ష దేవుణ్ణి దర్శించాం.

వేంకట: నేను చెప్పాలనుకున్నది వేరు
స్వామీ!

విద్యా: ఏమిటది!

వేంకట: మేనూ మా లగ్న వంశాన్ని
ఎక్కువగా మనుకొంటూ ఉండగా, శిఖరం

మీద బరువుగా అనుకుని ఒక నల్లని ముఖం
కనుపించింది.

విద్యా: ఊఁ

వేంకట: వెంటనే నాకు ఉత్తరరామ
చరిత్రలో

సోఁయం తెలు: కరుణమరణి ర్యాల్స్

వా స్వామి యస్మి

స్మిల: స్మిగ్: క్రయతి శిఖరం సూరస
స్తాయవాహా!

అన్న పంక్తులు జ్ఞాపకానికివచ్చాయి.

విద్యా: “క్రయతి శిఖర మ్న దే యూతన
స్తాయవాహా!” అన్న మాలతీమాధవంలో
పంక్తి స్ఫురించలేదు?

వేంకట: స్ఫురించింది స్వామీ. అక్కడ
మాధవుడు పంపిన సందేశాల్లోకాలూ, నై
మందాకాంతిమూ చూడగా క్రిరామ
చంద్రుణ్ణి నాయకుడిగాచేసి ఒక సందేశ
కావ్యాన్ని నిర్మించవచ్చుని భవభూతి మహా
కవి నూచనచేసినట్లు వోచింది.

విద్యా: ఆ సందేశ కావ్యం నీవు నిర్మించ
దలుచుకున్నావన్న మాట.

వేంకట: తమరాశిర్యది నే; కాలిదాసు
ఉత్తరనేకాన్ని చూత్రమే వర్తించాడు. నేను
దక్షిణనేకాన్ని వర్తిస్తాను.

విద్యా: సత్యమూరమైన వర్తనలు చేయకు
నుమా.

వేంకట: మరచిపోను స్వామీ! అక్కడ

విద్యానగరం

“భోగస్థితా భోగవతి చ నిత్యం

సుపర్వ రమ్యా దివిజన్మలీవ

పురీమా విద్యానగరీ చకాస్తి

తుంగా తరంగై రభితః పవిత్రా”

(కల్పవాళుడు)

“ఇంద్రున కాంగిరనుడు, నివ

ధేంద్రున కా సుమతి, రఘుపతికి వారుణినాక

సాంద్ర సువిద్యారణ్య బు

ధేంద్రుడు కులగురుడు బుక్కదేవేంద్రునకున్.”

(పరాశర మాధవీయ వ్యవహారకాండ నమనరించి)

చెరుకుతోటలూ, సగం తెలుగు సగం కన్నడంగా పాటపాడుకునే ఆకాలిగోపికలూ కళ్ళకుకట్టిపట్టున్నారు.

విద్యా: సరే: మాధవా పంపాపతి సన్నిధానంలో నీవేంచూచావు!

మాధవ: విరూపాక్ష స్వామియొక్క-సర్వగోచరమైన మహిమను సందర్శించాను. ఆగస్త్య మహామనియొక్క - లోకోత్తర కీర్తి నాకు స్ఫురణకి వచ్చింది. తుంగభద్రా తీరంలోనుంచి గుండె కడిగిచే ఆక్రందనం దిన పడింది. ఆకాంతి రాల్సే రగులుతూన్న చిచ్చుకు తాగుకోలేక పోతున్న శతపదాన రోదద్యమాన కంఠాలు దరీముఖాలలో ప్రతిస్పందించాయి యుగంధర, యాగంధరాయణ చాణక్య ప్రభృతులైన మహామంత్రి లొక్కసారి నా మనస్సులో మెరిశారు. చలించిన మనస్సుతో జ్వలించిన చైతన్యంతో కలయికాచాను. పంపాపతియొక్క రక్షణదత్త మైన మాస్త్రం ఆ ప్రదేశంలో సర్వప్రకృతికి అభయమిస్తూ కనుపించింది. నా అంతఃక్రమణాలలో ఆ ఆక్రందనలూ, నా అంతశ్చేతనపులలో ఆ విరూపాక్షమాస్త్రం అనుక్షణమూ తొండ రిస్తున్నాయి. ఆనాటినుంచి కూడా నేను ఉన్నవిధంగా ఉండిలేకుండా ఉన్నాను.

విద్యా: నీమనస్సులో ఏమిటిఆకాంతి మాధవా?

మాధవ: స్వామీ, కాకతీయ ప్రభుత్వ మనల్యాదులకత్తి కామాతి అయిపోయింది. ఒకగల్లు మట్టిదిబ్బ అయిపోతున్నది. మట్టి ఇంతలో ముసల్యాదులధాటికి

ద్వార సముద్రం మ్రగ్గిపోయింది. కాని పిటన్నిటికీ వెనక మట్టిదిబ్బ అయి పోతున్నది మ్రగ్గిపోతున్నదీ వేరొకటిఉంది స్వామీ, మనం ఆశేమాల్లో విద్యాపీఠాల్లో వేదాలు వదిస్తున్నాం. మన కళ్ళముందు భారతీయ ధర్మం తునాతునకైపోతోంది కాదా స్వామీ?

విద్యా: నీవుచెప్పింది ఒక అంశం. ఇంకొక అంశం ఉన్నది. బహిష్కృతులకుంటే అంతశ్చేతనపులే నాశమౌతువులు.

మాధవ: 'గురువుపాదాలనంటి లేచి' ఔను. నా సేకులు, చార్వాకులు, పాపం డులు, కపటత్వ రుతులు వీళ్లు ఈ ధర్మభంగానికి కారకులు.

విద్యా: (అర్చన మేడం ఆగి) పంపా రాన్ని చూచి భీతిపడి, కనుస్యాక్రాంతి నాన్ని వెతుక్కుంటూ వచ్చేవళ్ళకు శంక రానందుకూ భారతీయహృదయ దలిచారు. నీవు వేదవిభాగా శ్రమించడంలా వన్నుకూట.

మాధవ: (నమస్కరించి) గురువర మేళ్యరా! మీ బాహిరమైన అనుమతి ని పొందకుండా నేను కొంత అతివర్తించాను. ఆశీర్వదిస్తావా? (స్వామిని ప్రవేశించి ప్రక్కగా కుర్చుంటాడు)

వేంకటాద్రి: బాల్యంలో నేను కున్నాడోయేమో, అప్పుడప్పుడు సంగీత శాస్త్రాన్ని తిరిచిచూస్తూ ఉండడం నేను చూచాను.

శంకరానందం: దర్శనశాస్త్రాలన్నింటినీ

మాధవుడు మధిస్తూ ఉండడం నేను గమనించాను.

భారతి: ఇతడు స్వృతులన్నింటినీ ఎకరు పెరుగుతూండడం నే నెరుగుచున్నాను.

విద్యా: ఊ-వాదగర వేదార్థం మాత్రమే చదువుతూన్నట్లు నటించావు.

మాధవుడు: స్వామీ నను తీమించరూ. నన్ను ఆశీర్వదించరూ?

విద్యా: (స్వామిని దేవతగా చూచి) ఏమి సాయజా?

స్వామి: అన్న గారు నాచేత వ్రాయించి నవీ. నేకరించిన తాళపత్ర సంపుటాలు ఒక మహారణ్యంలా చూడతీరంలో నిండి ఉన్నాయి.

విద్యా: మీ కుటీరంలో నే కాదు, మాధవుడి మనస్సులో నే సకలవిద్యలూ ఒక మహారణ్యంలా గూగు కట్టిఉన్నాయి.

మాధవ: స్వామీ మీ సెలవైతే నేను పంపాతీరంలో ఆశ్రమం నిర్మించుకుని విమలతా రత్నం నిర్వహించుకుంటాను.

విద్యా: మీ తండ్రిగారి దగ్గరకు పోవూ?

మాధవ: మా భోగనాథుడు పితృతాం తీర్చుకుంటున్నాడు. నిర్వహించవలసిన కర్తవ్యం పెనుభూతంలా నన్నాకపించి ఉండగా, తండ్రిగారి దగ్గర నేను చేయగలిగిన దేమున్నది?

విద్యా: స్వామి-నీవేమి చేయడంలావు?

స్వామి: స్వామీ నా విద్యాభ్యాసం పూర్తి కానేలేదు కదా? నేను చేయవలసేందు కేముంది?

విద్యా: నీకు ఎవరు పాఠం చెప్తున్నారో వాళ్ళదగ్గర నువ్వు విద్యాభ్యాసం పూర్తి చేసుకోవాలి.

స్వామి: అన్న గారి దగ్గర ఉండమని మీ ఆజ్ఞ కాబోలు.

(బయటనుంచి స్వామీ అని పిలుపు)

విద్యా: ఎవరో చూచిరా.

[స్వామిని చూసి ఇద్దరు పిల్లలతో ప్రవేశిస్తాడు. ఇద్దరూ గురువుకు సాష్టాంగ ప్రణామం చేస్తారు స్వామిలవాణ ఆశీర్వదిస్తారు. మిగత శిష్యులకు నమస్కారం చేస్తారు. స్వామిని రెండు దర్శనాలు తెచ్చి వేస్తాడు వాళ్లు కూర్చుంటారు.]

బుక్కరాయలు: ఈ యన మా అన్న హరిహరరాయలు. నా పేరు బుక్కరాయలు.

మాధవుడు: (జుట్టికి చేసుకుని) అంటే మీరు సంగమనామకుని కొడుకులా?

బుక్కరాయలు: చిత్రిం.

మాధవుడు: (హరిహరరాయలు నెపు చూచి) అవును. అదంతా ఒక పుష్కరిం క్రిందటి మాట అప్పుడు కాకతీయ రాజ్యంలో కోకాధికారులుగా ఉండేవారు.

పూవు మీ అదృష్టం చెప్పగలదు

నీ భవిష్యత్తులో ఏమి జరుగబోతున్నదన్నీ, నీ సరియైన చిర్య గురించిన్నీ నీవు తెలుసుకోవ గోరినట్లుంటే ఒక పోస్తు కాల్పు వైస నీ కేషముకు ఒక పుచ్చము వేరున్నూ, నీవు వ్రాయు లేదీ, వేళ వివరములున్నూ, నీ సరియైన చిరువాసాయున్నూ వెంటనే వ్రాసిపంపుము. జ్యోతిష శాస్త్రములోని రహస్య గణితము మూలముగా మేము గుణించి, నీవు కాల్పు వ్రాసిన లేదీ లగాయతు 12 మాసములలోను నీ యొక్క అదృష్టము, లాభనష్టములు, జీవితమార్గము, వి వ్యవహారములో నీకు జయముకలుగును. నీ ఉద్యోగం విషయంలో మంచి చెడ్డలు, మార్పులు, ఆరోగ్య విషయము, పరకేళ గమనము, తీర్థయాత్రలు, వివాహము, స్త్రీసుఖము, సంతానము, నిధినిక్షేపములు, లాటరీ, ఆకస్మాద్యవ్యధిం మొదలగువానిని గురించి స్పష్టముగా మానవారీగా వ్రాసి గు. 1-4-0 లకు మాత్రము వి. పి. గా పంపగలము. (వి. పి. చార్జీలు ప్రత్యేకం) దుష్ప్రగమము లేచినా వున్నయెడల కొంతి చేయు విధానం కూడా తెలుపుడు చేయడమగును వివరములు మా పూచీపెని పంపబడును. మేము పంపిన భోగలూ నీకు తృప్తిగా నుంినియెడల వైకము వాపను చేయబడును ఒకసారి పరీక్షించి చూడడు మీ అడ్డను ఇంగ్లీషులో వ్రాయండి

Shree Swami Satyanarain Jyotish Ashram (W. P. A.), NAKODAR (Ph.)

★ విజయనగరం ప్రతిష్ఠ ★

మహాపాపి కాదు ■ ముఖలక్షణం ఏమిటో చెప్పమన్నా ఇప్పుడే నేను ఋణావు చేస్తాను " అన్నాడతడు. "నీపలుకున అలా ఉండరా" అంటావాడే వెంటనే ■ బ్రహ్మచారి తన బ్రహ్మచరించు పలుకునను రాలగొట్టుకొని "నిన్ను విడవను నీ కేవలము ముగ్ధునను ముట్టు తిరి" అని ఓదార్చాడు అంతటి కఠోర నిశ్చయం ఉండదు అదీ కాక, అతని యత్నించుతూ ఒక అధికారాన్ని విరూపింపి మరొక ధర్మప్రభుత్వం స్థాపించడం వరకే! కాని నీవు నగరం నిర్మించాలంటే ధనసమృద్ధి ఉండాలి బావా?

మాధవు అచార్యుడేవా నా దీక్ష ను శింకించకండి నన్నా శిర్యదించండి నేను లక్ష్యని ప్రసన్నును చేసుకుంటాను రస విద్యను అభ్యసిస్తాను అభ్యసించడం మాత్రమే కాదు కనకమ్మం కురిపిస్తాను. హరి హరిరాయా మీరు ■ ధైర్యపడవద్దు గురువుల అనుమతికోరండి భూలోకంలో సాటలేనిది కాగల మహానగరాన్ని నిర్మిద్దాం. ఆ నగరం విజయపరంపరాభివృద్ధి నందుతుంది దానికి విజయనగరం అన్నది సార్థక నామం అవుతుంది.

విద్యా మాధవా, నీవు రనేశ్వరవిద్యనభ్యసిస్తావా?

మాధవు: తమ అనుగ్రహం ఉంటే అచిర కాలంలోనే రనేశ్వరసిద్ధిని పొందడానికి బ్రహ్మప్రయత్నం చేస్తాను. (మోకరిల్లుతాడు)

విద్యా: (సంతోషంతో దీనించి) శంకరానందా అభిషేకజలం తీసుకోండి (అందరూ కమండలువులు గ్రహిస్తారు మంత్రం జపించి చేతుల్లో జలం తీసుకుని) నేటినుంచి విద్యా రఙ్గుడనే పవిత్ర నామంతో ఇతిదునరలోక చతుర్ముఖుడై ఆచంద్రార్కమైన యశస్సు నందుగాక. (నీవు మాధవుని శిరస్సుమీద చల్లుతాడు శిష్యులతోడా మంత్రజలం చల్లుతాడు)

విద్యా: హరిహరరాయా, ఈ విద్యా రఙ్గుడీ నాటినుంచి మీకు గురువు ■ దేకదా మీరు కోరుకున్నది?

హరిహర: ఈ మీ ఆశీర్వచనము ఋషి వాక్కు.

విద్యా: మాధవుడే బుజం మీద చేయి వేసి రాయలూ! ఇతిదు సకలవిద్యావిధి ఈతని ప్రజ్ఞాచతువును కానరానిదిలేదు ఈ విద్యా రఙ్గుని వచనస్మరణని ఆదరించినంత కాలం మీకు సకలసౌధములూ కలుగుతాయి భారత జాతిలో మాతనో లేజం కలిగించడానికి అవి ర్భవించియుంపుర ముడితడు రేపటిబహుళ

చతుర్దశి విరూపాక్ష వనంలో నగర ప్రతిష్ఠ చేయండి ధర్మరాజ్యపునః ప్రతిష్ఠ చేయండి అది విజయనగరమే విద్యానగరమే భాగ్య నగరమే విలసిల్లుతుంది.

హరిహర: తమ ఆశీర్వచనబలం (హరి హరుడూ, ముక్కరాయలూ న ము స్మరిస్తారు)

విద్యా మాధవా నీవు విరూపాక్షునిల యానికి పోయేముందు నాకు వాగ్దాన మిచ్చి పోవాలి

మాధవు: అజ్ఞాపించండి స్వామీ, విద్యా నీవు పరాశరస్మృతి చదివావా మాధవు: చిత్తం

విద్యా అందులో వ్యవహారకాండ ఉన్నదా?

మాధవు కానరాలేదు

విద్యా: మరిరాజ్యపాలన క వ న రం కాదా?

మాధవుడు: అత్యవసరం.

విద్యా: ■ వ్యవహారకాండను నీవు సంగ్రహించాలి.

మాధవుడు: తమ అజ్ఞ

విద్యా ఇంకొకటి నీవు వేదభాష్యం రచించాలి సాయణ రాజకార్యభారంలో మీ అన్న చేయలేనిది నీవు చేయాలి ఈ వేదభాష్యన్ని మీరు మరుగునూడదు (సాయణుడు మాధవుడూ తలలు వంచి నమస్కరిస్తారు)

విద్యా విద్యార్థులకు విద్యావికరణమూ, నీపరిజ్ఞానాన్ని గ్రంథస్థం చేయడమూ నీవిధి.

మాధవు: తమ అజ్ఞ మీరను

విద్యా: అంతశ్శ్రుతినిర్మూలనం మరు వపు కదూ?

మాధవు మరువను

విద్యా శంకరానందా, వేంకటాచార్య శిష్యుల చేస్తుంది.

అందరూ: సత్యం వద. ధర్మం వద స్యాధ్యాయాన్మా (మద

(తెరవాలును)

తెరలో

విద్యారణ్య కటాక్షము కర్పూరపు టవాసమొ కల్లారకునుగు మా యొ ఇ దుమయూఖమొ చర్చిత చ ద మో దుగవార్ని ధీపీచికయో

విద్యారణ్యుని గుడు కలవయ్యో! లు మొగము లేవి? లివాశి దో! భు ములేవి? శివుడా? ముక్క టి గాడె! చెప్పే వయ్యో? ర జ్యోతియిత డే!

(నమనమసరి చి)★

నిగనిగలాడు దీర్ఘకుంతలాలకు

కేశవర్ధని

కేశవర్ధని
మీకు
మీకు
మీకు

మదవు ను దురదను మాన్పడి పెట్రుకలు రా ■ అనది అకాలో పెట్రుకలు యే దుకు నెరియాలి నెరియకు ఆ న్య కావివ్వడి

కేశవర్ధనితో కేశ క్రొత్త కళ చేకూర్చుడి కేశ కుత్రతకు మహానస పాపా వాదడి

కేశవని ఆ. 14 పాపా ఆ || పోస్టల్ అదన అమ్మిపోట్లా విడును

కేశవర్ధని ప్రాడక్సు కోయంబత్తూరు

నేషనల్ నేయ్ & పర్ఫ్యూ (నడకా) లిమిటెడ్ కి గోవా పేట బి వాద N

[అనంతపురం జిల్లా కదిరి పట్టణము పాలిమేరలలో క్రీస్తుశకము 1429 ప్రాంతమున కట్టబడి నేటికి ఐదువేల ఐదవది సంవత్సరములు నిలచి వున్న “చంద్రవదన - మోహియాద్” గోరికి సంబంధించిన కథ. హిందూ యువతికి - మహమ్మదీయ యువకునకు కలిసి ఒకే గోరిని కట్టిన విచిత్ర ఘట్టమది.]

చంద్రవదన

అనంతపురం జిల్లా కదిరి పట్టణము పాలిమేరలలో క్రీస్తుశకము 1429 ప్రాంతమున కట్టబడి నేటికి ఐదువేల ఐదవది సంవత్సరములు నిలచి వున్న “చంద్రవదన - మోహియాద్” గోరికి సంబంధించిన కథ. హిందూ యువతికి - మహమ్మదీయ యువకునకు కలిసి ఒకే గోరిని కట్టిన విచిత్ర ఘట్టమది.

చంద్రవదన కాలంబ ఉపాహార పల్లెముతో వచ్చింది కాని రాకుమార్తె చంద్రవదన అలంకరణ మింకనూ పూర్తి కావలేదు.

“ఏమమ్మ! యీ నాడు మరి సింగారించు కొంటున్నావు.”

“ఈ వేళలో వసంతోత్సవం పూర్తవుతుంది కదలే?”

“ఓహో! కదిరి పట్టణము ప్రయాణానికా? సాయంకాలం ప్రయాణానికి యిప్పటినుంచీ యెందుకమ్మ?” కాలంబ తాను తెచ్చిన పల్లెమును మేజామీద పెట్టి చంద్రవదన అలంకార నిర్వహణములో సాయపడుతూ వుంది.

“అంతిపురందాటి అవతల అడుగుపెట్టే రోజు యీ ఒక్కటేకదలే! మళ్ళీ సంవత్సరం గడిచి యీరోజు వస్తేగాని యిటువంటి అనకాళి మురగా! సంవత్సరానికి యీ ఒక్కరోజేనే మరణ కన్యలకు కాస్తవ్యచ్చ - ప్రకృతివిమాచేభాగ్యం కలుగుతాయి తక్కిన సంవత్సరములకంటే మేము వేరము చేయకపోయినా అంతిపురంలో బండలమే పసిడిపంజరాలలోని చుట్టలనేర్చిన చిలుకలమే అంటేగా” అంటూ అలంకరణ పూర్తిచేసి బొట్టుపెట్టుకొందామని నిలుపుటద్దం ముందునిలచి బంగారపు కుంకుమబరిణి అందుకొంది చంద్రవదన.

“అందుకని - యీనాడే మీ సోయగానంతా వసంతోత్సవం చూడవచ్చే రాకుమారులకు ప్రదర్శించాలా” అని నివేదించి పారిపోతూవుంది చంద్రవదన కాలంబ.

“ఓ! పో! పాడు పిల్లా” అంటూ ఆ రోపంలో ఆలోచించకుండా చేతిలో వున్న కుంకుమ బరిణిని కాలంబమీదికి విసిరి వేసింది చంద్రవదన ఆ బరిణి గోడకు తగిలి మూతపడి క్రింద పడిపోయింది. కుంకుమంతా నేలపాలులు పోయింది. చంద్రవదన, నుదుట పట్టులేకుండా నేలపై పడి రాచబిడ ఫాలభాగానికి తిలకం దిద్దవలసిన ఆ కుంకుమ నేలపాలులు బలిసలమునంగు రక్తమునలే కనిపిస్తూవుంది.

నేటి “చంద్రవదన” సరిహద్దుతెయ్యించు మించు నాటి ఆంధ్రరాజ్యపు పేరులు ఆతెలుగురాజ్యాన్ని రేచెర్చి

“కావ్యశ్రీ”

వంశమువాడగు మూడవ సింగమనాయకుడు పరిపాలిస్తున్నాడు ఇతడు - క్రీస్తుశకము 1830 మొదలు 1430 వరకు తెలంగాణము నేలప పద్మనాయకులలో కడపటివాడు ఈ పద్మనాయకులు కొకతీయులవద్ద దండి వాధులుగా పనిచేసి సామ్రాజ్యపతివానంతరం స్వతంత్రులయ్యారు. తెలంగాణమును యనన పాదాకాంతము గాకుండా కాపాడిన మహావీరుడు ముసునూరికొపయ నాయకుడు ఇతడు యనమలనోడించి క్రీస్తుశకము 1837 లో ఓరుగల్లు దురమును స్వాధీనము చేసికొనటముతో తెలంగాణము కేవలము తెలుగు మాగాణమే నిలచింది అప్పటినుంచీ కూడా ప్రతిరాజు స్థానిక శురుక్కు హిందూ సమైక్యతకు విశేష కృషిచేస్తూ వచ్చాడు. పద్మనాయకులలో కడపటివాడగు సింగమనాయకుడు క్రీస్తుశకము 1410 మొదలు 1430 వరకు రాజ్యపాలనచేసాడు. ఇతని కాలములో హిందూ

ముస్లిములు జాతిభేదము మరచి అన్నదమ్ములవలె కలిసిమెలిసి జీవిస్తున్నారు. ఈ రేచెర్చి సింగమనాయని యేకైక పుత్రులతో “చంద్రవదన”

చంద్రవదన పార్థకనామధేయ - మోడశివర్ నవయాననజితి సంపూర్ణ శిరచ్ఛంద వదన. మహా వైభవోపేతముగా జరిగిన నేటిలో ముసునూరున్న వసంతోత్సవానికి వెళ్ళటానికి అలంకరించు కొంటూవుంది రాచకన్న చంద్రవదన.

వీర సంతులనకు గుమ్మటాలునిలిపి హిందువులు మసీదులో నమాజుచేసి బంగారు కాలంలో హిందూదేవాలయాలలో ముస్లిము ఫకీరులు భాగవతరామాయణ గాథలు గానముచేసి ఆ రత్నాలసీమలో వసంతోత్సవం మహోత్సవంగా జరుగుతూవుంది. ద్వారపాలకుని మొదలు రాజ్యపాలకుని వరకు రాజ్యములోని అబాలవృద్ధులు స్త్రీ పురుషులు వసంతోత్సవ క్రీడావిసేదాలతో ఆనందిస్తున్నారు వసంతోత్సవం మానవ సమైక్యత మహోత్సవం!

ఈ రోజు వసంతోత్సవాలకు కడపటి రోజు రాజ్యములోని మొత్తము జనాభాతో కదిరి పట్టణము పక్కటిల్లిపోతూవుంది. వృసింహస్వామి ఆలయము చుట్టూ నాలుగు మెట్లి చదరంలో ఎలుమాచినా ప్రజలే! ఎలుమాచినా ఆనందమే! ఆ మహాప్రజ కోలాహలధ్వని మహాసముద్ర ఘోషలావుంది.

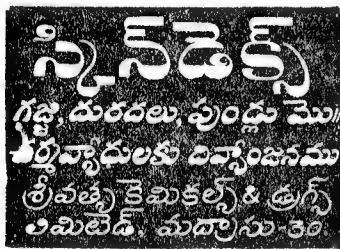
వృసింహస్వామి ఆలయ ప్రాంగణమునకు తూర్పుదిక్కున ఒక్కటే ద్వారం! రాకపోకలు ద్వారానే జరుగుతాయి ఆలయము చుట్టూ, ప్రాంగణము వెలుపల నవరత్నాల దుకాణాలు-పగడాల అంగడులు-కొత్తీరు కాలవల కాలలు-అరేచియ గురములు-రత్నకంబకుల విక్రయశాలలు-విశేష ప్రదర్శనలు-కోడిపండ్లములు-పొట్టేలి యుద్ధ

తెల్లవెంట్రుక లుండవు

(GOVT REGD)

రంగులనుచూచి మోసపోవద్దు. ఆది తాత్కాలికము మా సువాసన "మన్ మోహిని హేర్ ఆయిర్" అనేక వనమూలికలతో ఆయుర్వేద పద్ధతిలో తయారైనది 60సం॥ ఎయిస్సువరకు వెండ్రికులను వర్ణగా వుంచును ఇదిగాక మెదడుకు దల్లదనము విచ్చును. ఉన్నాదము. తలనొప్పి వగైరా జబ్బుల నుంచును "జ్ఞానిక క్రిస్టి"ని కంటిచూపును స్పర్శచేయును కొద్దిగా నెరసివుంటే ఒక పీసా రు 5-0-0, 3 పీసా రు 12-0-0 వగము నెరసివుంటే ఒక పీసా రు 8-0-0 3 పీసా రు 15/- పూర్తిగ నెరసివుంటే ఒక పీసా రు 7/- అ 3 పీసా రు 18/- అ. చని చేయలేదని ముజువుపర్చిన పూర్తి సొమ్ము వాచను చేయబడును.

Guarantee Supplied on Special request
GENERAL LABORATORIES,
(P W) P. O. Hajdhanwar (1), Bhagal.

కలవరపడు స్త్రీలకు

"కుమార్తి" (మాత్రం) వరువకండి మీ ఆ గర్భం కంటిచూచి దింకఅవవరం
వెం (సాదా) రు. 5/-
(స్వేవర్) 5/-
(ఎస్ట్రాక్ స్వేవర్) 8/-
హాపేటి స్కాంకన్ ప్రత్యేకం

Mrs. P. Deves, F.D.S. (AP) Calcutta-40.
స్థానికు: Indo Medical supplies
No. 3 Paulhappan st. Seven wells
Madras - 1.

★ చంద్ర వదన ★

ములు-దొమ్మరి ఆటలు-పున్నాయి వెన్నెల రాత్రులు కొవలంబల ప్రజల విరోధాం రాతికి జక్కుల యక్షగాన ప్రదర్శనలకు- వైష్ణవాచార్యుల భాగవత ప్రదర్శనలకు- బొమ్మలాటలకు కాలలు నిర్మించారు చుట్టు పట్లగల రాకుమారులు ఆ సేకమంది వచ్చారు. సవరత్నాలు-గుర్రాలు వారి నెక్కు వగా ఆకర్షించాయి ప్రాంగణ ద్వారమున కెదురుగా దోత భాన్ పచ్చల పగడాల దుకొణముంది. భాన్ రాకుమారులతో పచ్చల పేరము సాగిస్తున్నాడు అతని వెనుక ఒక యువకుడు కూర్చుని మహాశక్తితో బంగారు తీగతో "పచ్చల-పగడాల" హారం అల్లుతున్నాడు.

సాయంకాలం సమాపించింది. వృద్ధ భానుని త ప్రస్తుత రమయూ ఖాలు-గంప కర్పూర వసంతాలతో తడిసి ఎగ పెక్కిన ప్రజల వస్త్రాలపైకి మరింత రక్తకర్మముతో ప్రకాశిస్తున్నాయి ప్రజలలో కలకలం బయలుదేరింది. కంభారావం వినిపించింది కై కై నివాదాలు మిమ్ముముట్టాయి. రాజధానినుండి సకుటుంబ సభివారముగా వెడలి వచ్చాడు రాజ సృనింహస్వామిని సేవించి తిరిగి రాజధానికి వర్ణిపోతారు. రాజకన్యలలో పెండికి సిద్ధము గా మన్న వధువు స్వామికి పూజచేసి హిందూ సాధువులకు-ముస్లిము ఫకీరులకు వస్త్రధానం ప్రాంగణములో పల సేచేసి వర్ణిపోగా-ంది పూజానంతరం రాజకుటుంబము తిరిగి వర్ణిపోయేవరకూ రాజు, సాధువులు, ఫకీరులు తప్ప తక్కిన పురపురెవ్వరు ప్రాంగణంలో కాలు పెట్టరాదు అది ఆనాటి ఆచారం! చంద్రవదన-రాజమూర్తి-చెలికత్తెలు ప్రాంగణ ద్వారము చెంత సే పల్లకిలుదిగి కాలినడకతో ఆలయానికి వెళ్లారు చంద్రవదన స్వామిని యధావిధి పూజించింది బయటకువచ్చి చెలికత్తె అందించిన వస్త్రాలు సాధువులకు ఫకీరులకు దానం చేసింది. అంత ఆమెను ఆశీర్వదించారు. తిరుగు ప్రయాణము ప్రారంభమైంది. ద్వారము చెంతకువచ్చి చంద్రవదన పల్లకి యొక్క బోతూవుంది. ఇంతలో ప్రజామగ్గమునుంచి బ్రహ్మాండమైన ఆర్తనాదాలు హాహరవాలు ఒక్కొక్కటిగా కోటి గొంతులతో వినిపించాయి. అంతా నిశ్శబ్దమై నిలచిపోయారు. నాలుగు బారల నాగరాజు పడగవిప్పి ఋషలకొడుతూ ప్రజలమగ్గముడి వచ్చేస్తున్నాడు. ప్రజలు భయభ్రాంతులై వికారికల్లె తిండోప తిండాలుగా పారిపోతున్నారు. ఆ సాము తిన్నగా చంద్రవదన దగ్గరకువచ్చి నిలువెత్తునలేచింది.

మాచీ చూడటంతోనే చంద్రవదన కొయ్య బారిపోయింది రాజు, సైనికులు-తక్కిన వారంతా చేత ఆయుధాలుపట్టి కూడా శిలా ప్రతిములలా నిలుచుండిపోయారు ప్రజల ఆక్రందనలకు అంతులేదు అంతలో భాన్ దుకొణముపై కూర్చుని "పచ్చల పగడాల" హారం అల్లుతూవున్న ఆయుధముడు చుట్టుకున్న లేచివచ్చి మొలలోని బాకుతీసి పాము పడగపై బలంగా పొడిచాడు. ఆ పోటుతో బాకు పడగను చీల్చుకొని భూమిలోకి దిగిపోయింది. అందరకూ ఒక్కసారిగా చైతన్యము కలిగింది చంద్రవదన స్వప్నావచ్చి చూచేటప్పటికి ఆ పాముకొట్టుకొంటూనే వుండి దానితోక పట్టుకొని మెలిపెట్టి మెలిపెట్టి అది చచ్చిపోయిన తర్వాత వదిలేశాడా యువకుడు. నోతో భాన్ పగ గత్తెకువచ్చి దూరంనుంచే సలాం చేసి రాజు పాదాభిషేకం వారిపోయాడు. "పగడాల వర్తకుడు దొలతో భాన్ సాపేటా? ఏమిటిది?" "అవును హుజూర్! తమరు రక్షించారీ" అంటూ పాదాలుతాకి సలాము చేశాడు. "ఎందుకు?" ఆశ్చర్య పడ్డాడు రాజు. "ఏడు ఆలోచించకుండా సాహసానికిడిగి తప్ప చేశాడు హుజూర్! జనానా ఉన్న నోటుకు రాకూడదని తెలిసికూడా యువరాణీ సాపేటాకు పామువల్ల ప్రమాదం వస్తుందేమోనన్న భయంచేత యింతసాహసానికి తెగించాడు కొని మరేం గాదు మహారాజా! ఈ పిల్లవాడిని రక్షించారీ ప్రభూ!" "ఎవరియ్యవకుడు?" "నా కొడుకు జహాజ్" అప్పటికి పల్లకియొక్క అతనివంకకు గా చూస్తూవున్న చంద్రవదన ఆ యువకుని కన్నులు తన కన్నులతో కలియగా నేయాపు చూర్చింది "పేరు?" సాలోచనగా అడిగాడురాజు. "పేరు-మోహియార్ హుజూర్" చంద్రవదన మోహియార్లు మరొకసారి చూచుకొన్నారు రాజు నవ్వి అన్నాడు. "భాక! నీ తనయుని క్షమించటంగాదు సహ్యానిస్తున్నాను సేనుకూడా కర్తవ్యాన్ని మరచి నిర్లక్ష్యంగా నిలచిపోయిన విఠల్వయ్యలలో ప్రాణాలకు తెగించి చూ చంద్రవదన ప్రాణాలను కాపాడినందుకు నీ తనయుని అభినందిస్తున్నాను" ఈసారి మోహియార్ రాజుకు సమస్కరించి చంద్రవదన వంకచూచి చిన్నగా నవ్వాడు. చంద్రవదన సన్నగానవ్వి పల్లకి తెరలు చూసేసింది.

“మోహియాద్! నిన్నొకదండనాయకుని చేస్తాను ఇద్దపడితే కొలువుకురా!”

“జహాషనా! యీ శత్రు కత్తిపట్టం చూచి మీరలా ఆసుగహిస్తున్నారు ఆపద సమయంకొటి కత్తిపట్టవ నీ తచ్చిందే గానీ - ఇంతకుముందెన్నడూ - యీ చెయి కలమువేగానీ కత్తిపట్టయోగడు” విన్నవించాడు మోహియాద్

“హజూర్! మీదయవలసిగు తెలుగులో కలిక్కించెపుతాడు! బాగా పాడతాడు కూడాను! ఖాన్ సాహేబు చరిగా అన్నాడు రాజు ఆశ్చర్యంగాచూస్తూ “ఏమిటి! అలాగా! ఆయితే రాజదర్బారు నీకు మహా పెందివో స్వాతిమినుంది తప్పకరా” అని పల్కీ యొక్కాడురాజు

“అలాగేహజూర్” అన్నాడుఖాన్

“నకుస్కారం” అలపు తీసికొంటూ వున్న మోహియాద్ వంక పటుపరదాచాటు నుంచి తొంగిచూచి చిరువ్వు నవ్వింది చంద్రవదన తిర్వాత మోహియాద్ చచ్చిన పామునుమాగి విచరింతుడైవాడు అతని మన పెందుచేతనో ఆక స్నాతుగా కలకబారి పోయింది ఆ పామున తీసికొనినల్లి పట్టడా **||** ఉత్తర దిక్కున పొలిమేరలలో సమాధి చేశాడు ఆ సమయంలో తన కంఠానికూ పాము చుట కొన్నిట్లు భూలించి ప్రంభించి పోయి—తెల్లవెండు తేచ్చుకొని నీవ కలువంటి భావన యెందుకు కలిగిందో తెలియ అర్థంకావీ ఆపద తో బాధపడతూ ఆపాము సమాధిపై శిరసునైపు చిన్నాముగా నొక రాతిని పాతి వేదనాందోళితుడై తిరిగి వచ్చాడు

* * *

“ఏమిటమ్మా యీ చిరాకు! ఏవస్తప్తా నర్చుటం లేదా! ఇందాకకగా పెటివల్లిన ఖలాహరం అలాగే వుండే! ఇంతి పరా కలా తచ్చిందవచ్చు?”

“ఏమిటే నీగో?”

“ఏముందిమ్మా! నాననను మీమీద—మీ మనసు మోహియాద్—”

“ఫీ! పా! పాడుదానా” లేనికోపం తెచ్చుకొని పశ్చిమ ద్రాక్ష గుతి కాలాంబ ముఖాన్ని వేసికొట్టింది కాలాంబ ఆ ద్రాక్ష గుతిని బాగ్రతగా అందుకొని వయ్యారంగా తింటూ ఆయితే నేను నేను తున్నాను **||** కవిగాయకకిఖానుజీ వచ్చారు దర్బారులో—” అంటూ వల్లిపోవోయింది చంద్రవదన సిగు దొంగిలించాటునుంచి నవ్వు వెన్నెలలు విరజమ్మింది

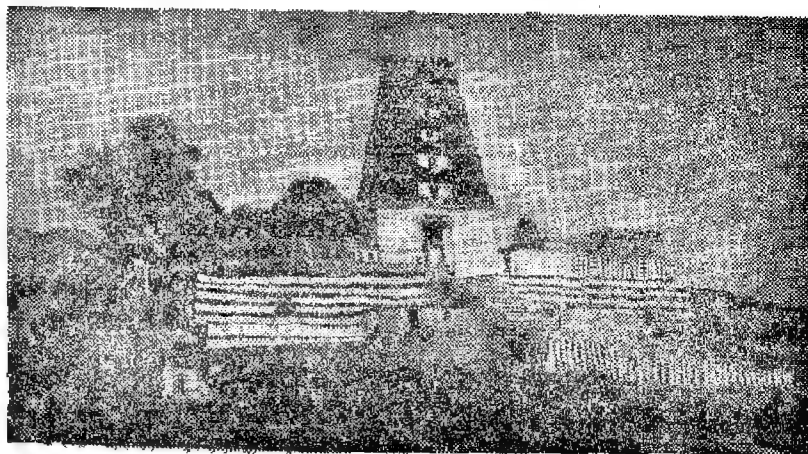
“మాటే—”

“ఏమిటమ్మా—”

“ఏమే! ఆ వచ్చారా”

“ఎవరమ్మా?”

“అత్తవేనే”

కడపజిల్లాలోని ప్రఖ్యాత పుణ్యక్షేత్రం — పుష్పగిరి దేవాలయం

—ఫోటో శ్రీపాద వెంకన్న—

“అంటే ఏ స్వప్న నుందెదో! నా కలా తెలుస్తుందవ్వా”

“అబ్బా! వారే! అవాడు పామున చంటి—”

“మీ మనసు దోమకొన్న మోహియాద్ మాటా”

“అవునే”

“అయితే వచ్చారు దర్బారులో కలిక్కి గారడీ చేస్తామని తిర్వాత సంగీ తవును పడతారట ఆ సంగతి తెలువా మనిననీ కొట్టిపామున్నాడు వెళుకున్నా”

“అబ్బా! నిలచోవే నేనూ కత్తున్నా”

“ఏమిటి? ఇలాగే? ఏ అలంకారం లేకుండానే?”

“అవునే! తిరగా కొంచెం కరులు ముడు”

“ఓహో! వాకు చావోచ్చింది! మీ చీరలు—రవికలు—చోరాలు—ఎన్నతేక చనాను”

“అబ్బా! మాట్లాడక త్వరగా పాపట తీయవే!”

* * *

మోహియాద్ కలికా ప్రాకారాన్ని అంత సంతోషించారు ఆస్థాపకవీర్యులు ఆశ్చర్యంగా మహమ్మదీయుని ఆంధ్ర కవిత్వసౌతిభిరు ముగ్ధుడై సేంగమనాయకుడు తన మెదలోని ముత్యాల హారంతీసి స్వయంగా మోహియాద్ కంఠసీమ నలంకరించాడు అదేసమయంలో చంద్రవదనవచ్చి ప్రపుల వదనంలో మందస్కిత కటాక్ష విశీలామతో గౌరవింిందిమోహియాద్ న రాకుమార్తెకు సలాముచేపీ దివ్యుణ్ణి కృతోత్సాహముతో గొంతెత్తి పాదసారం భించాడు తే వెల పోనగా—వెన్నెల వాకగా— మధుకాగనసుధాలహరి ప్రవ

హించింది కిన్నెరకంఠం వీణానినాదముతో మేళవించింది అగొంతులో వేయి మురరీ స్వరాలు—వేవేల మయూర రవాలు విని పించాయి రాగా పరమానందధరసుడై పోయాడు “మోహియాద్! అడుగు! వీకంకావాలా!”

“అడగమంటారా మహాగాజా”

“అడుగు చేపెల్ల వంకేముదారు మాట తిరుగు”

“అయితే” అంటూ తన అంగీకేబులో నుంచి బంగారుతీగతో స్వయముగా కట్టివ “పచ్చల పగడాల” మూతీసి చంద్రవదన మీదికి విసరి

“ఆ ప్రాణమున్న బంగారు బొమ్మను— చంద్రవదనను ఇప్పించండి” అన్నాడో లేదో రాజాశ్రుశ్రిపడ్డాడు దర్బారులో సంచలనం లేగింది గర్జించి దానాయక సింహం! బంధించారు మోహియాద్ ను “దేశిబహిష్కరం తెల వారి న వెనుక తెలుగురాజ్యములో కనిపిస్తే తలతీసేస్తారు” శిక్షనిధించిపోయాడు రాజు చంద్రవదన మూర్ఛపోయింది పచ్చల పగడాలచోరం చేయిపారి క్రిందబడి తగిలి పోయింది మోహియాద్ ను రాజ్యపు డెల్లలు వాటించి వచ్చారు రాజభటులు

* * *

చంద్రవదన గుఃఖానికి అవధిలేకుండా వుండి చెప్తోరాని దుఃఖం దామతో లేని దుఃఖం పొంగులువారి పిలుపుతో వుండి నిర డిగోజున యెంత ఆనందం యెంత ఉంటుంది! వసంతోత్సవం అంత మామూలుగానే జరిగిపోతూ వుంది ఈచో ఆఖగ కోజు కూడాను స్పృహింహ స్వామి బ్రాజకు కదిరిపట్టం వెల్లెటానికి సన్నాహాలు పూర్తి కావచ్చాయి అయినా

★ చంద్రవదన ★

యేం ముఖం పెట్టుకొని — యేమనసుతో
పూజ చేస్తుంది తాను. కాలాంబ సంతో
వంతో పరుగెత్తుకు వచ్చింది.
“అమ్మా! అమ్మా! నుంచినా ర్!”
చంద్రవదన పాపాదనగా చూచి ఒక
దీర్ఘనిశ్వాసం విడిచింది.

సిరోలిన్

మీ దగ్గుకి
కారణము
నిర్మూలము చేస్తుంది
— మీ దగ్గుటను
అపుట
మాత్రమే కాదు

సిరోలిన్ మీకు దగ్గును
కరిగించే అపాయకరమైన రోగ
క్రమాలను నిర్మూలిస్తుంది

దాంపత్య రహస్యములు
ఇది పటములతో 284 పుటలు గలది. వెల
రూ. 2/- కామకళా లేక కొక్కిరికము. పట
ములతో వెల రూ. 1/- బొమ్మలున్న ప్రత్యేకం.
DS మిల్స్ & కో., 26 (BEAT) బీలు,
సాకారుపేట, మద్రాసు-1.

“చాలా మంచి వార్తమ్మా”
“ఏమిటే అది?”
“మోహియార్ —” నోరు నొక్కు
కొంది
చంద్రవదన గుండెలు తూలనేపు ఆగిన
టునిపించాయి. అనంద వారిధి గట్టులు తెం
చుకొని ప్రవహిస్తోంది. నర నరాల్లో ని
రక్తము వేడెక్కి ఉప్పెనలా విజృంభిం
చింది.
“వచ్చారా?” కన్నులు కలువరేవు
లయ్యాయి
“ఉహు! నేను చెప్పను” మూతి విగిం
చింది.
“అబ్బా చెప్పకే చంపక”
“ఓహూహనం?”
“నువ్వుకొరివ హారం”
“అయితే చెపుతున్నా. మోహియార్ ను
చూశాను”
“ఎక్కడ?”
“కొట నుమ్మం వెలుపల”
“మాట్లాడేవా?”
“అ”
“ఏమన్నా?”
“మిమ్మల్ని అడిగేనని చెప్పమన్నాడు”
“అబ్బా పోనూ” అంటూ వుండుగానే
దేబహిష్కారశీతి గురుకు వచ్చి గజ గజ
వణికి నిలుపు నా కూలి పోయింది చంద్ర
వదన. కాలాంబ కంఠాదుపడి ఆమెను పట్టు
కొని పూవుమీద పరుండుతెట్టి పన్నీలు చల్లి
అడిగింది “ఏమిటమ్మా!”
“ఎంత దుర్వార్త తెచ్చావే”
“దుర్వార్తా?” తెల్లబోయింది కాలాంబ.
“కాక — దేబహిష్కారమునందినవ్యక్తి
వేళంలో కనిపిస్తే యేమవుతుందో
తెలుసుగా” తెల్లవారి నతర్వాత
కనిపించే ప్రస్తుత చంద్రునిలా
తెల్లతెల్లగా పారిపోయింది. చంద్ర
వదన పూర్ణచంద్రవదనం. కాలాంబ చేతులు
వట్టుకొని ప్రార్థనాపూర్వకముగా వేడు
కొంది.
“నీకు పుణ్యముంటుంది వేసే వెల్లి
పారిపో మనవే! చెప్పవే! నీకు వలసిన
హారాన్నియిస్తావే! త్వరగా వెళ్ళువే”
కాలాంబ పెద్దగా నవ్వింది. చంద్రవదన
నివ్వరనోయింది. తర్వాత కాలాంబ ఆమె
చెవిలో యెంతో మంత్రసంగా గుసగుస
లాడింది. చంద్రవదన కుష్కనేతలు
అనంద తేజముతో తిరుక్కుమన్నాయి.
కాలాంబ బయటకు వెళ్ళిపోయింది. చంద్ర

వదన గుండెలలో గుబురై తిన సంబరపు గుబా
లింపు నణచుకోలేక కూనిరాగాలు పాడుతూ
స్వసేవహాస్యాన్ని పూజక కదిరి పట్టణం వెళ్ళ
టానికి ముస్తాబవుతూ వుంది.
స్వసేవహాస్యాన్ని పూజ అయిపోయింది.
చంద్రవదన ఫకీరులకు వస్త్రధానం చేస్తూ
వుంది ఆమె చేతులు విణుగుతున్నాయి
మనసు మనసులో లేను అఖరు ఫకీరుకూడా
వస్త్రము పుచ్చుకొని వచ్చేస్తున్నాడు అతని
వెనుక చంద్రవదన ఆ వెనుక తిక్కిన
వారంతా వస్తున్నారు. సరిగా ప్రాంగణ
ద్వారము దగ్గరకు రాగానే ఆ అఖరు ఫకీరు
బట్టుక్కున చంద్రవదనను చంక పెట్టుకొని
ప్రక్కనే సిద్ధముగానున్న నైవ్యాధిపతి
గుఱ్ఱముమీదికి ధుమికాడు చెంతనే నిలు
చున్న నైవ్యాధిపతి వరాహసింహాది ఖండం
ఫకీరు గుండెలను చీల్చింది ఆ ఫకీరు వేదం
తీసివైచి “చంద్రా” అంటూ నేలకొరి
గాడు “మోహియార్ మోహియార్” ప్రజ
లంతా కేలు పెట్టాడు. రాజు గర్జించాడు.
దానికి జవాబుగా మరొక నైసికుని కూలం
నేలబడివున్న మోహియార్ గుండెలను
దూసుకొని భూమికంటా దిగిపోయింది.
మరు తూణు మోహియార్ -అక్కడే-క్రిం
దిటి వసంతోత్సవం కడపటిరోజున
తాను పామును చంపినచోట మరణించాడు.
ఆవాడు బొట్టుపెట్టుకోకుండా నేలపాలయి
పోయిన కుంకుమలా చంద్రవదన ప్రియుని
రక్తము కౌలువలగట్టి భూమిపాలయి పోతూ
వుంది. చంద్రవదన మోహియార్ వేడి
రక్తముతో తిలకము నిద్దుకొని “ప్రియా”
అంటూ మోహియార్ శవాన్ని కొగిరించు
కొంది వెంటనే రాజు చేతిలోవున్న కర
వాలం స్వయంగా చంద్రవదన వ్యూహయాన్ని
చీల్చింది. ఆమెకూడా ప్రియుని అనుసరిం
చింది ఆ ప్రేయసీప్రియుల యావనరక్తము
రాజుకు పరివారానికి వసంతము జల్లింది.
సాయంసంధ్యా సమయం. కోప కనాయ
దీధితులతో ఎరుపెక్కిన వృద్ధులనుకు ఆ
రక్తప్రవాహములో మరింత యోరగా కను
పించాడు చంద్రవదన మోహియార్ ను
కలిపి ఒకచోట-పాము సమాధి ధగ్గర-సమాధి
చేశాడు. రాజు వెలిపోయాడు! నూర్వ్యా
డ ప్రమించాడు. ఆ ప్రియుల సమాధిపై
“చంద్రవదన-మోహియార్” పేరు మీద
ఒక గోరీ నిర్మితమయ్యింది 1480 లో బహ
మనీ మల్లాను సింగమనాయుని ఓడించాడు.
నాయుడు మరణించాడు. రాజులు గతిం
చారు. రాజ్యాలు అంతరించాయి కానీ ఆ
ప్రేయసీప్రియుల ప్రేమచిహ్నమైన ఆ
గోరీ యిప్పటికీ నిలచి నూనవ హృదయ
కాకివ్యాని వెక్కిరిస్తూ వుంది.

రత్నాలమయ

“నా తెలంగాణ కొటిరత్నాల మీద!
అన్న వాళరధివాక్యం తెలుగుజాతి
నందెలో ఒక పవ్య మంత్రంగా మారు
మోగుతుంది. చరిత్రపసిద్ధి పొందిన
శృలా, కట్టడాలూ, గుట్టా, గోళురాలూ
తెలంగాణ ప్రాంతమంతటా కనిపించి,
మరిపించి, మన పూర్వవిధానాన్ని మన
స్వల్పా మెరిపించి “ఇట నెచట తివ్వినను
బంగారేటు!” అన్న విశ్వ వాధ వారి
మాటలని గుర్తుకి తెస్తవి.

దక్షిణాపథాన వర్తించిన ఆంధ్ర సామ్రా
జ్యానికి రాజధాని వరంగల్లు, హనుమకొండ
అనే పేరుతో విష్ణుకుండినుల కాలంనుంచి,
బౌద్ధయుగానికి పూర్వంనుంచి వాసికెక్కిన
నగరం ఈ పటణమూ, పరిసరాలూ చరిత్ర
లో నేకాక సాహిత్యంలో కూడా ప్రముఖ
స్థానాన్ని సంపాదించుకున్నది కలమూ
మామూ ఒక చేతపట్టుకుని, మనుజేశ్వరాధి
ములకుకాక పంటవలంతి అల్లునికే తిన బాల
రసాలసాల నవపల్లవ కోమల కావ్యకన్యకను
అంకితంచేసిన మహాకవి పోతన ఏకశిలా
నగరమనే పేరు పరగిన వరంగల్లులోనే
జీవయాత్ర సాగించాడు ఆయన అమర
సాహితీకి అటవల కౌటం మూలంగా
వరంగల్లు తెలుగు నుండెలో భద్రమైన
స్థానాన్ని పొందిగలిగింది

గణపతిదేవుడు కాకతీయసామ్రాజ్యాన్ని
పాలించేకాలంలో నెల్లూరు మండలంనుంచి
మహాకవి తిక్కన ఏకశిలానగరానికి రాయ
బారిగావచ్చి తన రామాయాన్ని పొంది
త్యాగిస్త ప్రదర్శించాడు. కవిశేఖరుడే కాదు;
అనూత్య శేఖరుడుగా కూడా తిక్కన ప్రస్తుతి
నందుకున్నాడు.

పురవడేపంలో తిరుగుతూ శ్రీమత్తులకు
సింహస్వర్ణంగా, వీరరసానికి మనవా
కారంగా వెలసిన దుద్రుడుడేవి గణపతిదేవుని
పుత్రిక ఆమె కార్యపరాక్రమాలు, యాదవ
రాజుల సేవలను సర్వవాళివంచేసిన ఆమె
దుద్రుడే, కదవరంగంలో పురవడేపంలో
భద్రగణమెక్కి విరవిహరించేసిన ఆమె
కాశీస్వరూపం ఎవరు మరిచిపోగలరే? వీర
దుద్రుడు స్వృతితో మన వరంగల్లు ఆంధ్ర
తేజానికి, పౌరుషానికి, అబంకాని ఆంధ్ర
సూర్య ప్రబలికెక్కి గొప్ప విదర్శనగా
గలబడిపోయింది.

కంచివాటి తిరుచినాపల్లి వాకా తెలుగు
రాజ్యాన్ని వ్యాపింపజేసిన ప్రతాపరుద్రుడు
ఆంధ్రులకి అభిమానపాత్రుడు ఇరవై
యేళ్ళలో ఆరుపాళ్లు దండెత్తిన చివ్విస ఢిల్లీ
ముల్తాల భాటికి తట్టుకుని చెక్కుచెదరని
నైర్వంతో రాజ్యపాలన సాగించిన రాజ
శేఖరుడు ప్రతాపరుద్రుడు ఏడనసారి
వచ్చిన దండయాత్రకి తట్టకోలేక ఢిల్లీ
బలానికి ప్రతాపరుద్రుడు లొంగిపోయాడు.
కాని ఇ ధీరహృదయం ఈ వరాధివాన్ని
ధీరించలేకపోయింది బండిగా ఢిల్లీకెళ్ళు
వారిలో నర్మదానది ఒడ్డున ప్రాంత్యాగం
చేసి ప్రతాపరుద్రుడు తనచేరు తెరిగి
పోకుండా నిలుపుకున్నాడు.

కాకతీయుల ఛత్రం నీడలో తెలుగుజాతి
తెలుగులు విరజిమ్మింది వర్తవాణిజ్యాని,
సిరిసంపదలూ తోణికి సలాడినవి ఈ త్రిమ
కళామందిరాలనదగిన దేవాలయాలు వెలిసి
నయ సన్మృతాంధ్ర సాహితీ లెలకు
కాకతి రాజులపాలన పూలందిరి అయింది.
ప్రతిభావంతులైన కవులూ, పండితులూ,
శిల్పిలూ తమ ప్రసూవాతో కళాలక్ష్మికి
పాదప్రణామకాదు రంగవార్ధరామాణం,
బసవపురాణం, భాస్కరరామాయణం వంటి
గొప్ప కావ్యాలు ఆనతిరించిన కాలం అది
తెలుగుజాతి ఆకాశంలో ఎగిరి, తెలుగు
సాహితీన నోళ్ళే పంతుో రిల స్థిరీ న
బంగారుకాలం అది. ఆంధ్రుల మహాజ్ఞుల
చరిత్రలో కాకతీయయుగ మొకో మరువలేని
ఘటం హనుమకొండలోని వెయ్యిస్తంభాల
గుడి, వరంగల్లుకోట. పాలంపేటలో
పున్న రామప్ప చెలువు ఆ వైధివానికి
స్మృతి చిహ్నాలు. వరంగల్లు నగరం ఇరవై
యైదు వైళ్ళు విస్తరించిన కోట గోడలతో,
బలమైన ద్వారాలతో, అందమైన తోరణా
లతో ఎండలో యాత్రకులని ముగ్ధులని
చేసింది మాక్కోటలో అనే యాత్రకుడు
నగర సౌందర్యాన్ని కొన్నాది. అక్కడ
తయారయే నేటి బట్టలు సారేడు సూళ్ళకంపె
నాజాకుగా అందంగా పున్నవని మెచ్చు
కున్నాడు.

అ మ రేం డ్ర

మహాంధ్రోదయం

నా తల్లి కృష్ణ వేణమ్మ కన్నీ
రాత్రి
కొనును నావై ప్రేమ
మినుమడించె
గోదావరమ్మ నమ్మాదమ్మతో
నాకు
ముఖమార్జనకు బలమ్ముల
నొసంగ
తుంగమ్మ తన పైటకొంగుతో
నా మోము
తుడిచి నిద్దర చిన్న లడచి
వేసి
పెన్నమ్మ తన వయోపీయూ
వము నొసంగి
ఆకలిమంట చల్లారగొట్టె
మూడు చెరగుల నేలల మూడు
కోట్లు
ముడివడినయట్లు కన్ను మూకుదు
తోచె
అందలము నెక్కి యావజ్జనాభి
మెచ్చ
సుందరోపస్సు వచ్చె వసుం
ధర కయి!
— దా శ ర థి

గణపతి దేవుని కాలంలో తివ్వక రామప్ప
చెలుపు ఎవరే వనరపుమొక్కు విస్తరించి
వేల ఎకరాలకి తీవ్రవాధారమై ఆశ్చర్యం కలి
గిస్తుంది. కాకతీయ ప్రభువుల ప్రజాసురంజ
నానికి ఈ తటాకం ప్రబల సాక్ష్యం.

గోదావరి తీరాన భద్రాచలం ఆంధ్రుల
అభిమాన క్షేత్రం భద్రుడనే ఋషికి
శ్రీరాముడు దర్శనమిచ్చిన తావు కనక
భద్రాచలమనే పేరు వచ్చింది. గోపన్న

★ రత్నాల వీణ ★

గారు వనూలుచేసిన శివులతో నీతిన్ము
వారికి చింతాపవరకం చేయించి వంతుల
పాలై చెలసాలలో తానీమనల బాపలు
పడటం తెలియని వాడెవడువా? తానీ
మని కూడా రామ భక్తుని చేసిన గోపమ్మ
రామదాసుగా తన కీర్తనలతోనూ, దాతరధి
తరకంతోనూ అమరమూర్తి అయినాడు.

సిలగిరి అనేమేరు క్రమంగా నలగొండగా
మారి = ప్రాంతమంతా పవిత్రమైన పార్వ
తీక చారిత్రక స్మృతి చిహ్నాలకి అలవాల
మయింది. కృష్ణా, మునీ నగులతో ప్రాంత
మైన ఈ ప్రాంతం పులకేళి చక్రవర్తిని ఎది
రించిన ఆంధ్ర వీరుల జన్మభూమి పద్మ
నాయక వైభవానికి తార్కాణమైన భువనగిరి
దుర్గం, పానగలులోని ఆలయాల శిల్ప
వైభవం, యాదగిరి నరసింహస్వామి ఆలయపు
సౌందర్యం చూస్తే ఈ ప్రాంతం ప్రాచీన
కాలంలో ఎంత ఉజ్వలంగా వెలిగిందో
తెలుస్తుంది. ఈ ప్రాంతంలోవున్న సిలల
మట్టి గ్రామం వరంగల్లు ఆస్థానానికి ఆధరణ
మైన పీఠ వీరభద్ర కవి పుట్టినిల్లు.

కృష్ణాది మునీ నదితో చేరులు కలిపే
తోటవున్న అగ.నీళ్ళవర నరసింహస్వామి
ఆలయాలు ఆశ్చర్యకరమైనవి నదీ తీరానికి
నాలుగువందల అడుగుల ఎత్తున నిర్మించిన
శివలింగానికి పాతాళగంగ నిత్యభీషేకం
చేస్తూ వుంటుంది. ఈ దృశ్యం విద్యుత్తు
లేరిగించే ప్రకృతి విశాల్యం. నరసింహ
స్వామి ఆలయపు గర్భగుడిలో వెలిగించిన
జ్యోతి ఎవ్వడూ మిణుకు మిణుకుముంటూ
మిగతా వాటితో పోలిస్తే విలక్షణంగా కన
బడుతుంది. ఆ దీపం స్వామి నిర్మిం
వ్వాడయి స్పందనానికి ప్రతీకమని అక్కడి
భక్తులు విశ్వసిస్తారు.

ఈ జిల్లాలో గాజులపండ తయారీకాల్
దొరికిన వస్తునధయం రెండువేల యేళ్ళ
కిందటివని దరిత్రకాయల తీర్పు భద్రగజం
ఒక వైపునా స్వస్తిక రెండో వైపునా కని
పించే నాణెం దొరికింది అది అతి పురాతన
ఆంధ్ర చక్రవర్తుల కాలానిదని కను
గొన్నాడు అరవై అడుగుల పరిధి కలిగిన
చక్రమీస నిర్మించిన స్తూపం ఒకటి
అపూర్వమైనది బైట పడింది కాతవానూ
చక్రవర్తుల నాణెములు చాలా దొరికిన ఈ
ప్రాంతం దరిత్రకాయలకు గొప్ప కాణాచి
కృష్ణాతీరం వజ్ర వైదుర్యాల్కు ప్రసిద్ధి
చెందిన సంగతి బృహత్ సమహి కాలం
నించీ అందరికీ తెలిసిందే వజ్రాలని ఎగు
మతి చేసే కేంద్రంగా గోలకొండ గొప్ప
పేరు మోసింది. కోహిమారు విజయ కూడా
కృష్ణ వేణీతీరంలోనే దొరికింది. విశ్వాన్ని
విస్తృతంలో ముంచిన అమూల్యమైన
వజ్రాలు కృష్ణాతీరంలోనే దొరికినయ్యే
భాంతికనానికి రెండుపార్లు రాజధాని
కాగలిగిన ఘనత ఔరంగాబాద్ జిల్లాకే
దక్కింది ఔరంగాబాద్ రాజధానిగా
చక్రవర్తి ఔరంగజేబు పరిపాలించాడు
తుగ్లక్ రాజధానిని ఢిల్లీనించి దాతా
బాదుకుమార్చి మర్చి కొన్నాళ్ళ తరవాత
ఢిల్లీకి తిరిగించాడు.

అజంతా, ఎల్లోరా గుహలు భారత
శిల్పానికి ఆంధ్రజాతి సమర్పించిన అపూర్వ
నీరాజనాలు. అజంతాగుహలలోని బౌద్ధ
చిత్రాలు క్రీస్తుపూర్వం రెండో శతాబ్దానికి
చెందినా నేటికీ తిరగని ఆకర్షణతో కాలపు
కరాళదమ్మలచేత కాటుకపడిన సామ్య
సౌందర్యంతో ముగ్ధుల్ని చేస్తాయ మొదటి
గుహలోని పద్మపాణి బోధిసత్తుడిని ఒకసారి

చూస్తే జన్మకి మరిచిపోలేం. ఆ రంగులలో,
రూపాలలో, రేఖలలో ఏదో తెలియని ఇంద్ర
జాలం! వివాదంతోగిమానే యశోధర
విశాలవయసాలలో, అమాయకత్వం ఉట్టి
పడేరామూలుడిముఖంలో ఏదో మరుపురాని,
చెప్పలేని రసప్రపంచం సాక్షాత్కరిస్తుంది.

హిందూ, బౌద్ధ, క్రైస్తవరూపానుకూల
త్రివేణి ఎల్లోరా! ఒంటిరాతీలాంచీ
చెక్కిన కైలాస గుహ తన సౌందర్యంతో
ముంటినుంచి ఎంటికి స్వర్ణ హావాన పంక్తి
నిర్మిస్తుంది భారత శిల్ప ప్రపంచానికి ఈ
గుహ కైలాస శిఖరం అనిపిస్తుంది.

రుక్మిణీ కృష్ణుల ప్రణయగాధ, దమయంతి
వ్యయంవర వృతాంతం పురాణయుగంలో
విదర్భలో జరిగినవని భారతీయవల్ల అందరికీ
తెలుసు అధునిక కాలంలో ఆ విద ర్భ
వీధి జిల్లా అంటే ఆశ్చర్యం కలుగుతుంది.
చాళుక్యుల రాజధానిగా రాణకెక్కిన
కళ్యాణి ఈ వీధి జిల్లాలో ప్రముఖనగరం.
బిల్లణ్ కవి ఆ నగరవైభవానికి పరమకుడై
త్రిలోకాల్లో త్రికాలాల్లో అంత అందమైన
నగరం మరొకటి దొరకదన్నాడు.

ఒక యజమాని కోపావేశంలో తన
నమ్మకమైన పెంపుకుకు క్కిని చంపి,
తిరవాత పశ్చాత్తాపంతో మగిచాడా, ఆ
కుక్కకి గొప్ప గోరీ కట్టించాడు నోలులేని
జంతువు ఋణాన్ని ఈ రూపంలో తీగ్గుకుని
ఆత్మకాంతి పొందాడు ఈ గోరీ వీధి
జిల్లా వింతలో ఎన్నదగినది మానవవ్యాధి
యానికి అదో మానవ్యాభ్యాసం!

తెలంగాణాలో బౌద్ధజైన సంస్కృతుల
ప్రభావం గాఢంగా సోకిన ప్రాంతాలెన్నో
వున్నయ్యే అధునిక దరిత్రలో హిందూ
మహమ్మదీయ సంస్కారాల సహజీవనం
కాంతంగా కొనసాగిన ప్రాంతం తెలంగాణా.
ఆలయాలతో, గోపురాలతో, కొండలతో
నదులతో, ధిలాలతో శిల్పాలతో అలరాశి
తెలంగాణా ఆంధ్రప్రదేశ్మై అవతరించి
మక్కోటిరత్నాల మణికట్ట పీఠకానున్నది!

ఇతిహాస చరిత్ర చేతులు కలుపుకుని
రాళ్ళలో నదులలో, విగ్రహాలలో నగరా
లలో నాట్యంచేసిన పవిత్ర భూమి ఇది.
ఔరంగజేబుకాలం మొదలుకొని అగమ్యుని
కాలండాకా, పాండవుల కాలండాకా,
క్రీరామని దక్షిణాపథ యాత్ర దాకా
పురాణస్మృతుల పారభాన్ని తెలుగు
గుండెల్లో మేలుకొలిచే ప్రసిద్ధభూమి ఇది
గతీదిగ్గిత మహాత్మరమైనదని పొంగిపోక
“భావియగముల కళ్యాణపథముబట్టి వెలుగు
నీడల జీవన వేణువునాది” మనం ప్రగతివైపుకే
నడకనాగించాలి అప్పుడే తెలుగుజాతికి
వెలుగుబాట. అప్పుడే తెలుగు కలలకు పసికె
పంట.

రవి టాయ్లెట్స్ అందముకు, వర్చస్సుకు
రవి గ్లిసరిన్ సోప్:—అన్ని కాలములలో,
ముఖ్యముగా పేసవికాలములలో వాడదగినది
శరీరమును మృదువుగను, కొంతగనకం మను.
రవి వెజిటబుల్ హేరాయిల్:— శిరోజములను
విసారముగా పెంపొందించును. దాని
చక్కని మన్నితిమైన మహావన అందరికి
అనందము కలుగజేయును.
రవి స్క్రీ:—ముఖవర్చస్సును కాపాడే మును
మును పెంపొందించును. పోర్టువెంటు:—

దిన్కాస్టర్ & కంపెనీ, 10, వైద్యనాథ మొదలిపేడి, తండ్రియార్ శేటల, మద్రాసు-21.

గూటి పలుకు

పాత్రలు:

రాయన భాస్కరుడు : కాటయ వేముని వ్రాయన కాదు. మహాదాత.
 రంగయ్య : గ్రామీకరణం.
 భైరవరాజు }
 సిద్ధిరాజు } : భటాజులు.
 మూచాంబ : రాయన భాస్కరుని కోడలు.
 భాస్కరుడు : రాయన భాస్కరుని మనుమడు.
 నిన్ను : భాస్కరుడికి స్వాధ్యాయి

(రాయన భాస్కరుని క చేరినానికి గ్రామీకరణం అను, నాకర్తవ్యం నిండి వుంటుంది. గాయన భాస్కరుడు ప్రవేశించి గానే అందరూ లేచి నిలబడి నమస్కారం చేస్తారు.)

రా. భా : (అందరినీ కూర్చోమని, ఆయన కూడా కూర్చుంటాడు) మిమ్మల్నిందరినీ పిలిపించిన కారణం మీకు చెప్పకలసివుంది ఒక రాజ్యానికి రాజైనాంటివాడో గ్రామానికి మారలాంటివారు ప్రభుత్వమనే మహా వ్యూహానికి మీరు కూకటి వేళ్ళుంటివారు మీరంతా నువ్వనూను వనూలు చేస్తేనే రాజులు రాజ్యం చేయాలి గాని ఇప్పుడు...

రంగయ్య : ఇంతకీ మమ్మల్ని పిలిపించిన కారణం నీవిప్పుంది చెబు కాను.

రా. భా : రంగయ్య గారూ! తొందర పడక సాంతం సమీపంగా వుండి కుమార గిరి ప్రభువులు ఈ చిత్రభాష సంతకర్తల మకర సంక్రమణం నాకు పరమపదించారు గదా?...

అందరూ : ఆ మహానుభావుడి ఆత్మకీ కాంతి కలగాలి.

రా. భా : ఆయనకి పుత్రసంతతి లేదు. ఈ నాడు రాజమహేంద్రవర ప్రభువులకి కొలయ వేమారెడ్డి గారు కుమారగిరి ప్రభువు సహోదరి ధర్మిగా రన్న విషయం మీకు తెలియనిది గాను. కొలయ వేమారెడ్డి గారికి కుమారున్నాడు. వారికి దాహితేజా సింహాసనార్హత ఉన్నది నే సంగతి శాస్త్ర సమృత్తి మీ గదా?

* ఒక కాసరిపాటి పుట్టి ముమారు 80 కుంచాలు.

అందరూ : అక్షరాగ

రా. భా : అందుకు వ్యతిరేకంగా ఈ నాడు కుమారగిరి పెదతాత మమయదైవ పాత్ర కోమటి వేమారెడ్డి తానే వారసుడనని కొంప పడు. సింహాసనాన్ని ఆక్రమించుకున్నాడు. అంతేగాక తానే సర్వాధికారి అని ప్రకటన, కాటయ వేమారెడ్డి తన నామంతుని ఆ ప్రకటనలో నిర్వచిస్తూ, హుకుంబు చారీ చేస్తున్నాడు.

రం : ఏమని ప్రభూ!

రా. భా : మహానుభావున్న వారి కోరిక, కొంపపడు తీసికట్టి అప్పగించి చెయ్యాలి. ఆదినూళ్ళ లెక్కలు వారి దాఖలుపరచాలి.

ఎం. వి. జగన్నాధరావు

రం : సరిసరి. బాగానే వుంది... మంత్ర వర్ణాలు మామనవి ఒకటి వివారి

రా. భా : అవశ్యం చెప్పండి.

రం : మహానుభావ మహాశుభ్రాద్రి ఆయ్యయి ఆయా గ్రామాలలోని ప్రభుత్వ రాజ్యాగాలకు చేర్పడం కూడా జరిగింది గ్రామ తిలయల్లు జాగ్రత్తిగా కాపలా వుంటున్నాను నెల కొవలివాడు అమ్మ కొవలివాడు అప్రమత్తులై పహారా వాయిస్తున్నాను. అయిప్పటికీ కొన్ని అరాచకాలు జరుగుతున్నాయి.

రా. భా : ఆసులకేమైనా వస్తుం కలిగిందా? ముఖ్యంగా రెతాంగానికి?

* రం : కలిగింది ప్రా! మా గ్రామం

లోనే ఒక రైతు తాలూకు వరిపంట కొంత దొంగిలించబడడాని అది మరోటి మరోటి కాదు. కర్నూరుపుభాగాలు. ఆచేలో 40 కేసరిపాటి పుట్టు ధాన్యం అవుతుందని అంచనా వేశాము.

రా. భా : కళ్ళంలోనా? ఇంటిదగ్గిరా ఇది జరిగింది?

రం : కళ్ళంలోనే స్వామి! నాలుగు నాణాలు తాళితే నూర్చి ఇంట బోసుకునే వాడే

రా. భా : ఆ నష్టం భరించేనే పూచీదారు నెలకొవలివాడు గదా? అతడేం చేస్తున్నాడు?

రం : అమ్మకొవలివాడు నెలకొవలి వారు కలసే ఈ వ్యవహారం పట్టుకోడానికి ప్రయత్నిస్తున్నాడు.

రా. భా : ఎవరు వారు?

రం : చిచ్చేటి బోడిలింగమనాయకు, అడవా సింగమనాయకుడు. వీరిద్దరు అమ్మ కొవలి నెలకొవలి కార్యకర్తలు. వీరికి అన వేమారెడ్డి గారి కాలంలో ఈవిక్రయం ఒప్పు గింతి చేసేరు వారు సుమారులే గాని, ఆగోజు వేరాల కేవలం అలాంటిది...

రా. భా : సరే! ప్రభువువారి గ్రామ కొలంలో వున్న నిలవయం నీ తీసి రైతుకి కలిగిన నష్టం మేరకు భరి చేయ్యండి. గ్రామ నాఖర్ల నూనూలు బాగా పంపిస్తేదా?

రం : అన్నీ బాగానే పంపిస్తేయి ఏలానూ, కరణాలంతా లెక్కలతో వచ్చేరు గనక తమరు జమాబందీ జరిపించి నిల్వలు తేల్చవచ్చు ధర్మ ప్రభువులు తమ రీ వ్యవహారం తేల్చడం ఉత్తమం. పరిస్థితులు బాగు లేవు గనక మహానుభావ త్వరలో కోరిక చేరుస్తాం

రా. భా : గ్రామానికి కొవలిసిన ఖర్చు వెచ్చానికి పరిహాస మిగుచ్చుకుని మరీ పంపండి

రం : అవ్యవహారమేదో అను సమయేనే పరిష్కారం చేసుకుని ఆపనిచేద్దామని మే మందరం వచ్చాము.

పహారా జవాబు : (ప్ర. వేళించి భాస్కరమంత్రికి నమస్కరించి) ప్రభో! ఇవ్వనధిల్లు తిమద్వారాకోసం వచ్చారు. తిమరు రాజకీయాలు చక్క బెడుతున్నారంటే వాళ్ళు ఆకలిభాగకు తాళలేమని గోం చేస్తున్నార ప్రభో.

రా. భా : సరే ! ముందువారికి భోజనం పెట్టించి తరువాత తీసుకురా. కరణాలంతా, ప్రభువువారు వారికే యేర్పాటుచేసిన వసతులకు వెళ్ళి మజ్జన భోజనాదులు ముగించుకుని త్వరగా రావచ్చు. ఈ మధ్యాహ్నం మే అయా వ్యవహారాలు పరిష్కారం చేస్తాము.

2

[భాస్కరమంత్రి క చేరీ కరణాలు వగైరా గ్రామోద్యమంతోను, గ్రామ నాకబల్లతోను నిండివుంటుంది. ఇద్దరు ధిట్రాజాలు భైరవరాజా, సిద్దిరాజా అనే వాళ్ళు వస్తారు].

ఇద్దరూ : ఓ ఆశీర్వాద కల్పభూజా! భాస్కరదాస భానులేజా!! సమస్త రాజ

లోక మాదామణీ! పూజితపవ సహోజా!!!
రాయని భావరాజా!!!! జయభవ,
విజయభవ, దిగ్విజయభవ.

భై : మహాప్రభో! తమరు ధర్మదాతల నిస్సీ, ఆశీర్వాద కల్పతరువులనిస్సీ, దీనజన రక్షణకులనిస్సీ, దిగ్విజయ విశ్రాంతిగా మిక్కిలి వ్యాపించడంచేత ప్రభువుల దరికినం చేసుకుని పునీతులంకావడానికి యిలా వచ్చేం.

సి : ప్రభువులు నిరతాన్నప్రదాతలు. ఈ వసివాడిన లభిమానమిదా మిదాన ధారలు జల్లినేదజేర్చండి.

భై : అయితే సిద్దిరాజా! ప్రభువ్వారి

కిరి యేలాగ్గా విస్తరించిందో ఒకపద్యం చెప్పవోయి.

సి : అయితే భట్టా! మనంయిద్దరం బ్రహ్మవారధిలుంకొవాలి. నేను నారదుడిగాను, నవ్వు బ్రహ్మవిగాను వుండాలి. బ్రహ్మకీ, బ్రహ్మహున స పుత్రుడై న నారదుడికి యావిధిగా సంభాషణ జరుగుతుంది.

నారదుడు (సిద్ది) : మ|| సరి లేనె రిపు జేల ? భాస్కరులు భామనాధా!

బ్రహ్మ (భైరవ) : పుత్రా! వసుంధరయందొక్కడు మంత్రయయ్యె.

నా : వినుకొండకో రాయ నామా త్వ భాస్కరుండా?

బ : డౌన్

నా : వివ సహస్రకర కాఖలేవే?

బ : అవే యున్నవే! తిరిమై దానము

'అనాసిన్' లోని నాలుగు మందులతో మీ బాధ విముక్తిని పొందండి

'అనాసిన్' నాలుగు మందులొక్క పైజానిక మిశ్రమము ఇది వరముం ముఖ్య ప్రావములందు తీవ్రమైన మిశ్రమచర్యను ఇరిపి, వొప్పి, కంవొప్పి, జలదాదు, త్వరం, వన్నునొప్పి మరియు కండలం నొప్పులనుండి శీఘ్రముక్తినికలిగించును

అనాసిన్లో ఇవి ఉన్నవి

- 1 క్వైన్ : అధికకత్తినిచ్చు మరియు త్వరనివారణ మొవచ్చు గుణాలకు ప్రఖ్యాతి గాంచివది. త్వరచిచ్చు తగ్గించడంలో మిక్కిలి కత్తిగంది.
- 2 కపిన్ : ఇంపానాకి మరియు చిక్కిపోయినవందలకు తగిన ఔషధమని విరివిగా వాడబడుచున్నది.
- 3 టినాబెన్ : తీవ్రమైన బాధ నివారణ త్వరనివారణ యని ఖ్యాతిరెంచివది.
- 4 అసిఫెన్ పాలివిలిక్ అసిడ్ : కంవొప్పి, మరియు అలాగే బాధలను పోగొట్టుటకు ఉపయోగమైనవి.

ఈ నాలుగు మందుల వరిగ్గా పైజానిక మిశ్రమము వరె ప్రచయము 'అనాసిన్' గుంరెకు హావి కలిగించదు కడుపును అవకతవక రేయదు. వొప్పి, కం వొప్పి జలదాదు వన్ను నొప్పి మరియు కండలం నొప్పులనుండి శీఘ్రంగా మరక్షమైన మరియు రూగియిన నిమిత్త కొరకువచ్చుచు 'అనాసిన్' వే వాడండి.

లక్షలాది మందికి బాధావిముక్తిని కలిగించును

సేయూ చో గ పు ల హే ■ వేయూ చో
వాయూ చో

అందరు: ఓహో! ఈభట్టు యెంతి చమ
తక్కురంగా చెప్పేడు కవిత్వం.

సి: ఓహో! ఇంకా ప్రభువులకి రి
యోజనానుండయ్యా భట్టా!

భై: కలయ పసిండి గంటమున

కొలయ వేము సమతుల్యండు న

తల్లిమగ రాయని ప్రభుని

భావకు రాసివ వాల మోతలన్

గిలుగలు గిల్లు గిల్లు రని

కంటి మంఠులగుం డేల్లి యని

జలు జలు జలు జలు రనె

సత్క నివర్తలు మేలు మేలవన్

అందరు: భేష్! భేష్!! తహభాష్ భట్టా!

రా. భా: భట్టులారా! మీ చమత్క
రానికి మేం ముచ్చటపడ్డం. నిజం గా
నేంజిటి బాగ డకి అర్థమగుగాను ఈ
రెండు ముత్తాలహారాలు తీసుకుని మీగ
వోండి.

(భట్టు: ఎముక్కరించి భాస్కరమంత్రి
దిగ్గిం కిలవుతీసుకుంటారు. లేక్కలపరిమార్చి
రానంతిరం సభిముగిసింది. భాస్కరమంత్రి
గృహోన్ముఖుడౌతాడు.)

3

(కొలహానిలో కలసి యెంతవారైనా
ప్రమాణం చెయ్యకతిప్పును. భాస్కర
మంత్రి ఆ ప్రయంచాడు. సిరి కరగిపోయింది
కాలం గిల్లినతిరిగింది.

(ప్రవేశం: రాయభాస్కరుని కోడలు
మాచాంబ, 80 సం|| రాజుంటాయి. మను
మడికి 12 సం|| రాజువయస్సు. పేరు భాస్క
రుడే)

మా: వాయనా! భాస్కరా!!.....
భాస్కరా!!

భా: ఏంజిమ్మా! వస్తున్నాను.

మా: ఏం జేస్తున్నారయ్యా? ఎక్కడి
గెంతుకున్నావు? ఛీ! ఛీ!! ఒళ్ళంతాధూశే

భా: చిట్టపొట్టాట, గోరంటలాట ఆడు
కుంటున్నాం. కూర్చుని ఆడుకునే ఆటలే
ఎన్నా అవి. పేను గెంతలేదు

మా: న్నానంచేసి ఫోజనానికిరా.

భా: అమ్మా! నాకు పాలుబోస్తావా
ఈసోజే?

మా: సరిపోయింది. లేనిపోని అల్లరి
పెట్టకువాయనా! ప్రితిగతులనుసరించి మనం
నడుచుకోవాలి.

భా: తాతిగారున్నప్పుడు రోజూ నాకు
పాలుబోసేదానినే ఇప్పుడెందుకు లేవు?

మా: తాతిగారితో నే ఆలక్ష్మి అంతరించి
పోయింది. నువ్వు మారాం చెయ్యకూడదు.
నీకు వయస్సొస్తోంది. కనుసుఖాలు తెలుసు

వచ్చితివి తల్లీ!

చిల్లర బావనారాయణ రావు

ఎన్నొల్లెనది రమ్మరమ్మ జననీ ఈ గడ్డ గాలూని మా
దన్నల్ అక్కనలైన మేమిడు నముద్యతాన్విత మ్మందుకో,
హృన్మవ్య ప్రసవోపహారముల నిర్మించక బ్రహ్మాశ్రమపుల్
కన్నల్ నిండెను, బుక్కరించెను తెలంగాణమ్మ నీరాకతో!

మరచి పోలేదుగా మన యలంపుర శిల్ప

సుందరి మోమదే చూడవమ్మ

జ్ఞ స్యియున్నది గదా గద్దాల నంధాన

కావ్యేందిరామణి గాంచు మదిగో

పోల్చుకోవమ్మ నీ ముద్దు కుమారి కృ

ష్ణమ పసిపాడయై నడచె నిచట

పూలుగా నీ త్రోవ రాలిరి ప్రజ మొన్న

నిచ్చట కరుణ వర్షించవమ్మ

వచ్చితివి తల్లీ నీ యింటి పట్టుకీపు

తెలుగు జగముల కోర్కె సిద్ధించె, నన్న

దమ్ము లేకమై నీదు పాదాల కొరుగ

నధివసింపు మహాంధ్ర సింహాసనాన॥

కోవాలి. అల్లరిపెట్టి ప్రయోజనంలేదు.
(కంటనీరు కత్తుకుంటుంది.)

భా: పోనీనే అమ్మా! నువ్వు కంట
తిడిపెట్టకు నేడూమలే.

మా: ఎంతో ముద్దు గా పెరిగేవు,
కనుచునుభావు డున్నంతకాలం. ఆలక్ష్మి
కళ ఆయనతోనే అంతరించిపోయింది. ఒక
నాడు పట్టుపరువులమీద కూర్చుని బంగారు
తూగులుయ్యలలో పూగి ముద్దుగా పెరిగేవూ.
అవ్వన్నీ కలలోని వృత్తాంతాలై పోయేయి
ఈనాడు వేళకి పట్టెదన్నం దొరకని
పరిస్థితేర్చుకుంటే ఆ కలని చెవాళు
న సో తం అంటే అరిందలేక తిక్కిణం
మృషాన్నంపెట్టి, ప్రజాని గా వికి నిర్ణయ
సంతకాలు చేసిన భాస్కర మంత్రి మన
వకికి తిరిగిందీ, కల్లచడ్డకి కరహవుతున్నా
దంటే ఆ కల్లడి దైవాన్నే మనాలో
తెలియదు ■ పరమహర్మ్యకుని కుటుంబానికి
పలుకమాలం కలగజేసే పరమాత్మునికి
హృదయం లేదనుకుంటాను. వ్యాసువ్యాసు
నిచక్షుల దిక్కుడైన ఆపరమకృపానిధి పడు

కుని నిద్రావసరం వున్నాడు కాబోలు.
అని కండ్లజంబడి ఆశ్రుధారలు విడుస్తూ
వడ్డిస్తుంది. (భాస్కరుడు ఫోజనంచేసి
లేస్తాడు.)

భా: అమ్మా! నే నాడు కోదానికి
పోతాను.

మా: గురువుగారిదిగ్గర పాఠాలు నేర్చు
కోవా?

భా: ఊ! ఊ!! ఈలోక మహా
ర్షమని - అనధ్యాయదివం అంచేతాడు
కుంటామమ్మా! నీదిగ్గర కూర్చుంటే
నువ్వ ప్రమాను యేడుస్తావు. నువ్వేడిస్తే
నే చూడలేను. (అని పోతాడు).

4

[భాస్కర మంత్రి భవంతి పూర్వజై భవం
చాలుతూ ప్రస్తుతి పరిస్థితిలో కొంత శిథిలా
వస్తగా వుంటుంది. ఇంటిముందు పెద్ద
వసారాలో కొందరు పిల్లలు గుమికూడి
గోలచేస్తూ వుంటారు. దాగుడుమూత లాడు
కుంటూ వుంటారు.]

★ గూ టి ప లు కు ★

భాస్కర : ఓరే! విన్నా!! అంతా చాలామంది పోయి వెళ్ళిపోయింది.

వి : ఎవరెళ్ళిపోయారు? నీకు తెలుసును గనక చెప్పుతా?

భా : తప్ప! వేను తల్లిని అలా వాళ్ళు విషమం వాకు తెలిసినా నీకు చెప్పగూడదు. (గట్టిగా) పిల్లీ వచ్చే, యెలకా! దాగో, ఓరే విన్నా! పోరా! పో!! వాళ్ళిం నిలబడగూడదు.

(విన్ను పోతాడు. ఇద్దరు భట్రాజులు ప్రవేశిస్తారు).

1 వ భటు : సిద్ధిరాజా! చూశావా? కొలనానపరిసీతి. ఎంతలా యెంతమార్లు! మహామహాపురి యెంతిదిగ్గర ఆశిమం సర్వకాల సర్వానలంకారముతో రేలు పొందగలిగేవానో, ఏధీమంతుని ప్రాంగణంలో మహామహులు గుంపులుగూడి రాజకీయ సలహాలు పొందగలిగేవానో, ఏవదా మ్యుని గృహంలో నిరంతరప్రదానం విధి విరామం లేకుండా జరిగేదో, అలాంటి ఈ గృహం ఈనాడు పాడుబడి, బాగు

చేయించే దిక్కు గూడా లేక, నిరంతరము యెవ చేదయిలాల్లి వేషంలో కనిపిస్తోంది.

సి : ఔను, ఖైవా! వాకు జ్ఞాపకం వచ్చింది. ఎంతలా! ఎంతమార్లు వచ్చింది. అబ్బా! ఈ దివ్యధనం మా సి ఆనాటి విషయం ఒక్కొక్కటే జ్ఞాపకం వచ్చి హృదయం కలిగిపోతోంది.

భై : సిద్ధిరాజా, ఈదృశ్యం చూస్తేనుంబం పొరుగునోంది. ఈ దృశ్యం మా సి ఎవరి మనస్సు నిలుస్తుంది. (అని పరికించి చూసే) వాయనా! అబ్బాయి. నువ్వెవరు నాయనా?

భా : అయ్యో! మారెవరు (పిల్లలుగుంపుగా భట్రాజులమీద చూస్తారు).

భై : బాబూ! మేం భట్రాజులం. నువ్వెవరు నాయనా? యెవరి పిల్లవాడివి?

విన్ను : ఇతని పేరు భాస్కరుడంటే. రాయన భాస్కర మంత్రిగారి మనవడు.

సి : ఓహో! ఆమహామహాపురివేరు నింటే వాళ్ళు పులకరిస్తోంది. ఆకలనే పేరు ఆలించలేని నవనీతులవంటి హృదయంగలవాడా మహామహాపురు. చిన్నవాడు గుణింతం పెద్దగునే బిస్సుకు కూడా 'ల'కి 'యే' త్వము 'కి' కోమ్ము అని ఉచ్చరించని ఉదార స్వభావుడు. పోయేగదా? కీర్తికాంత!

భా : పోలేడు నువ్వా!

భై : ఏది నాయనా! మరి.

భా : (కుడిచేతితో యెడమచేతి బంగారు మురుగు బైటకీతీస్తూ) ఇదిగో!

వి : ఎందుకురా? అలా పాటావు?

భా : విన్నా! నాయం చెయ్యి బైటకీ తీద్దామీ మురుగు (అని బైటకీతీసి) అయ్యో! భట్రాజులు. ఇదిగో యీ మురుగు తీసుకోండి. (అని యిస్తాడు).

భై (పుచ్చుకుని) నాయనా! భగవంతుడు ఆయురారోగ్యఅయశ్వర్యాలు నీకు కలగజేయాలి.

వి : ఒరే! బంగారముగారు భట్రాజుల కిచ్చేసేవని మీ అమ్మతో చెప్పానుండు. (అని యింటికికి దాడు తీస్తాడు. వెనకనే భాస్కరుడు జంకుతూ మెల్లిగా యింట్లోకి వెళతాడు.)

సి : ఖైరవా! ఈసీతిలో వారిద్దరి మనం బంగారు మురుగు పుచ్చుకోవడం మేంబరా? ఇచ్చేయ్యారా?

భై : ఇచ్చేద్దాం గాని, ఇంకొకరాజుశాసనం చూసేవా? ఏమంటే పిల్లల పలుకు పలక్కూనదు. 'వసంత'కాలే సంప్రాప్త - కాక కాక పిక : హా! సింహానికి సింహానికిలే

పుడుతుందిగాని కొంకినక్క పుడుతుందా? అదిగో. ఆ పిల్లవాడిని రక్కపట్టుకుని ఒకా విడ తీసుకొస్తోంది. బహుశా పిల్లవాడి తల్లి వుంటుంది. సంగి లేంటో చూద్దాం నిలబడు.

మా : (భాస్కరుడితో) (ప్రవేశించి) అయ్యో! మీరేనా? ఆ భట్రాజులు?

భై : ఔను తల్లీ!

మా : మారీసరికంతో మారం పోతారని తొందర గావచ్చేను. మావాడు తప్పవేనేను తీసుకుందామీ బాబు

సి : అనేంమాట తల్లీ! ఈమురుగుగా అబ్బాయి యిచ్చేడు. మేం తీసుకోలేదు కావలసిన తీసుకోండి (అని యివ్వ పోతాడు).

మా : అయ్యయ్యో! మరొకరిగీ తీసుకుంటామా? బాబు. ఎంతిప్పు. అసలు పిల్లాడికి తెలియక ఒక్కమురుగు యిచ్చేడు.

భా : (ఆశ్చర్యంగా సంగం పంతో) అమ్మా! అయితే రెండో మురుగుకూడా ఇచ్చివేయమంటావా?

మా : ఇచ్చినాయనా! ఇచ్చి ఎవరైనా మురుగులు జత యిస్తానగాని ఒకమురుగు ఇవ్వదు. మిల్లలాచేసి మీ తాతగారి కీర్తికి శిలకం కలగజేసేవు. ఎంతిప్పు (భాస్కరుడు సంతోషంగా రెండో మురుగుతీసి భట్టికిస్తాడు.)

మా : ఇప్పుడు నీ జన్మం చరితార్థం అయింది నాయనా! పోయేగదా కీర్తికాంతి రాయన భాస్కరుని తోనె! అంతే, నవ్వన్న 'పోలేడు నువ్వా' అన్న మాట ఇప్పుడు నిలబెట్టుకున్నావు. (అని ఆనంద బాష్పాలు వీడుతూ కొడుకుని ముద్దాడుతుంది.)

భై : తల్లీ! మాకు పరమానందంగా ఉంది. మిమ్మల్ని పరిక్షించడానికి మురుగు పుచ్చుకుని ఇక్కడే నిలబడ్డాం గాని మా కేసి వద్దు కొడుక్కి తగిన తలిపి తల్లికి తగిన కొడుకు నల్లగుల్లన్న ఒకరేవుకి-ముత్యపు చిప్పలన్నీ ఒకరేవుకి చేరసం సహజమే. అమ్మా ఈ మురుగులతో మా చేత్తో ఆ అబ్బాయికి తోడుగుతాం. భాస్కరుని చేతుల్లో వుంచి)

పస ముత్య మొకటి చాలును కన వూడ్చిన చింపిరాలు గంపెండేలా? రసెగుం డొక్కడే చాలును రసమీనులు పడుగురెల? రాయనిబాబా!

(అని పిల్లవాడి చేతుకు ముద్దులాడి, అనంద బాష్పాలు విడుదల. నాయనా! నీకు శిశువుకు దిగ్భుదా ఆయురారోగ్యవ్యవస్థ రక్షలను ప్రసాదించాలి. (అని నిష్క్రమిస్తాడు భటు-తల్లి పిల్లడు మిగతా పిల్లలలోనికి పోతాడు.)

అతిమూత్ర వ్యాధి నెమ్మదించును

మూత్రంలో వక్రైరపోవడం అతిమూత్ర వ్యాధి (DIABETES) అంటారు. ఇది ఎంత ఉష్ణదీపకరమైన వ్యాధి అంటే, దీని పాలిందినవారు ఆరోజుకొకామృత్యువుకు అసన్నమౌతుంటారు ఈజిప్టు లిజిజాలో ముఖ్యమైనవి క్రమంగా దాహం, ఆకలి, కరచుగా వక్రైరకోగాని, లేక వక్రైరలేమండగాని మూత్రం వాయులు వెడలబము, దురద మొదలైనవి. వీనన భారమే అనేక సంవత్సరములు పరిశోధనల ఫలితంగా తయారు కాబడినది. దీన్ని వాడటంవల్ల వేనకు వేల మందిమృత్యుముఖమునుండి బయటపడ్డారు దీన్ని వారితే రెండవలేక మూత్రం రోజు నుండేమూత్రంలోవక్రైర తగ్గింది. అత్యధిక మూత్రంకూడా నివారిస్తుంది. మూడురోజుల తర్వాత పీచు దాగా తేలిక ఇస్తుంది దీనికి వత్సంలేదు. ఇన్జెక్షన్లు అవసరం లేదు. వివరములు గల ఇంగ్లీషు కరపత్రానికి వ్రాయండి. ఉచితంగా పంపెదము.

60 నిల్లల బుద్ధి తిరిడు రు. 6-12-0 యి. ప్యాకింగు పోస్టేజీ ఉచితము. Venus Research Laboratory (A.P.) P. O. Box No. 587, Calcutta.

* చాళుక్య సందేశం *

వేంగి చాళుక్యులదగ్గరనుంచి వచ్చిన
సంజేశాన్ని వింటూంటే కాకతీయ
ప్రౌలరాజు ముఖభంగిమలు అనేకంగా
మారాయి రాయబారి విషయంగా ఉచిత
ససంలూ కూర్చోని సమాధానానికెగురు
చూస్తున్నాడు. ఏరొధిపీఠాదు ఇంగిత
జ్ఞానా ప్రౌలరాజు ఏమి సమాధానం చెబు
తాడోననీ-ముఖ్యంగా చాళుక్యులు పంపిన
సంజేశం ఏమిఉంటుందా? అని నామం
తులూ ప్రధానులూ ఉద్యోగులూ ఉత్తరం
తెగో ఉన్నాగు ముసలిఉద్యోగులకొందిరు
కోతూర్పుచాళుక్యులు కాకతీయులపై
తాము కోల్పోయిన అధిపత్యాన్ని మళ్ళీ
కోరుతున్నారా? అని కూడా అనుమానిం
చాడు

(బోలరాజు విటాల్ నేతృత్వం దర్బారును కలయికానూ కొంచెం మార్గం గాక (పక్కా అసీనుడైన వ్యక్తిని ద ఆ గి బో యా యి (పరువు ముఖకవళిల్ని పరీక్షిస్తున్నవారు కూడా ఆ వ్యక్తిని మాన్సి ఇహో కదవరం గా **||** సంబంధించిన వ్యవహారమే) ఎని నిశ్చయించుకున్నారు (బోలరాజు ఏవ్యవహారం వచ్చినప్పుడు ఏ వ్యక్తిని అనుగ్రహిస్తారో అనుభవజ్ఞులైన కొందరు సభ్యులకు తెలుసు అనిశ్చయంతోలే ఈ సారి కూడా ఊహించాడు

“బ్రహ్మన్న పీనానీ!” నాలో చునగా
పిల్వారు బ్రాలరాజు. ఆసీయదైవవ్యక్తి సునివ
యంగా నిల్వూని అభినాదనం చేసి సమీపిం
చాడు

“ఈ సందేహాన్ని నామంతులకూ ఉద్యోగి
గులకూ వినిపించు” అని ప్రోలరాజు ఆ లేఖ
అందించారు

“సుమో! ప్రసాదం!” అంటూ సవివయం గా బ్రహ్మన్ను ఆలేఖి అందుకున్నాడు. యోధుడూ కాకతీయ సర్వసైన్యాధ్యక్షుడూ లేచి బ్రహ్మన్ను సంతోషాన్ని గంభీర సంగ్రంతో చదవడం ఆరంభించాడు.

“శ్రీ శ్రీ శ్రీ దుర్భయస్వయంబుద్రు-
మహామండలేశ్వర వి థ వాం చి తు లు అన
కాకతియ ప్రాంలరాజా సన్నిధికి - శ్రీశ్రీశ్రీ
చాళుక్యవంశ సుధాకరదేవ వరసామ్రాజ్య
నిర్మాణ దీక్షాకరణుడూఅయిన రాజేంద్ర
చాళుక్యుడు పంపిన మైత్రీసంజ్ఞకము.

మతండ్రిగారూ మహాభారత కృతిభర్తా
అయిన శ్రీ రాజరాజచర్యేంద్రుల మరణా
నంతరము వేగిరాజ్యాన్ని మా పితండ్రి
విజయాదిస్థులకి అప్పగించి నేను నా
సామ్రాజ్య విరాళం ప్రయత్నాలను సాగి
స్తున్నాను మాతృకాగు రాజరాజ
చోళుడూ-అయిన కుమారుడూ మామేన
మామఅయిన రాజేంద్రచోళుడూ వైభవంగా
యేలిన చోళ సామ్రాజ్యలక్ష్మీ ఈ నాడు
అరాజకమై భాగపడుతుంది మామమ
అప్పుతకుడుకదా! కాంచీ రాజ్యలక్ష్మీని
నేను చేపట్టడమే అయిన అభిమతంకూడా.
చోళ రాజ వటుంబానికే చెప్పినవీరచోడుడు
దురాశతో చాలలోజులు నిరీక్షించాడు

—

“కన్య సామి”

ర జేంద్రవోళుడు బ్రతికివుండగా విధిం
గానూ సావ్యం కావితన ప్రయత్నం ఇల్లాంటి
సమయంలో కోసవారిస్తున్నాడు నా పే
యందం ప్రకటించాడు అంతమాత్రంలో
మునిగిన దేవీ లేదు కాని అతడు పంపిన

తాను పశ్చిమచాళుక్యుల సామంతుడనని తెలియపర్చాడు అంటే ఈ యుద్ధంలో వాడకూడా పాల్గొంటారని వానిశ్వాసం. ఇది కేవలం నాకుమాత్రమే వచ్చే, ముప్పుకొడు సస్యశాస్త్రమలంగా ఉండి ప్రజలు నుఖసంపదలతో వున్న ఇగుగుపూతుగు రాజ్యాలకంటెటికీ ఏవో ఉపద్రవం తెచ్చి పెట్టాలనే ఎన్నాళ్ళనుంచో ఎదురు చూస్తున్నాగు పశ్చిమచాళుక్యులు. వారి దురుద్దేశానికి వీరవో ఘడితహాసం నోహదమిచ్చింది మా గూఢచారులవల్ల తెలుసుకున్న నిషయాల్ని బట్టి-పశ్చిమచాళుక్యుల సహాయంతో వీరవోగుడు కాల్యలాన్ని ఆక్రమింపడాల్ని గజబలాన్ని కూడా విరివిగా లక్షలకొలిగిది సమకూరుస్తున్నాడని తెలిసింది ఇదంతా వాఁక్కుడి రాజ్యంపైకిఅయితే అవతసరం కాదా! ఇది తప్పక మహాప్రద్రవమే! దీని వెనుక నే ఆకలిగొన్న నీంహాలలాగ సమయాన్ని కనిపెట్టి మనరాజ్యాలను కబలింపజూస్తున్నాగు పశ్చిమచాళుక్యులు. వీరరాజునల్లరింపరా ఈమహాప్రద్రవాన్ని అరి

కట్టలపై ఉద్దేశంతో అందరికీ సంగేతాలు
పంపాను

కాశీయ ప్రభువూ, సర్వ సైన్యమూ,
సామంతులూ మా ఈ శివరక్షణోద్యమంలో
పాల్గొంటారని కోరిక

శ్రీ శ్రీ శ్రీ రాజరాజేంద్రచోళభూపతి
చిడుపుతున్న బహుమతి సేనాని ముఖం
రాగరంజిత మైంది కాకతీయ ప్రోలరాజు
అది చూశాడు.

“బమ్మమ్మ! మాపటి వేళ ఏ కాంత
మందిరానికి ఒకపారి రావాలి (ప్రధానీ మీరు
కూడా”

*   *   *

వేంగీరాజ్యాన్ని పివశంబ్రాది విజయాదిత్యు
నికి అప్పగించి స్వంతిపరులతో వున్న

చే గి శ్రీ సు

ఏదివ్యపూరుషు లీశాద్య

హంకూర

శేఖరమ్మల లిఖించి రాయవెల్ల

ఈ వాయిదీ చిలో నేయప్ప

రసమా

జమునింపిరో గీతినముదయంబు

ఏదివ్య శిల్పులీ రోదసీకుహరాన

హాసిరో ! దివ్యశిల్పంబులిన్ని !

ఈ పద్ధాంత రమునం దెపురాణ

ಮುನಿರಿದ

నంతతులో (పశంనలు పొనర్తు)

ఎటగనిన బూగ్వపల్లవనృప

ਚਰਿਤ੍ਰ ਲ

ప్రాయబడి, పాడబడి, గీయబడి,

యువనృసింహబడిశ్రోత పేయమై

பெருந்தோட்டம்,

ನಿಯತಿದ್ರಿಯಶಕ್ತಿ ನಾಕಟ್ಟುಲಭೆ!

—విశ్వనాథ సత్యనారాయణ

చూడండి!

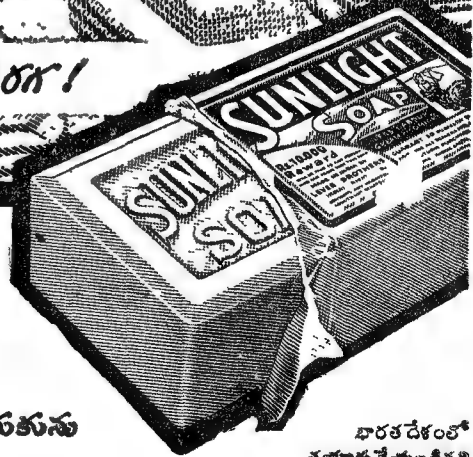
సన్లైట్

సగంబిళ్ల మాత్రమే

ఈ బట్టలన్నిటినీ ఉతికింది!

అట్లు చేసినట్టేదీ దాని అధికమైన సురగ!

**సన్లైట్
సబ్బు**

బట్టలను తెల్లగాను, కాంతిపంతులుగాను ఉతుకును
S. S. S. S.

**భారతదేశంలో
తయారుచేయబడినది**

* చాళుక్య సందేశం *

వేంగి చాళుక్యులదగ్గరంచి వచ్చిన
సంజోగిని వింటూంటే కాకతీయ
ప్రలరాజు ముఖ్యధిగముల అనేకంగా
మారాయి రాయబారి వినయంగా ఉచిత
ససంలూ కూర్చోని సమాధానం కేగురు
మామన్నడు. 'వీరాధిపతిగదా ఇంత
జ్ఞానా ప్రలరాజు ఏమి సమాధానం చెబు
తాడోననీ-ముఖ్యంగా చాళుక్యులు పంపిన
సంజోగి ఏమెంటుందా' అనీ నామం
తులూ ప్రధానలూ ఉద్యోగులూ ఉత్తరం
జిగి ఉన్నార ముసలిఉద్యోగులకొందిరు
'ఈ తూర్పుచాళుక్యులు కాకతీయులపై
తాము కోల్పోయిన అధిపత్యాన్ని మళ్ళీ
కోరుతున్నారా? అని కూడా అనుమానిం
చాడు

(బోలరాజు వివలసేతులు దిర్ఘము
 కలయజానూ కొంచెంమారం గాకకప్రక
 అసీనుడెన్ శ్రీ కిపాద ఆ గి బో యా య
 పథువు ముఖకవళిల్లు పరీక్షిస్తున్నవారు
 కూడా ఆ వ్యక్తినిమానెప్పినో కదవరం గా
 సంబంధించిన వ్యవహారమే నని నిశ్చ
 యించుకున్నారు (బోలరాజు వివ్యవహారం
 వచ్చినప్పుడు వి వ్యక్తిని ఆనుగ్రహిస్తారో
 అనుభవజ్ఞులెన్ కొందరు సభ్యులకు తెలుసు
 అనిశ్చయంతోలే ఈసారికూడా ఊహం
 చాక్

“బహుశ్చ నీ నానీ!” నాలో చువగా
 బిల్వారు బ్రాలరాజు. ఆసీనుడైనవ్యక్తి పనిన
 యంగా నిల్పాని అభివాదనంచేసి సమీపిం
 చాడు

“ఈ సందేహాన్ని నామంతులకూ ఉద్యోగ
గులకూ విసిపించు” అని ప్రారాధా ■ లేఖ
అందించారు.

“సుహాస్రసాదం!” అంటూ సవివేకంగా బ్రహ్మన్ను ఆరేఖ అందుకున్నాడు. యోగుడూ కాకతీయ సర్వవైవాధ్యక్షుడూ లేచి బ్రహ్మన్ను సంతకాన్ని గంభీర స్వరంతో చదవవలె అరంభించాడు.

“శ్రీ శ్రీ శ్రీ దుష్టయాస్యపండుర-
మహామండలేశ్వర విరుదాం చితులు అని
కాకతీయ ప్రాచారాని సన్నిధికి - శ్రీశ్రీశ్రీ
చాళుక్యవంశ సుధాగదూ పవనామ్రాజ్య
నిర్మాణ దీక్షాంకణుదూరియిన రాజేంద్ర
చాళుక్యుడు పంపిన మైత్రీసంబోధము,

మతండ్రిగారూ మహాభారత కృతిభర్తా
అయిన శ్రీ రాజరాజనరేంద్రుల మరణా
నంతరము వేంగీరాజ్యాన్ని ముప్పింతండ్రి
విజయదిశ్యునికి అప్పగించి నేను నా
సామ్రాజ్య విరూప (ప్రయత్న)లను సాగి
స్తున్నాను మాతృగాను రాజరాజ
చోటదూ-అయిన కుమారదూ మామేన
మామాఅయిన రాజేంద్రచోటదూ వైభవంగా
యేలిన చోళ సామ్రాజ్యలక్ష్మీ ఈ నాడు
అరాజకమై భాగ్యవడుతుంది మామాను
అపుత్రమడుకుదా! కాంచీ రాజ్యలక్ష్మీని
నేను చేపటదమే అయిన అభిమంకుడా.
చోళ రాజ కుటుంబానికి శేషేంద్రచోడుడు
దుర్భాగ్ చాలలోజులు నిరీక్షించాడు

❖ ❖

“కన్న సామి”

రాజేంద్రచోళుడు బరికివుండగా ఏ విధం
గానూ సావ్యం కానితనప్రయత్నం ఇల్లాంటి
సమయంలో కొనసాగిస్తున్నాడు నా పె
యదం ప్రకటించాడు అంతిమాత్రం
మునిగినదేమిలేదు కాని అతడు పంపిన
లేఖలో తాను పశ్చిమచాళుక్యుల సాయం
తుడనని తెలియపర్చాడు అంటే ఈ
యందంతా వాగకూడా పాటంటారని నా
విశ్వాసం. ఇది కేవలం నాకుమాత్రమే వచ్చే
ముప్పుకాదు సస్యశ్యామలంగా ఉండి
ప్రజలు ముఖసంపదంతో వున్న ఇళగుపాదుగు
రాజ్యాలకంతటికీ ఏదో ఉపద్రవం తెచ్చి
పెట్టాలనే ఎన్నోనుంచో ఎదురు చూస్తు
న్నారని పశ్చిమచాళుక్యులు. వారి దురుద్దేశా
నికి పింఛోళుడిపహ్వనం నోహదమిచ్చింది
మా గూఢచారులవల్ల తెలుసుకున్న విష
యాల్ని బట్టి-పశ్చిమచాళుక్యుల సహాయంతో
పీఠచోళుడు కాల్యలాన్ని ఆశ్రితదళాల్ని
గజబలాన్ని కూడా విరివిగా లక్షలకొలది
సమకూరుస్తున్నాడని తెలిసింది ఇదంతా నా
ఒక్కడి రాజ్యంపైకితయిలే అనవసరం
కాదా! ఇది తిప్పక మహాప్రద్రవమే! దీని
వెనుక నే ఆకలిగొన్న సింహాలలాగ సమ
యాన్ని కనిపెట్టి మనరాజ్యాలను కబిరిప
జాస్తున్నాగు పశ్చిమచాళుక్యులు. పీఠ
రాజమల్లంపెరూ ఈమహాప్రద్రవాన్ని అది

కట్టలపై ఉద్దేశంతో అందరినీ సందేశాలు
పంపాను

కొత్తీయి పథువూ, సర్వ సైన్యమూ,
సామంతులూ మా ఈ జేకరక్షణోద్యమంలో
పాల్గొంటారని కోరిక

శ్రీ శ్రీ శ్రీ రాజరాజేంద్రచోళభూపతి
చిరువుతున్న బ్రహ్మన్న సేనాని ముఖం
రాగరంజితమైంది కాకతీయ ప్రోలరాజు
అది చూశాడు.

“అమ్మమ్మ! మాపటి పేళ్ల ఏకాంత
మందిరానికి ఒకసారి రావాలి (ప్రధానీ మీద
కూడా”

*   *   *

వేంగీరాజ్యాన్ని పివళిండి విజయాదిత్యుని
నిజి అప్పగించి స్వంతపనులలో వున్న

వేగి శ్రీ వం

ఏదివ్యపూరుషు లీశాద్య

లాంకూర

శేఖరమ్మల లిఖించి రాయవెల్లు

ఈవాయు వీచిలో నేయస్స

రస, మా

జమునింపిరో గీతినముదయంబు

ఏదివ్య శిల్పులీ రోదసీకుహరాన

పాసిరో ! దివ్యశిల్పంబులిన్ని !

ఈ పద్ధాంతరమునం దేవురాలు

ముగ్ధులద

నంతటాలో ప్రశంసలు పొందర్దు)

ఎటగనిన బూర్వపల్లవనృప

చరిత్ర లే

వాయుబడి, పాదబడి, గీరుబడి,

యువన్యసింహబద్రిశోత పేయమై

చేయుదామని,

నీయతే, దియశక్తి నాకెట్టులవె!

—విశ్వనాథ సత్యనారాయణ

చూడండి!

సన్లైట్
సగంబిళ్ల మాత్రమే
ఈ బట్టలన్నిటినీ ఉతికింది!

అట్లు చేసినట్టిదీ దాని అధికమైన సురగ!

సన్లైట్ సబ్బు

బట్టలను తెల్లగాను, కాంతివంతముగాను ఉతుకును
U. S. 100-1000-100

భారతదేశంలో
వయరుచేయబడింది

★ చాళుక్య సందేశం ★

రాజరాజేంద్రునికి చాలా కోట లీలమయం తెలియలేదు విజయాదిత్యుని స్వరాష్ట్రం 'నలంబవాడి' అతడు తిరిగి అక్కడే ఉంటాడు ఈ సందర్భంలో అతను వారబాబుచేశాడు రాజరాజేంద్రుడు అప్పగించిన కొత్త ప్రభుత్వాన్ని అక్కడ చేసి నలంబవాడి వెళ్ళి కూర్చున్నాడు తన భూమి అతని కి కేవలము వేంగిలో నియమించాడు కి కేవలము అనుభవమున్నాడు అప్పటికే వేంగి ఆంధ్రానితమే ఉండగా మరొక చిక్కుకూడా తిలపించింది అది కి కేవలము అకౌగుర్వరణం విజయాదిత్యుడి కి సంతోషం తెలిసేసరికి చాలాకాలం పడింది నలంబవాడి పశ్చిమ చాళుక్యుల సామ్రాజ్యానికి సమీపం కొనసాగేతే— పోవోడునీ సహాయంగా పశ్చిమ చాళుక్యుల నైపుణ్యాన్ని హం, తన పుత్రుని మరణ వారసు తెలియించి విజయాదిత్యుడు రాజరాజేంద్రుని దగ్గరకు పరుగెత్తుకు వచ్చి విషయం తెలిపాడు వినువెంటనే రాజరాజేంద్రుడు ఆంధ్ర పీఠరాజనైపుణులందరూ పండ్లకొలుపంపి పీఠం తెచ్చి వేంగి చేరకున్నాడు

వేంగిరాజుకు ముఖంలో ఆనందం ఉన్నాది పోయింది వారాహుని మెహూ ఒక హారం వేశాడు ఒక్కొక్క నాటికి తనే పనిగట్టుకొని ఆ కబురు అందజేశాడు నైపుణంలో లరిగి ఉత్సాహం వచ్చేసింది కదివరంగంలో అసంఖ్యాంగా ఉండే శత్రువులలో వేంగి చాళుక్య పీఠం మెలుపుతే తెలిగాను

శరీరవాదాలా కంభారవాలా దిక్కులు పక్కటిల్లబట్టు వినిపించాయి పీఠాదుని నైపుణాల కే కోలాహలమేమిటో అర్థం కాలేదు కొందరు తెలుసుకోకుండానే ఆధార్యం చెందారు రాజరాజేంద్రుడి పరివారం ఉత్సాహాకెకాలతో కేలు వేశారు వేలపగాయలూ ఆశ్చర్యకరమూ గజ బలమూ భూమి కూరినట్లు వేంగిపైవికులతో కలసిపోయారు కాకతీయ పీఠం, సామంతులూ, ఆంధ్రపాలకు లవేశమండి, వేంగి నైపుణాలో కలికాక పీఠాదుని నైపుణాలు ద్వైతకృత మయాయి వేంగి పై వి విలు

ఆంధ్రరాజ సమూహానికి, మహాధానికీ శత్రులు పలికొక ఆనాటి సాయం కోలానికి చాలమంది పీఠాదుని పైవికులు మరణించారు పీఠాదుకు హతాత్మగా తాత్కాలిక యుద్ధవిరమణ పతాన్ని పంపాడు

రాజరాజేంద్రుడు కాకతీయ ప్రాంత రాజును కాగలించుకొన్నాడు ఆనాటికి పీఠాదుకు అభిషేకకారం యుద్ధవిరమణ చేద్దామని ప్రాంతరాజు సలహా ఇచ్చాడు రాజరాజేంద్రుడి లీలమయంలో జవాబీతుక ముంకే బ్రహ్మన్న సేనాని విషయంగా ఇలా విన్నవించాడు

“ప్రభూ, పీఠాదుకు సీమపని అందరికీ తెలుసు అతని మాటలకూ చేతలకూ చాల దూరం ఈ తాత్కాలిక విరమణ ప్రకటించడంలో ఏదో ప్రోహదించి పెట్టుకొని పుండకయ్య సునమూ, మన నైపుణమూ ఈ రాత్రంతా మెరుకుతో గజపవలసి ఉంటుంది అంత యీ విరమణను అంగీకరించకుండా యుద్ధాన్ని కొనసాగించడమే మంచిదని నా మనవి”

కాకతీయ ప్రాంతరాజు ఒక చిరునవ్వు నవ్వాడు

వీరితోడే, భూమిరాజు వేంగి రాజధాని చేరమన్న వెంటనే శత్రువులు కోటను ముడిదీశారు శత్రు నైపుణం అసంఖ్యాంగా ఉండి వేంగిచాళుక్య పీఠం ధైర్యంతో ఎగ్గొన్నాడు కొంత నేపు తీవ్రసమరంవల్లనే తిరుక్కలై శత్రువుల సంఖ్య హెచ్చిందని వేంగి సైనికులు తెలుసుకున్నారు తన పీఠం తెచ్చి విజయాదిత్యుడు వెనుకంజ వేసాడేమో ననే అనుమానం రాజరాజేంద్రునికి కలిగింది అప్పటికే పీఠాదుని పైవికులు కోటగోడ లెక్కలాకు తున్నారు సీంహద్వారాన్ని సమీపించబోతున్నారా రాజరాజేంద్రుడు విజయాదిత్యుని కోటలోపల జ్వాలకా మూడుమీటూరులపై సైనికులకు నాయకత్వం వహించి ఆజ్ఞలమ్యూనీ చెప్పి కోటలోకి పంపివేశాడు పైన రాజరాజేంద్రుడు శత్రువులపై ఉక్కిరి బిక్కిరైపోతున్నాడు ఇక కోట శత్రువుల కైవడం అవుతుందని నిశ్చయించుకున్నాడు కొందరు సైనికులు

ఇంతలో మెలుపుగా ఒక కొడుకు దూకుకొని వచ్చి తిన్నగా రాజరాజేంద్రుని ముందు ఆగి అభివాదనం చేశాడు అతడు విషయంగా నిలబడకుండా దిగిరకవచ్చి రాజరాజేంద్రుని చెవిలో ఏదో చెప్పాడు.

బెజవాడ కనకదుర్గ దేవాలయము

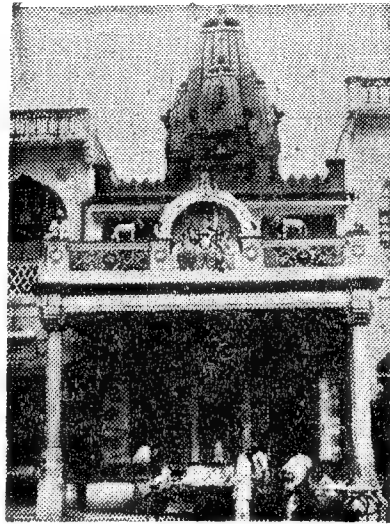
చాళుక్య సందేశం

“బహ్మన్నా! అతడు ద్రోహి కావచ్చు. ఇప్పుడు మాత్రం అతను అభ్యర్థి. మనం అంగీకరించకపోవడం దుర్బలునిమీద దౌర్జన్యం చేసినట్లుంటుంది. అతడు ద్రోహం తలపెడితే తగినట్లు శిక్షించడానికి తానుపాములాటి మా నేనాని ఉండనే ఉన్నాడు.” ఇందుకు బహ్మన్ను ఏమీ జవాబీయకుండా తలవంచి నిల్పాడు. రాజరాజేంద్రుడు యుద్ధ విరమణకు అంగీకరిస్తూ వీరచోడునికి జవాబు పంపించాడు. తనని అపాయం నుంచి కాపాడి ధైర్యాన్నిచ్చిన ప్రోలరాజుకు వేంగీపాలకుడు తన కృతజ్ఞత తెలిపాడు.

బహ్మన్నకు మాత్రం ఇదంతా అనుమానంగానే ఉంది. వీరచోడుడి అహంకృతికి-ఈ తాత్కాలిక విరమణకీ పొసగలేదు. కాబట్టి ఇందులో ఏదో కుట్ర ఉంటుందా. తన ప్రభువుమీదను బహ్మన్న యేనాడూ కాదనలేదు. బహ్మన్న తిండి తాకిన మాదా కాకతీయరాజులదగర సేనాధ్యక్షులుగానే పనిచేసి విజయాల్ని చేకూర్చాడు. ప్రభువుకు ఎదురై జవాబు చెప్పకుండానే పరిస్థితుల్ని కనిపెట్టిఉండడం బహ్మన్న కలనాటు.

* * *

అది రాత్రి గుడారంలో పడి నుండి జెట్టిలు బహ్మన్న ఎదుట విషయం గానిలబడ్డాయి. వాళ్ళకు రహస్యంగా కొన్ని అజ్ఞలిచ్చాడు నేనాని. వాళ్ళు గుడారం విడిచి వేర్వేరుగా పోయారు. బహ్మన్న ప్రతి దళాధిపతిని వేంగీపైస్వానికి సహాయంగా కోటను ఆ రాత్రింతా కనిపెట్టి ఉండాలని-తీవ్రంగా

హైదరాబాదులో చార్మినార్ వద్దగల శివాలయం.

హెచ్చరించాడు. బురుజుల మీద తగు మాత్రం పైస్యం పహారా యిస్తూంది.

రాత్రి రెండు యాములకు ఒక జెట్టివచ్చి బహ్మన్న గుడారంలో ప్రవేశించాడు. తక్కిన తొమ్మిండుగురూ - వీరచోడుడు ఎటు పరారి అయిపోతాడో అని కనిపెడుతున్నారనీ, సుమాగు పాతిక మంది సమృక్మైన వాళ్ళుకూడా వెంట వెళుతున్నట్లు కనిపిస్తోందనీ విన్నవించాడు. బహ్మన్న అతినితో-ప్రభువుకు తెలుపవలసిందిగా కొన్ని విషయాలు చెప్పాడు. రెప్పపాటులో సుశిక్షిత లెనవందిమంది ఆళ్ళికులను ఆయత్తం చేశాడు. మిగిలిన తొమ్మిండుగురూ జెట్టిలూ ఇంతలోనే వచ్చి వీరచోడుడు తగుమాత్రం పైని కులతో దక్షిణంవైపు పరారి అవు

తున్నాడని చెప్పారు. ముందు బహ్మన్న ఒక ఆ త్రమాశ్వంపై నా తగువారి వందనుంది ఆళ్ళికులూ రెప్పపాటులో గూడుకుపోయి చీకట్లో కలిసిపోయారు.

తెల్లవారసరికి వీరచోడుని గుడారాలు ఖాళీ అయిపోయాయి. రాత్రికి రాతే వీరచోడుడూ కొంతమంది పరారి అయినట్లు తెలుసుకున్న మిగిలిన పైనికులు వెళ్ళాకొడ గుగా పారిపోయారు. అదే విధంగా వేంగీపైని కులుకూడా తెలిసికొనిఉండడంచేత వోళ్ళ పైస్వాన్ని తిరిమి తిరిమి పరాధిమించారు. ప్రభాత భేరినాదంతో సమంగానే వీరచోడుని పరారి వార్ల ప్రోలరాజుకూ రాజరాజేంద్రునికీ చెప్పి పడింది. జెట్టి వచ్చి రాత్రి జరిగిన దంతా విన్నవించాడు. బహ్మన్న చాళుక్యస్వానికి ప్రోలరాజు గర్వించాడు. రాజరాజేంద్రుడు కృతజ్ఞత ప్రకటించాడు. ప్రోలరాజు మాత్రం తన ధర్మం నిర్వర్తించా సమకున్నాడు.

బహ్మన్న నాలుగు రోజులైనా ఇంకా రాలేదు. ప్రోలరాజు కొందరాళ్ళికుల్ని వెదికి రమ్మని పంపాడు. వేంగీరాజ్యమంతా ఆశంధోత్సాహంతో వేడుకలు జరుపుకుంటూంది. రాజరాజేంద్రుడు బహ్మండ్ల మైనసభి ఏర్పాటుచేశాడు. ఆంధ్రప్రదేశానికి చెందిన సేకమంది రాజులూ సామంతులూ పాల్గొన్న సభలో ప్రోలరాజు కూడా ఉన్నాడు. రాజరాజేంద్రుడు ఆంధ్ర రాజన్య లండరకూ కృతజ్ఞత తెలియ చేశాడు. సామంతు లందరూ బిరుద ప్రదానాలు చేశాడు.

తను చేశాన్ని పరాయివారి నుంచి రక్షించుకున్నందుకు ప్రోలరాజు లెందరో హర్షం ప్రకటించాడు. అదే తరుణంలో మరొక సభవార్త! బహ్మన్న నేనాని కాంచీరాజును వెంట తిరిమి, బుద్ధిగఱపి, వస్త్ర పరిహరంగా వెలలేని సంపదను తీసుకు వస్తున్నాడు. సభకంతటికీ ఇది సంతోష దాయకమైంది.

బహ్మన్న కాగానే ప్రోలరాజు ప్రేమతో కలిగించుకున్నాడు. ప్రోలరాజు సభాసదులకు బహ్మన్న వంటి కూడుతు తనుకు నేనానిగా ఉండడం గర్వకారణమని తెలిపాడు.

“ఈ స్వదేశ రక్షణోద్యమంలో పాల్గొనే అవకాశం కలిగినందుకు మేము కృతజ్ఞులం. విముక్తలని సమావేశపరచగలిగినందుకు ముఖ్యంగా శ్రీ శ్రీ శ్రీ రాజరాజేంద్ర ధూరని అభినందించవలసి ఉంది. వారు అభిమానులారంగా వోళ్ళ రాజ్యలక్ష్మిని చేబట్టి మాతామహుల కీర్తిని ఇనుమడిరేపజేసి, ఆంధ్రుల ప్రతాపాన్ని బాదారాస్తి దక్షిణాపథమంతా ప్రకటించగలరని నా విశ్వాసం.”

ఆంధ్ర ప్రదేశ్ అవతరణోత్సవ సందర్భమున మా కాతాదారులకు, అభిమానులకు శుభాకాంక్షలు.

లల్లూరాం ఆండ్ కంపెనీ
(స్థాపితము 1928.)

ఎన్నో సంవత్సరాలుగా మన్నికకు, నాణ్యతకు, సరసమైన ధరలకు ప్రసిద్ధిచెందిన

* ఇనుప పెట్టెలు * ఉక్కుబీరువాలు
* క్యాపు బాక్సులు

లల్లూరాం ఆండ్ కో,
వెలగలేటివారి పిఠా, : : విజయవాడ - 1.
క్రొత్త హుదూఫ్ - మారుతి సినిమా కెదురుగా

“వి
ప్ర
జ్ఞా”

చిత్రకావదుః
ఎమ్.
పుష్పయ్య

వెలిగించు దివ్యలను చెల్లీ !
తొలగించు చీకటిని తల్లీ !

వెలుగులో మూలుగులు - తొలగి పోవాలంటు
నలిగి అలిగిన యెడడ - కలిసి నిలవాలంటు
కలిమిలో బలిమిలో కలసి నిలవాలంటు
తెలుగు వెలుగులు మరల దిశల నిలవాలంటు,

వెలిగించు దివ్యలను చెల్లీ !

మానవుల మనసులో అమవనలు లేవంటు
మానవత్వము నిలువ మనిషి లేవాలంటు
తాను కాలిన వేళ తనవారి సుఖమంటు
నూనె దివ్యల నీతి పూనవలె మనిషంటు

వెలిగించు దివ్యలను చెల్లీ !

ద్రిపానధికి నేటి దీపాలు వెలిగించి

పాపాల భైరవుల దీపాల చూపించి

ఏపాటి దయ నయిన ఇంత చిలకండంచు

రూపాయలకు మనిషి రూపాలు కొనకంచు

వెలిగించు దివ్యలను చెల్లీ !

చిచ్చుబుడ్డల వెలుగు చిమ్మించి చూపించు

పిచ్చి సొమ్మును నమ్మి పీల్చుకుడు యెడలంచు

ఆ మతాబులవోలె అదరి ఏడకో యంచు

ఆ మతాబుల వెలుగు ఆ క్షణమె లెమ్మించు

వెలిగించు దివ్యలను చెల్లీ !

తొలగించు చీకటిని తల్లీ !

“వ త్స ల”

వచ్చింది దీపావళి:

శృతాబ్ధాల తరబడి నిడివడి, వశాబ్ధాల తరబడి అలబడిచేసి నిజయం సాధించిన తెలుగు జాతి ఈ వాడు విశ్రాంత్యంగా ముడివడజోతున్నది. పర పరిపాలనలో సర్కారులుగా, రాయలసీమగా, తెలంగాణాగా నెదిరిపోయిన మూడుకొట్ల ఆంధ్రులు మళ్ళీ ఒకే గొడుగు నీడలో కలుసుకున్నారు.

ఈపునస్సహగమ సంరంభం చూసిపోదామని సగర్వంగా దీపావళి పర్యం మూడావచ్చింది.

ఈసటి దీపావళికున్న ప్రత్యేకత ఏదీపావళి! లేదు.

రేపు

తెలుగుల కల వెలిగించ బడుతుంది.

నెలుగుల కల కలిగించ బడుతుంది.

వర్షముకు గోదావరిలా ప్రతి తెలుగువాడి హృదయం వార్షపావితమవుతుంది తిక్కన్న గారిపద్యాల మలే తెలుగు తనం బోర విరుచుకు పొగిపోతుంది కృష్ణరాయల కాలంలో వలే తెలుగుతిరి ఆముక్తమై మాల్యకోభితమవుతుంది.

అందుకే ఈసటి దీపావళి! ప్రత్యేకత.

అంతే కాదు. నూతనరాష్ట్రాన్ని ఆశీర్వదింపడానికి భారత ప్రధాని స్వయంగా విచ్చేసి ఆంధ్రుల కళార్య గౌరవం అపాదిస్తున్నాడు. భాషా ప్రయుక్తరాష్ట్రాలు భారతీయోజనావళికి భంగం కలిగిపోయిన ఏ నెహ్రూ అన్నాలో ఆ నెహ్రూయే సంతోషభాషా ప్రయుక్తరాష్ట్రమై ఆంధ్ర

కౌం గ్రాత్ర

* ఆంధ్రవనీల

ప్రజలకు ప్రారంభోత్సవం చేయబోను ఇల్లూ, ఎక్కడో చక్కాయ. ఇది చిరస్మరణీయమైన విశేషం దం (ప్రవీనలు వెలిగిస్తే

గుమ్మా లకి గుమ్మటాలు

ఈసటి తెలవాడు యూయనే అంతా అభ్యంగనస్వాసం చేసి, మార్చి వస్తా... ధరించి ఉల్లాసంగా గడుపుతారు. తెలుగు మామూలు విందుకోసం పిండివంటలు వండుతుండగా, పిల్లలు కమ్మల వింగుకోసం మందునుండు సామగ్రి అంతా సిద్ధం చేసుకుంటూ ఆంధ్రులు ఎప్పుడెప్పుడూ చీకటి పడుతుంటా అని పహళహాదిబోతారు.

చీకటి పడుతోందాగానే ఇంటింటా, అరుగులమీద, గోడలమీద, గూళ్ళలో, గుమ్మాల కిట్టూ

“సహస్రరవిప్రభా”

క్షేవల విస్తృతాంధ్ర నృపకీర్తుద్రావళి మోహముం బొరయునట్లు ధ్యావళి నిర్జితంబయి సహస్రరవిపావళి సర్వమానవ కుభాభ్యుదయి

వెలుగులతో

దీపావళి *

అక్కడ ప్రముఖులూ, వాటికి సమూహం నాన్నగారి అనుమతి తీసుకుని పిల్లలు తేలాడదీసి ప్రమిదలు బాసంచా. అంతా అరుల మీదికి చేరే కొంటక పెంకుని, స్త్రీలు వీధి మొగల్లో యువకజం అప్పటి వని, రెపరెపలాడే కప్పనే దివ్యటిలు పల్లకుని పల్లటిలు అత్తిరువుల ఘుమ కొడుకూ తిరుగ నారంభిస్తారు ఇక సందరించే భార్యను ప్రారంభిస్తాయి రకరకం లపాకాయల ద్విక కొత్తల్లుడు ఘమఘమ ధ్యానాలు బాలబాలికల చూడ గాని రాగం తీస్తూ యాలు కప్పగంతుల మల్లే చింనులు తొక్కు

లులసిల్ల....

అలా రూపము గొన్నరీతి, 'అం' అనుంగు తెనుంగునేల నాం ప్రతి బుల్లసిల్ల. దీ మూవ? నా వెలింగెడున్.

ఒకడు చివీం ద్రిలాగ చిలిపి చేవులుచేసి పిరికి బాతను భనుమెతాను తాతయ్యకోపం తారాజాత్యలాగ ఆకాశం అంటునుంది. ప్రమిదలో చదురైపోయిందనే శపం తో భర్త దగ్గర నావద్దిన కాత్త పెళ్ళిమాతుల కాకరప్రవృత్తి మల్లే సేగుల పువ్వులు విరియిస్తుంది.

ఈ మహాద్యమంలో రహస్యోద్యమం గా సాగిన చీకటి పటాపంచలై పోతుంది.

ఇది దీపావళి నాను తెలుగునాడులో కనిపించే మనోహర దృశ్యం

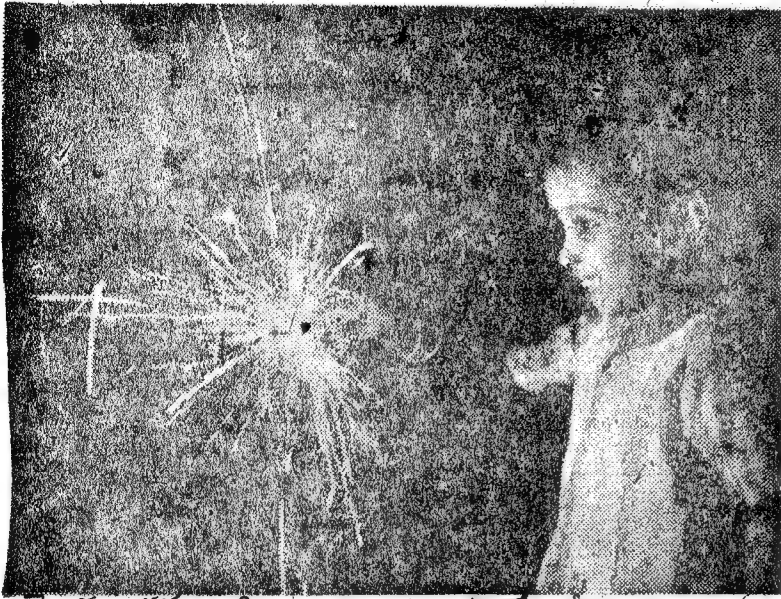
ఎవడి సరకుడు?

పూర్వం సరకానుగుడే నాను లోకాలన్నీ ఆక్రమించి పీకెడుండగా, శ్రీకృష్ణుడు సత్యభామా సహితుడై, దండెత్తిపోయి సరకానుగుట్టి నిరకేశాను. ఈ సరకానుగుడెవడు? వీడికి మామమేమిటి సరకుడు దానవుడు నుక నికాటును. చీకటి మాదారాత్రిలా పే గదా నిజమంభిస్తుంది సరకుడు లోకాలన్నీ ఆక్రమించాడంటే చీకటి సర్వత్రా వ్యాపించిందని ఈ చీకటిని శ్రీకృష్ణుడు చీల్చి చెందాడివేశాను.

ఈ సంఘటనను స్మరిస్తూ ఆశ్చర్యము అమావాస్యకాను మనం కూడా యథాశక్తిగా చీకటను చెందాడదానికి ప్రయత్నిస్తాము. సీమ బహుకాయలు ప్రతి యువకుడూ కృష్ణుడుగా, ప్రతి ముట్టిస్తాడు ఒకడు యువతి సత్యభామగా ఉధయలుకరిసి భయంగా దూరంగా చీకటిపై యుద్ధం ప్రకటిస్తారు. ఈ రమణీయ కూర్పుని మా మూల దృశ్యాన్నే మనస్సులో పెట్టుకుని పోతన్నట్లాడు. ఒకడు ఒకరు సత్యభామ సంక్రామక్షిడ తెలకాల్పు కంటాను

వెలుగుల రవ్వలజడి

భాట: శ్రీపాద వెంకన్న.

★ ఆంధ్రావనిలో దీపావళి ★

“స్వరుజూచున్ వరుజూచు నొంప
నలరింపన్ రోషరాగోదయా
విరత భూకుటి మందహాసములతో
వీరంబు కృంగారమున్
జరగన్ గన్నుల గెంపుసొంపు బరగం
జండాశ్రు సర్వదోహమున్
నరనాలోకనమూహమున్ నెరపుచున్
జండ్రాన్య హేలా గతిన్.”

ఈ అన్ని రకాల బాణసంచాలోను
అత్యంత కొంతింపుతోగా వెలిగేది చిచ్చు
బుడి ముగండా అంటుంటుంది ముగం
నేపు విద్యుత్కాంతిని కూడా మరిపించే
కొంతింత వెలుగుతూ “అంతంత దివికి
అంతంత దివి” తుంది. ఎందుకంటే అది
చిచ్చు బుడి.

చిచ్చు బుడి ఆంధ్రులకు ప్రత్యేకమైన పద
మని కొందరు హాసం చేస్తారు.

ఉత్సాహం వస్తే ఆంధ్రులదే వైచిర్యం
ఇది ఉత్సాహమూ, ఉత్సాహమూ అనిపించే
టంత ఉత్సాహంతో ఆంధ్రులు పాటేస్తారు;
మందుకు దూకుతారు. అంతలో అనేకం
జలాదిహాయి ఎంతోచివా వెలగని అగ్నిపుల్కల
మందకొడి తనం వహిస్తారు. ఇది హాసం
చెయ్యదలిచిన వారే మాట.

కొని చిచ్చు బుడి వెలిగినంత ఆంధ్రంగా
వీడి వెలగడు! ముడి మైలే నేం, ఎంత కను
నీయకొంతి వెదజలుతుంది. ఎంత సౌమ్యంగా,
ఎంత నిరపాయకరంగా మండుతుంది.

ఇంతంత కే ముడి చిచ్చు బుడికి బాలోక
ఆంధ్రుల ఉత్సాహం ముడి మైలే కొడు
వాలకు దీపావళిపాలు స్వరాచ్చివాంధ్ర
నిత్యగ్నిహోత్రంలా జ్వలించింది. వాంఛా
పూర్తి అయిన ఈ తరుణంలో అది ఇంకా
అనేక అద్భుతకార్యాలకు పురికొల్పుతుంది.

బోలే, ఆటంబాంబుల సమస్త ఒకటి
ఉంది.

ఆటంబాంబుల ఉత్పత్తిని ప్రయో
గాన్ని విశేషించాలని భారత ప్రభుత్వం
అంతర్రాతీయ కేంద్రకలవ్యాసాన్ని నివేదికల
వ్యాసాన్ని చెవిలు కట్టుకొని పోతుంది.

అగ్రజాతీని ఈ ఆటంబాంబుల పటిమ
కాకపోగా పోలీసు చేస్తున్నాయి. మత
బాంబుల కట్టితరవాత అని కాల్చేవా
నిద్రపట్టని పీల్చాగా, ఆటంబాంబుల్ని విశ్వా
దలకాళం వస్తుందా, ఎప్పుడు చేర్చేదామా
అని అగ్రజాతీలు కొడుక్కున్నాయి.
ఈ బాంబులు తయారుచెయ్యనే మానకు
గాది, తయారుచేసిన తర్వాత ప్రయోగించ
కుండా ఆపుచెయ్యడం ప్రహరీలకంకాదు.
అందుకే నవాబాలోనో సైనికాలోనో

పరిశోధన చేసేపెట్టి చేత్పేసి విస్ఫోటన
కందూతి తీసుకుంటున్నారు.

ఇది ఇలా ఉండగా, అంతభారీ ఎత్తున
సర్వనాశనం చెయ్యలేకపోయినా, యథా
తే క్రింది భాగం లిగించ గల ఆటంబాంబులు మన
దేశంలో తయారవుతున్నాయి ఇవి దీపావళి
లోజాలో మాత్రమే తయారవుతాయి ను
కొండీ అయితే నేం అల్లరి పెటనంలా ఇవి
వేటికీ తీసిపోవు గదితలుపులన్నీ వేసి, కటి
కీలు మానే ఎవరన్నా చిటి బాబులు గెండు
బాంబులు ముట్టించారంటే, గది గది గా
మిగులుతుందా అనేది అనుమానమే పరి
శోధనలోనే పేల్చామని ఎంత బుకొ
యించినా ఆటంబాంబు తనపని తాను
చేసుకుపోతుంది.

ఆటం బాంబులమీద అంతరాతీయ
విశ్లేషం పెట్టాలని వాదిస్తూ, కేంద్రంలోపల
వాటిని అనుమతించడంలోగల వైరుధ్యాన్ని
భారత ప్రభుత్వం గమనించింది. వాటిని
అమ్మకావెదలి విశేషించింది. కొని తయారీ
మీద విశ్లేషం లేకుండా అమ్మకం విజద
విశ్లేషం చేశారే నిలుస్తుందా? తయారు చేసిన
తర్వాత అమ్మకండా ఉపయోగంబారా? దీపా
వళి వస్తోందంటే వీధులో ఆటంబాంబులు
వేల్చానే ఉన్నాయి పరదానం గా నిడిచే
పానాలు యథావిధిగా బజార్లలో చేబారెత్తి
పోయానే ఉన్నారు.

ఏమైనా, శ్రీమాన్ రాజగోపాలా
చార్యులవారి హితవాక్యాన్ని అమోకం,
రహస్యం చెప్పి చెప్పి చెప్తేనా, భారత
ప్రభుత్వమాత్రం వాటిని ఆటంబాంబుల్ని
విశ్లేషించిండును అభినందించాల్సింది.

ఆంధ్ర ప్రదేశ్ ప్రాంతీయమైన
మర్నా మదిపానలి దీపావళి మర్నాడు
కార్తీక కుక్ పక్షి పాడ్యము. ఆనాటినుంచి
ఆంధ్రుల నిర్మాణ క్రితకక్ష పక్షి చంద్రుడిలా
దివదనాభివృద్ధి పొందుతుందని ఆశించువారే.

“మూసకొట్ల తెలుగు వార

మొక్కరమై,

విశాలాంధ్ర మనకందరికీ

ఉమ్మడి పొలమై,

హలంపట్టి పొలం దున్ని

ఆంధ్రత్వం పండిద్దాం!

ఇంటింటా ఆంధ్రత్వపు

దీపావళి వెలిగిద్దాం.”

—సవ్యసాచి.

భక్తాగ్రణి రామదాసు

అంధ్ర కేశం లో జాతీయ భక్తి సంప్రదాయానికి చెందిన వారసులున్నారు. వారిని పోషి, త్యాగి, రామదాసు, మొదలయిన గొప్పవారు చెందినవారే.

రామదాసు భక్తి చాలా ఎక్కువమంది అమాయక మైన ఈయన అక్కణ్ణి మాదివ్వల మేనల్లుడు రామ భక్తాగ్రణి అయి లక్షల ద్రవ్యం చెచ్చించి భక్తాగ్రణి శ్రీరామాలయం నిర్మింపజేసిన మహాభక్తుడు ఈ ద్రవ్యం గొంతొంది నగలు తాళిమకు చెందినవి ఉండేవి.

అంగుచెలి తానీమర మదాసు ప్రకాశించి అయిన్ని కైదులో పెట్టించాడు అయినా రామదాసు భక్తి చలించలేదు శ్రీరామ కీర్తనలు పాడుకుంటూ అతడు కోరాగారి దుఃఖం అంతా మరిచిపోయాడు.

ఇతని అసలు పేరు కంచెర గోపన్న కాని క్రమక్రమంగా 'రామదాసు'గా అది మరిచోయింది.

ఇతడు శ్రీరామునికి దేవాలయ నిర్మాణం కోసే సంకల్పింపడలేదు ప్రాకారాలు, గోపురాలు మొదలైనవి కట్టే కోసే నిర్మింపజేసాడు. ఇంకేమీలేదు. సీతా అమ్మవారికి చింతానీలకంఠము మొదలైన విలువైన వస్తువులన్నీ చెప్పించాడు. అతని దృష్టిలో సీతారామచంద్రులంటే వట్టి శిలావిగ్రహాలు కాదు. కరుణాసముద్రాలయిన సజీవ మూర్తులు!

సీతమ్మకు కేయిస్తీ
చింతాకు పతిము
రామచంద్రా!

అనే రామదాసు కీర్తనలో అతడు సీతారామచంద్రులకు తాను చేయించిన వగలు, పరివర్తనల మొదలైనవన్నీ పేర్కొన్నాడు.

అవసాయక భక్తి

రామదాసు భక్తిలో పామరజనసహజమైన అమాయక భక్తిభావం స్ఫురిస్తుంది. ఇతడు తన కీర్తనలలో రాముణ్ణి సంబోధించివ్యక్తం చేశాడనిగా, వేరేగా కనిపించదు. తన కష్టసుఖాలన్నీ ఎంతో ఆప్యాయంగా ఇంకొక స్నేహితునితో చెప్పుకుంటున్న మామనగ్గ పామరుడులా స్ఫురిస్తాడు.

"ఏ తీరవ నను దయచాచెదవో ఇన
వంకోత్తిమ రామా! వా తిరమా! భవనాగర
దూడను పలివిదేశకు గరామా!"

అంధ్రుల కాదిమంది శ్రీరాముడే కులదైవతమని అంటాడు. తెలుగువారిలో సీతారాముల పేరున్నవారే ఎక్కువగా కనిపిస్తారు. శ్రీరామవక్తమే అంధ్రులకు చాలా ముఖ్యమైన పదం.

కనకనే భక్తాగ్రణి రామదాసు కీర్తనలు నేటికీ ఆదాలోపాలము పాడుకుంటూ ఆనందిస్తున్నారు.

రామదాసు కీర్తనలు తెలుగువారికి మేలుకొలుపులు కంటకసంగీతి పరిణతిలో ఈ కీర్తనలకొక ప్రత్యేకస్థానం ఏర్పడింది. రామదాసు కీర్తనలలో సంగీతసాహిత్యాలు సమపాళాలుగా సాగిపోతాయి త్యాగరాజ కీర్తనలలో సాహిత్యానికి ప్రాధాన్యం ఉన్నా అది ఎక్కువగా సంగీతసాహిత్యం అనే తన జీవం నిలుపుకుంటుంది.

రామదాసు కీర్తనలలో సాహిత్యానికి పైయి సంగీతం ఈ కీర్తనలకు పాంగం గానే విలసిల్లుంది.

తనీమ రామదాసును కైదులో పెట్టించినా చివరి కలిపి భక్తి మచ్చి కైదులోంచి విడుదలచేశాడనీ, ఆ నాటి నుంచి

వ్యయంగా శ్రీరామ నవమి ఉత్సవాలకు కానుకలు పంపేవాడనీ అబద్ధం.

ఈ ఆచారం ఈనాడు అయిపోయింది. భక్తాగ్రణి కీర్తనలయం ప్రాచీనాదు ప్రాంతంలో లేపోయినా పావరాబాదు నీహం ఆ దేవాలయానికి ఏటా 20 వేల రూపాయలిస్తున్నారు.

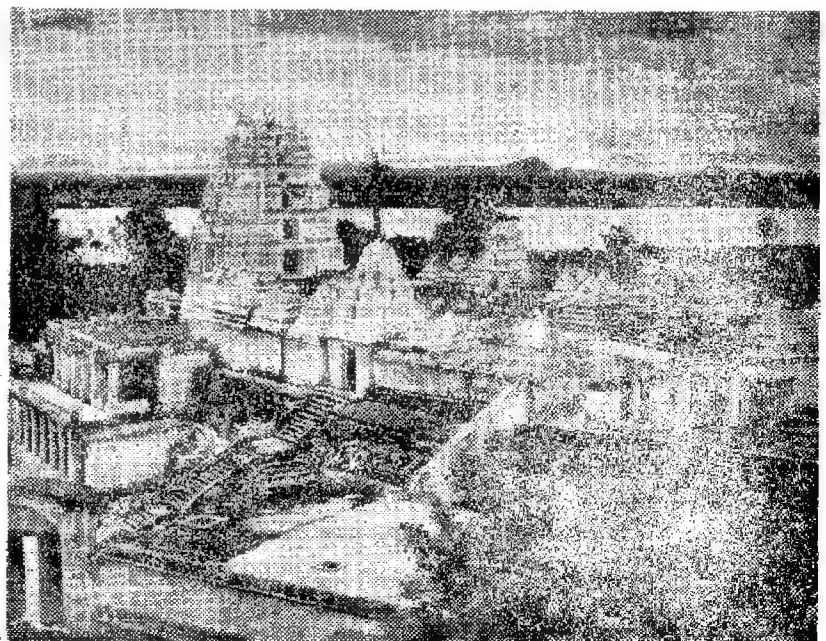
కంచెర గోపరాజు రచించిన చాళరథి కేశం నిన్ను మొన్నటివరకు తెలుగు విద్యార్థులందరూ కంఠం చెప్పేవారు. ఈనాటికి మన ఇళ్లలో పెద్దల్ని గౌరవించే భక్తి తాత్పర్యంతో దిగుబుట్టంటారు.

"మనోని రేగుపండ్లకులు మా కైకముల్ వెలవోసేట్లు దుర్వ్యసనముజేంది కోవల్లము దురాత్ములకిచ్చితి మోసముయ్యె!"

అవి ఈవిధంగా సాగిపోతుంటే భక్తాగ్రణి కవిత్వ తరంగిణి.

భక్తాగ్రణి దేవాలయం అంతకుపూర్వం తెలంగాణాకు, అంధ్రకు విశేషాని స్నేహబంధంగా ఉండేది.

ఇకనుంచి అది మహాబ్ధి కంఠటికి హృదయభక్తి దీపకలికగా నిలసిల్ల గలదు. ★

అంధ్రుల కులదైవం వెలసిన భక్తాగ్రణి దేవాలయం

ఆంధ్ర ప్రదేశ్ లో

విజయవంశముగా నడచుచున్నది

ఆనందా పాఠి హేలుకొలుపు

వెళ్ళిపోయి... కె.యస్. త్రికాళరావు & లంకేశ్వరం....

చమ్రయా రిలీజ్

చిన్నదాని

[ఈ కథలంతా చరిత్రాత్మకం కాదు. అంతా కల్పనాకాదు]

మొదటి రంగము

[స్థలం : పెద్దనగరియిల్లు.

కాలం : విజయ వికాస కాలం. రామ నాథుడు, ప్రాంతకాలం గోపన్నుడు, రామ లింగుడు, కుమారసరస్వతి, వీరు ముగ్గురు ముగ్గురు మాట్లాడుతూ ఉంటారు. ముల్లన ప్రవేశం]

ముల్లన : ఏమి నాభాగ్యం. రామలింగనాథ ముగ్గురువచ్చారే

గో : ఆదేమి

బయ్య, అట్ట అంటున్నావు. ముమ్మరి మాటలలో గల భాగ్యం ఏమిటి?

లిమ్మనగారి కవిత్యమే. చిన్నమ్మ పుత్ర్యం చిన్నమ్మ పుత్ర్యమే

మ. న : ఇదేనా మీరుకప్పేడి. కర విరవండా పాము చావవండా చెప్పారే అదిన్నీకాక నిన్ను విందుపథలో పెద్దన గారు లిమ్మనగారి కవిత్యన్ని పొగిడారే చిన్నమ్మ పుత్ర్యం కంటే లిమ్మనగారి కవిత్యం ఎక్కువ కోర్కె తెచ్చి పెట్టలేదా నిన్ను పథకు?

గో : కుమార సరస్వతిగారు తమ తెలుగు పాండిత్యాన్ని కలగించుకోవాలికి నామెత ఏదో ఉదహరించారే, ఇక్కడివికయాలికి

మ. న. అట్లాఅని నేనుచెప్పలేదు.

రా : అయితే "నాట్యసంగీతాదులకంటే కవిత్యం ఉత్తమంకాదని నాదిక్తులా మీరు?

మ. న : ఎక్కడో ఎప్పుడు?

గో : ఎక్కడో, ఎప్పుడో, ఎందుకు? ఇప్పుడు మాట్లాడింది. మీ నాదాన్ని నేను ఖండిస్తాను.

మ. న : ఇంతమా నన్ను, నా నాదాని నాదనకీ దింపుకున్నారన్నమాట. సరే. ఇంతమా మరి మధ్యక రియేవరు?

(పెద్దనగారు ప్రవేశం)

వికాంకిక

పెద్దమిట్టాని మధ్య కర్తవ్య మంటున్నాడు. గో : ఏమి లేదంటి. మన కుమార నర

మ : ఆహా ఏంటేమి మీరుముగ్గురు ఒక చోటవున్నారు కాలక్షేపం బాగా జరుగు తుంది, అనుకుంటున్నాను.

మ. న : మీరు అట్లా అనటంలో అర్థం ఏమిటి?

రామలింగుడు మరేంటేమి మిమ్మరి చూడంగానే ఆయనకు మిమ్మరిని వాదంలో దింపబుద్ధియింది

మ. సరేబయ్య నీ వ్యాఖ్యానం బాగానే వుంది, ఇంతలో ఏమిచయంపురించి మాట్లాడుతున్నారా?

గో : ఏమిలేదు పెద్దనగారికోసం చూస్తున్నాం ఇంతలో రామలింగుడు ఒక సమస్య తీసుకొచ్చాడు. నిన్ను జరిగిన పథిలో లిమ్మనగారి కవిత్యం బాగుందా, చిన్నమ్మ పుత్ర్యం బావుందా అని

మ. న : ఈవిషయంలో మీ అభిప్రాయం ఏమిటి?

మ : గొప్ప చిక్కతెచ్చిపట్టాక. నా కిద్దేశ్యం వున్నదన్నట్లు చెప్పాలంటే దీనిగొప్ప దానికేఉంది. లిమ్మనగారికవిత్యం

ఆ నామెతిమగల నామాన్ని వివరిస్తారా?

మ. న : ఆదేమిటి గోపన్న గారూ నేను చెప్పేదాంట్లో తప్పిపట్టుకోవటానికి ఆహర్నికాలా ప్రయత్నం చేస్తారలే వుండే రా. లేదు లేదు కుమార సరస్వతిగారూ ఎంత చెపుటమూనుకున్నా మీ యమాల్వ మయిన ఉపమానాలు ఆయనచెప్పిందూరి ఆ గందరగోళం చేస్తున్నాయి

మ. న : నీ ద్దురు కుమారసరస్వతిగారూ వారి మాటలకేమిటి అయితే మీ ఉద్దేశ్యం చిన్నమ్మ నాట్యం కంటే లిమ్మనగారి కవిత్యమే ఎక్కువ కోర్కె తెచ్చి పెట్టింది అంటున్నారు అంటేనా

మ. న : అవును

మ : అయితే "నాట్య సంగీతాదులకంటే కవిత్యం ఉత్తమమయిందనా" మీరు చెప్పేడి

వేమూరి శర్మ

స్వతి నాట్య సంగీతాదులకంటే కవిత్య మేమాత్రం ఉత్తమంకాదని నాదిక్తులా. నే నేమోదాన్ని ఖండిస్తాను మధ్యకర్త ఎవరూ అని ప్రశ్న వచ్చింది. ఇంతలో మీరు వచ్చి ఆచిక్క తీర్మానాలు

పె. ఏమాయ్ రామలింగా, ఇలాక పొద్దునే దర్శనమిచ్చావు ఏమిటి విశేషం?

రా. విశేషమి నేనుండండి. లిమ్మన గారు మీయింట్లో బసచేశారని నీని వారి పరిచయభాగ్యం కోసమండి

పె. ఓహో సరే కుమారసరస్వతి గారూ! ఏమి యి మాట మీతో తిత్వ ప్రకృతుడు గాలేదే?

మ. న : ఏదో గృహ కృత్యం అన్న య్యని ఆగిపోయావండి

పె. లిమ్మనగారి అనుష్ఠానం పూర్తి కాలేదు కాబోలు వారింకా రాలేదు పూజామందిరం లోంచి

మ : ఇక వాదన మొదలు పెట్టటానికి అధ్యంతర మేమిటి?

★ చిన్నా దేవి ★

రా: విషయాన్ని ఒకసారి చాలా చించుకోవడం

గో: అయితే యివాళ ప్రాచీన కౌవ్య కవనానికి స్వస్తి చెప్పవలెనా.

రా: దానికేమిలే ప్రతి దినం ఉంతే లేగా. మంచి విషయాన్ని ప్రస్తావనకు తెచ్చారు. కానీయండి

రా: స: మానవునికి రహస్యభూమిని యిచ్చేది కళ. అటువంటివి అరవై నాలుగని పెద్దలు చెబుతున్నారు. మళ్ళీ వీటిల్లో అతికళలని కొన్నిటిని ప్రత్యేకించారు.

నాట్య సంగీతాదులు, కవిత్వం ఆ కళలకు చెందినవి.

రా: ఒక చిన్న సందేహం మీదకు వెళ్ళే అరవై నాలుగు మానవునికి రహస్యభూమిని కలిగిస్తాయా.

రా: స: కలిగించే శక్తి ఉంది కాదు కానీవి కళలున్నాయి.

రా: అయితే అవి ఆ జాతి తాళా వున్న యిక్కడ కొన్నిటి అవి రహస్యభూమిని యిస్తాయనిజానాలా?

రా: స: మీరు వాదనను పెంచడానికి పట్టించాలని ప్రయత్నించండి.

గో: సరే అయితే కానీయండి.

రా: స: కలిగించే శక్తి ఉంది ప్రత్యేక శిలపనంలో అవి మానవునికి మిగతావాటి కంటే ఎక్కువ రహస్యభూమిని యివ్వగలగడమే కారణం ఇది మానవునికి రహస్యభూమి కలిగించటమే కాక అతనికి విజ్ఞానం కూడా యిస్తున్నాయి

గో: అంతే మిగిలిన కళలు ఎటువంటి విజ్ఞానం యివ్వలేవని మీ భావమా?

రా: స: అట్లా అని నేననలేదు. ఇప్పుడు నేను చెప్పే విషయం నాట్య సంగీతాదుల కంటే కవిత్వం ఉత్కృష్టమైనవని చెప్పడంవలన ఇంకా ఒక దృక్పథంలోంచి దూరమై కవిత్వంకంటే నాట్య సంగీతాదులు మానవునికి ఎక్కువ రహస్యభూమిని కలుగజేస్తాయి

మానవునికి ఎటువంటి ప్రాథమిక జ్ఞానము లేకపోయినా ఆ తరువాత నాట్య సంగీతాదులు యొక్క రహస్యభూమిని పొందగలరు. కవిత్వం చెప్పుకున్న ప్రతివాడు నాట్య సంగీతాదులను అనుభవించగలడు. అఖిరికి శిశువులు నిర్విముఖులు, జంతువులు కూడా కావచ్చు వారి ఆనందించగలవు పూర్వం క్రైస్తవుల వాటి యొక్క మురళీగాని మహిమ మనకర్పించలేకపోయింది. అదిన్నీ కాక శిశుత్వంలో పడుకొన్న అవి చెప్పబడినది కదా, నానము విషయంలో.

రా: అవును మానవుడు విజ్ఞానముగా శిశుత్వంలో పడుకొన్నప్పుడు మాత్రమే

రా: స: అదిగో మీరు అప్పుడే గూఢార్థముగా చూట్టాడుతున్నారు

రా: మీరు గూఢార్థములో ఉంది గా తెలుపండి

గో: అయి, అదిన్నీ కాక ఆ యాన చూట్టాడిన కార్టూన్ గూఢార్థం మేముచూడండి. శిశుత్వంలో పడుకొన్న అవి మీరు చెప్పినట్లే కదా.

రా: ఇది అర్థమైన మానవరసరసస్వతిగాదు ఇవికంటే తోపించుకొని తెలుసుకుని చూట్టాడినందువల్ల వచ్చిన చిట్కం.

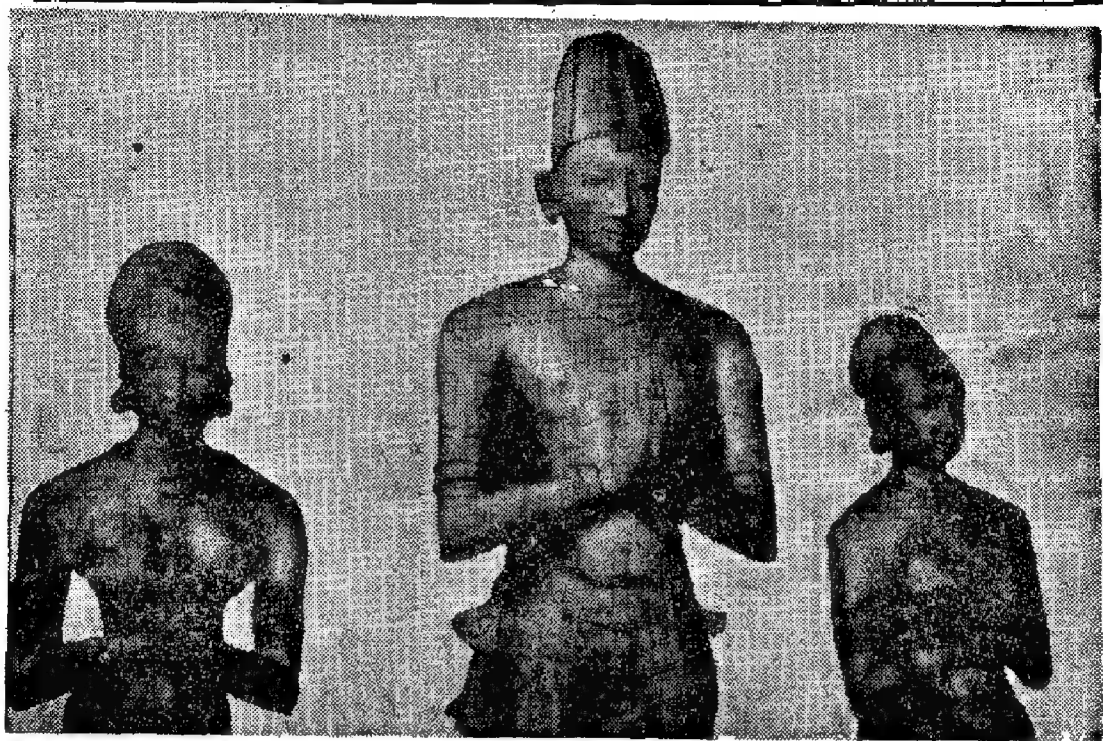
రా: విచారంతోలేటి ఆధునికంగాదు విశుతున్నారు మీ కందుకు మీరు కానీరండి మరూర సరస్వతిగాదు

రా: స: సంగీతం మానవుని కన్నా ఎక్కువ పిలుస్తుంది. అప్పుడు అతడు మాయాల్లో ఉండి భూమిలో ముద్దిపోయి సంగీతంలో లీనమవుతాడు. అది అతనికి అనిర్వచనీయమైన అనుభూతిని కలుగజేస్తుంది

అలాగే నాట్యకర్త లేక నాట్యకాదు కను అభివ్యంజిత, భంగిమలతో వివిధభావాల్ని వ్యక్తం చేయించి తివ్యరా ప్రేక్షకునికి రహస్యభూమిని కలుగజేస్తాడు.

ఆంధ్ర ఎడెంట్ మెన్స్ షాపు ఏ ఆర్ (కేరె ఎడెంట్స్, విజయవాడ.

కృష్ణ దేవరాయలు, చిన్న దేవి, తిరుమల దేవి (తిరుపతిలో ప్రతిమలు)

కవిత్వం అర్థంచేసుకోటానికి కొంత ప్రాథమికజ్ఞానంకావాలి. నాట్య సంగీతాదులను అనుభవించటానికి అటుండిటిది లేక పోయినా ఘరవాదేను ఒక శత్రుయొక్క ప్రజలయొక్క సంస్కృతిని పరిశీలించటంగా ఆ కాలంలో నాట్యసంగీతాదులు ఎల్లావున్నవి అని చూస్తూనొంటి మన ప్రభువు వారు నాట్య సంగీతాదులను కూడ ఆదరిస్తున్నారు. పై విషయాన్నిబట్టి నాట్య సంగీతాదులకంటే కవిత్వం ఏమాత్రం గొప్పదని చెప్పటంకూడదని చెప్పుకున్నాడు. పై మహారసరస్వతిగారు మీ వదింపు రైయింది కదా (తిమ్మనగారి ప్రవేశం) నండి కూర్చోండి తిమ్మనగారు మీ పరిచయ భాగ్యంకోసం నా తోటి అస్తానకవి రెనాలిరామలింగ కవిగారు వచ్చారు.

తి (రామలింగని వంశతిరిగి) నా పరిచయమా నా పరిచయంకోసం చచ్చా రా రామలింగ కవిగారు సంతోషం ఏదో ఘర్షణలో మునిగిపోయాంలేవున్నా.

పై విమిలేను మామూలుగా రోజూ ఉండేదే ఇవారే సంగీతసాహి్యుల మీదకు గోయింది కానీ యిండి గొప్పన్నగారు గొప్పకృత్యం ఎల్లావున్నాడో.

గో మహారసరస్వతిగారి కవిత్వం రసానందాన్ని యివ్వగలదని వొప్పుకున్నాడు కాబట్టి ఆ ప్రసక్తలేదు, పోలేరసాను భూతి వికలుగ చేయటం లో

విది ఎక్కువకీ క్రింద అన్నది ప్రస్తుతి విషయం కవిత్వయొక్క రసానందాతి ఆనందించబడింది కాబట్టి రసానందాన జరిగినా జరుగకపోయినా దాని రసానందం ఎక్కడికీ పోదు.

రెండవవిషయం నాట్య సంగీతాదులు యిచ్చే రసానందం కవిత్వయొచ్చే రసానందం వీటిల్లో నేనివి సామాన్య మానవులు ఎక్కువమంది అనుభవించ గలుగుతున్నారని అని.

దానికి మహారసరస్వతిగారు నూచించిన అభ్యంతరం మీకు తెలుసు కానీ నా నవాలు.

సర్వసామాన్యంగా కల్పనయూపం దాని విశేషము తెలియకపోయినా కల్పయొక్క సామాన్యార్థము తెలియనివాడు పుంసముగదా అట్టి వాళ్ళందరూ కవిత్వం యిచ్చే రసానందాన్ని అనుభవించగలరు చగువురానివారి సంగతి వారు జనువుకో లేకపోయినా యితరులు చెప్పుకుంటే విని అర్థం చేసుకోగలరు కదా కాబట్టి ప్రతి వాడూ కవిత్వయొక్క రసానందాన్ని అనుభవించగలడు.

ఒకరి బ్రతికేపుండగా అరచి కావ్యం అంతగా ప్రచారంలోనికి రాకపోవచ్చు కాని కవిత్వపాటు కావ్యంకూడా పోవటం లేకుంకదా! కవియొక్క స్వల్ప అరచి కావ్యంవలన ఆ చంద్రార్కంగా ఉంటు

న్నాయి అటువంటి అనంతమైన కాలంలో ఆ కావ్యాన్ని చూడజోయే వారి సంఖ్య దూయకుంటే మహారసరస్వతిగారు చెప్పే రసానందం పొందేవారిసంఖ్యకంటే గొప్పది.

కు స ఎప్పుడో చదివేవారి సంఖ్య ఎందుకు అరచి కాలం గో ఎంతమంది చదివి రసానందాన్ని పొందుతున్నారని అనే.

మ ఆశ్చర్య మిరు అరంతకుండా ఖండిస్తాడు ఇదేమన్నా సంగీతం నాట్యం లాంటిదా అకుంటే నాట్య లో లేక ఆ గాయకుడో పాడినంతినేపే, ఆడినంతినేపే, రికవార విమున్నది.

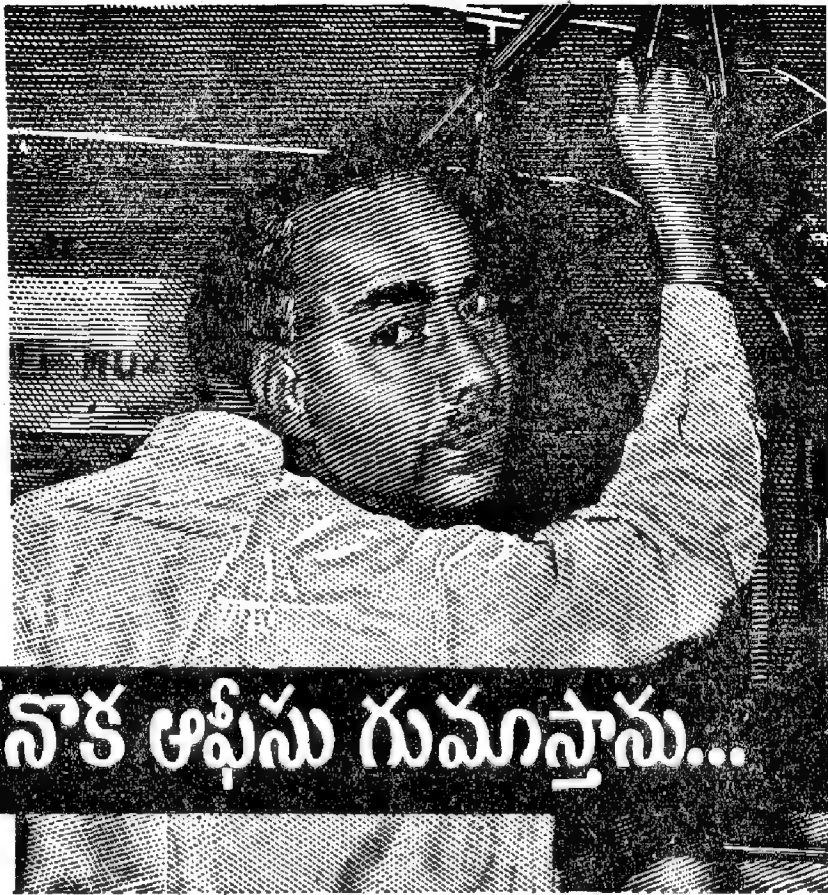
కు స అలాగయితే కావ్యాలు అన్నీ ఆ చంద్రార్కం ఉంటున్నాయోయేమిటి.

గో అది కవియొక్క ప్రతిభ మిగతా అధారపడివుంటుంది ఆ లెక్కన ఒక అసమర్థుడయిన గాయకుడు గానంచేస్తూంటే ఆ సభలోమాత్రం ఎంతమంది ఉండగలరు పూర్తియేవరకు.

తిమ్మన్న విన్న మామంట్లే నా చిన్న కెసపు రోజులు గురుకోస్తున్నాయి నేను యిలాగే వాడించేగాణి.

గో మీ రలాగ అంటున్నాడు కాని మీకు వాతో పోలిక ఏమిటి లేంది.

తి నాయనా! వాడాన్ని చక్కగా నడుపుకోవచ్చు నీ ప్రతిమాటలోనూ నా భావం తొంగిమాస్తున్నట్లనిపిస్తోంది.

నేనొక ఆఫీసు గుమస్తాను...

నాకు మంచి భవిష్యత్తు వుంది

"నాకున్న కొద్ది మొత్తపు ప్రావిడెంట్ వంతుతో నేను కొద్ది కాలములో నుటంగా రిటైరు కాబోతున్నాను" ఎందుచేతననగా నా జీవిత భీమా వచ్చే సంవత్సరము వరివత్సము కాబోవుచున్నది నా పాలసీ మూలముగా వచ్చే ధనము నా మునశితనములో తీరత నిచ్చును యది ఏ కొద్ది మందో రిటైరయే కాలంలో అనించుతారు

"యిప్పటికి యింకా నాకు జ్ఞానకముంది, కొన్ని సంవత్సరాల క్రిందము ఒక టైం, ఒక అనరిదిత యిమ్మారెన్ను ఏజంటు నా దగ్గరకు రావటం, ఆ యిమ్మారెన్ను ఏజంటు, నా రిటైరయీ సమయానికి వరివత్సముయే ఒక ఎండోమెంటు పాలసీని తీసికోచుని సం యివ్వడమూను మొదట సంధేహించాను ఎందుచేతననగా, ప్రీమియము రుసుము వకాలంలో నవగా కట్ట లేనేమోనని కాని సంవత్సరాలు గడచినకొద్ది, నే అనుకొన్నదాని కంటే, భీమా ప్రీమియములు కట్టుటకు బీజుగా అందుబాటులో వుండున్నాయని తెలుసుకొన్నాను

"నేను భీమాను సమ్మత్యున్నాను"

లైఫ్ ఇన్సూరెన్సు కార్పొరేషన్ ఆఫ్ ఇండియా

పెంక్రెట్ ఆఫీసు ఓరియంటల్ బిల్డింగ్స్, ఫోర్త్ బొంబాయి 1

Life Insurance Corporation of India

ప్రాంతీయ ఆఫీసులు

బొంబాయి మ్యా యిండియా అమ్మారెన్ను బిల్డింగ్స్, మహాత్మా గాంధీ రోడ్డు, బొంబాయి 1

కలకత్తా వాండు సెన్ బిల్డింగ్స్, 4 చిత్తరంజను అవెన్యూ, కలకత్తా-13

చిత్తీ రెవ్యూ బిల్డింగ్ అసోసియేట్ రోడ్డు మ్యా చిత్తీ

మద్రాసు యునయిటెడ్ యిండియా లైఫ్ బిల్డింగ్ పోస్టు బాక్సు నం 281, మద్రాసు.

కాన్పూరు: నవరోజ్ బిల్డింగ్, మహాత్మా గాంధీ రోడ్డు కాన్పూరు

★ చిన్న దేవి ★

మ: గోపన్నా నీ సమాధానం సమం జనంగా వుంది

స: "వతా వాము త్రయం వతం" అని యింతకు మీరే చెప్పిది నా నాట్యం సంగీతం నాట్యం కవిత్వమునకంటే తక్కువని చెప్పుకున్నారు అంతేకదా.

రా: అజమిటి కుమార సరస్వతి గారు మీరు వాటిని గుత్తకు త్రుచ్చుకొన్నారా ఏమిటి? "నా" అంటున్నారా

మ: అసలు యిక్కడ ఆయన ప్రయోగించిన ఉపమానం యొక్క అర్థం బోధపడటంలేదు. మరి వారేమన్నా తమిళంలో ఉపమానం సంస్కృతంలో చెప్పుకున్నారేమో.

కు: స: మీరు తమిళము మీదకు జోరుగా వస్తున్నారే. సె: కుమార సరస్వతి గారు, ఎందుకట్లా అనవసరంగా ఆక్షేపడతారు - గోపన్నా చెప్పినట్లు కవిత్వానికి సంగీత నాట్యాల కంటే భావోత్సాహం ఉన్నది అయినప్పటికీ ఒకటి తక్కువ ఒకటి ఎక్కువ అని చెప్పటానికి ఏదైనా దేని ఉత్కృష్టత దానికే వుంది ఎన్నడిగితే అట్లా వాటిని బోల్పడమే తప్పటాను.

మల్లం: అయితే యీ ప్రశ్నకు సమాధానం చెప్పండి నిన్న జరిగిన సభకు తిమ్మరాగారి అనుకంధిత్వ మెక్కువ అలంకారమును తెచ్చి పెట్టించా లేక చిన్నమ్మ సృష్టికూ? సె: అసలు ఈ ప్రశ్న దేనికి వచ్చింది? మ: దీని మీద నేకదా యిప్పుడు వడిచిన కథంతా.

సె: తిమ్మరాగారు మాచారా మీ కవిత్వం ఎంతో మీమీంసరేపిందో? కవిత్వమూ, నాట్యమూ రెండున్నూ మానవునికి రసానుభూతిని యిచ్చేవే రెండున్నూ లలిత కళల జాతికి చెందినవే అయినప్పటికీ దేని ప్రత్యేకత దానికే వుంది కాబట్టి యిది ఎక్కువ ఇది తక్కువ అని చెప్పకూడదని నా అభిప్రాయం

మ: (అశ్చర్యంతో) అదిగో చిన్నమ్మ పల్లకీ లోంచి గిగుతోంది.

(చిన్నమ్మ ప్రవేశం. అందరికీ నమస్కరిస్తూంది)

సె: వినుమ్మ యిట్లా వచ్చావు రా. ఆ రంగులమీద కూర్చో. ఏమిటి విశేషాలు ఎప్పుడు వచ్చావు పూరికి.

చి: నే నిక్కడకు విజయదశమి ఉత్సవాలు మాట్లాడిన వచ్చానండి

రా: ఇక్కడకా! ఇక్కడ విజయదశమి ఉత్సవాలులేనే.

సె: (దాని మాటలకేమిలే అన్నట్లు రామ

లింగవిమాచి చిన్నమ్మకు చెప్పకున్నట్లుగా మాస్తాడు)

చి: నేను మిమ్మల్ని మాడకమునుపే మిమ్మల్ని గురించి విన్నానండి. అది కాక మెన్న 'సభలో మీ దర్శనభాగ్యం కలిగింది. నేను తిరిగి మా స్వగృహానికి వెళుతున్నాను. వెళ్లే ముందు ఒక్కవారి మీ దర్శనం చేసుకొందామని.

సె: అయితే యింతకూ మీ దేవురు

చి: మాది కొండపీడండి అక్కడ నా తల్లితో ఉంటున్నాను. నేను చిన్నమ్మతో భరతి నాట్యం నేర్చుకొన్నాను. దాంతో పాటు సంస్కృతిలో పంచకావ్యాలు చదువుకొన్నాను. తెలుగులో కూడా కొందం కృషి చేశానండి దానిమూలాల్ని సాహిత్యం మీద అభిలాష కలిగింది. అందుచేత మీజోటి పెద్దలను దర్శించు కొందామని యిటు వచ్చానండి

సె: అయితే తల్లి సంతోషం నీవు కొండపీడి మహారాజావారి ఆస్థానంలో ఉంటున్నావా?

చి: లేదండి మేము దేవదాసీలం. నేను కొండపీడిలో నేనుగోపాలప్రసాదు ఆయన ఉత్సవాల్లో సృష్టించేస్తానండి అదికాక మేము మా కులకట్టు బాట్లను వదిలేసుకొన్నాము. మా జీవితానికి సరిపోయే ఆదాయం కూతురు వస్తున్నది. అందుచేత నేను

యంతివరకు యీ లలితకళల్లో అభ్యాసం చేయటం అలవాటులో సృష్టించేయటం తప్ప-

సె: ఒహో. అదాసంగతి.

చిన్నమ్మ చెలికత్తె. అదిన్నీ గాక నూ పెద్దమ్మగారికి కలలో తిరువేంగళ వాడుకునవడి "నీ పుత్రిక ఒక పెద్దనామాటనుకు దేవేరి కాగలదు" అని చెప్పాడట. అందుచేత, నూ చిన్నమ్మ నాట్యకళిలాన్ని మాచి పెద్దపెద్ద దళ వాయిలు వారూ వివాహాది కుభ కార్యాలలో ఆహ్వానించినా నూ పెద్దమ్మగారు వెళ్ళనీయదు.

రా: పెద్ద ఆశేవున్న దన్నమాట.

సె: రామలింగా దీనిలో ఆశేమున్న దయ్యా ఉన్నమాటను చెప్పింది అంతేకద.

చి: దక్షు యుంచండి మాకు నెలవిప్పించండి. కాలాంతరాన ఎప్పుడెన్నా మర్రి దర్శన భాగ్యం ఉంటే కలుసుకొంటాను.

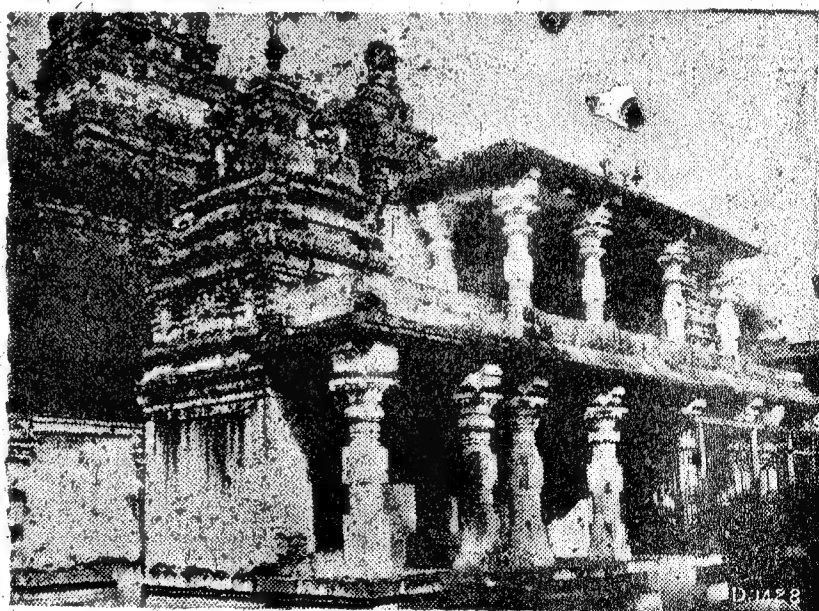
సె: మంచిది అలాగేతల్లి. (నిష్క్రమణ)

చి: ఈ పిల్లయిహాన ఓక్కి కళ వుంది, వియటారు పెద్దనగారూ.

సె: ఏమో ఎవరి అదృష్టం యెవరు చెప్పుతారు అరుగో వైష్ణవ స్వాములు కూడా వస్తున్నారా. మీరు వలుగురూ యీ పూట భోజనానికి యిక్కడే వుండండి.

రా: అలాగేనండి

రెండవ రంగము
[కాలం . మొదటి రంగం జరిగిన ఒక నెల రోజుల తరువాత స్థలం :—కొండ

దాక్షారామ భీమేశ్వరాలయం.
(లిలింగమ్మ తాలలో ఇది ఒకటి.

చెమట దుర్గంధమునకు, సామాన్య చర్మ వ్యాధులకు
వైజ్ఞానికంగా సరి క్రొత్తగా కనిపెట్టబడినది

ఎ క్ ట మర్

ఇప్పుడు భారతదేశమందు, సౌందర్యమునిచ్చు సబ్బులో నున్నది

చర్మ క్రిములను చంపునట్టి బోషరములు. మంచివి చెడ్డవి చాలా కాలమునుండియు తెలిసియున్నవే క్రొత్తదేమిటనగా, చాలా కాలము నిలవుండునట్టి గుణము గలది అట్టి కనిపెట్టబడినది. మాన్ పెన్ బొచా 'ఎక్ టమర్' (వైట్ టోనర్)

ఈనాడు, మీరు భారతదేశమందు 'ఎక్ టమర్'తోగూడిన టాయ్లెట్ సబ్బును కొన గలరు అది బ్రీజ్; ఆలోచించండి—మీరు వ్రతి రోజూ ఉపయోగించుచూ బ్రీజ్ ను 3 బిళ్లలవరకూ మాత్రమే వాడిన తరువాత మీ చర్మము దాదాపుగా క్రిమిరహితమైతే దగును మీరు క్రిమిరహితమైన చర్మమువల్ల ఏమి లాభమును పొందెదరో దిగువ వివరింపబడినది.

- * చెమట దుర్గంధము తొలగింపబడును — చర్మ క్రిములు దానిని కలిగించును
- * చర్మ వ్యాధులనుండి రక్షణ — ఈ క్రిములు సామాన్యమైనట్టి అనేక చర్మ వ్యాధులను గలిగించును

మీరు బ్రీజ్ ను ఇష్టపడెదరు — దీని విషయంలో కొంత ఎక్కువ ప్రత్యేకత గలదు ఇది పరిమళమైనట్టి, శమనకరమైన సౌందర్యమునిచ్చు సబ్బు ఇది చర్మమును కాపాడునట్టి 'ఎక్ టమర్'ను గలిగియున్నది బ్రీజ్ ఇతర సబ్బులకంటె కొంచెమే ఎక్కువ ఖరీదుండును మీరు దీనిని చాలా కాలము వరకూ ఉపయోగించుకొనవచ్చును

నేడే బ్రీజ్ ను కొనుదు

బ్రీజ్

టాయ్లెట్ సబ్బు

'ఎక్ టమర్' ను గలిగియున్నది

ఈ సౌందర్యమునిచ్చు సబ్బు ప్రత్యేకమైనది — అది బ్రీజ్

ఇలాస్మిక్ కంపెనీ లిమిటెడ్, లండన్, వారి తరపున భారతదేశంలో తయారుచేయబడినది

BZ. 4 X5% TL

చిన్నా దేవి

రీటిలో చిన్నమ్మయిల్లు చిన్నమ్మ అమ్మ, కలి, చిన్నమ్మ స్నేహితురాలి కుమార్తె చిన్నమ్మ యిల్లుగోష్టి మాట్లాడుకొంటూ వుంటారు.]

చిన్నమ్మ కలి : అమ్మమ్మ ఇమ్మమ్మ తో విజయనగరంకబుర్లు చెపుతానని లం గడుపుతున్నావు ఇవాళ వ్నా !పుతావామరి.

చిన్నమ్మ : దానికేమి లేవే మన చతు క లేమా. అది పెద్ద మహారాణివారి బన సఖిల్లో ఒకతే దాని పని యెంత మోగావుందిని రాజ భవనం దాని రికి, నోటికి అడ్డలేను

చిన్నమ్మ స్నేహితురాలు (చెరికలై) : గాని కేమిలే. అది మహారాణివారి యిద్ద ఖి అవుతే నువ్వు మహారాజా వారి యిద్ద ఖివైవావు

చిన్నమ్మ కలి : అదేమిలే అమ్మమ్మ ప్పావు కొద్దా. సిగ్గులకే చిట్టి కలి. ప్పమ్మ ఒసేయ మీ రందరూ కాసేపు కలిలకు వెళ్ళండి అమ్మనికి సిగ్గుగా రంది

(చిన్నమ్మ చెరికలైలు యిద్దరు మాత్రం రండి మిగతా వాళ్ళందరూ వెళతారు.)

సరే యిహ యిప్పుడు చెప్పమ్మ చి చె : అది సిగ్గుపడుతున్నట్లున్నది. న్ను చెప్పకుంటారా పెద్దమ్మ గారూ

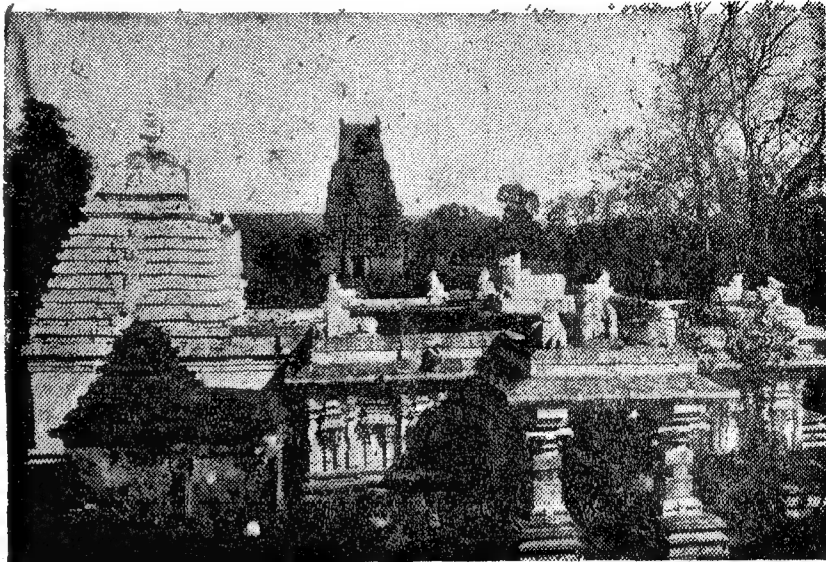
చి తి సరే నువ్వన్నా చెప్పు

చి తి ఒక రోజున ఏమయిందంటే మీము వెళ్లిన నాలుగోరోజు అనుకుంటాను సతురికతో పాటు ఆ నాడు సాయంకాలం మీము కూడా రాజభవనానికి వెళ్లాము రాజ భవనం అంతా చూసి ఉద్యానవనం లోకి రోయాము. మాతోపాటు చితురి కొవ్వారు కూడా కాసేపు తిరిగారు ఇంతలో చతురిక నాకు పనుంది మీ రిద్దరూ మీ యిద్ద మొచ్చిసంత సేపు వుండి రండి అని వెళ్ళి రోయింది అప్పుడు ఏమయింది.

(చిన్నమ్మ చెప్పిన దృష్టిల్ను గానైగ చేస్తుంది)

చి తి ఆసి నీయిలుబం గారంగాను నువ్వు చెప్పకపోయి పైగా చెప్పేవాళ్ళను కూడా చెప్పకబట్టావేం

చి చె : మేము యిట్లా ఉద్యానవనం అంతా తిరిగి తిరిగి యధాలాపంగా రాజ దంపతుల ప్రత్యేక ఉద్యానవనంలోకి కూడా ప్రవేశించాం ఇంతా తెలియక పోవడం వల్లనే పెద్దమ్మ గారూ మేం భాంట్లోకి వెళ్ళి అవీయిచి మాస్తున్నాం.

శ్రీ శైల దేవాయం

(తిరిగి శ్రీ శైలలో ఇది మరొక శ్రీ శైలం)

ఇంతలో ఆనాడు బాహువు, మొగం లో రాజ రీవి నిండినవాడు అందగాడు అయిన ఒక పురషుడు వస్తున్నాడు అసలా ఉద్యాన వనం లోకి రాజభవనం వారి తాలూకు వారు కానీ రాకుండరు అందులో అటు కంటిపురపుడు రావటం చూచేసరికి నా నై ప్రాణాలు పైనే ఎగిరి పోయాయి

చి తి అప్పుడు ఏం చేశారు మరి.

చి చె : అసలా అయిన్ని మన చిన్నమ్మ మాడల్లకు ఒక అట్టలూచి కెట్టు దగ్గరకు వెళ్ళి పువ్వు కోసుకుంటుంది ఇంతలో ఆయన దగ్గరకు వచ్చేవాడు. నాకేటూ కాళ్ళాడక ఒక పొద మాటు న దాక్కున్నాను.

చి తి ఆసి నీ ధైర్యం యిదయిపోను. ఎవరన్నా మాస్తే ఏం చేసే దానివే.

చి చె : మాడవల్లిన వాళ్ళే మాకాదు యం కేమిటి

చి తి : సరే నువ్వెళ్ళి పొదిమాటున దాక్కున్నావు అమ్మడిని అట్లా వదిలేసి అప్పుడు ఏమయింది?

చి చె : ఏమయిందీ. ఆయన నొచ్చి యివిణ్ణి చూశాడు. ఓహో యిహ ఏమిటి దానికి? నేనే నీ మమ్మ నుర్తున్నానా నన్నీమో బాదలో గండు చీమలు పీకి చంపుతున్నాయి ఆ సంభావన అకబుర్లు యిహ వాటికి అంతే లేదు

చి తి : ఏమిటి నా బంగారు కలి ఎంత ధైర్యమే మొత్తానికి అయిన్ని నువ్వు

కబుర్లలోకి దింపావా లేక, అయిన నీమ్మ కబుర్లలోకి దింపావా.

చి చె : ఏమిటమ్మా నువ్వు మరీనూ.

చి తి : పోనీ నువ్వన్నా చెప్పవే.

చి చె నాకు వాళ్ళ సంభావన విని పడలేదు పెద్దమ్మగారూ ఇహ అదంతా మీరు ఆమె దగ్గర్నుంచి తెలుసుకో వాలిందే

చి తి - అమ్మలూ తరవాత ఏంజరిగింది. ఆయన నీమ్మ మాట్లాడించాడా

చి - అబ్బ ఏమిలే.

చి తి - పోనీలేవే మాత్రం నేను

విన్నదగ్గదాన్ని కాకుంటే

చి చె - పోనీమీ సంభావన సారాంశం చెప్పి చింటాము.

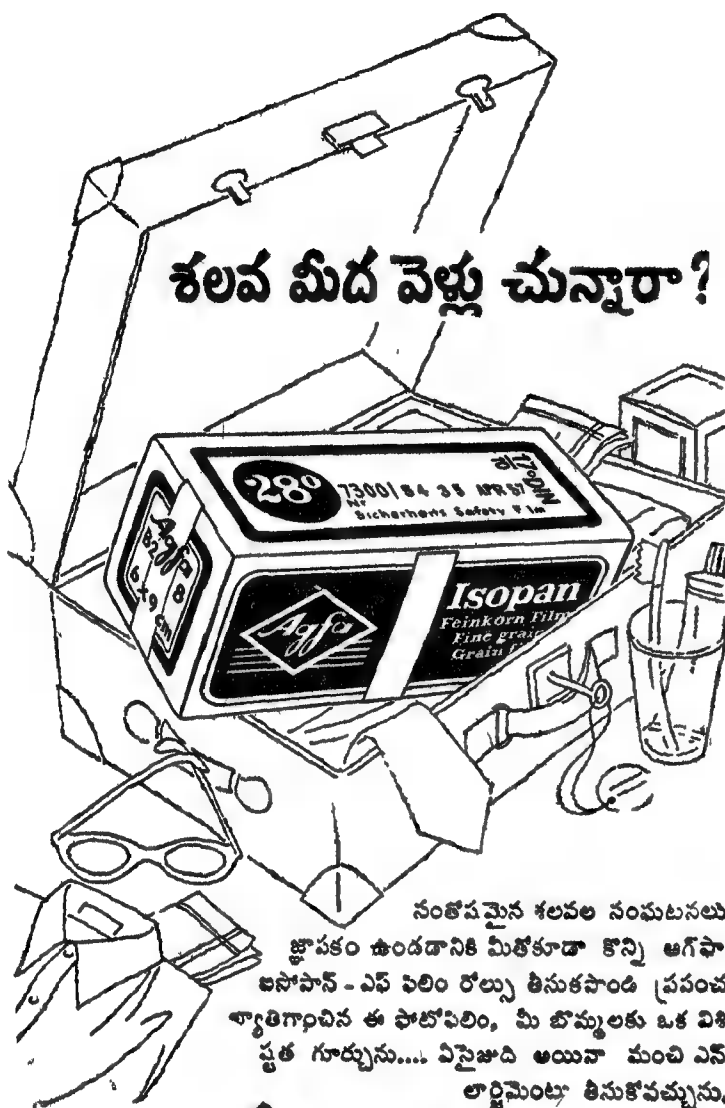
చి - ఏం నువ్వు చెప్పరాదూ, ఆమాత్రం విన్నానులే.

చి తి - అబ్బ అదిచెప్పింది నువ్వు చెప్పింది ఒకటవుతుందిలే

చి ఏంలేవే మొట్టమొదటేమో నా పేరు, నాడేరు అన్నీ కనుక్కున్నారూ...

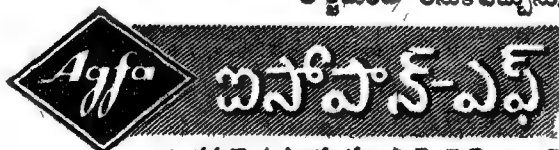
చి తి : మరి నువ్వక్కడికెందుకోచ్చావని అడగలా.

చి : అహ అదికొద్దు. అట్లా అడగలా. ఇక్కడ రాజభవనంలో మీవాల్లెవరన్నా వున్నారా అని అడిగారు అవును, మా స్నేహితురాలు ఫలానా ఆవిణ్ణి మాదామని, యిక్కడ విజయదశిమి ఉత్సవాలును మాడ్డా మని వచ్చాను రాజభవనం మాదామనివచ్చి యిట్లా వచ్చాను, అని చెప్పాను.

శలవ మీద వెళ్లు చున్నారా?

నంతవరకున శలవల సంఘటనలు జ్ఞాపకం ఉండడానికి మీకుకూడా కొన్ని అగ్గపా అసోపాన్ - ఎస్ పిలిం రోల్స్ తీసుకపోండి ప్రపంచ వ్యాపిగాంచిన ఈ పోటోపిలిం, మీ బొమ్మలకు ఒక విశిష్టత గూర్చును.... ఏసైజుది అయినా మంచి ఎస్ లార్జిమెంట్ తీసుకోవచ్చును.

ఉత్తమమైన పోటోగ్రఫీకి ఫాస్ట్, ప్రెస్ గ్రేయిన్ పాంక్రేమటిక్ ఫిల్మ్.

ఉచితము: "అగ్గపా పోటోగ్రాఫర్" చదివి మీ పోటోగ్రఫీ పెంపొందించుకొండి. అది సచిత్రమైన సంచిక, ఏ అగ్గపా డిలరు నుంచి అయినా ఉచితంగా పొంద వచ్చును.

అగ్గపా ఇండియా ప్రైవేట్ లిమిటెడ్.

బొంబాయి - న్యూ ఢిల్లీ - కలకత్తా - మద్రాసు

AGFA 35:25 TL

చిన్నా దేవి

చి: త: అందుకాయన ఏమన్నాదా?

చి: ఏమన్నారంటే "యిది రాజోవ్యాస వశం దీస్తోకి రాజాగారు రాజీగారుమాత్రమే రావాలి మరి నువ్వేమో అసంగతి తెలియక వచ్చావంటున్నావు అయినప్పటికీనీ నీకు శిక్ష తప్పదు," అన్నారు కోపంతో.

చి: త: కోపంతోనా? (అశురంతో) నీకు ఏమిశిక్ష విధించారు?

చి: చె. అప్పుడు నీకు భయం వేయ లేదటే

చి: భయం వెయ్యక పోవట మే మిటి. అయితే నేను భయపెట్టేట ఏమీ కనపడ నీయ లేదు లాలోపల జంకు గావున్నా. అయితే అట్లాగే మా వృద్ధి పోయి నుంచున్నాను.

చి: చె. సరే యంతకూ ఏమిశిక్ష

చి: మర్నాడు దర్బారులో నాట్వం చెయ్యనున్నాను మొదల మాట్లాడిన కంఠస్వరంతోనే

చి: తి అమ్మ నా చిటికెల్లి అయితే యంతకూ నువ్వు నాట్వం చెయ్యగలవని ఆయన కలా తెలుసు నే

చి: నన్ను గురించి ఆమాకీ అంతా మొట్ట మొదటే తెలుసుకున్నా కాదటే

(బయటనుంచి వచ్చిన పరిచారిక "అమ్మా మీకోసం ఎటగోవచ్చాగ" అని చెప్పుతుంది)

చి: అమ్మా ఆయన యెటగో కనుక్కొని యిక్కడకే తీసుకొని రారాదా?

చి: తి అట్లాగేతరి (మరికొంతసేపటికి నా చెండ్ల యల్లన్ను వెంటపెట్టుకునస్తుంది)

చి: నమస్కారం ఈ ఆసనం స్వీకరించండి

మల్లన: చిరాయుష్యానభవ నీవేకదా చిన్నమ్మవు, నన్నెక్కడయినా చూచిన గుర్తున్నదా

చి: (కా నేపులలోంచి) విజయనగరము పెద్దన గారింట్లో చూచినట్లుగుర్తు

మల్లన: అవునువు నీతో నేను అతిపూర్వముయిన రాజకౌర్యమునూద వచ్చాను (చెలి క తెలసు పంపించమన్నట్లుగా సౌజ్ఞ చేస్తాడు. చిన్నమ్మ వాళ్ళను పంపి తస్తుంది)

చి: మీరు యిప్పుడు విజయనగరము నుంచేకదారావటం? పెద్దన గారు క్షేమంగా ఉన్నారా?

మల్లన: ఆ క్షేమంగానే వున్నాను వాడు నీకు యీ పత్రికను కూడా పంపారు. (ఇస్తాడు)

(71 వ పేజీ చూడండి)

బాల సూక్ష్మత

స్వర్ణయుగము

ఉత్పత్తి
సత్యనారాయణాచార్య

అంధజాతి కేడుగడయు
అంధభోజు డినగ బరగు
కృష్ణరాయ లొక్కనాడు
శ్రీకాకుళ మరుగుదెంచె
అంధవిష్ణు పాదములకు
అభిషేకం బొసరించుచు
అచట పాతాళ కృష్ణానది
అది నిజముగ విష్ణుపది !
శ్రీకాకుళ స్వామి గుడిని
వీకాదశినాడు రాజు
పుణ్యకథా గోస్థినుండి
ప్రార్థువుచుచుండు నపుడు;
“వునులెవ్వరు పాండవులా?
కానల్యానందనుడా?
చెప్పు” డంచు రాయలడిగె
చెంతనున్న కవుల జూగి.

కృపలందరు నొక్కసారి
కానల్యానందనుడే
శ్రీరాముడే గొప్పయంచు
చెప్పినారు తడవుకొనక.
సభయంతయు రామనామ
జపరవమున మాఱుమోసె
అంత రాయలిట్లు తనదు
అభిప్రాయ మెఱిగించెను.
“నారాయణు నంశమున
శ్రీరాముం డవతరించె
ఆకతమున సత డట్టులు
లోకోత్తర చరితుడనౌత.
భగవదంశసంఘాతులు
పాండునుతులు కారుగదా!
ధర్మరాజు కన్న నతని
తమ్ములెల్ల రధికబలులు

వికవృత్తికా వీవురు
వికమత్యమున మొంగి
రామునితో సాటివచ్చు
సామర్థ్యము గడియింగిరి.
ఎంచిమాడ పాండవులే
ఎక్కువైన వారలుగద”
అని రాయలు సభవారికి
తన యాశయ మెఱిగించెను
ఆ మాటలు విని ప్రక్కన
చామరమును వీచుచున్న
చాకివాడు దండం బిడి
వాకొని నా గీ రీతిగ
“ప్రభువుల కీ జన్మమందు
పాండవేయు = గదె వేమ

కావున దొర పాండవులను
ఘనులగుచును సెలవిచ్చెను.”
చాకివాని మాటలు విని
సంతసించి రాయలపుడు
వనయినను కోరుకొనుము
ఇశ్మనంగు వాని కనెను.
రజకుని కాక్షణమునంగు
రాజ్యము పయిమనను పుట్టి
నను దేవరి కోటకల్లు
నాయకునిగ చేయుమనెను.
రాయల పరిపాలనమున
గజకుడేని రసికుడేని
పడయగలడు రాజపదవి
బాగారపురోలు లనే!

రాజ్య కాండ

త్రన సహస్రసహస్రాలలోనూ నూ ర్యుడు విజయనగర నుందరి దీవించాడు. యుద్ధాలచేసి అలసిపోయిన సామ్రాజ్యం వసంతోత్సవంతో పేల్చాంది. రాజధాని కన్తూరి గంపంతోనూ, అగరు ధూపమాలతోను ఘుమఘుమలాడుతూంది జనంలో నూతనత్వం వెలి విరుస్తూంది. ఆకస్మాత్తుగా అంతఃపురంలో గంట మ్రోగింది. జ్వలన్వని విరహంతో స్తబ్ధించి పోయింది! రాచకొలుపులో నిశ్శబ్దం ఒట్టు విరుచుకొని నీలితెరలు పరుమకుంది ఆ గంట ధ్వనిలో అపాయ నూచన ఉంది! యుద్ధ సమయాల్లో తలస్త రాజ్యాల్లా స్తబ్ధించి పోయారు జనమంతా—మహా మంత్రి తిమ్మరుసు సభ ముగించినట్లు సంజ్ఞ చేశాడు. తిమ్మరుసు అంతఃపురంలోని మహారాజు గదిలో ప్రవేశించాడు మహారాజు పీఠ నర సింహరాయలు హంసతూలికా తిల్యంనుండి లేత ప్రయత్నించాడు. ప్రయత్నం విఫల మయింది. చేసేదిలేక చేతులు చాచాడు. తిమ్మరుసు ఆయన కతి సమీపంగావచ్చాడు. మహారాజు మహామంత్రి నాసాల్ని తన హృదయానికి హత్తుకుంటూ “మహామంత్రి! ఇది చేతులుకొవు అంటున్నాడు తిమ్మ

రుసు అర్జోక్కిలోనే అందుకుని “ఎంతమాట! మహారాజా!” అన్నాడు. మృత్యువునుగురించి భయంలేదు మంత్రి “మహారాజా మీకు తప్పక స్వస్థత కల్గుతుంది. విజయనగర సామ్రాజ్యలక్ష్మిమిమ్ము దీవిస్తుంది. తమ కేవలమూరాదు మీ చిరు నవ్వుతో మా హృదయాన్ని వెలింపండి” మహారాజు మానముదలో పోరాటం సల్పుతున్నాడు మహామంత్రి మనోముద్రకు ఆరాటం తెచ్చుతున్నాడు

మిక్కిలి సుందరరావు

“మహామంత్రి, పండుటాకు చిగురు కాలేగు కాని నాదొక్క చిన్న కోరిక” “అజ్ఞాపించండి ప్రభూ, తిమ కోరిక తీర్చేందుకు ఈమంత్రి ప్రాణాల్ని సయితం వదలగలడు” “తప్పక నెరవేరుసావుకదా?” “అందుకు సంచేమా మహారాజా!” అంటూ రాజు గారి చేతుల్లో చేతులు పెట్టాడు “అయితే విమ నా సవతిల్లి కొడుకు కి కృపదేవరాయల రెండు కన్నులూ పెరికి తెచ్చి నాకు చూపించాలి”

తిమ్మరుసుకు తన రెండుకన్నులూ ఎవరో బల త్కారంగా పెరికారనిపించింది. “విజయనగరసామ్రాజ్యం సాగరగర్భంలో దూకింది” మహామంత్రి మనసులో అనుకున్నాడు “మహామంత్రి మనసు నా కోరిక విని కూలిపోయిందని నాకు తెలుసు నేను చలగా కళు మూయాలంటే నా కోరిక తీర్చాలి! మహామంత్రి, నా కోర్కె నెరవేర్చేదీ లేనిదీ తేల్చి చెప్పాలి!” “మహారాజా, మళ్ళీ ఒక్కసారి ఆలోచించండి” “అన్నీ ఆలోచించి చేసేదిలేక ఈ నిర్ణయానికి వచ్చాను ఇక నీ మాట చెప్పు” మహామంత్రి అంటులేని ఆలోచన! “సరే ప్రభూ, తిమ కోరిక తప్పక నెరవేరసాను” “అలస్యం అమృతం వివం అంటారు ఆ పని ఈరోజే జరగాలి” “అలాగే మహారాజా” “నీ ఋణం నా జన్మలో తీర్చుకోలేను మహామంత్రి - నీవు లేని ఈ విజయనగర సామ్రాజ్యం పైకప్పులేని ఇంటివంటిది నిన్ను గన్నతిల్లి జన్మ తిరించింది” తిమ్మరుసు మహారాజువద్ద నెలవు తీసుకొని కొలువులోకి వచ్చాడు మహారాజు మరణానస్తలో ఉన్నాడని ప్రకటించాడు ఎక్కడవా రక్కడ నిశ్శబ్దంగా వెల్లిపోయారు తిమ్మరుసు తన యింటికి వెళ్లాడు. ఒక గదిలో ప్రవేశించి తిలుపులు విగించుకున్నాడు.

కోర్కెలు రాక్షసులై సామ్రాజ్యాల్ని నృకాన వాటికలుగా మారుస్తాయి అవి ప్రసంచాన్ని ప్రేతిభూమిగా మార్చునాగెవు; సన్యత్యామలం గాను తీర్చగలవు. మహామంత్రికి ఇప్పుడెద్దమయ్యింది శ్రీ కృష్ణదేవరాయలు తన సుమాగల్ని సంహాసన మెక్కని వ్యడని రాజుగారి భయం అంగుకే అతనికన్నులు పెరకమంటున్నాడు. మహామంత్రి ఆలోచన యముని కతోర పాళాళకు కట్టుబడ్డ కోపలి కంఠంవలె మారి పోయింది అటు రాజుగారి ఆఖరికోరిక నెరవేర్చాలి—ఇటు శ్రీ కృష్ణదేవరాయల్ని కాపాడాలి!

జీవితంలో మహాహ్లాసం

కాలేట్ బోరేటెడ్ బేబీ పౌడర్ వాడకంతో

అందువేతనే, విజ్ఞతైన తల్లులు తమ పిల్లల అతి సుకుమార శరీరాన్ని బాధాకరమైన చర్మవ్యాధులు సోకుండా రక్షించడానికిగానూ కాలేట్ బోరేటెడ్ బేబీ పౌడర్ వాడతారు. అతి మృదువైన శరీరాలను మృదువుగా, లాటిత్వంగా పుండడానికి కాస్తయే వ్యక్తుకుండానే తయారయిపోయింది కాపమెక్కి ఎండ పడిమికి చర్మం పెట్టకుండా కాపాడుతుంది. రోజంతా చల్లదనమిచ్చి, పిల్లలు ముఖంగా పుండడాని కువకరిస్తుంది దాని కమ్మని వాసన మిమ్మూ, మి పిల్లలను సహృదయులను చేస్తుంది.

అదాకు జెయింట్ సైజు కొనండి

శ్రీ కృష్ణ దేవరాయలు ఆ జన్మవర్ణంతో
అందుకు కొవడమా? మహాపిడుగు మర
చీ నే సామ్రాజ్యం నిలుస్తుందా?

అసలు తను మంత్రి ఎందుకయ్యాడో
ఎలా అయ్యాడో? తను ఆవాడు తన తెలివి ఉప
యోగించకపోతే ఈ భారంతోనే తిలపడేదా?

అని తన వనంశపు వీరరాజు సరసిరాజు
మొదటి భార్య పుత్రుడు వీరి సరసిరాజు
రాయలు సింహాసన మెక్కిన రోజులు

రాజ్య దిక్పాల్ని నడుపుటకు ఒక మంత్రి
కొలిపి వచ్చాడు ఎటువంటి మంత్రి కొలి
పని అడిగితే అతడు చెప్పాడు అతనికి
ఈ లక్షణాలు, అందచందాలు చూపు
నందులు అని ఏమీ నిరయించలేదు చివరికి
రాయలకు ఒక ఆలోచన తట్టింది

వెంటనే పరిశీలించ ఒక గీత గీశాడు

రాజభటుల్ని పిలిపించాడు

“ఈ గీతను చెరపకుండా కొట్టివేయ
నండా ఎవరైతే చిన్నగీతగా చేస్తారో,
అతన్ని నావద్దకు తీసుకొనిరండి”

రాజుగారి ఈ ఆలోచనకు రాజభటులు
సప్పుకున్నారు కాని దీనిలో ఎవరోజుకు
సందేహం కన్నాదు

రాజభటులు పట్టెలా పట్నాలూ గాల్చు
న్నారు

చిన్నగీతగా ఎక్కడూ మార్పులేక పోతు
న్నారు చివరిసారిగా ఒక వలెటుకు
వచ్చారు అక్కడి ఒక పోలీసు ఉండి
రుగుతున్నాడు తన కిష్కంబి తిట్లు
వని పోలీసులు చెబుతున్నారని ఆ కిష్కంబిలో
తిమ్మరుసు ఒకడు!

రాజభటులు సురువుగారి వద్దకు వెళ్ళారు
“స్వామీ, ఈ గీతను చెరపకుండా కొట్టి
వేయకుండా చిన్నగీతగా మార్చగలరా?”
అన్నాడు

సురువుగారు ఆశ్చర్యపోయాడు
విద్యాధులు విస్మయం పొందారు

“ఇది మంత్రికి వల్ల తప్ప వేరే విధంగా
చిన్నగీత కానేరదు,” అని సురువుగారు
ఖండితంగా చెప్పారు

తిమ్మరుసు చివరికి నలేది “సురువుగారు
ఆ పరిశీలన ఇలా ఇవ్వండి” అని పరిశీలన
చేస్తాడు

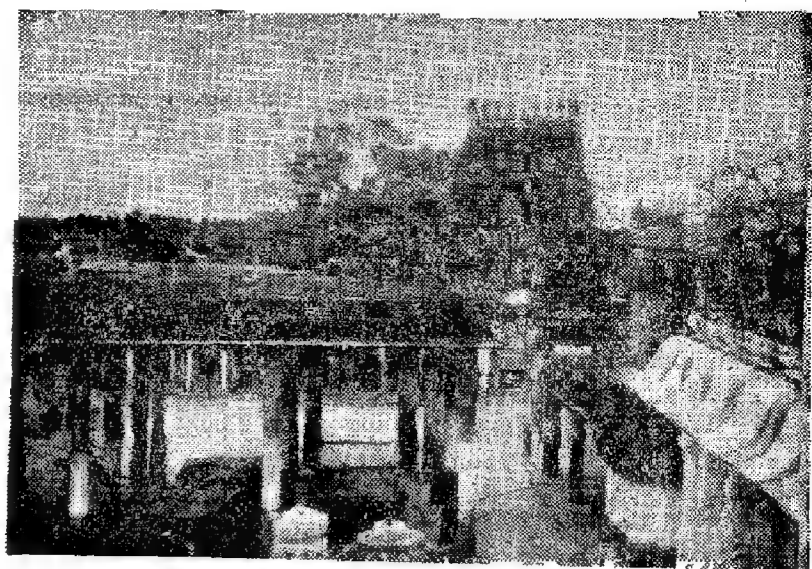
సురువుగారు సప్పుకున్నారు
విద్యాధులు పరిహాసం చేశారు

తిమ్మరుసు ఆ పరిశీలనకున్నగీతకు
నైనా పెద్దగీత గీశాడు

రాజుగారి గీత తిమ్మరుసు గీతమందు
చిన్నదే పోయింది

సురువుగారు ఆశ్చర్యపోయాడు
విద్యాధులు సిగ్గుపడ్డారు

రాజభటులు సంబర పడ్డారు
రాజభటులు వెంటనే తిమ్మరుసును భుజాల
పైన ఎక్కించుకొని తీసుకుపోయారు

శ్రీ కాళహస్తి శివరామాలయం - తిలింగంపేట తాలూకా మూడవది

వీరసరసిరాజులు తిమ్మరుసును మహా
మంత్రిగా నియమించాడు

తిమ్మరుసు అనాటినుండి రాజ్యాన్ని
మంచి చాకచక్యంతో నడుపుతున్నాడు
వీర సరసిరాజులు అవసరమను నేడి
తేడు తిమ్మరుసు భార్య కన్నుల వాసవల
నేల నాలుగు చెరులూ ప్రాజెక్టుయింది
తిమ్మరుసు సామ్రాజ్య వికాసాన్ని చూక
అయ్యెను

శ్రీ కృష్ణ దేవరాయలు తిమ్మరుసును
కన్నకంటిగా భావిస్తాడు సురువుగా
మార్చిస్తాడు “అప్పాడ” అని అపర్యాయంగా
పిలుస్తాడు

కన్నకుమారుని వంటి కృష్ణుని కన్నులు
ఎలా పెరిగేటట్లే కన్నులు పెరిగి కన్నా
జీవించినట్లే కన్నులు తీసి జీవితాన్ని
కాకనయినట్లే కన్నా జీవించే ఉత్తమ
ధర్మం! విజయనగర సామ్రాజ్య మహాపిడుగు
జుర్రుకొట్టడం!

అతిరీతుడిలో ఏదో ఆలోచన మొదలైంది
“విజయనగర సామ్రాజ్యం ప్రతి కింది”

మహామంత్రి గదిలోనే అరిచాడు
గదితలుపులు తెరుచుకోనే జయతికి
జడిచాడు రాజభటులని వెళ్ళి శ్రీకృష్ణ
దేవరాయలను పిలిచాడు పరిశీలన వివరించి
రాజభటుల వెంట అడవికిపోయి అల్లా
పించాడు

నూతనాడు అలసినట్లు సురువుగారు
న్నాడు

మహామంత్రి మహారాజువద్దకు వెళ్ళాడు
మహారాజు మృత్యుదేవతతో పోరాడు
తున్నాడు

“మహామంత్రి, వచ్చావా?” అయిన

హింసకరంలో దీవర విసిరింది

“చిల్లం ప్రభూ” అన్నాడు తిమ్మరుసు
“మరి, రక్తంలేని రక్త మున్నా అయ్యో
వచ్చావే?”

“ఈ తిమ్మరుసు తమవారికి తీర్పువండా
రాడు మహారాజా, అయ్యో చూడండి. రాజ
భటులు కృష్ణదేవరాయలవారి కన్నుల్ని
పట్లెంలో పెట్టుకుని తెచ్చున్నారు”

రాజభటులు పట్టెన్ను మహారాజు కళ్ళముం
డుంచాడు! మహారాజు పట్లెంలో కన్నుల్ని
కట్టాడు యాశాడు!

ఒక్కొక్కప్పుడు స్వార్థంకోసం మాన
వుడు ఎంత అసూయకల్పమైనా చేస్తాడు.
చెనకెంతవారో విచారిస్తాడు చేతులు కాలిన
పిదప అరులుపట్టకోవడం మానవలెనని
మేమి—

మహారాజు మృత్యువంటి రోదవని
చింది “మంత్రి, కొంచెం మంచినీళ్ళు
త్రాగించు” మహామంత్రి మంచినీళ్ళు తెచ్చి
త్రాగించాడు రెండుగ్రుక్కలు త్రాగి
మహారాజు కనులు మూశాడు

నూతనాడు చివరివరకు వచ్చాడు

వడలి మురింపులు విడిచి చేశాడు! రాజ
భటులు ప్రారంభమైంది సింహాసనంనుండి
శ్రీకృష్ణ దేవరాయలు లేచాడు మహామంత్రి
తిమ్మరుసు పాదాలను నమస్కరించాడు
తిమ్మరుసు అయిబ్బి దివించాడు

“మేకకన్నులు చూపించి చూడన్న గారిని
తప్ప వీరరాజు పాతు ప్రాణభిక్ష పెట్టి సింహా
సన మెక్కించావు అప్పాడ! నీకన్న కన్ను
తెండి నాకు విజంగాలేదు” అని శ్రీకృష్ణ
దేవరాయలు అపర్యాయంగా అరిచాడు

వెంటనే వనంతో తప్పవం వెల్లివిరిసింది ★

ఆరోగ్యవంతులైన జనులు
ప్రతిరోజూ
లైఫ్ బాయ్ సబ్బుతో
స్నానము చేయుదురు

- అది ప్రతిదిన* మలినములోని క్రిములను కడిగివేయును !

* మనకు ప్రతిదినం తార్కవడే మామూలు మురికిలో క్రిములున్నాయి. మనతో ప్రతి వారికీ యీ క్రిములవల్ల రోగాల ప్రమాదం వుంది. అందుచేతనే చాలామంది ఆరోగ్య వంతులగు జనులు లైఫ్ బాయ్ సబ్బుతో మురికిని మరియు క్రిములను రోజూ కడిగి వేసుకొనుటవల్ల తమ ఆరోగ్యమును కాపాడుకొనుచున్నారు — అది ఆరోగ్య వంతులైన హాయిని కలిగించును.

L- 263-X52 TL

భారతదేశంలో తయారుచేయబడినది

★ ఆంధ్రవివాహారతం-అవతరణ ★

సుమారు తొమ్మిదవందలయేళ్ళక్రితం రాజరాజనరేంద్రుడనే రాజు గోదావరీ మండలంలో రాజమహేంద్రవరాన్ని రాజధానిగా చేసుకుని పరిపాలించాడు. గోదావరీ మండలాన్నే ఆకాలంలో వేంగి దేశమనేవారు.

రాజరాజు ధర్మపరాయణుడు. ఆకాలంలో జైనుమతం, జౌదమతంలాంటి ఇతర మతాలన్నీ బయటికి పునాతన ధర్మం వెనకబడజూచింది. పాపం అంటే భయం, దేవులుంటే భక్తిపోయి అధర్మం ప్రబలుతోందని దాన్ని అరికట్టే మార్గాన్ని చూడాలని తోచి రాజేంద్రుడు తన కులగురువూ, ఆస్థాన పండితుడూ, కవీ ఐన నన్నయ భట్టారకుణ్ణి రావించి, 'ఏంచేస్తే బాగుంటుంది?' అని సలహా అడిగేడు.

'ధర్మబోధగావించే సద్గిరి ఛాలను రచించి ప్రజలకు అందిస్తేయడం ఒక మార్గం' అన్నాడు నన్నయభట్టు.

'వేదాలలో ఉండే సమస్తధర్మాలనూ కూర్చి వ్యాసమహర్షి సంస్కృతిలో మహాభారతం రచించాడు. దాన్ని మీరు తెలిగించి, సంస్కృతం తెలియని ఆంగ్రలకు ఉపకారం చేయండి' అని కోరాడు రాజు.

నన్నయభట్టు కొంచెం తలపటాయించాడు.

రాజుడిగ్రహించి, 'భారతం మా పూర్వులైన చంద్రవంశపురాజులగాథ అది ఆంధ్రభాషలో ప్రసిద్ధికాక్రమిస్తోందే' అన్నాడు.

నన్నయ్య అప్పడకూడా 'సరే' అనక పోవలసి రాజు, 'గుగవర్యా మీరనుమానపండితులు' మీవంటికవిత్వావికారాలు ఆసానకవులుగా లభించడం అనేభాగ్యం మరే రాజుకూ పట్టలేదు. మీరు నా కోర్కెను మన్నించి ఆంధ్రభారతాన్ని రచించి నాకు కృతిగ్రస్తే, నాకీర్తి ఆచంద్రార్థంగా నిలిచిపోతుంది!' అన్నాడు.

నన్నయ్యగారు 'రాజేంద్రా, ఆంధ్రంలో రచనకు పూనుకోదానికి సంతోషిస్తున్నానంటే కారణం లేకపోలేదు' అన్నాడు.

'ఏమిటో సెలవివ్వండి' అన్నాడు రాజు.

'ప్రస్తుతం తెనుగుభాష ఒకదారి తెన్నులేకుండాఉంది వ్యాసభారతంలోని గొప్ప భావాలను తెలిగించి చెప్పాలంటే ఈ భాషలో సామగ్రిచాలదు ఏకావిధంగా రాద్ధాంపోనీ అనుకున్నా మరొక్కసందే

హంకూడా వెనక్కిలాగుతోంది' అన్నాడు నన్నయ.

'అదికూడా సెలవివ్వండి' అన్నాడు రాజు.

'దేశభాషలో రచనఅంటే నేటి పండితులెవరూ మార్చించరు. భారతాన్ని తెలిగించడం విశేషమైనకృత్యం కూడుకున్న పని. పండితుల ఆదరణ పొందినాడు నాశ్రమ అంతా వృథావిపోతుంది' అన్నాడు నన్నయ.

రాజు 'నేటి పండితులు మార్చించకపోతే పోవచ్చు మీ రచన రాబోయే కవులకు మార్గదర్శకమై మీరు 'ఆదికవి' అనిపించుకుంటారు ప్రజలమేలే మనస్సులో పెట్టుకుని రచనకు పూనుకోవాలని కోరుకున్నాను' నామాట తో నెయ్యిగండి తెనుగుభాషలో దారి తెన్ను లేదనికదూ అన్నారు? ఈ భాషకు కట్టుబాట్లు చెయ్యగల సమర్థులు కూడా మీరే ముందు ఆ పనిచేసి, భారత ఆంధ్రీకరణానికి దీక్ష వహించండి' అన్నాడు.

పాలంకి వెంకటరామ చంద్రమూర్తి

నన్నయ 'సరే' అన్నాడు 'ఆంధ్ర శబ్దచింతామణి' అనే వ్యాకరణాన్ని రచించి, భాషకు నియమాలు ఏర్పరచాడు ఈ విధంగా ఆ మహాపండితుడు వాక్కులను అక్షరాసించి, 'వాగమకాసమడు' అనే పేరు సంపాదించాడు.

పిమ్మట సంస్కృతిభారతాన్ని తెలిగించడం ప్రారంభించాడు. భారతంలో పద్దెనిమిది భాగాలున్నాయి ఒక్కొక్క భాగాన్నీ ఒక 'పర్వం' అంటారు నన్నయ ఆదిపర్వం, సభాపర్వం పూరిచేసి, అరణ్య పర్వంలో సగండాకొవచ్చాడు అప్పుడే తలపని తలంపుగా ఒక్కవిపత్తు వచ్చింది.

నన్నయరచనను, కృతిపర్వం మొదలుగా గల పద్యాలన్నీంటనీ ఎప్పటికప్పుడువంటూ ఆనందించిన రాజరాజునకు చక్రకోట్యపురాజుతో యుద్ధం సంభవించింది ఆ యుద్ధములో ఆయన ప్రాణాలను గోల్పోయి వీరస్వర్గ మలంకరింపవలసవచ్చింది.

వేంగి రాజ్యం దాయాగులపరమెంది యువరాజైన రాజేంద్రచోళుడు సమర్థుడై

కూడా దాయాగులతో కలసిందడం యువ పడక రాజమహేంద్రవరాన్ని వదిలి కాంతీపురానికి పోయి దాన్ని రాజధానిగా చేసుకుని పాలించాడు.

చెట్లు పడిపోతే దాన్ని ఆశ్రయించుకొని ప్రాకుతోన్న లత కూడా ఎండిపోతుంది. రాజరాజుతో బాటు నన్నయగారిని ఉత్సాహమంతా నశించిపోయి, ఆయన రచన ఆరణ్యపర్వం మధ్యంలోనే ఆగిపోయింది.

నన్నయభట్టు మరణానంతరం నూట యాభైయేళ్లు గడిచిపోయాయి తర్వాత ఆయనవంశంలో పుట్టినపండితుడొకడు అలకమిది తాటాకు పుస్తకాలను తిరగేస్తాంటే నన్నయ రచించిన ఆసంపూర్ణ భారతం కనిపించింది. 'ఇలాంటి మహాత్మ్యవ్రతమే గ్రంథం ఆసంపూర్ణంగా ఉండిపోయిందే!' అని ఆ బ్రాహ్మణుడు విచారించాడు 'ఈ గ్రంథాన్ని పూర్తిచేయగల మహాకవి లేకపోతాడా? అన్న ధైర్యంతో ఆయన ఆ గ్రంథాన్నీ పుచ్చుకుని, ఆంధ్రరాజుల ఆస్థానాలన్నీ దర్శించాడు.

దర్శించి, ఆ గ్రంథంలోని పద్యాలు కొన్నిచదివి, మెప్పించి, 'ఇతం గొప్పగా రచించిన ఆదికవి నన్నయభట్టారకుని శ్రమ పృథాకాకూడదు ఈ గ్రంథం పూర్తియ్యే భారంమీది!' అనేవాడు.

కాని ఆ భారాన్ని వహించడానికి ఏ ఆస్థాన కవీ సాహసించలేదు "భారతం మహాసముద్రంలాంటది అంగులో పడ్డవాడు దరికి జీరడమంటూ ఉండదు పూర్తిచెయ్యాలంటే ఒకటి, రెండూనా? ఇంకా పది పోయిన పర్వాలన్నాయి! ఉభయ భాషాకోవిదుడైన నన్నయభట్టారకుడేపూర్తి చెయ్యవలసింది ఆయన సామర్థ్యం మరెవరికీ లభించదు. మేం సాహసించి రచనకు పూనుకున్నా ఆయన తెలికీ మా తెలికీ ఏనుగకూడోమనూ ఉన్నంతవార ఉంటుంది... మరొక్క భయంకూడా ఉంది కవి రచన ఈ అరణ్యపర్వంలో ప్రవేశించేసరికి 'కృతి పతి ఐన రజరాజుకి ఆయుషు చెల్లిపోయింది' దానితో కవికి మతిసలింతే, గంటం ఆగిపోయింది! రచించాలంటే వేరే గ్రంథాలుఉన్నాయి అరణ్యంలో చొరబడడంకనికీ" అని అందరూ ఎనుకతీసికాను.

ఆవేంగి బ్రాహ్మణుడు ఆశాధంగంతో స్వస్థానిక తిరిగిపోతే ఆంధ్రుల అదృష్టంకొద్దీ సెల్లూరి సీమనండి వచ్చిన పండితుడొక డాసునకు తరసిలాడు ఆతిథు 'ఆర్యా, ఈ గ్రంథాన్ని పూర్తి చేయగల

★ ఆంధ్ర మహాభారతం ★

మహాకవి చూరాజుగారి ఆస్థానంలో ఉన్నాడు. ఆ రాజుకూడా రాజరాజేంద్రునకుమరై కవులను ప్రోత్సహించే ప్రభువే అన్నాడు.

‘ఎవరు నాయనా మీ ప్రభువు?’ అని అడిగేడు కేంగి బ్రాహ్మణుడు.

‘నెలూరు మండలానికి అభీశ్వరుడు, మనుమనిద్ది భూపాలుడు ఆయన మంత్రి పుంగవుడే ఈ కవిరాజు’ అన్నాడు నెలూరు వండితుడు.

‘ఆయన పేరు?’

‘తిక్కనార్యుడు’

కేంగి బ్రాహ్మణుడు ఒక్క క్షణంకూడా ఆలస్యం చెయ్యకుండా నెలూరుకు ప్రయాణమై పోయాడు. ఆ కాలంలో నెలూరును ‘విక్రమసింహపురం’ అనే వారు.

కేంగివండితుడు మనుమనిద్ది వృథాలుబే దర్పించి తన రాకకు కారణం చెప్పినప్పుడు తిక్కన కవీశ్వరుడు అక్కడే ఉన్నాడు.

మనుమనిద్ది కథంతా విని, తిక్కన్నగారి బైపుమాస్తా, ‘దీనికి మీరే సమర్థులు!’

అన్నట్లుగా ఒక్క దిరునవ్వు నవ్వాడు. తిక్కన్నగారు బ్రాహ్మణుని వైపు తిరిగి, ‘అయ్యా, గంభం విప్పి ఒక పద్యాన్ని విని పించండి,’ అన్నాడు.

బ్రాహ్మణుడు తన జేకాటనం ఫలితం బోధించి ఉత్సాహంతో శ్లోకం తెలిచి గొంతెత్తి—

మదమారంగ తురంగ కాంచనలస

వ్యాజికగ్గాజికగ్గ సంగ

తన లోలిం గొనితెచ్చి యిచ్చి మద

మొప్పంగాంచి సేవించిరా

యదయాస్తా చల సేతు శిరశగ మధోర్వి

పతుల్ సంతిత

భ్యుదయన్ ధర్మజా దత్తభాస్వతు జగ

తూర్వప్రతాపదయన్

అన్న పద్యాన్ని చదివేడు.

‘ఓహో! ఈ కవితాధార అమృత ప్రవాహం!’ అని మెచ్చుకున్నాడు తిక్కన.

‘నన్నయ్యగారు సంస్కృత పదాలనే

ఎక్కువగా వాడినాడు,’ అన్నాడు మనుమనిద్ది.

‘ఓహూ, ఆయన కాలంలో ఇప్పుడున్నన్ని తెలుగు మాటలు లేవు మరి మనం రాయాలంటే ఇప్పుడు వాడుక మాటలూ, సామెతలూ, వాసు తెనుగు నుడికారాలూ ఎన్నో చేర్చవచ్చు’ అన్నాడు తిక్కనార్యుడు.

‘గంభమంతా ఒకే పదాలలో ఉండాలంటే, నన్నయగారు ఆపి వేసిన అరణ్యపర్వ మధ్యంలో గాక మళ్ళీ ఆదిపర్వం నుండి ప్రారంభించడం మేలు’ అన్నాడు రాజా.

తిక్కనార్యుడు ■ నూచన ఆమోదించలేదు ‘నన్నయభట్టారకుడు ఆంధ్రకవితా వికారుడు ఈ మూడు పర్వాల రూపంలోనూ ఈ ఆదికవి కీర్త్యం లోకానికి ఆదర్శంగా నిలిచిపోవలసిందే,’ అన్నాడాయన.

కే, ఆయన వసలివేసిన చోటనే ఆరంభించండి బోనీ’ అన్నాడు రాజా.

‘ప్రస్తుతం అరణ్య పర్వంలోని శేష భాగాన్ని అలాగ వదిలేయ్యడమే మంచి దనిపిస్తోంది నామటుక్కి. విరాటపర్వం మొదలు స్వరాజోహళి పర్వం వరకూ ఉన్న మిగతా పదిహేను పర్వాలూ రచించడానికి పూనుకుంటాను’ అన్నాడు తిక్కన.

రాజా చిరునవ్వుతో, ‘అరణ్య పర్వంలో శేష భాగాన్ని పూర్తి చెయ్యబోతే బెడిసి కొడుకుంజేమా అన్న భయం మీకుకూడా కలుగుతోందా?’ అన్నాడు.

తిక్కన రాజుతో, ‘భయంకాదు ఏ కారణం చేతనైనా విప్పుం కలిగితే నా ప్రయత్నమంతా అక్కడితోనే ఆగిపోయి, మిగతా పదిహేను పర్వాలూ అలాగే ఉండిపోతాయి అని తెనుగులోకి అనతిరించాక ఈ శేషభాగంమాట చూడనవచ్చును,’ అన్నాడు.

మనుమనిద్ది, ‘సరే’ అన్నాడు. కేంగి బ్రాహ్మణునితో, ‘ఇంక మీరు నిశ్చింతగా ఉండవచ్చు. మా తిక్కన కవీంద్రులవారు ఆంధ్రలోకమంతా ఆనందించేటట్లు మిగతా భారతాన్ని తెలిగిస్తారు రెండి.’ అని చెప్పి, సత్కరించి పంపేవాడు.

పదిహేను పర్వాలూ రచించటమంటే సామాన్యమైన పనికాదు. ఎంతో దీక్ష కావాలి తిక్కనే, రాజుతో, ‘దీక్ష గుడరాలంటే యజ్ఞం చెయ్యాలి’ అన్నాడు.

మనుమనిద్ది యజ్ఞానికి కొలసిన ప్రయత్నాల్ని చేటనే చేయించాడు. తిక్కన యజ్ఞం చేసి సోమయాజి అయ్యాడు.

కొని ఆయన రచన ప్రారంభించలేదు. మనుమనిద్ది, ‘మామా, ముహూర్తం కుదుర

నల్లని, సాగినైన, పొడవగు శిరోమూలకరకు

కేశవ రోమా కామెటిక్

తం పెండ్రికంతు మాతన జీవితము నిచ్చును
దీనిని రోమా వుపయోగించినచో తం పెండ్రికలు
కలు వాడుగా పెరుగును. వేగమునకు రెట్ల
దనము కలుగును.

సామాన్య నైజా పీసా ద 1/10
పెద్ద నైజా పీసా ద 3/12
(స్థానిక వస్తుల అదనము)

5 కుంమలాంగం కేశవరొమా పీసాను ఉపయోగించుచు
ఒకటి ఎనిమిది అణాం బోపేతి పొంపుండు, మీ పేరు విడు
నామాండు ఈ బోపేతి పేజీ దిగువ విడునామాకు వంపుడు
బోనెల్ బోను బాక్స్ నం. 1611, బొంబాయి-1

ఉపరి విహమతి గుర్తు
APK/7/10

డిస్ట్రిబ్యూటర్లు: మెసర్స్ జి కె నాగనాథన్, కర్నూలు.

శ్రీ వెంకటేశ్వర ప్రైవేట్ కంపెనీ, రాజమండ్రి
శ్రీ శంకర్ జనరల్ స్టోర్స్, శ్రీకాకుళం.

లేదా? అన్నాడు. ఆ రాజు తిక్కనాధుని ఎప్పుడూ 'మామా' అని పిలిచేవాడు.

తిక్కన, "మహారాజు కరుణకాదు. నేను పద్యాలను అశుభగా చెప్పుకుంటానోలే, నాతో సమంగా రాసుకుపోయావాడు కావాలి. 'అలాంటి వాడెవరు?' అని అలోచిస్తున్నాను" అన్నాడు.

'అలాచించి చెప్పండి. అతినికోసం ఎంత సామ్రాజా వెచ్చిస్తాను. ఎక్కడన్నా రప్పిస్తాను!' అన్నాడు రాజు.

'మా స్వగ్రామంలోనే నరువాడు డనే కుమ్మరి ఒకడున్నాడు వాని దస్తూరి చక్కనిది సాహిత్యంలో కొంత కృషి చేసినవాడు. మాదాను అతిన్నీ రప్పించండి' అన్నాడు తిక్కన సోమయాజి.

కొద్దిరోజులలోనే నరువాడు తిక్కన సమక్షంలో నిలిచి నమస్కరించాడు.

"సోమయాజి ఆ యువకుణ్ణి ఆశీర్వదించి వాస్తవమూరి భారతీ కోశాన్ని అశుభగా చెప్పుకుంటానోలే విఘ్నేశ్వరుడు ఆయనతో సమంగా గంటంతో రాసుకుపోయాడు. అలాగే నువ్వు వాపద్యాలను ఎక్కడా ఆగ ప్రండా రాయాలి అనిపోయి, 'ఏమిటండీ?' అని అడిగేవా, నా ధార అడ్డిపోతుంది!" అన్నాడు.

నరువాడు, 'ఆ ప్రమాదం రానివ్వను, నా గంటం అనిపోవడమే తిట్టించిన వాడు నాచేతిని పరిశీలుకుంటాను!' అన్నాడు.

తిక్కన, 'బేరా, ఎంతకడం చేశావు! విలే నేను కూడా ఇలాంటి ప్రతిజ్ఞ చేస్తాను. నా ధార ఎప్పుడూ అనిపోలే అప్పుడు నా నాలుక తెగ్గోసుకుంటాను!' అన్నాడు.

మనుమనీటి ఆ ఘోరకపధాలను విని, ఏం మువ్వ రానున్నదో అని కొంచెం భయపడ్డాడు. కాని వారిద్దరూ సమధురే అనీ, కపధాలు నిలబెట్టకోవలసిన అనీ తోచి దైర్యం తెచ్చుకున్నాడు.

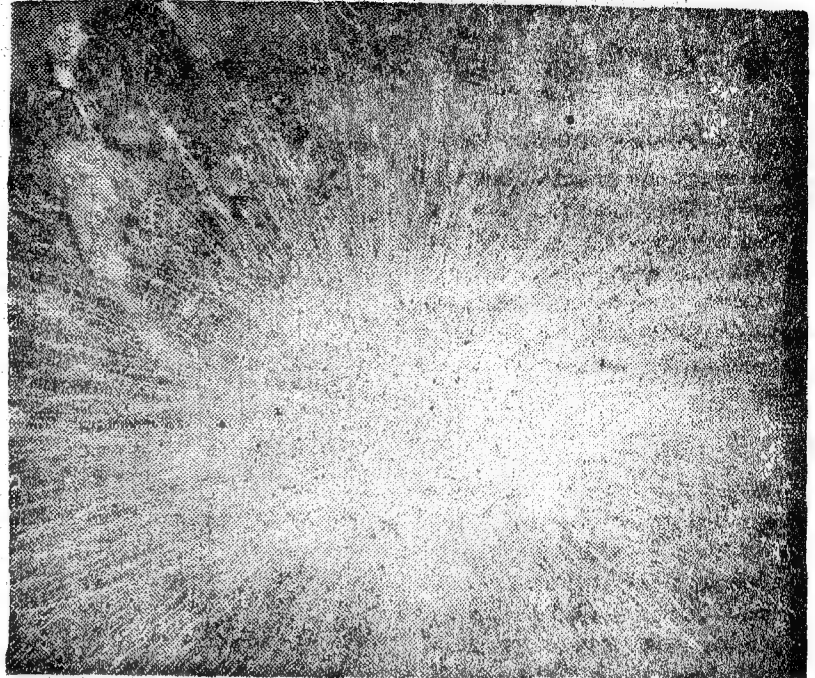
వచ్చి పోయావాడు కనపడుతోంటే దృష్టి చెదిరి ఏకాగ్రతకు దగ్గరయి చెప్పి, తిక్కన తెర ఒకటి కట్టించి దానిలోపల కూర్చున్నాడు. తెర అనంతల నరువాడు తాటాకలూ, గంటం పుచ్చుకొని సిద్ధంగా ఉన్నాడు.

*ఈ మహాతీక్రష్ట గంధాన్ని విడచి డిక్కిరి నివ్వడం? అనిపించిది తిక్కనాధునికి.

'మహాదేవుడే నీవు నికేతనం డి' అన్నాడు రాజు.

'మహావిష్ణువుకు ఇచ్చినా ఇవ్వవచ్చును.' అన్నాడు నరువాడు.

"ఇప్పుడన్నా విష్ణునన్నా ఒకజే ఈ చంగతిని రించితే మతావేరితో తెవులూ, దైత్యులూ ఒకళ్ళ నోహళ్ళ దూపించు

కాంతి పుట

కోడం, కొన్నిచోట్ల చంద్రకోడం కూడా జరుగుతోంది. హరిహరార్యక మేన అనివ్యయూర్జిని, 'విష్ణు దూపాయి నమస్కరణ' అని సుతించి, ఉభయ మతాలవార్యకూ జ్ఞానబోధ చేస్తాను" అని నిశ్చయించుకుని, తిక్కన ఆస్తుతి పద్యంతో ఆంధ్ర మహా భారత రచన విరాటపర్వంవద్ద ప్రారంభించి సాగించాడు.

మొదట చెట్టడమే తడవుగా రచన అడ్డు తెట్రండా సాగిపోయి, రిరాట, ఉద్యోగ, భీష్మ, ద్రోణ, కర్ణ వ ర్యాలు విదూ ఒక్కొక్కటే పూర్తి అయ్యాయి. కల్యణ పర్వం ప్రారంభమై మొదటి ఆశ్వాసం చిరు || వచ్చాడు. తిక్కనకని. యుద్ధం లో కల్యణుడు కూడా పడిపోయాడు సంజయండు ప్రుద్ధిరాజు ధృతిరాష్ట్రునితో తర్వాతి కథ చెప్పుకున్నాడు. తిక్కనగారు-

"వలపల మూకలో గార నిలువక నులుంబుడిగి నీ కొడుకు గదా కలితి భుజండ్ల యొక్కడు దొంగి దనియె—"

అన్నంతరహా చెప్పి, వద్యం ఎలా పూర్తి చెయ్యాలి? తోచక, 'ఏమి చెప్పడమే నరువాడా!' అంటూ తెర అవల రాపోన్న నరువాడు పిలిచి, 'ధార అనిపోయింది కలితే నాలుక కొనుకుంటాను' అన్నాడు.

నరువాడు, 'ఏమి చెప్పడమే నరువాడా!' అన్నది వద్యభాగమే అనుకుని గంటంతో రానేసి, 'కలి తెచ్చుంటాను'

సోమయాజిగారితో 'కలి దనికండీ?' అన్నాడు.

తిక్కనగారు, 'ధార అడ్డిపోయింది కాదా మరి? వద్యం పూర్తి చెయ్యలేకపోయాను!' అన్నాడు.

"వద్యం పూర్తి కాకపోడమేమిటండీ? తొలగి దనియె నేమి చెప్పడమే నరువాడా! అని రాసుకున్నాను పరిగానే ఉండే. 'నరువాడా' అంటే 'స్వత రాష్ట్రుడా' అని సంజయండు సంబోధిస్తూ పుట్టు చెప్పే రనుకున్నాను. కాదా?' అన్నాడు నరువాడు.

సోమయాజి సంతోషించి,

"నరువాడా, నీవు 'నరువాడు'వైతూ కాని, కుమ్మరి నరువాడువైతూ కావు! నేను నీతో అన్నదానితోనే వద్యం పూర్తిచేసి, నాకు స్ఫురించని ఆరాన్ని చెప్పే నా ప్రతిజ్ఞ నిలబెట్టెవు!" అని మెచ్చుకున్నాడు.

ఆ తర్వాత అలాంటి ఉపద్రవం ఏదీ రాకుండా తిక్కన సోమయాజి భారతం డిచేసు పర్వాలనూ పూర్తిచేశాడు.

మనుమనీటి పడే పడే పద్యాలన్నీ చదివించుకుని బింటూ ఆనందించి, అటువంటి కవి బ్రహ్మ తనకు మంత్ర ఆస్థానకవి ఎవండుకు పొంగిపోయాడు.

ఒకనాడారాజు, 'అరణ్య పర్వంలో మేగిరిపోయి భాగాన్ని మాదా తెనిగించెయ్యరాదా?' అని అడిగేడు. సోమయాజి

★ ఆంధ్ర మహాభారతం ★

గారు సమాధానం ఏమీ చెప్పక పూర్వమే వారికి రణదుండులుల మోత వినిపించింది. రాజా ఉలిక్కిపడి లేచి, 'ఏమిటి? ఆశే వరికి, శత్రువులు వచ్చి పట్టణాన్ని మట్ట దించారు! అన్న వార్తను చెప్పేడు. 'శత్రువులా? ఎవరు? నాకు విరోధులు లేరే? అన్నా చా అమాయకుడు! 'వె నాశేవరూ కాదు మీ దాయాగు లైన అక్కన్న, బయ్యన్నలే కుట్రచేసి ఆక్రమించుకున్నారు! అన్నారు చావులు. ఆ మాట వినడంతో నే మనుమనికి ఏమీ తోచింది కాదు కంగారుగా నిక్కులు చూస్తోంటే శత్రు సైనికులు చొర బడి రాజాను బంధించి తీసుకుపోయారు. నాటితో సోమయాజిగారికి ఆశ్రయం పోయింది కాని అందు కాయన విచారించ లేదు. 'మంత్రినై యుండి, ఆపదలోంచి ప్రభువును రక్షించుకోలేకపోయాను!' అని దిగులుచెందాడు. ఆలోచించగా ఆయన కొక్క ఉపాయం తట్టింది. వెంటనే బయల్దేరి ఓరుగల్లు పట్టణం చేరుకున్నాడు. ఇప్పుడు తెలంగాణంలోని 'నరంగల్' అన్న పట్టణమే ఓరుగల్లు. ఆ కాలంలో ఈ నరంగం కాకతీయ పాత్రాజ్యాధిపతియైన

గణపతిదేవచక్రవర్తి రాజధానిగా ఉండేది గణపతిదేవుడు పరాక్రమవంతుని, కళా పోషకుడనీ, కవిజన శల్పనృత్తమనీ, ప్రసిద్ధి కెక్కిన ఆంధ్ర సామ్రాజ్యముడు నెలూరు మండలము దూరశేషమే వివాహ చక్రవర్తి తిక్కన సోమయాజి భారతాన్ని గూర్చి ఇదివరలో విన్నాడు. 'కవిబహు' తన రాజధానికి భస్మస్వాడని తెలియడంతో నే చక్రవర్తి ఎదురుగాపోయి స్వాగతమిచ్చి తీసుకొచ్చాడు. తిక్కన సోమయాజి చక్రవర్తి అదరణకు పాత్రుడై తన భారతాన్ని వినిపించాడు. అగ్రంభరాజులలోని విశేషాలన్నీ ఆయన ముఖతెరిచి చక్రవర్తి పరమానంద భరితుడై, ధనకనకకనువాహనాలనూ అగ్రహారాలనూ ఇచ్చి గౌరవించాడు. తిక్కన సోమయాజి, ప్రభూ, నన్నింత వరకూ పోషించిన మనుమనిద్ది ధూపాలుడు, ఇప్పుడు దాయాదుల చేజిక్కి వెంటాడు ఉన్నాడు శత్రువులను పారదోలి, ఆయనను వెంటసుంసి విడిపించాలని కోరడానికి వచ్చాను! అని ఆసలు విషయం చెప్పాడు. గణపతిదేవుడు తిక్కన రాజభక్తికి మెచ్చు కుని, మరూజే చతురంగ సేనతో నెల్లూరుకు పోయి అక్కన్న బయ్యన్నలను పార

దోరి మనుమని దీని తిరిగి సేనాసనంమీ కూర్చో బెట్టేడు. అరణ్యపర్వంలో మిగిలిపోయిన భాగాన్ని మాత్రం తిక్కన ముట్టుకోలేదు మరో మాటకూడై యెళ్ళవరకూ ఆ శేషభాగం అలాగే ఉండిపోయింది. తర్వాత వేమధూపతిఅనే కొంపపిటిరెడ్డి ప్రభువు, తన ఆస్థానకవియైన ఎత్తా పెగడను అరణ్యపర్వంలో మిగిలిపోయిన దాన్ని పూర్తిచెయ్యవలసినదని కోరెడు. ఎత్తా పెగడ 'మరివంశం' లాంటి గొప్ప ప్రబంధాలు ఎన్నోరచించి ప్రబంధ పరమేశ్వరుడౌ నే విడుదును సంపాదించిన గొప్పకవి. ఆయన సమర్థుడై కూడా అరణ్యపర్వ శేషాన్ని పూర్తి చెయ్యడానికి తిక్కన కవులకు మరే నే మొంటిపంజరంపాడె. కాని వేమారెడ్డి 'మీరు తీర్చకపోతే ఈ లోపం ఇలాగే ఉండిపోతుంది.' అన్నాడు. ప్రభువుమాట కావినలేక ఎత్తా పెగడ అరణ్యపర్వంలోని శేషభాగాన్ని పూర్తి చేశాడు. ఈ విధంగా ఆంధ్ర భారతం అంతరించింది మూడు కౌలాలకు సంబంధించిన ముగ్గురు మహాకవులు రచించారు దీన్ని. ఈ కవిత్రియం, వీరిని పోత్సహించిన రాజులూ, ఆంధ్రచరిత్రలో కాశ్యపమైన సానాన్ని సంపాదించుకున్నార

మహా తీర్థమైన వికాలాంధ్రావతిరణ, మంగళకరమైన దీపావళి శుభసమయమున మా అభినందనలు

ఓం శక్తే నమః

కే. టి. కృష్ణమూర్తి ఆచార్యగారి

“మేల్మాయిల్ మందు”

ప్రపంచములో ప్రఖ్యాతిగాంచిన మేహ, కుష్టురోగ నివారిణి భయంకరమైన మేహవ్యాధివల్ల కష్టపడు వారలకు పునర్జన్మము అద్భుత చంజీని మేహరోగ నివారణ నూనె, లేహ్యము

నల్లమేహ, ఎఱ్ఱమేహ, పొడలు, మేహరణములు, తిమ్మి, మతిమాంద్యము, కడుములు, పిత్తకారికము, మోకక వ్యాధులు, వాతము, గుల్మము, తెలుపు, ఉష్ణం, గ్రంధి, కాళ్లచేతులు మంటలు, రక్తవిలసనం, గజ్జి, దురద, వీర్యవృద్ధి, మూలవ్యాధి, పుంసద్ధకము మొదలైన అన్ని విధముల దుర్బిల వ్యాధిలను అతి సులభముగా పోగొట్టును 40 రోజులు (1 మండలము) నూనె, లేహ్యము 6-0-0 కపాల్ తప్పు వేలు వివరములకు కేల్లాగుల్ చూడవచ్చును

K. T. కృష్ణమూర్తి ఆచార్యగారి సన్మ, 5/22, మేల్మాయిల్ పోస్టు (N. A. Dt.)

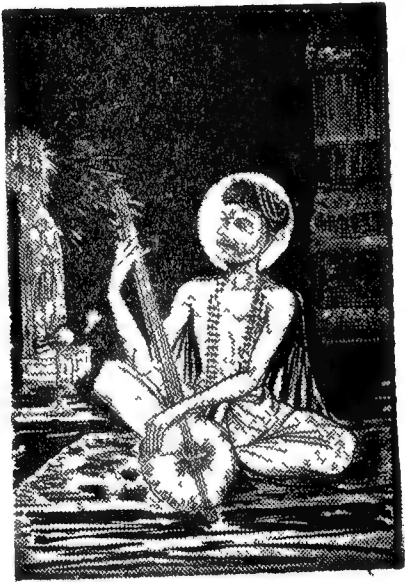
వినితా వాక్యం

★ సత్యభామ ★

నరకాసురుడు రాజులనందరినీ ఓడించి, ప్రజలను హింసించి, స్త్రీలను శిరబట్టి ఇంద్రుని కొన్ని మాదా జయించాలన్న కోరికతో, దండెత్తి వెళ్ళాడు. దేవతలను నానాబాటలు పెట్టాడు ఇంద్రుని కొన్ని కొలగొట్టి నీవతిల పరమ భాగ్యముగా భావించే అదితి కర్తవ్యం తెలాలనూ, వసుదను త్రాన్ని మణిపర్వతాన్ని మారించాడే ఇంద్రుని కోమంత పాశుబడి బోయి...

భయపడే ఇంద్రుడు, నరకాసురుని వధించి శివుని సంతోషం చేయవలసిందిని శ్రీకృష్ణుని ప్రార్థించాడు అప్పుడు హిమవత్ సరస్వతీ లాడుతూ ఉద్యానవన విహారాలు సలుపుతున్న శ్రీకృష్ణుడు, అతిథి మొరాలకించి బయలుదేర బోతున్నాడు.

అంతలో సత్యభామ హంసనడకలతో ఆయనను సమీపించింది; “నికాదగులను చెందాడే మీ పరాక్రమాన్ని, ప్రాచీనాన్ని కన్నులారాజాడ వేడుకగా ఉన్నది నేనూ వస్తాను కనుగొని, నన్ను మీ వెంట గొనిపో”డని వేడుకొన్నది యుద్ధ భూమిగా ప్రాచీన్యము ప్రతాపాన్ని తిని కన్నుల పండువుగా మార్చివచ్చి, సవత్సుల కందరికీ చెప్పి మనవార కీర్తించుకొన కొరికగా ఉన్నది తన కొడుకాన్ని వెల్లడించింది సత్యభామ

త్యాగరాజు

తాళలేవు, అంతఃపురములో చెలులమధ్య-హంసకూరికా తిలము మీద కూర్చుండి నిరదకాలక్షేపము చేయతిగిన ముకుమారిని నేను మూడుచిటికెలలో దానివుణ్ణి సంతరించి తిరిగివస్తానని వాడుకేపుడు ఆ మెను వారింపజూతాడు.

కాని సత్యభామ అంతిమాత్రాన ఆగిపోయేది కాదు. “అది రణరంగముయితే నేను? ఆ చైరి దానవుడు అయితే నేను? నేను యుద్ధభూమికి వచ్చి తీరవలసివచ్చే! విభావూ దుర్గములమాటున ఉన్నంతవరకూ, నేను

భయపడే నవసరములేదు కదా!” అని తేడ కొన్నది. తుదకు ఆమెకొరికను శ్రీకృష్ణుని సాదరముతో మన్నించవలసిన వాడయ్యాడు.

సత్యభామ సమీపించిన శ్రీ కృష్ణుడు గరుడవాహనారూఢుడై, ఆకాశ మారాన పయనించి ప్రాగ్జ్యోతిషపురము చేరుకొని, శ్రీకృష్ణుని చెందాడుతుండగా, అనురభాగ మొకటి ఏమరుపాటున ఉన్న మురారికి తాకింది. దానికి ఆయన వెంటనే మూర్ఛిల్లాడు సత్యభామ అతడిని నీడ చేర్చి, విక్రాంతి తీసుకొవలసినదని వేడుకొని-కదన విరూపాలముగొడ్టి లేచి నిలువబడ్డది. మాట వరుసకు శ్రీ కృష్ణుడు తన చేతిలోఉన్న బాణానవాన్ని ఆమెచేతిచ్చాడు, నిలాసంగా.

ఆ సేకమంది గుఱులను సంతరించి, శ్రీకృష్ణుని అగచిన ఆవిల్లంబు చేతిబట్టగానే సత్యాదరికి ఎక్కడదేని బలమూ వచ్చినట్లయింది ధైర్యముతో పయనమొనరించి ముకు చెక్కుకొని, ముందడుగువేసింది వారి సంధించి బాణాన్ని వదిలింది వారి సంధించే బంధువు ఆమె చేతి బంగారుగాజుల గలగలలు శింజినిరవముతో కలిసి నింతవ్వనివి కలిగించాయి. రోమవేళముతో ఎరు పెక్కిన చెంపలు కర్ణాధరజాలలోని మణులకొంతితో మెరసిపోసాగాయి పీరకృంకార భయకాండ విస్తయాల ఆపాదము సకలము వెల్లువలై పారగా శ్రీకృష్ణుని సరసంపురాణి అయిన సత్యభామదేవి సరకాసురునితో భయంకర యుద్ధము చేయవారంభించింది అసురులకు తమ సేనీరిస్తున్న శ్రీకృష్ణుని వరయినదీ పరికించి మామే వ్యవధానము లేకపోయింది. బాణ వృష్టి నిలుపులేకుండా సాగిపోతున్నది. దానివులు కుప్పగా కూలిపోతున్నాయి. నరకాసురుడికి శ్రీ కృష్ణుని మూర్ఛిల్లు చేసిన సంతోషము కొందరు ముసా మిగులలేదు.

ఇల్లందల సరస్వతీదేవి

ఇంటింటు దీపావళి

చిత్రకారుడు: వాడికెట్టి సత్యంధ్ర.

ఆ యుద్ధ సమయములో కిరపరంపరలతో జానవులను హరిముచేస్తున్న సత్యభామ మాపథ్యులకు ముద్దుటగొలిపింది. ఆమె చేతిలోని నిలు ఇంద్రధనుస్సుగాను, ఆమె ప్రక్కగాఉన్న శ్రీ కృష్ణుడు మేఘముగాను-సత్యభామ విద్యుల్లరివలెను కనబడతారు; రథముమీద నిలువబడి బాణాలను సంధించే సత్యభామముఖవలెను రవిచింబమువలె కనబడడి ఆమె నైటకొంతు ధూమకేతువులా చూపట్టింది.

మూర్ఖునుండి లేచుకొని, విక్రాంతి తీసుకొంటున్న శ్రీకృష్ణుడు ఆమెను చూచుకొద్దీ వికృతయాంబుధిలో మునిగిపోతున్నాడు.

సత్యభామ! పురుషులను చూడగానే చాలుకు మరలే స్వభావముకలది. నిర్భయముగా పతితో రంగరంగానికి రావలెనూ, నిలు సంధించలమూ ఎంత ఆకర్షణముగా ఉన్నది! ఆమెను, సరాలలో ముత్యముల సరిగా క్రచ్చలేని లలితాంగిగా మృతమే ఇంతికాలమూ | శ్రీకృష్ణుడు భావించాడు. ఆమె నిలును వివిధంగా సంధించగలిగిందో ఆమెవలె అర్థముకాలేదు. కాగా...చిలుకకు పవ్యము చెప్పటానికి అంకితమే సత్యభామ అస్త్రముంతలను ఎప్పుడు పరిచింది? అసలు-చిలుకయినా చక్కగా పట్టుకో

లేని సత్య ఈ బావాసనాన్ని ఎట్లా పట్టుకోగలిగిందబ్బా! ఇంతికాలమునుండి ఈమెను పతిచాలు పడతిగా మృతమే ఉండించానే! వా స్వానయాంతరభావములో, చొచ్చి-ప్రేమమరగిల్చి, చిలిపితనాన్ని లేపి, సరసంపుటలకలలో పేదదీర్చి భోగ్యరసైక లాలానిగా చేసి నన్ను మురిపించి తాను మురిసిపోయిన ప్రేయసిగా నే ఈమెను భావించానే! అసమావయిన ఈమె శక్తిసామర్థ్యాలను తెలిసికొనే అవకాశము ఇంతివరకూ కలుగలేదే! వా భాగ్యవశమచేరి ఇప్పుడా అవకాశము వదలుకొంటూ వచ్చింది." అనుకొంటూ పటరాని ఆనందముతో పడకమీదనుండి లేచాడు. ఇనుసుడించిన రోషా వేళముతో శత్రుసంహారము చేశాడు. ఆ విజయోత్సవాములో రక్తిజీదేని కొరికపైన చేయించిన మణికొస్తుభాన్ని యుద్ధానంతరము రక్తిజీదేని! ఇవ్వదలచిన అపూర్వకానుకను సత్యభామ చేని శ్రేమతో ఇచ్చి "సత్యా! ఈ విజయము నీదేనుమా!" అన్నాడు.

సత్యభామాదేని హృదయము ఆ కానుకతో నిండు చంద్రునిగన్న సముద్రమువలె పరవస్సు ప్రోక్కింది. తన రంగకొలాన్ని పతిఎదుట ప్రదర్శించగలిగినందుకు కాక—తాని సతీదు శుర్తించినందుకు ఆమె వివశురాలయిపోయింది.

వరకౌసుర వధానంతరముమాడులోకాల వాదూటపాకాయలుకాల్చి దీపమాలికలతో తమ గృహాల నలంకరించుకొని పండుగ చేసుకొన్నారు. ఆ విధముగా ఈ నాటికి భారతీయులు ఏ దేశములో ఉన్నా పండుగ చేసుకొంటునే ఉన్నారు. కొని లోకకంటకు దయన వరకౌసురుడు సంహరింపబడినందుకే కాకుండా, పరాక్రమకాలిని అయిన సత్యభామాదేని రంగరంగానలించి యుద్ధము చేయిగలిగినందుకు కూడా స్త్రీలు దీపావళిపండుగ చేసుకోవాలి. మహిళాసంఘాలు ఉత్సవాలు జరపాలి. వాస్తవానికి ఆ విజయము సత్యభామాదేని దయచే, మహిళలదికాదా!

గమనిక.

స్థలాభావంతో ఈవారం సాగరగర్భంలో సాహసయాత్ర, మంత్రాలు—నమ్మకాలు, స్వినూ శిర్షకలు, మృత్యుశిలీరేఖ నిలిపివేయకలసి వచ్చింది. విచ్చేవారంనుండి వాటిని యథాప్రకారం ప్రకటిస్తాము.

—సంపాదకుడు.

రుద్రమదేవి

రాజ్యం అరాజకం అయ్యే పరిస్థితిలో పడే బట్టలం నీ నాగుసాములు నెలు దిక్కులా, తిలలేత్తి మానున్నాయి, నాటం చూచి కాటువెయ్యడానికి సాక్షాత్తు ధర్మదేవుడే పగబట్టినటు ముఖం చాటు చేసుకొని తిరుగుతూఉంటే, ఏమీ పాలు పోవటం లేదు. తాను రాజసభలో యువ రాజు గుండ్రదేవుడే కావచ్చు; కాని ధర్మ వీరభద్రదేవుడిని, పాదదాసిగానే పూజించిందే ఆయనకు కేంద్ర అపచారం జరుగ నివ్వలేదే.

అపచారం అని ఆయన అభిప్రాయ పడేది, తాను యువరాజు కావడమే. ఇది తాను కోరి వేడి తెచ్చుకున్నది కాదు; నిండుసభలో రాజగురువుల నూదనపై, సభ వారి ఆమోదం పురస్కరించుకొని, మహారాజు గణపతిదేవుడు తనకీ పదవిని ప్రసాదించారు. తన సవతిమూడు మారినాడుడి ఇవ్వవద్దని తాను వాదించలేదు. తన మనుషుడు ప్రతాపరుద్రుడికి ఇచ్చితిరాలని పట్టుబట్టనూ లేదు. వాదించేవారు వాదించారు. ధర్మ, వారిహరుజేయువరాజు చెయ్యాలన్నాడు. 'కాదు మీ మునిమనుషుడు ప్రతాపరుద్రుడే యువరాజు కావాలన్నాడు తన అల్లుడు మనదేవుడు, కై నాచార్యుడు వీరభద్రుడు మారినాడుడే వెనక వేసుకోవచ్చు.

చివరికి తేలిం నేమిటి? తేల్పించెవరు? 'తుది నిర్ణయం రాజగురువులదే. వారు మన 'కేయోభిలాషులు' అన్నార మహారాజు గణపతిదేవులు.

"నిరయాని కే ముంది? రక్తస్పర్శగల గుండ్రదేవులకన్న యావరాజ్య పట్టాభిషేకానికి అర్హు లెవరు? ఆ న్యు ల వర్ణు లే" అన్నార రాజగురువు విశ్వేశ్వర కేంభు దేక గులు.

సభాసదులు యావత్తుంది ఈ నూదనకు ద్వాదశావలీ చేస్తే, మహారాజు దీనిని ఆమోదిస్తే, రాజగురువులు 'సభ మస్తు' అంటే, అందుకు బాధ్యురాలు తానా?

ఈ భారం వహించడం తనవల కాదని అని ఉంటే ధర్మదేవుడు ఆనందించిఉంటే

కాకతీయ సామ్రాజ్యాధిపతి ప్రతాపరుద్రుని శిరశ్చిల్పం [వరంగల్ కోటలోనిది]

వాడేమో. తను ఎలా ఆనగలడు? పెదలనిర్ణయాన్ని కాదనడమెలా? తనసామర్థ్యాన్ని, ఆత్మవిశ్వాసాన్ని కప్పిపుచ్చుకొని ఆనమర్థురాలని చెప్పకోవడానికి మనసావృతండా? ఆనమర్థులే, నిజాన్ని అంగీకరించలేక?

అయితే, ఇప్పుడు ఈనాడు, ధర్మ తనతో మాటాపలుకూ మాని చేయడం మహారాజు గణపతిదేవులు వ్యాధిగ్రస్తులై ఉండడం, రాజ్యంలో క్షేత్రకరణాలు, పాలుసరి లెక్కలు అప్పగించరాదని కట్టుకట్టారన్న వార్తలు, వాళ్ళు ధిమాకి, సాక్షాత్తు తన పతి పతిదేవుడి ముద్దతే కారణమన్న నూదనలూ ఇవన్నీ తన సామర్థ్యానికి పరీక్షలా? ఆడది రాజ్యమేలేనేమిటి మాదాం అన్న సవాలులా? ఇదే అదననని అటు దక్షిణ పాండ్య రాజు దండయాత్ర లకు ప్రకటించడం, అవంక మొగలిచెర్ల పరిపాలకుడికి అంత

లా నే, పొగర తి తిరుగుబాటుచేయ నీ పదిదం మాదా పరీక్షలేనా...

పరీక్షలయితే కావచ్చు అగ్నిపరీక్షలు మటుకు కావు...

నవ్వంగా నకాలంలో విడిచి ఎగుర్కొని పరిష్కరించకపోతే, ఈ చిన్న అల్లర్లు పెచ్చురేగి, కార్మిచ్చులే కావచ్చు ఈ సీతిలో తనను ఆదుకు నేనా రెవరు? తాను నమ్మ తగ్గవా రెవరు.

నమ్మతిగింవా రెవరో, తగ్గనివా రెవరో, తెల్పుకోలేని పరిస్థితిలో దుద్రిమకు కొత్త వార్తలు వచ్చాయి. ఫిర్యాదులు వచ్చాయి.

మండలాధిశ్వరులు (కలెక్టర్లు) భూమి క్షేత్రాల విషయంలో దొంగలెక్కులు వేసు స్సారట. కట్టుకట్టి రాజద్రోహానికి ఒడికడు తున్నారట. ముఖ్యంగా ఇందులూగి అన్నయ్యగారిమీద పరంపరగా పితూరీ చేస్తూన్న ఉత్తరాలు వచ్చిపడ్డాయి అవన్నీ జైనకరణాలు కుగుతుగా మార్చి, కల్ల బొల్లి అబద్ధాలతో నింపి, కుప్ప తిప్పలుగా గుప్పించినవని గుండ్రమకు తెలియకు. ఇప్పుడెవరికి నమ్మాలో మల్లా మామూలు ప్రశ్న ఎదురైంది. ఈ ఉత్తరాలు వ్రాసిన 'ఎవర్నో' నమ్మాలా, తన కొలువులో ఇన్నాసూ నమ్మకంగా పనిచేసిన ఫలానా ఫలానాలను నమ్మాలా?...అన్నయ మంత్రి లెక్కలన్నీ సకాలంలోనే తయారు చేయించాను దొంగలెక్కులు కాబట్టే, ఇంత ఖచింతగా వేళకి పూర్తిచేయించాడేమో...తనమీద సుకొద్దీ కష్టపడ్డావనే అనుకోరాదా?

కాని, గుండ్రమ ఆక్షణాన అలా అనుకోలేదు. అన్నయ మంత్రిని కారాగారానికి పంపించి, తాను దక్షిణ పాండ్యుడు కొప్పెరుంజంగడికి ఎగుర్కొనడానికి తరలి వెళ్ళింది.

సమగానికి తిరలివెళ్ళినందుమీదే, విజయ లక్ష్మితో చెల్లూపట్టాలు వేసుకొని తిరిగి వచ్చింది కొప్పెరుంజంగడిని హతమార్చి, ఇటు మొగలిచెర్లలో తిరుగుబాటును అణ

అమిత సౌందర్యము కొరకు

మీ చర్మమును యౌవనంగాను, ఉల్లాసితంగాను—
 ఖుభ్రంగాను, మనోహరంగాను ఉంచుకొనుదు. మనోహర
 మైన నహజ సౌందర్యమును రూఢిగా పొందుదు.
 “హేజ్ లైన్ స్నో” మీ చర్మమును చల్లగాను,
 కాంతివంతముగాను, సుందరముగా వెనర్చును.

“HAZELINE’ SNOW”

(TRADE MARK)

“హేజ్ లైన్ స్నో” (క్రికహర్క)

బర్మన్ పెర్కమ్ & కం. (ఇండియా) ప్రైవేట్ లి.మి.ఓ. బాక్స్ 290, బొంబాయి

ఈ నూతన ఆంధ్రప్రదేశ్
అవతరణ సమయమున అభినందనలతో
మే మొసగు నూతన ప్రచురణములు :

స్వయంసిద్ధ	3-0-0
డిటూ 2-వ భాగం	4-0-0
ప్రేమబాంధవి	3 0 0
బాల్యమిత్రుడు	1-0-0
ప్రేమచందు కథలు	1-8-0
సాహసిగోష్ఠి	1-0-0
గల్లీవీర	1-0-0
అంతరాత్మ	} 1-8 0 *
విశ్వనాథ సత్యనారాయణ	

పై ప్రస్తావనలన్నియు ఒకేసారి ఆర్డరించు
వారికి పోస్టేజీ ఉచితము.
కె. యస్. ఆర్. ఆండ్ సన్స్
బుక్ సెల్లర్స్, విజయవాడ - 2

అకాలనెల,
బిడ్డను తప్పకుండా
కామిర్-కుసుం
పిల్లలకు నూనెలో నాన్పుండి. విజయవాడ.
మౌనెత్తర క్షేత్రం, బంధుత్వమును, అపాయములకు
తప్ప తప్పదుమనసు సుగంధ మురాము
నాంటులకెస్
గిట్టెపుడు, గుండు
బాంచీలు, హైదరాబాద్ & విజయవాడ.

అన్నిరకములైన కేమేరాలు, ఫిల్ములు
గైరా ఫోటోగ్రఫీ సామానులు సరసమైన
దలకు.....
ఫోటో ఆర్ట్ సెంటర్
(లక్ష్మీ) చైలాపూర్.

రుద్రమదేవి

గార్చి మరీచచ్చింది. యుద్ధంలా ఆమె
రుద్రమకాదు; రుద్రదేవుడు...మూర్తిభవించిన
రుద్రుడిగా, తేరిమాడరాకుండా పోయి
పాగించింది. అదేది రాజకీయరంగం లోనే
కాదు, రణరంగంలోకూడా రాణించగలదని
నిరూపించింది.

ఇంకొకవంతు ఆమెకు అన్నయమంత్రి
యోగ్యుడా కొదా అన్న విషయమై తిర్కించుకొ
తీరిక లేకపోయింది. ఇంటికి పచ్చేసరికి
తీరికన్న అవసరమేమిక్కనగా కనబడింది
సమైక్యతకాకపోతే తిగనివాకపోతే
కొంచెం స్వపంగా తెలిసింది...

అన్నయమంత్రివారి రాజాపచార నేరా
కోపణచేసిన జైనులే, ఉత్సాహపేరిట
కుయుక్తులపన్ని రాజద్రోహానికి ఒడి
గట్టారు. రాజద్రోహిగా కారాగారంలో
ఉన్న అన్నయమంత్రి ఆ ప్రమాదాన్ని
నివారించాడు.

రుద్రమఅల్లుడు మహాదేవరాజు, నగ
రంలో పీఠాలు, సైనికులూ అంతా జైనుల
ప్రాయశాంతిపడి బండ్లకులై పోయారు.
వాళ్ళని విడిపించే పయతెవరూ? రుద్రమకు
కబురంపివా ప్రయోజనం ఉండదు. విడి
పించేభారం రాజప్రతినిధిగాఉన్న రుద్రయ్య
మీదపడినది. రుద్రయ్య రుద్రమదేవి
పెంపుడుకాకుండు. ఆసమయాన ఆమె మహా
కవి తిక్కన పోయూజుకి కబురంపి సమా
లోచన జరిపింది. కారాగారంలో ఉన్న
అన్నయమంత్రికి ఈభారం ఒప్పగించ
మన్నాడు తిక్కన.
రాజప్రతినిధి రుద్రయ్య ఇక సంత

హించకుండా సాహసించి, అన్నయను
విడిపించింది. తిక్కన్న, తానుకలసి శిక్షణ
ఇచ్చినకరణాలే సైనికులుగా అన్నయ శైవ
ప్రభావాన్ని భేదించి రాజబంధువులను చిర
విడిపించినాడు.

ఇంటికిరాగానే రుద్రమ, కొండలైవచ్చి
మందలై కరిగిన ఈకట్టాన్ని ఈ కథ వివి
అనందించింది. అంతలోనే కొండవంటి
మరోఉత్సాహం వచ్చిపడింది. దేవగిరి యాన
వుల నేనానాహిని ఓరుగంటి కోటమీదికి
నిరుచుకపడుతున్నదట.

అధైర్యంలాగే అలసటనుకూడా ఆమె
దూరాన ఉంచుకుంది రుద్రమ. ఈసారి,
అన్నయమంత్రి నేర్పినపాఠంతో అవిశ్వస
నీయులనుకూడా ఆమెదూరాన ఉంచింది.

నిజానికి 'అవిశ్వసనీయుల'లో చాలామంది
ప్రముఖులు, హరిహరదేవుడు మొదలైన
వాళ్ళంతా చాలా ఆమెదలదూరం నెల్లీ
యాదవులతోకలిసి తమ 'ఇంటి' మీదికే
దిండైలి వస్తున్నారు.

ఆ సమయంలో అంబదేవుడు నేనాధి
పత్యం వహించాడు. నగరరక్షణను అన్నయ
మంత్రికి ఒప్పగించి, రుద్రమ తిరిగి కత్తి
మాసి యాదవ నేనానాహినినిదాన విజృం
భించింది.

ఆంధ్రుల ప్రతాపానికి యాదవులు తాళ
లేకపోయారు. కలభాలవలె రాలిపోయారు.
రాలినవారు కాలికి బుద్ధిచెప్పారు.

అదేదని, తన కత్తిమానుర్యాలకు కంకించిన,
తనను వంచించి చూచిన పురుషపుంగవులతో
విసుగెత్తిన వీరవనితి రుద్రమ, ఈసారితో
తనదుట్టకక్కలకేకాక, చుట్టుపక్కల
రాజ్యాలకు కూడా తెలిసేలా తన నాను
ర్యాన్ని చూపి, తన ద్వారా స్త్రీజాతి ప్రతిభా
జ్యోతిని వెలిగించదలచింది. హరిహరున్న
యాదవులను వారి ఊరి వారిమేరలవరకూ
తరిమి తరిమి కొట్టింది. అక్కడ, వారి తిప్పి
దాలకు శిక్షగా, తన క్రమకు, అయిన ఖర్చు
లకు కోటి బంగారునాణాలు పరిచారం
పుచ్చుకొంది. విజయకంఠం పూరించి కోట
కొచ్చింది.

రుద్రమ, ఓరుగలు సీమనేలిన కాలం
అంతా ఇలా పోరాటాలతో, పోరపొచ్చా
లతో సాగలేదు. కొంతభద్రతలు సుస్థిరం
కాగానే, ప్రవాహిత కార్యక్రమాలపట్ల
ఆమె శ్రద్ధవహించింది. ఎన్నో సత్కా
ర్యాలు చేసింది. ముఖ్యంగా దేశంలో
ప్రసూతి సౌకర్యాలకోసం ప్రత్యేకం భవ
నాలు నెలకొల్పింది. అలా, ఆమె ఒక
ప్రసూతి కేంద్రానికి ప్రారంభోత్సవం చేసి
నటు ఆమె చేసిన కాసనాలలో ఒకటి నెలు
తున్నది.

కౌశల సంపదకు.

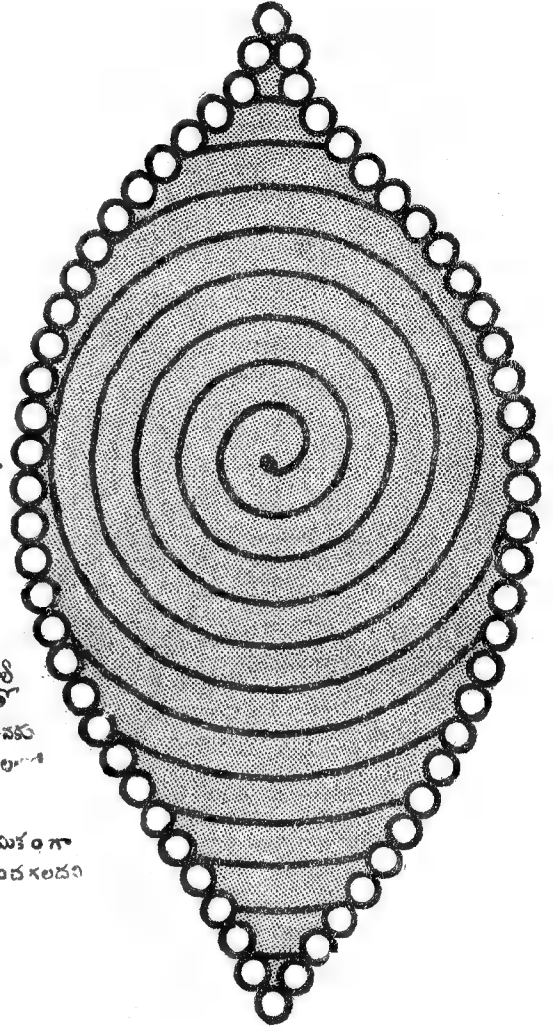
రీటా కుడుక్కకు బలమునిచ్చి, విగదిగ
లాడు విడుపాటి వెండ్రుకలను వెండు
లకు అద్భుతమైన హెయిర్ టానిక్. తల
వెండ్రుకలు రాలకు, నెరయకు,
కుండు, ఇల్లతం, నేనుకొడుకు,
ఇంకను తలవెండ్రుకలకు పంపించింది
వమన వ్యాధులకు రీటా ఆహారముగ
వనితయను. నెనకునేలు వాడి గుణ
మును బొందియున్నాడు. మీరుకూడా
నేననుకీ నే రీటా వాడుకు.

రీటా

హెయిర్ టానిక్

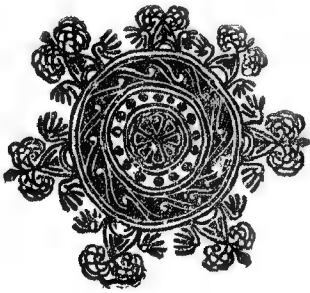

శింఖారావములు, నీయ శిల్పకళా చిత్తరువులు, దివ్య
జ్యోతుల మెరపులు, యిది అన్నీ శిండునవ్వలతో
నిత్యోత్సవాలు జరుపుకొనే ఈ సుధసమయమునకు
మేఘులు దిద్దుకవి మనముకూడా ఈ ఉత్సవాలలో
కలిసిపోయి ఆనందిస్తాం!

మాతృ సంకల్పరం, శాంతి భద్రతలనిస్తూ, హరిశ్రామకంగా
పురోగమించి, దేశ సౌభాగ్యాన్ని పెంపొందించగలదని
ఆదేశం!!

మహేంద్ర అండ్ మహేంద్ర లిమిటెడ్

బొంబాయి * కలకత్తా * ఢిల్లీ * మద్రాసు

PSM-66

★ ఆంధ్రజాతి జాతకథ ★

(8-వ పేజీ తరువాయి)

యజ్ఞపశువు దొరుకుతాడేమిని అన్నే
మీరి పాగాడు.

ఒకచోట అతినికి అజగరుడు అనేయుక్త
కనిపించాడు. అతనికి ముగరు కొడుకు
లున్నారు. పెద్దవాడు కునేపుయ్యుడు. రెండో
వాడు కునక్కేపుడు. మూడోవాడు కునో
లాంకూలుడు అజగరుడు కడు పెద్దవాడు.
మిటుంబాన్ని పోషించుకోలేనిస్థితిలో
ఉన్నాడు. అతనివద్దకు వెళ్ళి కోహితుడు
అతని కుమారులలో ఒకణ్ణి తనకు మారుగా
యజ్ఞపశువుగా ఇయ్యని అడిగాడు. అజ
గరుడు, అతనిభార్య అందు కంగీకరిం
లేను అప్పుడు కునక్కేపుడు ముందుకువచ్చి
“నేను రెండోవాణ్ణి. పెద్దవాడివివాది తిండికి,
కడపటివాడివివాది తిండికి మనుకారం ఎక్కు
వగా ఉంటుంది. నేను మధ్యముణ్ణి కనుక
నేను లేకపోయినా వా తిండిండులు
అంతగా బాధపడరు. కనుక నేను నీమారుగా
యజ్ఞ పశువునా” అని అన్నాడు. అజ
గరుడు మారుతపులను తీసుకొని కునక్కేపుని
కోహితుడితో పంపించాడు.

కోహితుడు తిండి వద్దకువెళ్ళి “వాకు
బదులుగా మరొక యజ్ఞపశువును
తీసుకుచ్చాను. యజ్ఞం చేయ్యి” అన్నాడు.
వారిక్కోలుడు దానికి ఒప్పు కున్నాడు.

బ్రాహ్మణ కుమారుడు యజ్ఞపశువును
దుక వరుణుడుకూడా ఒప్పుకున్నాడు.

కునక్కేపుని యూప స్తంభానికి కట్టి
నేరలు అప్పటివాకా ధైర్యంగాఉన్నా
మరణ పడుతుంటే సన్న ముపుకున్న
కొట్టి కునక్కేపుని భయంవేయసాగింది.
అప్పుడు దివిను తనను రక్షింపవలసిందిగా కరు
ణుని వరుణ మూర్తలలో ప్రార్థించేస్తూ
ప్రార్థించాడు. వరుణునికి మనసు కదిలింది.
కునక్కేపుని కట్టు విడిపోయాయి. అప్పు
డతడు విశ్వామిత్రుని దగ్గరకు వెళ్ళాడు. విశ్వా
మిత్రుడు దరిణి చేరదీశాడు. నేమూర్తలతో
దేవతలను మెప్పించినందుకు కునక్కేపునికి
దేవరాతుడనే కొత్త పేరు వచ్చింది.

విశ్వామిత్రుడు కునక్కేపుని తనతోకూడా
తీసుకుపోయాడు. తన మారుడు పుత్రులకు
పరిచయం చేశాడు. “ఇతడు మహాకృష్ణుడు,
పరోపకారార్థము స్వప్రాణములను త్యాగం
చేయడానికి సిద్ధుడయ్యాడు. మారిని
అన్నగా భావించి పూజించండి,” అని
పుత్రులకు కోరాడు.

విశ్వామిత్రుని కొడుకుల్లో కొందరు దేవ
రాతుని అన్నగా స్వీకరింపడానికి ఒప్పుకో
లేదు. తన అజ్ఞుడు వారు మన్నించనిందుకు
విశ్వామిత్రుడు డెంతో కోపపడ్డాడు. వారిని
వరధక్షితులగుదురుగాక అని కేసిం చాడు.

అలా కేపులైన విశ్వామిత్రుల సభలోనాకే
ఆంధ్రులు, పుండ్రులు, కబురులు, పులిం
దులు, మూతిములుగా ఏర్పడ్డారు.

వారిరేయి బ్రాహ్మణంలో చెప్పబడిన “
కథలో విశ్వామిత్ర కాపట్రుటంలో “కన్యకా
విశ్వామిత్ర స్వైకకేరింపుత్రా ఆకుపంచాక
వేదజ్యాయం పోమధుధందనం పంచాకేక్కు
నీయాం సప్తద్యి జ్యాయం పో వలేకులం
మేవితే తామ వ్యాజవారం తాన్యో ప్రజా
భక్షిక్షేతి ఏ వేందాః పుండ్రాః కబురా
పులిందా మూతిబా ఇత్యుదంత్యా...”

అని ఆంధ్రుల ప్రసక్తి ఉన్నది.
ఈ కథలో ఆంధ్రులు తిండిమాటను
తిరస్కరించిన వారి సంతానముడం, వారు
వరధక్షిణ జాతి వారవడిం గౌరవప్రదంగా
లేదు.

ఆంధ్రులు వరధక్షిణ చేసే వారికి
చరిత్రలో ఎక్కడా దృష్టాంతంలేదు. దైగా
అత్యంత శాగరివలై మహాపాహుళ్యము
వ్యాపించిన వారని, అతిసాధుశీలమైన వాని
ధర్మాన్ని అవహించారనీ, గొప్ప శిల్పు, చిత్ర
లేఖనశీలను పోషించారనీ, ఖండిభండంత
రాలకు తమ వాగధికతను వ్యాపించి కేరారనీ
చరిత్ర చెబుతోంది. కనుక విశ్వామిత్రుడు
కోషంలో అన్నమాటలు నిజంకావడమూ నే
కాయని మనం అర్థం చేసుకోవలసి ఉం
టుంది. కాక పోలే విశ్వామిత్ర సంతతి
వారు గనుక ఆయనకు ఉన్న సహజ నేకంలో
ఒక్క పాలు ఆంధ్రులకు కూడా సంక్ర
మించి ఉండవచ్చు.

ప్రభూ! దివ్యలేజోమయా! నీ
పవిత్ర కాంతి కిరణ ప్రసారముచే
దురంత విషాదాంధ్ర తమస్సులో
దురపిల్లడి నికృత మానవ హృదయాలను వెలిగించి
భయ సంకేతాలను, న్యేడవౌష్ణ్యాలను పారద్రావి
పావన కాంతి, సత్య, సౌఖ్యహర్షాన్ని మాపించుచు
పరిశుద్ధమైన జీవనాన్ని గడపాలంటే,
పరిశుద్ధమైన ఆచారం నానవులకు ముఖ్యావశ్యకం -
పరిశుద్ధమైన ఆచారం అంటే, కునీ
కుంభిలేగాక, రుచి, హితకరమైన సువాసనలతో
కూడుకొని ఉండాలి -
అట్టి రుచికరమైన, హితకరమైన ఆచారపదార్థములకు
60 నిమిష ప్రసక్తి చెంది

ఎల్. జీ. (L. G.) ఇంగువ నే నాడండి

నాణ్యమైన, పరిపక్వ ధరకు ప్రఖ్యాతి చెందినది
ప్రభువోలా దొరకును

లాల్ జీ గోధు అండ్ కో,

సొకార్ పేట

మద్రాసు-1.

హెడ్డాఫీసు: బొంబాయి.

పాండురంగ మాహాత్మ్యము

శ్రీ కృష్ణదేవరాయ సభాలంకృతులైన
కేశారి రామకృష్ణ మహాకవి కవిత్వ నిర
సచియంపబడినది, విలసిల్లు “పాండురంగ
మాహాత్మ్యము” అనియు పద్యకావ్యము
లముటికతో రాయలునైనా ముద్రితమైనది
వలదు 4 8 0

వరమానంద గురుశిష్యుల కథలు
కులభిక్షులో బాలరకు, వృద్ధులకు కడు
పుల్పించు కథాసంగ్రహము. వలదు 0 12 0
స్వరచిత్రామణి (స్వరకామ్రము)
అను వామాంతముగల యోగశాస్త్రము
ఆంధ్ర తాత్పర్యసహితము పద్యకామ్రము.
అనేకమైన అపూర్వ విషయములు కలవు
య 1 12 0

ఆంధ్రప్రదేశ్: — ఆంధ్ర కేళి పు
త్రాంధ్రచరిత్ర 1850 నుండి 1956 వరకు పుస్త
కముగా కులభిక్షులో బాలరకు, పెద్దలకు
దరియనట్లు వాయులబొమ్మలతో ప్రాయ
బడినది. య 0 8 0

ఆంధ్ర పబ్లిషింగ్ హౌస్,
నేపేరి, మద్రాసు - 7.

దీపావళి సౌభాగ్య ప్రేమలో

తార!

మీ కేశములను అందముతో
పెంపొందించుటకు—దీనిని వాడుడు

కేశోమా
కేశములకు
మాతన పరిమళద్రవ్యము

ఉచితము

కేశముల కేశోమా మృదులైన చైత్ర (మార్చి) నెహి ఉచితముగా పొందటకు, కి అలాంటి పోస్టు దిక్కులు సంపుట మీ పేరు పై పత్రములో పంపి బోపి, పోస్టు ఖర్చు 10.1. అలాంటి కి కి పంపండి.

డిప్టిబ్యూటరు: మెనర్సు

జి. కె. నాగ నాథన్, కర్నూలు
శ్రీ వెంకటేశ్వర ప్రైవేట్ కంపెనీ, రాజమండ్రి.
శ్రీ కంకా జవరత్ స్టోర్, శ్రీకాకుళం.

★ ఆ క్కన్న - మా దన్న ★

(16 వ పేజీ తరువాయి)

వచ్చాయి. మా దన్న గారు, కాకితేత కుర్రుల రేడు. అలాగని, పొదిరి లింగప్పని పంపించలేదు; వెల ఇచ్చి కొంటాం, పేనెడు బంగారపుగొలుసులు పంపించమని మామూలుగా కబురంపారు. కంపెనీవారు ఎగిరి గంటేసి, అవి తెచ్చిదిఖలు పరిచారుగాని, మూల్యం మాత్రం ససేమిరా ముట్టమన్నారు 1688 జనవరి 1 ఇంగ్లీషు సంవత్సరాది పేరు చెప్పి నాలుగు వందల పరచాలు కానుక పంపారు.

అనాడు, అవసరమున్న ఆంగ్లేయులకే కాదు; సర్వసర్వత్రా ఆబాలగోపాలం అక్కన్న మాదన్న మంత్రిద్వయాన్ని గౌరవించేవారు. పూజించేవారు. అభిమానించేవారు. అందరికన్నా ఎక్కువగా వారిపట్ల ప్రగాఢ విశ్వాసమూ, అంతటి ఆభిమానమూ గల వాడు తానీమ. (మంచిరాజు అని అర్థం.) ఏకచ్ఛత్రాధిపత్యంగా ఏలుబడి సాగిస్తూన్న ఈ పోషరద్యయం మహామంత్రి మాదన్న, కావాలస్కర్ (సేనాధిపతి) అక్కన్నలను చూచి కన్నెర్ర అయినవారు, కఠినిధాల తానీమతో చారిమీద పిటూరిలు చెప్పి, ముసుగు విరువ చూచారు. కాని విధలు రయ్యారు. అంతటి సుభృథన్న హంసం భారిది.

ఈ అక్కన్న మాదన్నలు నిజంగా అన్న తమ్ములుకొరని ఒక కథ...

మాదన్న గారింట అతిథులూ, ఆ అతిథులకు అతిథులూ కూడా దిగి, ఉన్నవాళ్లు ఉండి వెళ్ళేవారు. వచ్చేవాళ్లు వారితో, నిత్యం వేసేవి సరే తీసేవి సరేగా, నిత్యకల్యాణం వచ్చుతోరంగా కలకలలాడేది వారి గృహం. ఒకరోజున ఒకాయన ధనువుగా వచ్చాడు. ఆ వచ్చినవాడు పది రోజులు అయినా అలాగే ఉండేసరికి అంతా, అతిథి ఈ ఇంటివారి యంధువనుకున్నాడు. మాదన్న గారు తన భార్యచేత చుట్టమనుకున్నారు. పదిరోజుల ముఖపరిచయాన్ని పురస్కరించుకొని, అయిన తనకన్న పెద్దవాడుగదా అని, మాదన్న గారాయన్ను అన్న గారూ అని పిలవేవారు. అదిచూచి, భర్తకు వేలవిడిచి చుట్టంకొబ్బరిని మాదన్న పంతులుగారి భార్య అనుకుంది. ఇలా కొన్నాళ్ళయ్యాక, భార్యాభర్తలొకనాడు ముచ్చట్లాడుకొంటూఉండగా అక్కన్న గారినివయం ప్రస్తావనకు వచ్చింది. అక్కడ తోనే అసలుసంగతి లేచిపోయింది ఇదేదో కనుక్కోవాలని కుతూహలం కలిగింది మాదన్న గారికి.

“మీరు మా కేతువు తారన్న గారూ” అన్నాడు మాదన్న గారు.

“మీ రన్నదే అన్న గారే జాతా,” అన్నా రక్కన్న గారు.

“నా ఎరికన, నాకు అన్న రేతరూ ఉన్నట్టు లేదే...”

“నా ఎరికన ఉన్నారంటే... మీరూ నేను పెత్తలి పింతలి విడలం. మా అమ్మ జ్యేష్ఠాదేవి; మీ తల్లి కనిష్ఠాదేవి (లక్ష్మి)” అన్నాడు అక్కన్న గారు. సప్తమా.

ఇది కేవలం కథే అని భావించవచ్చు. అక్కన్న, మాదన్నలు నిజంగా సహోదరులే. వీరింటిపేరు పింగళివారు. భారవాన్య గోత్రము. వీరి తండ్రి భానోజీగారు. తిరి భాగ్యమృగ కవి, పింగళిహారన గౌరము గోత్రమడు అయినందువల ఇంటిపేరునుబట్టి వారు పిరు బంధువులని చెప్పలేము.

ఇటు కళింగంనుండి అటు పుదుచ్చేరి తరకూ వ్యాపించిన గోల్కొండ రాజ్యాన్ని 29 ఏళ్లు (1658 నుండి 1687 వరకు) పాలించిన తానీమ అబూహసన్ కుతుబ్ కాహీ ఎగిర మాదన్న గారు ప్రధాన మంత్రిగాను, అక్కన కావాలస్కర్ గారు కొలువు చేశారు. అయితే, అక్కన్న సేనాని అయినది 1682 లో నని, తానీమ అప్పట్లో సేనానిగా ఉన్న మహమద్ ఇబ్రహీంను తొలగించి వీరికిపని నిచ్చారని చారిత్రక కాధారాలవల్ల తెలుస్తున్నది.

మాదన్న గారు అనాడు అత్యంత సామర్థ్యంతో, దక్షతతో గోల్కొండ రాజ్య రథాన్ని నిరాఘాటంగా ఎడవారు. ఔరంగ జేబుకు అందకుండా ఉండాలన్న సంకల్పంతో, ఈయన తానీమకు, శివాజీకి స్నేహం కలిపారు. శివాజీ మరణానంతరం, ఈ మైత్రి చెడకుండా, శివాజీ కుమారుడు సంభాజీతో కూడా మైత్రి కుదిర్చారు.

మహారాష్ట్రులతోనే నెగ్గుకు రాకే తిప్పలు పడుతున్న ఔరంగజేబు ఈ మైత్రి చూచి మండిపడి అనేకసారు గోల్కొండ పైకి దండెత్తి వచ్చాడు. మహామంత్రి మాదన్న, కావాలస్కర్ అక్కన్న గోల్కొండ కోటలో ఉన్నవాళ్లు గోల్కొండకు ధోకాలేక పోయింది.

కాని, లోలోపల కుట్రలు సాగాయి. సేనానిగా పదవీచ్యుతుడైన మహమద్ ఇబ్రహీం అక్కన్నమీద పగపట్టాడు. తొటి తురుష్కులలో దుచ్చరిచారం చేసి, బలంకూడ దీయసాగాడు.

ఈ ప్రచారం, రాజాపై కొత్తగా బయల్ పడుతున్న కత్తిడి గమనించి అక్కన్న మాద

న్ను తాను తానీమకువచ్చుచెప్పి ఆ కోరికనుండి వెలపు రీసుకున్నాడు.

ఇటు ఔరంగజేబుకూడా ఈ “కేతుని కేతుడు” ఇబ్రహీం పట్టినపగను సదిస్ నియోగం చేసుకున్నాడు. అరబ్బీ కొంత దుచ్చరిచారం చేశాడు. శకుయంరాగానే, గోల్కొండ తానీమ, కాఫర్లను మంత్రులుగా పెట్టుకున్నాడనీ, మహమ్మదీయ మత సిద్ధాంతాలను ఆతిక్రమించాడనీ నెపాలు చూపి, దండెత్తాడు.

చివరకు గోల్కొండ సేనను నడిపినవాడు మహమద్ ఇబ్రహీం. అతడు, అదను చూచి, స్వామిద్రోహానికి ఒడిగట్టి, ఔరంగ జేబు సేనలో చేరిపోయాడు తన దండుతో.

తానీమ ఓడిపోయాడు. ఓడినట్లు ఒక్క కున్నాడు. ఒక్కకున్నట్లు ఔరంగజేబుకు పత్రం వ్రాసి ఇచ్చాడు.

అనాడు అక్కన్న మాదన్నలు అక్కడ లేరు.

కొద్దిరోజులతరువాత నాగసరిలోకంలోనే లేరు. తానీమ ఓటమితో చెలరేగిన అల్లర్లను అడుపెట్టుకొని, అక్కన్న మాదన్నల కేతువులూ, వారినికూడా హత్యచేశారు.

(తాంబీలు: పాదరావాడు, విజయవాడ.)

END GREY HAIR

రంగులనుచూచి మోసపోవద్దు. అది తాత్కాలికము మా సువాసనగల “హిమ కల్యాణ్ అయిల్” అనేక వనమూలికలతో ఆయుర్వేద పద్ధతిలో తయారైనది 80 సం॥ల వయస్సువరకు వెండ్రుకలను వర్లగా వుంచును. ఇదిగాక మెదడుకు చలవనిచ్చును. ఉన్మాదము, తలనొప్పి వగైరా జబ్బుల రాలియెడు. జ్ఞాపక శక్తిని కంటిచూపును పుద్ధిచేయును. కొద్దిగా నెరసివుంటే ఒక సీసా రు. 3-8-0. 3 సీసాలు రు. 9-0-0. వగము నెరసివుంటే ఒక సీసా రు. 5-0-0. 3 సీసాలు రు. 12/- పూర్తిగా నెరసివుంటే ఒక సీసా రు. 7/- లు 3 సీసాలు రు. 18/- య

కోడివారికి పూచీ యిచ్చెదము.

Sri Kalyan Aushadhalya
(A. P.) POKORARI (Patna)

(14 వ పేజీ తరువాయి)

కైవారా లాగిపోయాము. కాని స్కంధా గారంలో అక్కడక్కడ వేటకుక్కల అరుపులు, పరిచారకు టూ ఇటు మనులుతున్న నందడి కూతల మందగించలేదు.

ప్రతాపరుద్ర మహారాజు మేలుకొని వ్యయంభూతవస్త్ర పరికరాలు నెయ్యదిగా వాలునవై పుల్ల పరికించి చూచాడు. శిష్యాగార ద్వారంలో పరిచారకులు దోసెలలాగి నిలుచున్నారు. తిరిగి స్కంధావారం కొంతవరకు సదుమణిగింది.

అంతలో మేఘ గంభీర వ్యవరంతో ఒక

శ్లోకం వినిపించింది. ఒక గంభీరవ్యవరంతో వినిపించినా ఆ వ్యవరంలో రెండు గొంతుల కేళిభవించినట్లు మురించింది మొట్టమొదటగా ప్రతాపరుద్రదేవుని కా శ్లోకం స్పష్టంగా వినిపించలేదు. కాని అనే శ్లోకం మళ్ళీ మళ్ళీ మారుమోసింది: దానితో అది మస్పష్టంగా అతని క్రుతి కుమారంలో ప్రతి ధ్వనించింది.

“నవలక్ష్మి ధనుర్ రాధినాథే
పుణిపీఠం కాసతి వీరకాండనీ
అభివర్తిత మగ్రహార పీఠా—”

“నవలక్ష్మి ధనుర్దలకు అభినాయకు రైవ

టువంటి వీరప్రతాపరుద్రదేవ నహిపతి పృథివీ పరిపాలన చేస్తూ ఉండగానే, అగ్రహారాలకు వలదులిన పీఠ కలిగింది.”

అదీ = శ్లోక తత్వరంగం! ఆ శ్లోకం విన్న వివగానే మహారాజు నిలవునా నిరయిపోయాడు! తన ధర్మపరిపాలనలోనే అగ్రహార పీఠా? బ్రాహ్మణాగ్రహారాల కన్నే కమాన్యాలిచ్చి విద్యవృద్ధుడుని విడుదల చేసింది తన రాజ్యంలోనే అగ్రహార పీఠా? ఇదేమిటి దురన్యాయం?

అని మహారాజెంతో విచారించాడు. తన దండనాయకులనలనో లేక ఇంకా ఇతర అధికారులనో విశ్వేశ్వరాగ్రహాపీఠం కనరికో విడు అన్యాయం జరిగి ఉండవచ్చుననీ, అందువలన వా రెవరో అవిధంగా అక్రోశిస్తూ ఉండవచ్చుననీ అనుకొన్నాడు. వెంటనే నిలుచున్న పాటుగా తేతలే నాయనింకారిని పిలిపించవలసిందని ఆజ్ఞాపించాడు. తేతలే నాయు డక్కడికివచ్చి చేతులు జోడించి సవినయంగా ప్రతాపరుద్రుని కంటేడు నిలబడ్డాడు. మహారాజు వెంటనే ఆమెుర విషయం విచారించవలసిందనీ ఆమెుర పెట్టేవారిని తన ఎడట నిలబెట్టవలసిందనీ ఆజ్ఞాపించాడు. పరిగా అనే సమయంలో మళ్ళీ ఆ అక్రోశం వినిపింది. వెంటనే తేతలే నాయకు డక్కడినుంచి నిష్క్రమించాడు.

మహారాజు తిరిగి కొంతసేపు విశ్రమించాడు. తెల్లవారేరికి స్కంధావారంలో ప్రత్యేకంగా ఏర్పాటుచేసిన కొలువు కూటంలో క్రమంగా తేతలే నాయకుడు, అరివి వెనక వెనక ఒదిగిపోతూ చేతులు కట్టుకుని నిలబడి సోమయాత్రులకు ప్రణామం చేయడం మరొకరి సేవలో విద్యావాళుడు కూడా శిష్యుడు భీమేశ్వర కిర్రుమ వెంటబెట్టుకుని అక్కడికి వచ్చాడు.

ప్రతాపరుద్ర డక్కడికి విచ్చేయడంతో అందరు సవిషయంగా తిలుగు వంచి ప్రత్యుత్తర ముర్యాదలు జరిపించారు. మహారాజుకు ముఖాపస విని ముచ్చందం కలిగింది. విశ్రమించినవరకాత తేతలే నాయకుడు సవిషయంగా విజృంభి చేశాడు:

“ఏరినవారి కింధంగా ముస్తాపం కలిగి దినవార మేనామే అని మేమంత చాలా నొచ్చుకంటున్నాము. ఇంతకీ ఏమి జరిగిందంటే తిరింగడకం అంతటా పేరుమోసి విద్యావాళ విద్యాంకులు తమ దర్శనార్థమై విచ్చేసినప్పుడు మన అగ్రహారం కరణం సోమయాత్రులు వారి విద్యార్థు ఎంతటిదో తెలుసుకోలేక వారిని కొంచెం కించపరిచారట. కానదానికది గొప్ప విద్యవహారమే! అయితే కవిత కట్టలు కట్టుకునే కరణాలకు

దీపావళి పండుగకు శృంగారవంతంగా తయారగుటకు

దీపావళి కొఱాని హిందూ దేశ మంతయు భౌగోళికవతర యుక్తి మహా లక్ష్మిని పూజయ్యెదర్ప యుచ్చించుచుండును.

ఆ సమయములో మీ ఆలోచనలు, ఊహలు ప్రతాకకవంతముగా నూ, అందముగాను మండుటలో ఆశ్చర్య చేమియు లేదు. అటులనే మీ దృష్టి ఆఫ్ గన్ స్పృ మిదకు పోవుటలో అది ఆశ్చర్యము కానేరదు మీరు కలుగుంటున్న అందమును పెంపొందించుటలో మీకు నిజము చూపించగలదు.

ఆఫ్ గన్ స్పృ అందానికి సాధనాలు

తయారు చేయువాడు:

ఇ. ఎస్. పటన్ వాలా,
బొంబాయి - 27.

OPHIS APOL

83 P. D. 1956

విద్యార్థుడగుడలేం తెలుస్తాయో తమరికి శ్రమ కలిగించవలసి వస్తుందనే భయంచేతనే అమాత్యుల విధంగా చేశారట! అపరాధం మన్నించవలసిందని వారు విన్నవించుకొంటున్నారు. అని శేతాశవానుడు సోమయామాత్యుణ్ణి నమర్చి సమర్థించవట్లుగా సమర్థించాడు.

మహారాజా దృష్టి అలవోకగా ఒకమాట సోమయామాత్యుని వైపు తిరిగింది. అమాత్యుడు తలవంచుకున్నాడు.

“మహాప్రభూ! వారి విద్య తైంతిటిదో తెలియక నేను వారి యొడల అనచారం చేసినమాట నిజమే! అయితే విశోధనమయిలో తమ కవచసరంగా శ్రమకలుగుతుందనే సంకోచం వలన నేనలా వ్యవహరించాను.”

విద్యావాధుడింతో ఒక కంటకని పెట్టి చూస్తూనే ఉన్నాడు. శేతాశవానుడు నిందంతో నెమ్మదిగా అపమీద తోసివేసున్నాడని ఆకలిచుకున్నాడు. ప్రతాపకుడుని వైపు తిరిగి విద్య విన్నవించబోయాడు. అది కనిపెట్టి శేతాశవానుడు డడ్డుపడ్డాడు:

“మన సోమయాత్యు లేదో తెలియక తప్పు చేశారనే అనుకుందాము అయితే విద్యావాధ విద్వాంసులంతిటి వారు తొందరపడి తమ ధర్మపరిపాలన కంటికి

కళంకం ఆపాదిస్తూ అనిధంగా — విద్యల్లోకంలో కాళ్ళతం గా నిలిచిపోయే శోకం రచించడం మాత్రం భావ్యం కాదేమో అనిపించింది. అపైస తనుచి త్రం!”

అని అతి విషయంగా చేతులు కట్టుకుని నిలబడ్డాడు. దానితో విద్యావాధుని శిశువో తిరగలేను. రామయామాత్యుడు, శేతాశవానుడు కలిసి చివరి కిందితో తన మీదికి తీసుకువచ్చారని గ్రహించుకొన్నాడు. దర్శనం ఇప్పించకపోవడం అపరాధమే అని వారంతలవారే అంగీకరించి నష్టానికి ప్రత్యేకంగా వారిని నిందించవలసింది ఏమి ఉంది? ఒక్క నిమిషం ఆలోచించి అతి సుంధనగా ఒక చిరునవ్వు వచ్చారు:

“మహాప్రభూ! ఎంత శ్రమపడినా తమ దర్శనం కాలేజీ అనే కించకొద్దీ తెల్లవారుగూమున నేను, నా శిష్యుడు కలిసి ఆ శ్లోకం అంత గంభీరంగా పఠించాము. అయితే అంతా అసంపూర్తి శ్లోకమే! శ్లోకం అంతా పూర్తిగా చదివితే దానిలో తమ కీర్తి ప్రశంసే గాని అపకీర్తి ప్రస్తావనే లేదు! శేతాశవానుని గౌరవసరంగా వానిద నిందమాపుతున్నాను! అంతే!”

“అయితే ఆ శ్లోకంలో అగ్రహార పీఠ ప్రస్తావనే లేదా?”

కాన్యాసర్దు కావలెను

నెల 1 కి రు 100 నుండి 800 వరకు తీరిక కాలములో పెట్టుబడి పెట్టనక్కరలేకుండా సంపాదించండి. వివరాలు ఉచితము.

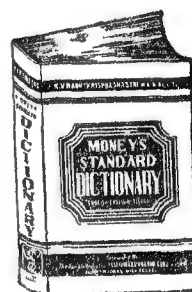
GIRSON KNITTING WORKS,
LUDHIANA (31).

నారసింహ లేవ్యాము

అంగారతో చేరినది. మేహము రక్షక, వివృతమ వగైరా హరించి నలము రక్షవృద్ధి కల్గిండును. 20కు. కట్టి రు. 3-4-0 పోస్టేజీ అ 1-1-0 పి. పి. పి అండ్ కో, (అయిర్వేద సమాజం) పెరిదేవి (పోసు) — నెల్లూరుజిల్లా.

MONEY'S DICTIONARY

(English-English-

Telugu)

BIGSIZE

20,000 పదములు!

424 పేజీలు!!

నల రు. 8/4/-

పోస్టేజీ రు. 1/2/

A. S. MONEY

& Co.,

14, Sambier st, MADRAS-1.

గెలవండి

రజపర్వ నెం 1692

32,000

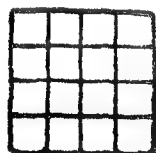
గెలవండి

పోటీ నెం. S A

మా సీలు అఫిషియల్ కి సోల్యూషన్ (ప్రిమియర్ బ్యాంక్ ఆఫ్ ఇండియా లిమిటెడ్, మద్రాసు వారివద్ద ఉన్నది. వారి అఫి కారముతో అదీ ప్రకటించబడును. ప్రథమ బహుమతి అలోక రెక్క రు. 18,000. రెండవ బహుమతి మొదటి రెండు రైసులు కరెక్టు రు. 6,000 మూడవ బహుమతి మొదటి ఒక రైస్ కరెక్టు రు. 4,000. నాలుగవ బహుమతి మొదటి రెండు నెంబర్లు కరెక్టు రు. 2,500 (నూకీ సోల్యూషన్ ప్రకారం నిలుపుగా, అడ్డంగా వుండవలెను.) ఎక్కువ ఎంట్రీలు పంపినవారికి రు. 1,500 ప్రత్యేక బహుమానము.

అలోక రెక్కగా పంపినవారికి రి. వి. జి. సి. రేడియో నెం. సి. సి. 5149. అదనపు బహుమానము. Key S. No. G. (పూర్తిగా అలోక రెక్క పంపినవారు ఒక్కరికన్న ఎక్కువగా నున్నచో బహుమానపు విజయ సమానము 42 పంచుకును.

80

అఖిరు తేది 9-11-56

ఫలితములు 15-11-56

ప్రనేశి గునుము: ఒక ఎంట్రీకి రు. 1/-; 4 ఎంట్రీలకు రు. 3/-; 16 ఎంట్రీలకు రు. 10/-
80 ఎంట్రీలకు రు. 25/-; 100 ఎంట్రీలకు రు. 41/.

సోల్యూషన్ చేయవలసిన విధానము:- ఈ పదరములో 5 నుండి 20 వరకు గల అంకెలు నిలుపువా అయినా అలాగా అడ్డముగా ఎటు కూడినా 50 వచ్చేట్లు చేయాలి ఒక అంకె ఒకమార్తే వాడాలి. సాదా

10	11	17	4
5	10	14	7
12	9	3	18
15	6	8	13

కాగితముమీద ఎన్ని ఎంట్రీలైనా పంపవచ్చును. ప్రతి ఎంట్రీకింద, పంపేవారి పేరు అడ్రసు అంకెలు స్పష్టంగా పెద్ద అక్షరాలతో ఇంగ్లీషులో వ్రాయాలి. సోమ్యు ఇండియన్ పోస్ట్ ఆర్డరుగా, లేక మనియార్డరుగా పంపాలి. మనియార్డరు రకములు యెంట్రీల వెంట పంపవలెను. ప్రతి మనియార్డరు ఫారమునకు జరిపరాదు మాసములో సోమ్యు పంపువారు తన పేరు, అడ్రసు ఇంగ్లీషులో వ్రాయవలెను. “వనూలును బట్టి బహుమతుల సోమ్యు మార్చుచుండును.” పే నేజరు తీర్మానము ఆఖరు, చట్టబద్ధమైనది. 0-4-0 పోస్టు స్టాంపులు. పంపి వచ్చో పోస్టులో ఫలితముల లిగు పంపబడినా మా ప్రత్యేకరూల్సు, పేరములు బాగా తెలిసినవారేపోటీలో పాల్గొనాలి. ఎంట్రీలు పంపవలసి అడ్రసు:-

STAR Syndicate, 8-A, Savarimuthu Street, Madras-1.

బహువ్రీహి

అన్నాడు మహారాజు అంతా ఆశ్చర్యపడి.
“ఇదిగో! ఆ శ్లోకం అంతా చదువుతున్నాడు. అలరించండి!”

అని విద్యావాగు డా శ్లోకం అంతా తూర్తిగా చదివాడు:

“నవలక్ష్మీ ధర్మర్థ రాధివాళే
పుధిని కాసతి వీరద్రువదేవే
అభవ త్పర మగ్రహార పీఠా

కుచకుంభేషు కురంగలోచనావామ్”

ఆ ఖరి పాదం చేర్చి చదవడంతో ఆ శ్లోకం అర్థం అంతా తానుకొనబోయింది.

“వీరప్రతాపద్రువ మహీపతి పుధిని తరి పాలిస్తాడగా కురంగలోచనలైన అంగలల కుచకుంభములమీది అగ్ర. చోరాలకు - అంటే ముందున్న ముత్యాల హారాలకు - పీఠం కలిగింది.”

అని మాత్రమే అర్థం వచ్చింది. ఆ చతుర్థార్థం గ్రహించిన మహారాజు విద్యావాగుని కరితాళ కై కానందించి అతన్ని అనేక విధాల ప్రశంసించాడు. చివరికి శేతాళ నాయనికీ, రామయామాత్యునికీ కూడా ఆ శ్లోక అర్థం బాగున్నదనక తప్పలేదు. ఇక చేసేదేమిలేక వారు కూడా విద్యావాగుని పొందికత్వ ప్రశంస ప్రారంభించారు మహారాజు విద్యావాగునికొక ఎన్నో బహుళాభిషేకం లందించాడు: “విద్యావాగ విద్యాంసులకు విశ్వేశ్వరగ్రహారంలో నిష్ఠా క్రియలమైన పదిపుట్టు సుత్రేత్ర ఖండిక సర్వకర పరిహారంగా ధారాదత్తం చేయ్యవలెనని నిశ్చయించాము.” అని శేతాళ నాయనివైపు చూచాడు. శేతాళ నాయకుని సోమయామాత్యునివైపు చూచాడు. సోమయామాత్యుడు తడుముకోకుండా వెంటనే కమాధానం చెప్పాడు.

“మహాప్రభూ! అగ్రహారంలో మన తటాకోత్తర భాగంలో ఉండుకున్న పది

పుట్టుభూమి సాక్షాత్తు బంగారంపంజే సుత్రేత్ర ఖండిక! అన్నాడు.

“అయితే శేత్రుదయం అనేవారికి ధారాదత్తం చేస్తున్నాము.”

అని మహారాజు విద్యావాగునికంతో ఆనందంగా విడోలిచ్చి పంపించివేశాడు. ఆ సమయంలో శేతాళ నాయకుని, సోమయామాత్యుడు ఒకరి మొహం లోకలహమకుని చిరునవ్వులు నవ్వుకున్నారు. ముగ్ధుని అడయమే ప్రతాపగ్రామం విద్యావాగునికొకభూమి అంతా ధారాదత్తం చేసి వేల లలగంతో సహా గోదావరిదాటి వెళ్ళి పోయాడు.

మహారాజు చేసిన ఆ ఆఖరిక సత్కారానికి విద్యావాగు డెంతో ఆనందించాడు. “తిరింగ ప్రభువుల విద్యావరణ ఈ నాటిదా!” అని కాకతీయ మహారాజుల కదావ్యత ఆకాశానికి ఎరిచాడు.

మహారాజు గోదావరిదాటి వెళ్ళిపోయిన మరునాడు తనకు ధారాదత్తం చేసిన సుత్రేత్ర ఖండిక అంతా ఒక్కమాట కల్లారాయాను కోనాలని ఉబలాటపడ్డాడు. నిష్ఠుడు భీమేశ్వర శర్మతో కలిసి అక్కడికి వెళ్ళాడు.

అది ఆకాశమంత వెలుపు అప్పుడప్పుడే రికసించిన తామరపూవులతో కలకలలాడుతూ వేయి చేతులతో అతని నాచోదవిస్తున్నట్లు కనిపించింది.

విద్యావాగుని ఎంతో సంతోషంతో వెలుపుకట్టే దానికి ఉత్తరదిక్కుగా తీసుకు తన భూభాగం అంతా జాగ్రత్తగా పరిశీలించుచూ ఉన్నాడు. ఆ ప్రదేశం అంతా చూడగానే అతని నవ్వుకులూ కుంగి పోయాయి! అతనికెదురుగా కనిపించిన పది పుట్టుభూమి చాలాకరకు వట్టి చదిటిగర!

అది చూడగానే అతనికి సోమయామాత్యుడు చేసిన ద్రోహం అంతా కళ్ళకు కట్టి వచ్చేదటగా ప్రత్యక్షమైంది! ఎక్కడో రెండు మూడే: రాలలో మాత్రం కొంచెం మెట్టవ్వవసాయం పాసుకొంది. అంతే! మర్యాదక్షిణంగా తిరిగిచూచాడు.

తటాకానికి దక్షిణదిక్కుగా కనిపించిన పదిపుట్టుభూమి నిజంగా బంగారుపంజే సుత్రేత్ర ఖండిక! ఆభూమి చూడగానే విద్యావాగుని కళ్ళలో నీటికన్నీరంతా ఆవిరిగా మారిపోయింది.

“రామయామాత్యుడు నాకొంపనివైపునా కవ్యేకాడు! అలాంటి గోముఖన్యాయంతో పెలుకున్న బలవద్విరోధంతో నా కింకటి దుర్గతి పట్టింది.”

అది అలాగ కుమిలిపోతున్న విద్యావాగుని కిక కాదాడలేదు. అయినా భీమేశ్వరశర్మను వెంటబెటుకుని సోమయామాత్యుని దగ్గరికి వెళ్ళిపోయాడు. అమాత్యు డతని నెంతో ఆప్యాయంగా గౌరవించాడు. ఎక్కడా చెప్పు చెవిర లేను!

“మీ కంటి మహావిద్యాంసులకు మే మేమనిమని చెయ్యగలం! ఇదిగో మహారాజా ను మతితో శేతాళ నాయనింగారు స్వయంగా చెప్పించిన తామ్రకాసం! చిత్రించండి! దీనిలో తటాకోత్తర ఖండికలో ఉండుకున్న పదిపుట్టు భూమి మీకు ధారాదత్తం చేసినట్లుంది ఇది స్వయంగా మహారాజే వేయించిన తామ్ర కాసం! దీనిలో మా ప్రమేయం ఏమి ఉంది?”

ఆ మాటలతో విద్యావాగుని తలకొటి వేసినట్లయింది. కాని ఆ తామ్రకాసం చూచిన తీరులో అతని కేదో స్పృహ చింది. వెంటనే భీమేశ్వరశర్మను వెంటబెట్టుకొని తటాకానికి దక్షిణంగా ఉన్న భూభాగంలోకి వెళ్ళి అక్కడి పాలికొప్పులతో ఆ భాగంలో పదిపుట్టు భూమి మహారాజు స్వయంగా తనకు ధారాదత్తం చేశారని ఇక వారెవరూ తనకే పాలికొప్పులుగా వ్యవహరించాలని ఆజ్ఞాపించాడు.

వారంతా మహారాజు సత్కారకళ విన్నారు. అందుచేత వెంటనే సరేని అంగీకరించారు. ఆవిషయం వల్ల వల్లగా సోమయామాత్యుని చెవిలో పడింది.

అది వినినవగానే అతడు విద్యావాగుని దగ్గరికి వచ్చాడు. లేని దురహంకారం తెచ్చి పెట్టుకుని విద్యావాగుని లేది రించాడు:

“మీకు ధారాదత్తం చేసినది ఉత్తరఖండం గాని దక్షిణఖండం కానేకాదు! మీకు చేసింది క్షణం దుర్మకమణం! వెంటనే అక్కడినించి తొలగబోతే ఈ వ్యవహారం

రుతుక్రమం ఆలస్యమైతే

విచారవడవద్దు వేరొందిన దేవి ఏల్చు వాడంది. ఇండియాలోను, విదేశాలలోను ఈ ఏల్చు వాడిన వారు అయితరంగా అనేక యోగ్యతా ప్రక్రమాలను నందిస్తున్నారు. మానవ నయ: “దేవిఏల్చు”, ముఖ్యంగా ఆలస్యమైనా, క్రమంగా కాకపోయినా, వాడల్లాగేనా, లేక అగిరియిన ఐహృ మరయు అమెరికయా, దిన్ మె నోరియా, యుకొరియా మొదలైన అన్నిటికీ దేవిఏల్చు భాగంగా గుణం ఇచ్చును ఖరీదు: పూర్తి కోర్పు 11/- నగం కోర్పు 14 మాత్రం రు. 8-8-0 (ఏ. పి. ఏ. అదనం) ప్రతివోటా దొరకును.

సీనుఆండ్రికంపెన్సీ, 28 K. కాండవాయ గ్రామజిప్పి, కండయూర్ పేట, మద్రాస్-2!
(Advt Permitted under G. O. Ms No 1121, Health.)

యావత్తు మళ్ళీ మహారాజులు గారిదాకా వెళ్ళిపోతుంది బాగ్రత్త!"

విద్యావాధుడు మండిపడ్డాడు
 "నీ దిక్కున్నచోట చెప్పకో! నేను చేపింది దురాక్రమణం కావేకాదు! నీవు చేసిన ద్రోహానికి సరిగా తగిన శాస్త్ర తిరి వీందా?"

"ఏమయ్యాయ్! నా మాట విను! ఇది ధర్మం కాదు అవినయంగా ఆనంది పాలై పోతావు నుమా!"

"బాబో! ఇంతా చేసి ఇంకా ధర్మ పన్నా లేకరవు పెడుతున్నావా?"

అని విద్యావాధుడు డిటెన్షన్ కమిషి కోట్ల కాదు సోమయామాత్యునికి కావలిసింది అజ్ఞ! వెంటనే ఆ వ్యవహారం అంతా మహారాజు వెంటనున్న శేతాశనాయని వరకు వెళ్ళిపోయింది నాయుడిది చల్లగా మహారాజు చెవిలో వేశాడు

విశ్వేశ్వరాగ్రహారం అంతా విద్యావాధునికి సోమయామాత్యునికి మధ్య చెలరేగిన వివాదంలో అట్టుడికిపోయినట్టుడికిపోయింది అగ్రహారంలోనివారంతా ఏకగ్రీవంగా విద్యావాధునికే తప్పన్నాడు అమాత్యునికి తనకు ఒడకపోతే ఆపగ మరొకవిధంగా సాధించుకోవాలిగాని అలాగ దురాక్రమణం చెయ్యడం చాలా తప్పుని ఖండించారు

ప్రతాపరుద్ర మహారాజు మృగయా విసేదం ముగించుకొని తిరిగితస్తూ మళ్ళీ విశ్వేశ్వరాగ్రహారంలో విడిది చేశాడు ప్రత్యేకంగా విద్యావాధ సోమయామాత్యుల వివాదం పరిష్కరించడానికి అక్కడ తన ఉనికి ఇంకొక్కరోజున్నట్లు పొడిగించాడు

స్కంధావారంలోను, ఆ పరిసరాలలోను, అగ్రహారీకులంతా కిటకిటలాడిపోయారు వివాదపరిశీలన ప్రారంభానికి ముందుగా శేతాశనాయుడు సవినయంగా లేచినిలబడి వివాదవ్యవహారం సంక్షేపంగా వివరించాడు

"మహారాజా! తమరు విద్యావాధవిద్వాంసుల కిప్పించిన భూభాగం విషయంలో పెద్ద వివాదం బయటపడింది తాము దయచేయించిన తామ్రకాసనంలో తటాకోత్తర భూభాగం అని స్పష్టంగా ఉల్లేఖింపబడి ఉంది అయితే విద్యావాధులు దానికివ్యతిరేకంగా తటాకానికి దక్షిణ భూభాగంలో పడివుట్టభూమి ఆక్రమించుకొన్నాడు 'తటాకోత్తర ఖండ'మని స్వయంగా తమరు కూడా వాచా నెలవిచ్చారు కాని చివరికి జరిగినది ఆపైన తమ చిత్రం"

మహారాజు దృష్టి విద్యావాధునివైపు తిరిగింది విద్యావాధుడు విన్నవించుకొన్నాడు "నేను అక్షరాలా తమరు దయ చేయించిన

తామ్రకాసనం ప్రకారమే నడుచుకొన్నాను దీనిలో చేసుచేసిన దురాక్రమణం ఏమిలేదు!"

దానిమీద శేతాశనాయకు డడిగాడు
 "తాము దక్షిణభాగం ఆక్రమించుకొన్న మాట నిజమే కదా?"
 అవును! నిజమే!

"అయితే 'తటాకోత్తర భూభాగం' అంటే 'దక్షిణ భాగం' ఎలాగ అవుతుంది?"

విద్యావాధుడు డొక్కునవు సవాదు
 తటాకం ఉత్తరంగా కలిగిన భూభాగం అంటే దక్షిణభాగం కాదా? నామాటమీద సమ్మతలేకపోతే విద్వాంసుల నెవరినెవా అడిగిమాడండి!"

ఆ సమాధానంతో స్కంధావారంలో అంతటా ప్రశంసలు, సాధు వాదాలు చెలరేగాయి సోమయామాత్యుడు వక్షిణవ్యవహారం ప్రకారం తటాకమునకు ఉత్తరమే అని అర్థం చేసుకున్నాడు అయితే దానికి విద్యావాధుడు 'తటాకము ఉత్తరంగా కలిగిన'ని అబద్ధప్రబోధ సమానం ప్రకారం అర్థం చేస్తాడ ఆ అర్థంతో ఉత్తర దక్షిణాలు తాగమరై ఉత్తరం దక్షిణంగా మారిపోయింది! ఆ అర్థం కాదనడానికిక ఎవరికి సుండెట్టానాయో అనిర్వచనంవినగానే సోమయామాత్యుని సుండెడిగ జారిపోయింది ముచ్చెమటలు పోతాయి మహారాజు విద్యావాధుని వాక్యమక్కర్లికీ, చాక చక్కానికి ఎంతో ఆనందించాడు

"అయితే తానుది 'బహుప్రీతి' చేకారన్న మాట! అంటేనా?"

అని ఎంతో ఆహ్లాదంగా అడిగాడు
 "తమకంటే వాడు నా కంటే వాడికి బహుకరించిన భూభాగం 'బహుప్రీతి' కాక 'అల్పప్రీతి' అవుతుందా? తాము 'నాకు సస్యశ్యామలమైన' సుత్రేత్ర ఖండిక బహుకరించాలని సంకల్పించాడు సోమయామాత్యులు కటివనిటి నేల ఇప్పించాలని

కుట్రపన్నాడు కాని తమ సత్సంకల్పం ప్రకారం తామిచ్చిన నేల 'బహుప్రీతి' అయిందిగాని 'అల్పప్రీతి' కాలేదు"

'ప్రీతి' అంటే ధాన్యమని అర్థం బహుప్రీతి అంటే బాగా ధాన్యం పండేనేల అనికూడా అర్థం చెప్పవచ్చును పదమీద విద్యావాధుని వ్యాఖ్యానం వినగానే మహారాజు, సభాస్థులు మళ్ళీ మహావ్యర్థంతో విశ్వేషులై పోయారు

కాని సోమయామాత్యుడు, శేతాశనాయుడు వంచిన తలలిక పైకెత్తిలేకపోయారు
 "విద్యావాధ విద్వాంసులీక్షణం నుంచీ మాత్రలింగ సామ్రాజ్యాస్థాన విద్యాధి కారులు!"

అన్నాడు ప్రతాపరుద్రమహీవరి!
 ఉత్తరక్షణంలో విద్యావాధుడు ముక్తకంఠంతో తన ప్రశస్తి స్తోత్రం మళ్ళీ ఉచ్చైస్వరంతో పఠించాడు

"నవలక్ష్మ ధనుర్నరాధిపాధే
 వృధివీం కాసతి వీరరుద్రదత్తే
 అభవత్తర మగ్రహార పీఠా
 కుచకుం శేషు కురంగ లోచనానామ్"

వెంటనే స్కంధావారంలో అంతటా ప్రశంసాపరం పరలాక్కమారుగా విన్నుండకొన్నాయి!

అధైర్య పడవద్దు
 శాస్త్రీయమైన, నిజమైన SEX-ADVICE పొందవచ్చును మీకు ఉండుకొన్న లక్షణములు వ్రాయుచూ, యింకా వివరాలకు కవచ పఠపేడి డాక్టరు రత్నం నన్నెస్, (Estd 1904) మలక నేట బిల్డింగ్స్-హైదరాబాద్-3.
 (దక్కన్)

ఆంధ్రప్రదేశ్ అవతరణోత్సవ సందర్భమున
 మా కాతాదారులకు శుభాకాంక్షలు
'మైలాండ్' సూపర్

వాచిలనే
ఉవయో
గింపుడు
విజంటు

91 జ్యూలై
ఫ్యూన్ వాచ్
రూ 1200

మినర్వా వాచ్ కంపెనీ, విజయవాడ-1.

(11 వ పేజీ తరువాయి)

శ్రీ పీఠం

WZL 37 TEL

తర్వాతను కొన్ని దిన ప్రపంచంలోకలా అత్యుత్తమ ఆయింట్ పెంట్

పి. ల. ఎజ్ఞెంట్లు దాదా ట్రికంపెనీ,
86, నెనప్ప నాయక్ వీధి, మద్రాసు-8

హైదర్ పేర

ఈనాటికి కూడా

అక్షి న గ రం

ఉత్తంసురాల్ని

— 'హైదరాబాదునగర చరిత్ర' నుండి

చిన్న దేవి

(48 వ పేజీ తరువాయి)

చి పెద్దన గారు దీనిలో ఏమి విశేషములు వ్రాయలేదే మిగురించే వ్రాసినారు ఇదేమిటి క్రింద తిమ్మరుసుగారి సంతకమున్నదే

మల్లన అదే యిప్పుడు కావలసినది నన్ను పెద్దన గారు తిమ్మరుసుగారు పంపించారని నీకు తెలిస్తే చాలు నీకు నేను వారి మనిషిని తెలిస్తే చాలు

చి మీరు చెప్పేది నాకేమి బోధపడటం లేదు. అసలు మీ మర్రిపై ఎవరు పంపారు? వాతో ఏంపని? దయచేసి చెప్పండి.

మల్లన నన్ను మహామంత్రి తిమ్మరుసుగారు పెద్దనగారి సహాయంతో ఇక్కడకు పంపించారు. నేను ఆతిమఖ్యమయిన ఒక రాజకీయ కార్యమిదవచ్చాను అది జయప్రదంగా పూర్తికావటానికి నీతోడ్పాటు అవసరం.

చి: నేను మీకు తోడ్పడినందుకుల కాకేమి లాభం?

మల్లన నీకు లాభం లేకపోవటం మేమిటి చివరకు నీకే తెలుస్తుందికదా అయితే దీని విజయం మీమీద నామీద ఆధారపడివుంది ఈ రహస్యం యిక్కడ యంతవరకు నీకు నాకు తప్ప యెవరికీ తెలియదు. పని పూర్తయేవరకు తెలియకూడదు. ఇది ముఖ్యం.

చి సరే యంతకీ నా సంగతి తిమ్మరుసుగారి కెట్లా తెలుసు.

మల్లన అదేమిటి తిమ్మరుసుగారికి ఈ రాజ్యంలో యిక్కడ యేమాల ఏమి జరుగుతున్నదో తెలుసు అయిన సహచరాలుడు అదికాక పెద్దనగారు మిమ్మల్నను సరించి చెప్పి మీకు పరిచయపత్రం కూడా యిచ్చారుకదా.

చి సరే అయితే. ఇంతమా నేనేమి చేయాలి?

మల్లన మొదటిసారి ఈ రహస్యం కాపాడటం తరవాత అవసరాన్నిబట్టి నీకు నమస్త నిషయాలు తెలియగలవు. నీకు నాకు గల సంబంధం, నీ యింటికి నేను వస్తున్నట్లు యెవరికి తెలియనీయకూడదు మహా!

(చిన్నమ్మ పూలు, పండ్లు, ఆకుకల్కలు ఇచ్చి సత్కరించబోవును)

మల్లన ఇటువంటివి యెందుకు కాని? అసలు విషయమంతా తెలియమరిచిపోకు వెళ్ళి పాను పనుండి.

మూడవ రంగము

[స్థలం:- లక్ష్మీపతి కాస్తూరిగారి ఇల్లు

కాలం:- రెండవరంగము జరిగిన తరువాత నెలరోజులకు. రాత్రి సుమారు ఏడైవిది గంటలప్పుడు]

లక్ష్మీపతికాస్తూరిలు: ఒరయి మల్లన్నా ఇంట్లో ఆస్తానములో వీరభద్రదగజపతి తన స్థితి! కారణ మదీనివప్పుడు నిన్ను అడగ మన్నావేమిటి

మల్లన: ఏమి చెప్పకుంటారు సురుకర్యా నేను మహా ఘోర మైన పాపంచేకాను మీరు తమిస్తానని మాట ఇచ్చేవరకు ఇలాగ

మీ కాళ్ళమీద పడివుంటాను (కాళ్ళమీద పడుతు)

అదేమిటిరా. నీవేంచేకావు తేలే. చెప్ప. అసలు జరిగినదంతా చెప్ప.

మల్లన: (దృఢ కంఠంతో) నేను మీకు (దోహంచేకాను సురువుగారూ

అ' నువ్వు నాకు దోహముచేయటమేమిటిరా వివరంగా చెప్ప ఇట్లా కూర్చుని.

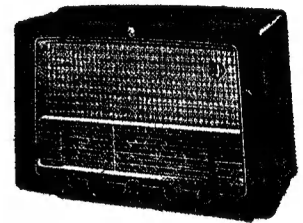
ను. వీర భద్రదగజపతి మహారాజులవారిని నేనే చేతేతులా క్రతువులకు అప్పగించాను స్వామి!

అ అదేమిరా వీరభద్రదగజపతి నీ కట్లా చిక్కాను నేను అయినను ఈ మానాలు మీకు మంచి వికాపు కోట కడలకండి. రోజూ నేను జపంచేసి పంపించే మంత్రో

ఫిలిప్స్

★ రేడియోలు

★ బల్బులు

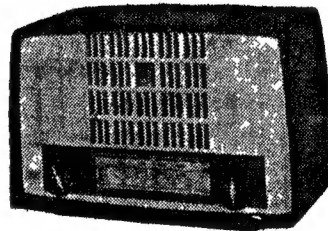

BCA 645 A

7 వాల్ట్యుల

కరెంటు రేడియో

రూ. 650

BCA 235 B/U 5 వాల్ట్యుల

కరెంటు లేక డ్రైబ్యాటర్ రేడియో

రూ. 175

కృతజ్ఞతగాను దీనిని:-

మోడరన్ అటో స్టోర్సు

కాన్స్టెంట్ వీధి : : విజయవాడ-1.

★ చిన్న దేవి ★

నాం తుమ్మకొండి అని చెప్పాడు కదా
నీలో అసలు ఎట్లా కచ్చాదరా మహారాజా
ను: మంత్రోదకం ఇచ్చి వచ్చేది నేనే
కదా రోజూ వెళ్ళినప్పుడు మీరు ఆయనకు
చెప్పిన చెడు రోజులను గురించి, అర్ధశ
యోగాన్ని గురించి చర్చించేవాళ్ళం

అ: అయితే
ను: మొన్న యీ మధ్య ఆలయంలో
మామిడి ఒక వేళ్ళకుమార్తె బాతికాన్ని పరికి
రించాం జ్ఞాపకముందా?

అ: అవును అది ఆ బాతికానికి విపరీత
రాజయోగం ఉందని చెప్పాడుమాదా

ను: ఆ బాతికాన్ని గురించి చెప్పి, క్షమ
తలు కొట్టుకుట్టించినప్పుడు మహారాజులుం
గారు ఆ విపరీత రాజయోగం కలదాని
యొక్క గృహములో వుండి, రాజోయే

అర్ధశ యోగాన్ని తప్పించుకోవచ్చని నడ
చెప్పాడు.

అ: వచ్చుచేసేటాత్రం ఆయన విన్నా
డటరా. అప్పుడు పాపం వారుకుటుంబం వినకేం
చేస్తారు. భగవద్దేవు, అంత బలవత్తురంగా
వుంటే.

ను: ఆయనను ఆ సానిటానింగ్ డెప్టీ
నేను వెళ్లి కొట్టలేదువులు తెరవటంలో
విజయనగర సైనికులకు సహాయపడ్డాను.

అ: ఆ రౌలీలో ఆ వర్షములోనా అవు
నులే నీకు చలేమిటి

ను: తమిందండి గురువర్యా నా మహా
పాపాన్ని (గాధనికంగా)

అ: అవును నీపాపం ముట్టకు ఏమిటి?
మీ మేనమామ తిమ్మరుసులలో చిక్కు
కొని వుంటావు సరే నీకు ఆ సానిడి ఎట్లా
తెలుసు

ను: అది మొన్న విజయదశమి ఉత్సవా
లకు విజయనగరం వచ్చింది దర్బారులో
సృష్టిం చేసింది.

అ: సరే యింకేమి తక్కువ అది సరే
యిదిమాదా చెప్పు, తిమ్మరుసు వీధిద్ర గజ
పరికి గ్రహనీతి బాగు లేనప్పుడే దండ
యాత్రకు మహూర్తం ఎట్లా పెట్టించ లిగ
గాడు.

ను: అదిమాదా నేనే చెప్పాను నన్ను
దగ్గర కూర్చో చెట్టుకొని అన్నీ ఆలో
చించాడు

అ: సరే ఈ మహూర్తం ఎవరు పెట్టారు
దండయాత్రకు

ను అదిమాదా మీరు పెట్టినదే మనిద్ద
రము ఒక రోజున మహూర్త బలములను
చర్చించాముకదా.

అ అది దీనికోసమే నన్నుమట భౌర
తిమ్మరనూ! నీది రాజనీతి రాయల దండ
యాత్రకు గజపతి ఆ స్థాన పురోహితునిచేత
మహూర్తం పెట్టించావు

ను: (కాళ్ళమీదపడి) నన్ను తమిందండి
గురువర్యా నా పాపానికి నిష్క్రూతి ఉపదేశ
శించండి నన్ను గురువంచనా మహాపాతకం
నుండి విముక్తుడై చెయ్యండి

అ: లే మల్లన్నా నీవు చేసిన మహా
వంచనకు నీతల చెయ్యి (తక్కులయ్యేట్లు
శిసింబకపోవటానికి నీవు వాళ్ళివ్వడటమే
కారణం అయినా నిన్ను నవల నిస పని
ఏముంది నీవు నిమిత్తమాత్రుడవు (మల్ల
న్నున లేవనెత్తును)

ను: గురువర్యా నా మహాపాతకానికీ
నిష్క్రూతి ఏమిటి? ఈ పాతకం నన్ను నిలు
వునా దిసింది వేస్తోంది

అ: మల్లన్నా, రోజుకు యిరువది యెను
వేల శివసంచాతురీ మహామంత్రి తాన్ని నీయావ
దేశం జపించు; అదే నీకు నిష్క్రూతి

నాలుగవ రంగము

కాలం అదే

స్థలం - రాజధానినంలోని దండ శిలామం
డవం. (శ్రీకృష్ణదేవరాయ సార్వభౌములు
అటూ ఇటూ పచారు చేస్తూ వుంటారు
వెన్నెట్లో ఇంతిలో అప్పజి (పవేళం)
అప్పజి - చక్రవర్తులకు జయము నన్ను
రమ్యవసుని ఆజ్ఞాపించారట

(శ్రీకృష్ణ - అవును అప్పజి పిలిపించాము
మీకు మా కృతజ్ఞతాభి వందనాలు సమర్పి
ద్దామని

అప్పజి - నాకా! ఎందుకు?

(శ్రీకృష్ణ - నాకు యింతకంత పె ఎవరు
కుటుకు ఏమి యివ్వగలిగారు జయలక్ష్మి,
రాజ్యలక్ష్మితోపాటు.

అప్పజి - ఓ అదా. ప్రభువులు సంతో
సిందుట తృప్తికంటే నాకు యేమి కావాలి

(శ్రీకృష్ణ - సరే అప్పజి మీకు అసలు
ఈ ఊహ ఎందులకు కలిగింది

అప్పజి - లేమరు ఆమెను ఉద్యాన వన
ములో కలుకోటం, మరువాడు దర్బారులో
ఆమెను నాట్య ప్రదర్శనకు అవకాశం
ఇప్పించటం అందులో ఇది వరకు ఉన్న
కౌర్య క్రమాన్ని మార్చించి దీన్ని నే
నేనిధంగా అర్థం చేసుకోవాలి? ప్రభువులను
మేము వారిందగలమా? మా నుండి తప్పించు
కొటానికి ఆయనకు అనవసరంగా (తన కలి
గిందటం కాని

(శ్రీకృష్ణ - అప్పజి మీ ఆలోచన మీ
యెను మాబోటి వారికి ఏమి అరసువుతాయో
మీకు నా కృతజ్ఞత ఎట్లా చెప్పేలో అర్థం
కావటం లేదు

(పాదాభివందనం చేయబోతాడు)

అప్పజి - లేవన్న తప్పు మహారాజా!
మేము మీ నేతరులం మాత్రమే

(శ్రీకృష్ణ - పోనీ ఈ మహారాన్ని గ్రహిం
చండి

అప్పజి - తమించాలి ప్రభువులు అది
నాకంటే యిప్పుడు కానేపట్లో రాజోయే
చిన్నా జీవి గారి మెడలోఉంటే మరింత
కోభిస్తుంది.

అదిగో ఎవరో వస్తున్నట్లు మంచీరరవలి
వినిపిస్తోంది చిన్నా జీవిగారు కావచ్చు
నాకు తెలివిప్పించండి మహారాజా!

(నిష్క్రమణ) ★

జలుబులను

మరియు

చలిని

ఆపుటకు

పెప్సీ
సేవించుడు

జలుబు, చలి, దగ్గు, గొంతు నొప్పి,
జీవనమున లేక రొమ్ము వడివెముం
దికాం కనిపించగానే పెప్సీసేవించుడు
పెప్సీలోని శుభవకర అంతు నిరోధక దౌర్బల
పారములు, గుండెలు, ఊపిరి తీవ్రంకోరి
లోడుగా దొప్పి-త్వరగా ప్రమాదకర క్రిమి
లను వశంపజేయును - మంటకో గూడిన
వాపును రహిత మొనర్చును - లేగిన నొప్పిని
శుభవకరమేయును కాకదు
పెప్సీను శిశువులు చేసి
యున్నాడు ఏన్నులు పెద్దలు
కూడ సేవించవచ్చును, ఇందు
ప్రమాదకర ఓషధులులేవు.

PEPS

పెప్సీ గొంతు మరియు
గుండెల అంతు
నిరోధక నిర్లు

FPY-41-TEL

సోల విజ్ఞానము ది ఎ డ్రికంపెసి,
86, నైపునాయక వీధి, మద్రాసు-8

దేది ఆనంద సమయం . వీదాది పొడుగునాగం తావశ్రయాలను మరచి,

అహోదంగా, ఉత్సాహంతో—సుందరంగా మణులవలె మెరుస్తుండే
ప్రమదే దీపాలతో ఇంటిని అలంకరించే సమయం.

కుటుంబమునకు, మితృలకు రుచికరమైన భోజన పదార్థాలను సృష్టించే
సమయం కూడ—కూరలు పలావులు సమోసాలు జంత్రికలు గులాబ్
శామ్లు జిరేబీలు, లడ్డూలు—అన్నియు కద్దమైన వృష్టికరమగు డాల్డా
ఎనస్పృతితో వండబడినట్టివి అప్పుడు దీపావళిని అస్తోదకరమైన
పండుగను మీరు ఆనందముగా గడుపుటకు డాల్డా సహకరించును

10 పౌనులు*, 5 పౌనులు*,
2 పౌనులు*, 1 పౌను, ½ పౌను
డబ్బాలో అమ్ముటచున్నది
*రెండు మాతలుగల డబ్బాలలో

డాల్డా గర్భ గం వనస్పతి

మీరు అందంగా కనపడతారు

బిస్కన్

రేయాన్ సిల్కులో

జన్మ మిల్స్ ప్రైవేట్ లిమిటెడ్, చంబాయి 2